

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03639

MOTKE GANEV

Sholem Asch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

Reva Trubin

שלום אש

געזאמלטע שריפטן

ערפטר באנד

פארלאג „קולטור-ליגע“ ווארשע

שלום אש

מאטקע גנב

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע

Printed in Poland

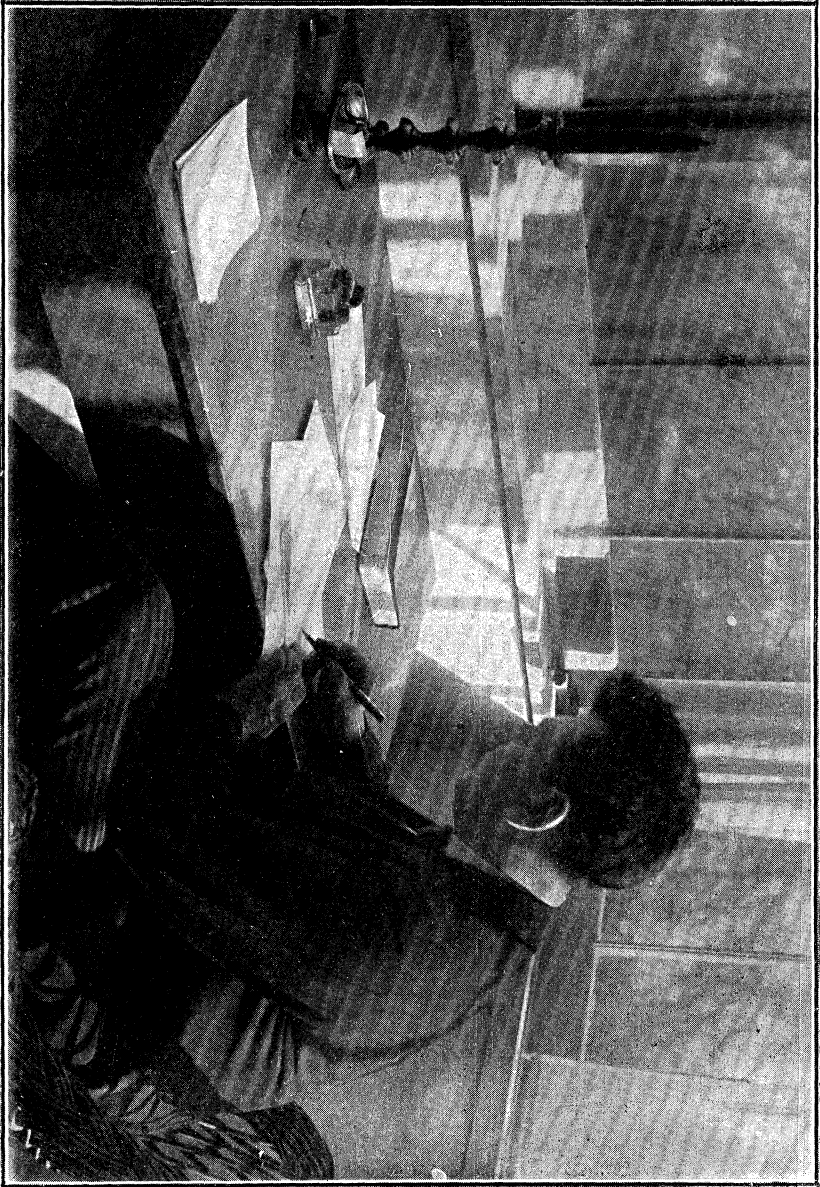
SZOLEM ASZ—Motke Ganew

געדרוקט אין 1000 קאָזמפּלאַרן

Wyp. „KULTUR-LIGA“

Warszawa 1930

Drukarnia „Di welt“, Nowolipie 7.

זיי אזוי דער טאטע האט התונה געהאט מיט דער מאמען.

דער פאטער זיינער, „דער בלינדער ליב“, האָט התונה געהאט מיט זיין מוטער, „די רויטע זלאַטקע“, אויף אזא אופן:

דער בלינדער ליב איז געווען אַ יונג, מיט וועלכען דאָס שטערטעל האָט געקלונגען. ער האָט געארבייט ביי זעליג דעם שוסטער, (ביי דעם, וואָס האָט יעדעס יאָהר אַ קינד). אַן אַר-בייטער איז דאָס געווען איינער אין דער וועלט. גאַלדענע הענד, גע-קענט אויפנייהען אַ פּאַר קאַמאַשען טאַפּעל-גענייהט, דאָס הייסט איין וויל האָט זיך געלייגט אויף דער צווייטער ווי אַ טרעפּ. איין טרעפּ האָט ער בענייהט געל און די צווייטע שוואַרץ, (דאָס איז געווען זיין מאָדע, וועלכע ער האָט ערפונדען), און אַז דער יונג איז אין די ערשטע טעג פּסח אויף דער גאַס ארויסגעקומען מיט אזא פּאַר קאַ-מאַשען, איז מען געקומען אויף וואונדער קוקען. אלע יונגען האָט די נכפה גענומען און אלע האָבען דוקא געוואָלט האָבען אזא פּאַר קאַ-מאַשען — „טאַפּעל-גענייהט, איין טרעפּ געל און איין טרעפּ שוואַרץ“.

גאָר קיינער האָט עס נישט געקענט נאַכמאַכען. דער יונג האָט פאַר-קיינעם נישט געוואָלט אויפנייהען אַזעלכע קאַמאַשען, כאָטש בעגלד איינעם, „דאָס האָב איך פאַר מיר אליין געמאַכט, און קיינער טאָר נישט האָבען אַזעלכע שיד, ווי איך האָב“. נור וואָס קומט ארויס, — אַז ער איז אַ „טויבען-כאַפּער“ און וויל נישט ארבייטען. אין מיטען דער בעסטער ארבייט, פאַר פּסח אָדער פאַר סוכות למשל, דאָס שטיקעל ארבייט ברענט אונטער די הענד, איז גענוג אַז ליב זאָל דערהערען אַ פייפען פון הינטען פענסטער, האָט ער שוין דעם קאַפּ אין פענסטעריל און דער אויג דערזעהט, אַז דער גוי'אישער בעקער לאָזט ארויס זיינע טויבען, וואָרפט ער שוין די ארבייט און לאָזט זיך אויפ'ן דאַך אַרויף צו זיין טויבען-שלאַק, און אָט שטעהט שוין ליב אויף די דע-

כער פון שטעדטעל מיט א גרויסען שמעקען אין האַנד און טרויבט די טויבען אונטער הימעל, וואָס ציהט זיך רוהיג איבער'ן שטעדטעל אַריבער. און טאָמער זאָגט איהם עפעס דער בעל-הבית, וואָרפט ער דעם קאמאש וואָס איז אין דער אַרבייט אין פנים אַרײַן, וואָרפט אַראָב פון זיך דעם שערץ, און ער איז שוין נישט דאָ. ער איז נאָך איין מאָל נישט אויסגעווען אַ זמן, אַמאָל שוין אַ מײסטער צו שלאָגען אײך. האָבען חברה שוסטערס זיך געמאַכט אַ יד אחת, ליבין ניט צו צולאָזען צום פּאָך. איז נישט אויסגעגאַנגען קיין וואָך — און ליב יהאָט שוין געאַרבייט ביים „געלען זעליג“, וואָס זאָל מען טהאָן? — האָט דער געלער זעליג גע'מענה'ט פאַר דער חברה, — אַז דער יונג איז דאָך דער בעסטער בעל-מלאכה אין שטאָרט, און טאָמער דאַרף מען אַן אײדעל שטיקעל אַרבייט, וועט עס קײנער דיר נישט אַזוי אויפנייהען ווי ליב. אַז ער יול, ניט ער דיר אַ גוט אָב אַ קאמאשעל, נור נאָך וואָרשא איהם אַוועק-צושיקען, אין שײ-פענסטער אַרויסצושטעלען, נאָ, זעה, דאָס קאמאשעל טאַנצט אַלײן“ — האָט זיך דער געלער זעליג בעלעקט פאַר נחת, ווען ער האָט גערעדט וועגען ליב'ס מלאכה, וואָרים ער איז געווען אַ מבין דערויף.

דענסטמאָל טאָקע איז ליב אַ חתן געוואָרען פאַר דער רײטער זלאָטקע, געגאַנגען שפּאַציערען איז ער שוין לאַנג מיט איהר, אין די שבתים האָט מען זיי שמענדיג געטראָפּען אין די סעדער, אויף די וועגען, הינמער דער שטאָרט שפּעט איז דער נאַכט. די רײטע זלאָט-קע האָט ניט געקענט קײנען קיין שמעלע צוליב ליב'ן, וואָרים האָט זיך ליב'ן פאַרגלוסט, איז ער זיך אין מיטען העלען טאָג געקומען צו זיין כלה אין זי אַרויסגערופּען פֿין דער קיך און אַוועקגעגאַנגען מיט איהר אויף אַ גאַנצען טאָג אין די סעדער אַרײַן. אין דער היים איז די מילך געלאָפּען, דאָס געפעס איז נישט געווען געוואָשען, קיין מיטאָג ניט צוגעשטעלט, די בעל-הבית'טע איז שיער ניט אַוועקגעפאַלען פאַר קרענקונג, „וואָס אַ מויד קען“ — און אַז די רײטע זלאָטקע איז אַהיים געקומען האָט זי שוין געפונען איהר קאַס טען אַרויסגעשטעלט אין הויז אַרײַן: „געה זוך דיר אַן אַנדערע שטעלע“. און נאָך האָט מען געזאָגט אין שטעדטעל, אַז די רײטע זלאָטקע גנב'ט אַרום פון דער קיך די בעסטע ביסענס אין טראָגט

זיי ארוועק דעם יונג. און טאקע האָט מען אונטער זלאַטקע'ס קישען געפונען איינגעוויקעלט אין פּאַפּיער פּרישע הינדעלעך, א שטיק פּיש אָדער די בעסטע קיכעלעך. נור קיינער האָט דאָך אין דעם שטאָרט נישט געגלויבט, אַז ליב וועט חתונה האָבען מיט זלאַטקען. נישט איין בעל־הבית'טע האָט איהר נביאות געזאָגט, אַז דער יונג וועט זי צוועקשיקען מיט „א פעקעל“, אין אַלע בעל־בתיים האָבען געזעהן, ווי ליב מאַכט אונגליקליך א יתומה (וואָרים די רויטע זלאַטקע איז געווען א יתומה פון טאַטע-מאַמע), אָבער קיינער קען נאָר נישט העלפען: ווער וועט זיך געהן דאָס לעבען איינשטעלען און זאָגען עפעס דעם יונג? טראַכט זיך ליב: דערפאַר וואָס די שטאָרט האַלט מיך אזוי, אַז איך וועל זי אונגליקליך מאַכען, וועל איך זיי ווייזען, וואָס ליב קען. אין אַ שבת־צו-נאַכט איז ער אַריין צום רב אין געזאָגט:

„רב! איך וויל איך געבען אַ תקיעת־כף, אַז איך וועל חתונה האָבען מיט זלאַטען, אזוי גיך ווי איך וועל נאָר פּריי ווערען פון מיליטער.“ זאָגט דער רב: — „וואָס טויג מיר דיין תקיעת־כף? ווייסטו וואָס דאָס הייסט, אַז אַ איד גיט אַ תקיעת־כף? און טאַמער חלילה, האַלטט דו דאָס נישט?“

האָט זיך ליב געשוואוירען ביי זיין פּאָטער'ס קבר און ביי זיין קראַנקער מאַמע. האָט מען איהם געגלויבט. האָט דער רב גע-שיקט נאָך בעריש דעם קצב, דער יתומה'ס אַ פעטער, און מען האָט שבת־צו-נאַכט תּנאים געשריבען, טאַקע ביי'ם פעטער בעריש אין הייז און דער רב אַליין איז געקומען צו די תּנאים.

אויפ'ן צווייטען שבת, אַז ליב איז אַרויס מיט זיין כלה איד בער דער גאָס שפּאַציערען (ער האָט דענסטמאָל אויפגענייהט צוויי פּאָר קאַכאַשען מיט דריי טרעפען יעדע: איינע געל, איינע רויט און איינע שוואַרץ, פאַר זיך מיט זיין כלה), האָט שוין קיינער קיין וואָרט נישט גערעדט, אדרבה, דאָס שטעדטעל האָט זיי צוגעשיקט פּרייִדליכע גריכען, מען האָט ליב'ן „גוט שבת“ געבאַמען ווי אַן אַרינטליכען בעל־הבית און איינער האָט געזאָגט צום אַנדערען: „זעהט איהר, וואָס ער איז, אַז ער, אָבער אַן עהרליכער יונג איז ער דאָך, ער האָט חתונה מיט דער יתומה.“

נור עס איז נישט אויסגעגאַנגען קיין פיער וואָכען, אין ליב האָט געבראַכן די שמועה, וואָס ער האָט געגעבן דעם רב „ביי דער קראַנ-

קער מאמען און ביים טאטען'ס קבר": ער האָט אָנגעהויבען אריינ-
 שטעלען אַ פּיסעל צו באַשע די שניידערקע. געזאגט האָט מען דער-
 נאָך אז דער יונג איז ניט שולדיג געווען: דאָס האָט איהם די טויבע
 זעכע, דער שניידערקע'ס מוטער, אזוי אריינגעצויגען צו דער מויד, וואָר-
 אים עס האָט זי געקרענקט, וואָס איהר טאָכטער, וועלכע איז נישט
 קיין דיענסט, נאָר אַ שניידערקע, זיצט אין געהאקטע וואונדען, און
 אַ ליאָדע יתומה קריגט אזא חתן (וואָרים לייב האָט נאָך די תנאים
 אַוועקגעוואָרפען די טויבען און זיך גענומען פעסט צו דער ארבייט).
 דער יונג איז ביי דער שניידערקע אָבגעזעסען גאנצע פרייטאנצור-
 זאַכטס און גאנצע שבתים. ביי דער שניידערקע האָט מען געלעזען
 ביכלעך און ראָמאַנען, און די יונגען מיט די מוידען זיינען זיך דאָרט
 צוזאַמענגעקומען שבת און האָבען ליעדער געזונגען, אמאָל געטאַנצט,
 — האָט עס איהם אַהין געצויגען. (ארויסצוגעהן שפּאַצירען האָט
 ער זיך נאָך געשעהמט, — האָבען זיי זיך בעהאַלטען אין דער היים).
 די רויטע זלאַטקע איז גאנצע שבתים אָבגעזעסען אין דער קיך ביי
 דער בעל-הבית'טע אן אָנגעטהאַנענע און געווארט אויף לייב'. זי האָט
 זיך נעבעך כּחנם די אויגען אויסגעוויינט, עס האָט איהר גאָר נישט
 געהאַלפען. אין שטאָרט האָט מען שוין גערעדט דערפון און די בעל-
 הבית'טע האָט גע'טענה'ט אז זי האָט איהר באַלד אזוי פּאַראַוים גע-
 זאָגט, אז זי זאָל זיך נישט אריינלאָזען מיט דעם יונג אין קיינע גע-
 שעפטען, וואָרים איהר סוף וועט אזוי זיין. און די רויטע זלאַטקע
 זאָגט גאָר נישט און שווייגט.

דעם ערשטען טאָג שבועות איז עס געווען, האָט זי דעם יונג אָב-
 געווארט אין פינסטערען קאָרידאָר הינטער באַשע דער שניידערינס
 טהיר, און ווען דער יונג איז אריין אין הויז האָט זי דערזעהן דורך
 אַ לייכטיגען שפּאַלט די קאַמאַשען מיט די דריי טרעפּ גענייהט —
 אַיינע געל, אַיינע רויט און אַיינע שוואַרץ", וואָס ער האָט זיך געמאַכט
 צו די תנאים, האָט עס איהר געגעבען אזא שטאָך אין האַרצען, אז
 זי האָט דעם יונג בעגאַסען דאָס גאנצע פּרצוף מיט דער פּלאַש ווייט
 זי אַל, וואָס זי האָט געהאַלטען הינטער דעם שערץ. דער יונג, אַ
 פּער'שרפה'טער, האָט געגעבען אַ פּאַל אויף דר'ער, זי איז אָבער ניט
 אַנטלאָפען, זי איז אליין ארויס אין הויף און געמאַכט אַ נעוואַלד און
 צונויפגערופען מענשען צו הילף.

אז מענשען זיינען געקומען, האָבען זיי געפונען דעם יונג ליגען מיט א פערברענטען פנים, בלינד, מיט א פערברענטען אנצוג אין די דריי טרעפערדיגע קאמאשען, הינטער דער טהיר פון דער שניידערקע, און די רויטע זלאטקע האָט געקניעט נעבען איהם און זיך געוויסען די האָאר פון'ם קאָפּ, זיך געשלאַגען מיט די פויסטען אין דער ברוסט אריין און געשריען: „מענשען, העלפט איהם, זעהט, וואָס איך האָב איהם געטהאָן, זעהט!“

עס איז געקומען דער דאָקטאָר, מען האָט ליב'ן צוגענומען אין האָספיטאל. די רויטע מויד האָט איהם נאָכגעטראָגען דעם הוט מיט דעם קראַגען און זיך געריסען די האָאר פון'ם קאָפּ און האָט געשריען איבער דעם גאנצען וועג: „זעהט וואָס איך האָב געטהאָן, זעהט!“ מען האָט זי גענומען אויף אַ פּאָר טעג אין דער פּאָליציי אריין, לאַנג האָט מען זי נישט געהאלטען. אז מ'האָט זי ארויסגעלאָזט, איז זי באלד געלאָפען צום האָספיטאל, וואו ליב ליגט — מען האָט זי אָבער נישט צוגעלאָזט, האָט זי זיך ארומגעדריעהט ארום דעם האָספיטאל ווי אַ פּערשטויסענער הונד. דערנאָך האָט זי זיך אוועקגע-שטעלט דיענען אויף אַ שטעלע און האָט פאר דעם יונג הינדעלעך גע-קאָכט און יעדען פארנאכט צו איהם אין האָספיטאל געטראָגען. דער וועכטער האָט עס ביי איהר צוגענומען און זי האָט מען אלץ נישט צוגעלאָזט צו דעם יונג: ער וויל זי נישט זעהן, — האָט מען איהר געזאָגט. אָבער זי האָט נישט אויפגעהערט צו טראָגען אין האָספיטאל די יאכעלעך, די געבראָמענע הינדעלעך.

און אַמאָל האָט זי דעם וועכטער אַ גילדען געגעבען אז ער זאָל זי אריינלאָזען. זי איז אריין אין האָספיטאל. אז זי האָט איהם דערזעהן איז איהר נישט גוט געוואָרען. דער יונג איז געווען מיט אַ פנים נישט פון קיין מענשען, נור עפעס אַ מין ווילדע בעשעפעניש מיט פּערקלעפטע אויגען איז געלעגען אויפ'ן בעט. זי האָט זיך גע-געבען אַ וואָרף פאר'ן בעט און ארומגענומען די פיס פון'ם יונג און איינגעגראָבען אין זיי איהר פנים און געקושט זיי און געוויינט. צוערשט האָט דער יונג גאָר נישט גערעדט, נישט געריהרט זיך. דערנאָך האָט ער אָנגעהויבען צו שטאַמעלען צו איהר, אַז זי זאָל צו-זעהן געהענטער. זי איז צוגעקומען געהענטער צום בעט און זיך אַוועקגעלעגט פאַר איהם ווי אַ הונד. דער יונג, וויפיעל כּה ער האָט

געהאט האָט געקלאַפּט מיט זיין פּוּיסט איבער איהר קאַפּ. זי האָט אַרונטערגעשטעקט אונטער זיין פּוּיסט איהר קאַפּ, איהר פּנים, כדי עס זאָל איהם זיין לייכטער צו שלאָגען און נאָך יעדען קלאַפּ וואָס זי האָט געקראָגען האָבען איהרע אויגען געגאַסען מיט טרעהרען און איהר פנים האָט געלויכטען פון שמחה.

באלד איז דער וועכטער אריין און דערזעהן די סצענע, האָט ער זי ארויסגעיאָגט, נור די רויטע זלאַטקע האָט נישט קיין איין טאָג פארפּעהלט צו לויפּען אין האָספּיטאַל אריין און טראָגען די יאכע-לעך. ווען זי האָט נור צייט געהאַט איז זי שוין געשטאַנען הינטער די פענסטער, דעם וועכטער אויסגעפרעגט, דעם דאָקטאָר נאָכגעלאָ-פען און די הענד געקושט. נאָך די קלעפּ איז זי שוין דרייטער אריין צו איהם, — און יעדעס מאָל האָט זיך וויעדער אָבגעשפּיעלט די זעל-בע סצענע וואָס פריהער.

אין אַ פּאָר וואָכען ארום האָט מען ליב'ן פון דעם האָספּיטאַל אויסגעשריבען. דאָס פנים איז נאָך געווען פּערקלעפּט מיט פלאַס-טערס און די אויגען פאַרבונדען. די רויטע זלאַטקע האָט אָבער איהר גאַנצען אויסשטייער פאַרקויפט: דעם קאַסטען וועש וואָס זי האָט זיך געהאַט אָנגענייהט און דאָס בעטגעוואַנד, וואָס די מוטער האָט איהר איבערגעלאָזט, אלליין האָט זי נאָך אַ פּאָר גילדען געהאַט אָבגע-שפּאַרט פון דער שטעלע, אויף וועלכער זי איז געווען דורך דער צייט, וואָס דער יונג איז געלעגען אין האָספּיטאַל, און זי האָט זיך מיט דעם יונג אריינגעצויגען אין שכנות צו אַ שניידער; דאָרט האָט זי גע-קאָכט פאַר איהם יאכעלעך און געבראַכט איהם צושלעפּען פון די בעל-הבית'טעם, וואו זי האָט אַמאָל געדיענט, איינגעמאַכטס. פאַר-נאַכט האָט מען געזעהן אין שטעדטעל ווי זלאַטע פיהרט ארויס דעם בלינדען יונג פאַר דער טהיר, בעט איהם אויס מיט בעטגעוואַנד אַז עס זאָל איהם זיין ווייך צו זיצען, און דערנאָך, ווען דער יונג האָט שוין געקענט געהן, האָט איהם זלאַטקע געפיהרט ביי דעו האַנד איבער'ן שטעדטעל.

זעהיל מאָל, ווען עס האָט זיך דערהערט אַ פייפען אין גאַס און דער גוי'אישקער בעקער האָט זיינע טויבען ארויסגעלאָזט פון דעם טויבען-שלאַק — די טויבען האָבען זיך געדעהט אין אַ ראָד איבער'ן מאַרק — און דער יונג האָט געהערט דעם רויש פון די טויבען-פליגלען

איבער זיך, האָט ער דעם קאָפּ אין דער הויך געריסען. דענסטמאָל האָט ער בלינדערהייד עפעס געטאַפּט, געזוכט מיט די הענד. זלאַטקע האָט געוואוסט וואָס ער וויל — און זי האָט אַרונטערגעשטעקט דאָס פנים אונטער דעם יונג'ס פּוּיסט און דער יונג פלעגט זי שלאָגען מיט די פּוּיסטען וואוהין ער טרעפט...

אין אַ פּאָר חדשים אַרום האָט מען פון דעם יונג'ס פנים אַראָב־גענומען דעם פּלאַסטער, דאָס פנים איז איהם געווען אָבגע'שרפּה'ט, מיט אַ רויהער רויט־פּלייש בעוואַקסען איבער'ן גאַנצען פּרצוף. איין אויג איז איהם אויסגעברענט, דאָס צווייטע האָט מען געראַטעוועט, ער האָט קוים אויף דעם געזעהען, און פון דענסטמאָל אָן רופּט מען איהם: „דער בלינדער ליב“. דערנאָך האָט ער געשטעלט אַ שטילע חופּה מיט זלאַטקען. קיינער איז אויף דער חתונה ניט געווען, דער אַלטער דין האָט קדושין געגעבען, און דער פעטער בעריש האָט אַ ריפּ פּלייש געבראַכט פון יאַטקע און אַ פעטען מיטאַג אָבגעקאַכט. דערנאָך האָבען זיי זיך געדונגען אַ שטיבעל פאַר אַ יאָהר, דער פעטער בעריש האָט אַ פּאָר זאַכען געשענקט אין בעל־הבתישקייט אַריין. צו דער אַרכייט איז שוין ליב ניט געגאַנגען — ער האָט געזאָגט, אז ער האָט פאַרגעסען די מלאכה — האָט ער זיך אין גאַס אַרומגעדריעהט פּוּסט און פּאַס. זלאַטקע האָט זיך געשטעלט דיענען ווי פּריהער און דעם יונג אַהיים געבראַכט עסען. און ער האָט נאָך פּערטרונקען דאָס ביסעל וואָס זלאַטקע האָט אָנגעקליעבען איבער'ן זמן. דערנאָך, אז זלאַטקע איז געקומען אין די הויכע חדשים אַריין און האָט שוין ניט געקענט אַרכייטען, האָט דער יונג אָנגעהויבען אין גאַס צו פּערדיען נען; ער איז געוואָרען אַ טרעגער.

2

זוי אזוי מאַטקע ננב איז אויף דער וועלט געקומען.

די בשורה פון זיין קומען איז אָנגעזאָגט געוואָרען און איז אויפֿ־גענומען געוואָרען מיט נישט קיין איבעריגער שמחה. דאָס איז פֿאָר־געקומען אזוי:

דער בלינדער ליב (ווי ער האָט שוין דענסמאָל געהייסען) האָט געוואהנט מיט זלאַטקען (צו וועלכער עס האָט זיך שוין מעהר גע־פּאסט דער נאָמען געלע ווי רויטע) אין דעם „קעלער“. אין קעלער האָבען געוואהנט אוועלכע מענשען, וואָס האָבען ניט געצאָהלט קיין דירדהגעלד, נור אַ חזקה געהאט אין איהם. געווען איז דאָס אַ קעלער אונטער אַן איינגעפאלענער חורבה, וואָס אמאָל אין אלטע צייטען איז אין איהם געווען אַ בעקעריי. איין האַלבען קעלער פּערנעהמט פייגעלע די אויבסט־הענדלערין מיט איהרע קויבערס, זעק און פּוילע דאָגאָ־זשעס. זי האָט די אמת'ע חזקה אין קעלער — זי האָט דאָ געוואהנט נאָך ווען דער קעלער איז געווען אַ בעקעריי. די צווייטע העלפט פּערנעהמט דער הויכער שפּאַלער, וועלכען די חדר־אינגלאַך רופּען „גאָן־גאָן“, ווייל ער האָט אַ „גאָנער“ אין האַלז, און וואָס אלע זומער פּאַר'ן אָנבײסען ציהט ער אויף זיינע ווייסע פּעדים אויפ'ן שפּאַל־דאָך אין געסעל און פּערנעהמט אַ האַלבע גאס מיט זייער לענג — און חדר־אינגלאַך וואונדערען זיך, ווי אזוי קען זיך דער „גאָן־גאָן“ מיט אלע זיינע שפּאַלעס, וואָס פּערנעהמען דאָך אַ האַלבע גאס, איינגע־פינען אין קעלער? ! דער דריטער שכן אין קעלער איז געווען מאיר דער ווייבערשער לעהרער, וועלכער איז אליין געווען אַ שטיק „חזקה“, ווייל ער איז געווען פייגעלע דער אויבסט־הענדלעריןס און איידים. ער האָט פּערנומען דעם ווינקעל קעלער ביי די פענסטער. רופּען רופּט מען איהם דער ווייבער לעהרער, אָבער אין אמת'ן איז ער שוין ניט קיין ווייבער־לעהרער, אַ חוץ נאָך וואָס אַ פֿאָר קליינע מיידלעך קומען

אריין צו איהם נאכ'ן אָנבייסען און ער לערענט זיי לייענען פון צאינה וראינה מיט א גרויסען טייטעל ביים פענסטער. אָבער דערפאר איז ער א בריעפען־שרייבער און צו איהם קומען די ווייבער אַ בריעף פֿאַר זען שרייבען אָדער איבערלעזען. דענסטמאָל טהוט זיך מאיר אָן די גרויסע ברילען אויף דער נאָז, בויגט צו דעם בריעף צו די פענסטער־לאַך און לייענט פֿאַר דער אידענע דעם בריעף, און די אידענע וואונ־דערט זיך, ווי אזוי מאיר דער לעהרער קען אלעס פון אַ שטיקעל פֿאַר־פיער ארויסלעזען.

דער פערטער שכן, דער וויכטיגסטער פון קעלער, איז געווען דער בלינדער ליב. ער האָט טאקע קיין חזקה נישט געהאט, נאָר ווער וועט'ס זיך שמעלען מיט'ן בלינדען ליב? האָט ער זיך אַמאָל אויפ'ן ווינטער אריינגעכאפט מיט זלאַטקען און בעלייגט אַ גאנצע וואַנד מיט געלעגערס: דער בלינדער ליב האָט שוין דענסטמאָל געהאט אַ גרויס געזינדעל. זלאַטקע האָט געקינדעלט, יעדעס יאָהר איינס: ווארים דאָס קינדלען איז געווען איהר הויפט־פרנסה. זלאַטקע איז געווען גערעכענט אין שטאָרט אלס אַ גוטע אַם, וואָס פון איהר מילך ווערען די קינדער פעט. האָט זי איהר קינד געקאָרמעט נאָכ'ן אידישען מיט אַ פֿלעשעל און אליין געגאנגען פֿאַר אַן אַם. און אזוי ווי דער בלינד־דער ליב האָט בעדארפט יעדעס יאָהר פרנסה, האָט זלאַטקע יעדעס יאָהר אָדער יעדעס צווייטע יאָהר געהאט אַ קינד, און דאָס איבעריגע האָט שוין דער בלינדער ליב אליין צופערדיענט אין גאָס.

איז עס אַמאָל געווען אין אַ פֿארנאכט, ווען דער בלינדער ליב איז אהיים געקומען פון גאָס, צו אָסיען, ראש־השנה־צייט, ווען די נעכט רוקען זיך פריהער אָן. דעם קעלער האָט אָנגעפילט אַ פֿאַרע, וועלכע האָט אַפיר געבלאָזען פון אונטער דעם דעכעל, וואָס איז איר בער'ן קוימען. אַ טעם און אַ ריח פון אָנגעריישעכטס האָט געוואלדען געמאכט אין דער שטוב; עס האָט זיך געדאכט, ווער ווייסט וואָס זלאַטקע ריישט דאָרט אָן אין קיך. דערווייל איז עס נאָר געווען פשוט'ע ציבעלעס, וואָס האָבען אזוי געשריען אויף דער בלעך און פערכאפט מיט זייערע געוואלדען און ריח די שטוב. דעם בלינדען ליב איז דאָס וואָסער געקומען אין מויל אריין, האָט ער זיך צוגעאיילט פלינק און איז ארויס און האָט צוזאמענגערופען זיינע בנים פון דער גאַס. עס זיינען זיך צוזאמענגעלאָפֿען פון אלע עקען גאָס קינדער־לאַך פון

פערשיעדענער גרויס, טהייל זיינען נאָך געקראַכען אויף אלע פיער. זיי זיינען ארויס ווי מייזלעך פון די ווינקלען. דער בלינדער ליב האָט זיי אלעמען ארומגעקליבען ארום זיך און מיט זיין פאָטשען מיט די הענד זלאַטקען צוגעיאָגט. האָט זיך זלאַטקע צובייזערט:

— וואָס יאָנסטו פון מיר דעם דוך (רוח) ארויס, אזוי קוים וואָס איך שמעה אויף די פיס.

איז דעם בלינדען ליב נישט געפעלען די ווערטער „קוים וואָס איך שמעה אויף די פיס“. ער ווייסט, אז זלאַטקע זאָגט עס נישט יעדע אכט טעג און איז נישט געוואוינט זיך צו קווענקלען. האָט ער געגעבען אַ קוק אויף די קויבער מיט די ציבעלעס, וואָס זלאַטקע טראָגט ארום אין די שטובען, האָט ער געזעהן, אז זיי שמעהען ניט אָנגעדריהרט, האָט עס איהם געגעבען אַ פיק אין הארץ. פרעגט ער:

— זלאַטקע, ביזט היינט אין גאָס נישט ארויס ?

— עס זאָל דיר אזוי נודיען, ווי עס האָט מיך גענודיעט אַ גאנצן טאָג; מיט דער גאָל געשפיעגען.

— וואָס איז די מעשה, זלאַטקע ? — האָט ער געזאָגט, נעהמענדיג דיין איין קינד אויף דער האנד בשעת אן אנדערס האָט זיך ארומגערהאלטען ארום זיין שטיוועל.

— וואָס איז די מעשה ? גיב נאָר אַ קוק, ליב'עלע ממזר, — זאָגט זי פון דער קינד ארויס און ווארפט אויף איהם אַ גנב'ישען בליק, — ער ווייסט נישט, וואָס די מעשה איז. פרעג דעם זעלנער, וועט ער דיר זאָגען, אז דו ווייסט נישט.

— וואָס, זלאַטקע, אַ נייער ממזר ? — מאכט ליב האַלב טרויערדיג און האַלב פערוואונדערט-איבערראשט.

— אַ בראַך נאָך דייע יאָהר, אז דער אייגענער טאַטע רופט אָן זיינע קינדער ממזרים — שפייט זלאַטקע אויס. — טפוי זאָלסט דו מיר ווערען.

ווערט דער בלינדער מילדער און זאָגט מיט אַ טויטען שמייכעל, וואָס קומט פון זיין אויסגערוגען אויג:

— זלאַטקע, וועט צוקומען נאָך אַ פופיק ? אָך, זלאַטקע, ביזט דו דאָך נאָר אַ מענש.

— עס קאָסט דען דיך אַ סך געזונט, וואָס ליינסטו צו דערצו ? דער באַכע'ס ירושה ?

— יא דער באַכע'ס ירושה, נישט דער באַכע'ס ירושה, אַבי גיב
עסען, זלאַטקע.

זלאַטקע האָט דערווייל צוגעטראַגען א גרויסען פאַלומעשיק מיט
אַנגערייטע קארטאָפּעל. זי האָט עס אוועקגעשטעלט אויף א קאס-
טען, און די קינדערלאך האָבען דערינען אַנגעהויבען ארומצוזוכען מיט
די הענד. דער בלינדער ליב האָט געצויגען מיט אַ לעפעל און מיט
דער צווייטער האַנד האָט ער אוועקגעלעגט אן איבערגערעהטען קור-
בער פאר זלאַטקע'ן. זלאַטקע איז אויך צוגעקומען, זיך אוועקגעוועצט,
גענומען אַ קארטאָפּעל אין האַנד, נישט געגעסען, נור געהאלטען אין
איינ האַנד, מיט דער צווייטער האָט זי זיך דעם קאַפּ אונטערגעלעהנט
און געקרעכצט.

— וואָס קרעכצסטו, זלאַטקע? — מאַכט צו איהר דער
בלינדער ליב, קייענדיג אַ הייסע קארטאָפּעל, וועלכע ער ווארפט פאר
הייסקייט פון דער צונג אויף די צייהן און צוריק — עס וועט צוקומען
נאָך אַ פּופיק, וועט זיין נאָך פרנסה.

— נאָך פרנסה, — קרעכצט זלאַטקע און ווארפט אַ בייזען בליק
אויף איהר מאַן.

דער בלינדער ליב קען זיין זלאַטקען און ער ווייסט, אַז יעצט
איז נישט קיין צייט געגען איהר זיך צו שמעלען. פרנסה וועט סיי
זוי סיי זיין, טראכט ער זיך. עסט ער ווייטער געשמאק זיינע קאר-
טאָפּעל און ווארפט זיי פון דער צונג אויף די צייהנער און צוריק.
אין א פּאָר וואָכען ארום האָט יענטעל די מעקלעדין, — די איר
דענע מיט'ן ברייטען קלייד, — וואָס מען זאָגט אויף איהר, אַז זי
טראַגט א פּאָר פּוד סחורות אונטער'ן קלייד דורכ'ן גרענעץ, — אַנ-
געטראַפען זלאַטקען אין גאַס, ווי זי האָט געדונגען ביי אַ פּויערשער
פּוהר קארטאָפּעלעס. זלאַטקען האָט כּאַן שוין, אָהן עין הרע, גענוג
אַנגעזעהן, און אַז יענטעל האָט אויף איהר געוואָרפען אַ שפּארען
בליק, האָט זי איבערגעלעקט מיט דער צונג די דאַרע ליפעלעך, ווי אַ
קאַץ, און געזאָגט:

— שוין וויעדער, זלאַטקע, זאָל זיין מיט מזל.

— אַז גאָט וויל, — שמייכעלט זלאַטקע פּערשעהמט.

— שוין ווייט? — ווארפט יענטעל אַ בליק אויף זלאַטקע'ס

בויד, ווי אַ מבין'טע.

- דאכט זיך אין זיבעטען.
- יא, עם וועט אזוי זיין — שאַקעלט יענטעל מיט'ן קאָפּ. קור
קענדיג אויף זלאַטקען. — איז זי דאָך אין איין צייט מיט דעם זשאַכ-
לינער'ס שנור.
- וועגען וואָס מיינט זי דאָס? — פרעגט זלאַטקע נייגעריג.
כאָטש זי שטויסט זיך שוין אָן, און עם ווערט איהר עפעס אביסעל
פּריקרע.
- איך מיין דאָס געגען דעם, אז ביי דעם זשאַכלינער וועט איהר
גוט זיין, און זיי וועלען איהר צאָהלען אַ שעהנעם גראַשען און האַלטען
זי ווי אַ בכבוד'ע.
- וואָס, דאָס ווייבעל קען נישט אליין שטילען דאָס קינד?
אַ שוואַכע?
- יא אַ שוואַכע, נישט אַ שוואַכע, זי ווייסט דען נישט? אַ
נניד'עסמע, מען זי זיך ערלויבען, וואָס פעהלט איהר? הלוואי וואָלט
מיר און איהר נישט אזוי געפעהלט, ווי עם פעהלט נישט דעם זשאַכ-
לינער'ס שנור.
- וואָס מיינט זי דאָס צו צאָהלען?
- מילא, מיר וועלען שוין אדורכקומען. יענע בעמען מיך שוין
צייט אַ חודש, איך זאָל האָבען אויפ'ן זין אַ גוטע אָם, וואָס דארף
מען אַ בעסערע ווי זלאַטקע? וועגען צאָהלען וועט קיין רייד נישט
זיין.
- איך ווייס? — זאָגט זלאַטקע מיט עניות פערשעהמט, וואָס
יענע האָט זי געמאכט פאר אַ גוטע אָם. — מילא, זי קען זיך נאָכ-
פרעגען אויף מיין מילך. איך האָב אויסגעוויגען משה פינשעווער'ס
אן אייניקעל און ביי די זילכערבערגס צוויי קינדערלעך, און ביי דער
נניד'עסמע. זיי קענען דאָך פרעגען אויף מיין מילך.
- דאָס ווייסען מיר דאָך טאקע. דורך דעם, זלאַטקע, געהערט
שוין מעהר מיט קיינעם ניט ריידען דערפון. אָכגעמאכט, איך געה-
באלד אַהין צו די זשאַכלינערס און נעהם אייך מיט. טהוט אייך נאָר
אָן אַ ריינע שערץ, עם וועט באלד זיין האַנדגעלד.
- יא אַ ריינע שערץ, נישט קיין ריינע שערץ, איך בין די זעל-
בע זלאַטקע.
- ניין, זלאַטקע, איך מיין עם אויף אַן ערנסט, ווארים דאָ

זשאכלינערס ווילען ניט פאר דער שנור קיין קריסטליכע אים: דער זוהן איז דאך פרום, וויל ער דוקא פאר דעם קינד א אידישע אים. פון קריסטליכע, אמען, זאגען זיי, ווערען די קינדערשע קעפלעך פערשטאפט און זיי ווילען דערנאך נישט לערנען. מען האט מיר געהייסען שוין פאר וואָכען ארומזוכען א אידישע אים. זי קען דאך כאפען א שעה נעם גראַשען.

נאָך יענעם טאָג האָט זלאַטקע גענומען האַנד-געלד אויף דעה מיילך, מיט וועלכער די נאַטור האָט זי בעשאַנקען פאַר איהר קינד. זון יענעם אבענד האָט דער בלינדער ליב געגעסען פלייש אויף וועל טשערע און געקלאַפט דעם ווייב איבער דער פלייצע און געזאָגט:

— נו, זלאַטקע, האָב אידך נישט לעכט? נאָך אַ פּופיקי, מעהר פּרנסה.

זלאַטקע איז עפעס ביז געווען א גאַנצען אבענד, זי האָט אליין נישט געוואוסט פאַר וואָס. האָט זי איהם אָבגעענטפערט:

— אז אַ ביזן זאָל דיר אין האַלז בלייבען שטעקען, טאַטע אייני ציגער, און זאָלסט נישט אזוי פיעל ריידען.

דערווייל איז זיך מאַטקע געזעסען גאַנץ רוהיג אין דער מו-טער'ס בויך, איז מיטגעגאַנגען מיט דער מאַמען אויף אלע מערק, גע-קראַכען אויף אלע פּוהרען, געשלעפט מיט דער מאַמען די זעק און די קערב און וועניג זיך אויסגעמאַכט, וואָס די מאַמע האָט זיין מיילך פּערקויפט, ווארים עסען האָט ער דערווייל געהאַט: די מאַמע האָט שוין פאַר זיינעטוועגען אזעלכע זאַפטען אויסגעאַרכייט און דורך דעם נאַפעל איהם אין זיינע גליעדער אריינגעגאַסען. און וואָס אַאַרט עס איהם, וואָס אין דרויסען טהוט זיך? דערווייל איז ער נאָך נישט דאָרט...

אז עס איז געקומען די צייט, אז מאַטקע זאָל אויף דער וועלט קומען, האָט זיך שוין די אלטע זשאַכלינעריין (ביי וועלכע זלאַטקע האָט איהר קינד'ס מיילך פּערקויפט פאַר דער שנור) געמיהט, און די חברה ווייבער, וואָס גיבען זיך אָפּ מיט קינפעטאַרינס האַכען אונטער זלאַטקע'ס בעט אַ ריין לאַקען אונטערגעלענט. די באַבע האָט זיך געפונען צו דער ריכטיגער מינוט; אין אויווען האָט זיך ווארים ווא-סער געקאַכט, און אלעס האָט זיך געפאַרעט ארום מאַטקע גנב.

זלאַטקע האָט ניט געמאכט קיין לאַנגע שהיות, — זי איז געווען געוואהנט צו די זאכען, — און איידער דער בלינדער ליב איז צוריק געקומען פון דעם בית המדרש־שמש מיט די קוויטלאך אויסצוקלעפּען אויף די ווענט געגען שטן, האָט שוין א מורא'דיגער שרייער דעם גאנצען קעלער אויפגערודערט; דאָס האָט מאַטקע גנב צו וויסען געגעבען: ער איז דאָ!

די ערשטע אכט טעג ביז צום אידישען, איז איהם וואויל געווען אויף דער וועלט. ער איז געלעגען אין א קישען יאיינגעוויקעלט, עס האָבען זיך נאָר ארויסגעוויזען זיינע צוויי שווארצע פינקעלדיגע אויגן געלאך, וועלכע זיינען ארומגעלאָפּען איבער דעם גאנצען קליינעם שווארצען פנים'ל, ווי צוויי מייזלאך. יעדען אויגענבליק האָט איהם זלאַטקע צו דער ברוסט צוגענומען. אויף דעם האָט יאכטונג געגעבען די אלטע זשאכלינערין, אַז מאַטקע גנב זאָל א סך זויגען, כדי זלאַטקע זאָל פיעל מילך האָבען פאר איהר שנור'ס קינד, האָט זי זלאַטקען געבראכט אין דעם קינפעט פון אלעם בעסטען: דאָ א יאָיכעל, דאָ אביסעל יאיינגעמאכטס, דאָ מילך, דאָ אפילו א פלעשעלע וויין, עס איז געווען אי א מצוה — אן אַרימע קינפעטאָרין, אי א נוצען — די מילך פון איהר אייניקעל'ס אַם זאָל פעט זיין. מאַטקע האָט זיך ניט געלאָזט בעטען, יעדעס מאָל מיט'ן פיסק'ל דער מאַמעס ברוסט געזוכט און געשוויצט אין קישען, ווי אין א באָד, אז אנגסטען האָבען איהם געשלאָגען פון קליינעם שווארצען שטערען, אויף וועלכען עס האָט זיך שוין געקרייזעלט א נאַסע לאָק ווי ביי דעם בלינד דען ליב.

פיער שיר המעלות'ן אויף די פיער ווענד אויסגעקלעפט האָבען איהם געהיט פאר'ן שטן. יעדען פארנאכט זיינען חדר־אינגלעך אריינגעקומען צום נייעם נאסט צו בעגריסען און קריאת שמע לייענען פאר זיינעט וועגען.

פרייטאג צו נאכטס איז זיך אויך די חברה טרעגער צוזאמענגעקומען אין קעלער אריין — דעם קליינעם זכר שלום עליכם אַבצור געבען. די אלטע זשאכלינערין, וועלכע האָט אַבגעקויפט די מצוה פון סנדק פאר איהר ווהן, האָט א שלום־זכר אָנגעגרייט, מיט ארכעסען, מיט ביער, און חברה טרעגער האָבען אין ווארימען קעלער געשוויצט, ביער געטרונקען, ארבעס געקייט — און דעם בלינדען ליב מזל טוב

אָפגעגעבען. דער בלינדער ליב האָט תמיד ליעב צו זיין אַ בעל ברית. עפעס ווערט ער דאמאָלסט, ווען דאָס ווייב געבוירט איהם אַ זון, אַ גאנצער מורינו. אלע קומען אריין צו איהם: דער דיין און דער מוהל, און שעהנע אידען דרעהען זיך אין זיין קעלער, אין מען רופט איהם „רב ליב“, „דער בעל-ברית“. „בעל-ברית דאָ, בעל ברית אַהער“ — און מען עסט גענוענס, און מען טרינקט ביער, און עס קאָסט קיין געלד נישט.

דער בלינדער ליב האָט דאָס מאָל אויך דורך מאָטקע גנב גרויס כבוד געהאט. מען האָט מאָטקען אין אַ נייעם, איבערגעצויגענעם קיר שען געבראכט צו דער חברה טרעגערס.

סנדק איז געווען דער יונגער מאן, דעם זשאכלינער'ס זון, טאָר קע דער, וואָס זיין קינד וועט זלאַטקע זויגען. ער האָט דאָס מאָטקע'ן צוגעטראָגען און איבערגעגעבען דעם פאָטער. דער בלינדער ליב איז געווען איינגעוויקעלט אין אַ לאַנגען ברייטען טלית. ער האָט גענומען מאָטקע'ן און אָפגעגעבען דעם דיין, וואָס איז געזעסען אויף דעם שטוהל. דער בלינדער ליב האָט זיך אומגעקוקט און געזעהען זיך צווישען דעם דיין און דעם זיידענעם יונגען מאַנטשיק — און גע-
ביהלט כבוד.

באלד האָט מאָטקע געגעבען אַ קוויטש, אז דאָס גאנצע שוהל-
בעל האָט געציטערט: ער האָט דערפיהלט די ערשטע עולה, וואָס מען טהוט איהם, און נישט פערשטאנען, פאר וואָס.
זלאַטקע איז געשטאנען אין הויז פון שוהל'כעל, אַ בלאַסע נאָך, און האָט געוויינט, — אין איהר ווייסע הויב און ווייסען קאפּטען, וואָס די זשאכלינערין האָט איהר געשענקט און די יום-טוב'דיגע מינעס ארום איהר, און דער גאנצער כבוד האָט זיך גאָר נישט געפאָסט צו דעם אָפגעברענטען, פעהארטעוועמען געזיכט איהרען, וואָס איז טונקעל געווען און הארט ווי אַ זיל, וואָס איז גוט אויסגעקלאַפט גע-
וואָרען אויפ'ן שטיין ...

זי איז געשטאנען אַ צוטראַגענע, אַ פּערוואַרנטע, עפעס איז איהר נישט אָנגעשטאנען דער גאנצער כבוד, וואָס מען מאכט דאָ ארום איהר. ווער איז זי, מ'שטיינט געזאָגט? זלאַטקע די קוישען-טרע-
געריין. און ווי קומט זי צו זיין אַ מאַמע פון אַ געאידישט קינד? און דער דיין זאָגט איהר: „מול-טוב יולדת“, און דער אלטער זשאכ-

לינער אליין, און דער יונגערמאן, דעם זשאכלינער'ס זוהן, אלע געהען
 ארום איהר, הייסען איהר זיצען, מען גיט איהר דאָס קינד אין האַנד
 אריין, מען ווינשט איהר מזל-טוב! און וואָס איז זי דאָס, מ'שטיינט
 בעזאָגט, איז גאנצען?

און דער בלינדער ליב זיצט אויבען אָן, לעבען דיין, מען דער
 לאנגט לעקעד און בראנפען, אלע טרינקען צו איהם לחיים און רופען
 איהם "בעל ברית", און ער טראכט זיך: אַ וואוילע זאָך אַ ברית צו
 מאכען. מען גיט לעקעד און בראנפען, און נאָך געלד דערצו, און מען
 ווערט אַ מענש, מען האָט כבוד. אַ שאָד, וואָס מען קען נישט יעדע
 מאַג אַ ברית מאַכען.

3.

מאָסקע זײל נײַט די שמאַטקע זײַגען.

אין א פאָר וואָכען ארום, אין א שעהנעם נאָכמיטאג, אין א זונען־טאָג איז מאָסקע געלעגען אין אן אלטען קויש, אין וועלכען פייגעלע די אויבסט־הענדלערין האָט דורכ'ן ווינטער פערפוילטע עפעל געהאלטען. דער מאַמע'ס אן אלטע טוך אויסגענוצטע פון ווינד און רעגען, נוואָס די מאמע האָט עם אין אלע וועטערס געטראָגען, האָט מאַסקע'ס יונג לייבעל ארומגעהילט. דאָס מייכלעל זיינס איז געווען פערשטאַפט מיט א שטיקעל נאָסע לייזענד אין וועלכען עם איז געווען איינגעבונדען א שטיקעלע צוקער, און מאַסקע האָט דערפון אַהן אויפהער גענאָנט, געצויגען. די ענערגישע אָדערען ביי דעם קינדערשען מייכלעל האָבען זיך צונויפגעצויגען ארום דעם שטיקעל לייזענד און געצויגען דערפון דאָס „היות“. זיינע שוואַרצע אויגען לעך זיינען האַלב געווען פערשלאָסען, און ווי א חלום האָט זיך דער שלאָף געוועבט איבער זיין ברוינעם יונגען געזיכטעל. די אויבערשטע העלפט פון דעם פנים: די אויגען מיט דעם קורצען שמעך־רען און מיט די נאָסע שוואַרצע הערלעך, וואָס האָבען זיך געקלעפט איבערן שמערען, האָבען דערמאָנט אַן טאַטען — דעם בלינדען ליב; די אונטערשטע העלפט מיט דעם ענערגישען מויל, מיט דער קורצער גאַמבע און דעם ווייכען שמייכלעלע, איז געווען עהנליך צו דער מאַמע'ס — דער געלער זלאַסקע. דאָס געזיכטעל איז אזוי רהיג געווען, אַז עם האָט זיך געדאַכט: דאָס קינד שלאָפט; דאָך געשלאָפען איז מאַסקע נישט, ווארים ער איז פון צייט צו צייט ארויס מיט א קוויטש, מיט א געוויין, און געשריען אזוי לאַנג, ביז דאָס קליינע שוועסטעריל, וואָס איז טהיילמאָל געזעסען לעבען איהם און טהיילמאָל זיך געשפיעלט מיט די קינדער אין געסעל, איז צוגעקומען צום וועגעל און מאַסקען צוריק אריינגעשמעקט דאָס שטיקעל לייזענד אין מויל אהין.

אמאָל פלעגט דער אלטער רב מאיר זיך אויפהויבען פון זיין אָרט ביי די פענסטערלאך, צוקומען צום קויש און אריינשטעקען איהם דאָס הענטעל אין מיילכעל אריין, און מאַטקע האָט זיך וויעדער גענומען נאָגען, זויגען פון די הענטעלעך אָדער פון שטיקעל לייזענדר, אַקוראט ווי מען וואָלט איהם אַ קוואַל פון מילך צום מויל צוגעלעגט.

איך ווייס נישט, אויב מאַטקע האָט ווען עס איז שפעטער, אין זיין בעוועגטען און רעש'דיגען לעבען, צייט געהאט צו קלעהרען ווער גען זיך און וועגען זיין גורל. נאָר מיר דאכט זיך, אַז יעצט, ווען מאַטקע איז אזוי געלעגען אין דעם אלטען קויש, בעלויכטען מיט די שטראהלען פון דער זון, וועלכע זיינען צוערשט דורכגעגאנגען דעם רינשטאַק פון הויז, נאָכדעם דאָס קעלער־פענסטערעל מיט דער אלטער שמאַטע וואָס שטעקט אין דער צובראָכענער שויב ביי זיי האָבען דער גרייכט צו מאַטקע'ס קויש און געווארעמט זיינע הענטלעך מיט'ן פניםל, — ווען מאַטקע איז געלעגען און הנאה געהאט פון דער ווארימקייט פון דער זון און אַ פילאָזאָפישע האלב־פערשלאָפּענע רוהיגקייט האָט געשוועבט איבער איהם, האָט ער געוויס געקלעהרט וועגען אַ וויכ־טיגען ענין. געקלעהרט האָט ער, פאַר וואָס אמאָל אז ער האָט אזוי געמאכט מיט'ן מיילכעל, איז אַ פליסיגקייט אריינגעקומען און האָט איהם געזעטיגט, און עס איז איהם גוט געווען אין אלע גליעדערלעך און וואָרעם געווען, און יעצט ציהט ער און ציהט, און קיין פליסיגקייט קומט נישט ארויס, און די געדערימלעך בלייבען לעדיג, אין בייכעל ווערט קאַלט, און מען פיהלט זיך עפעס אזוי פערלאָזט, יתום'דיג, אמאָל ווען מען האָט דאָס מיילכעל צוגעדריקט צו דער מאַמע'ס ברוסט, איז אזוי וואָרעם געווען, אז מען האָט זיך געפיהלט אזוי נאָהענט, אזוי היימיש. וואָרזשע איז די ווארימקייט אהינגעקומען, וועלכע האָט איהם אזוי נאָהענט צוגענומען צו זיך און אזוי עפעס געהאלטען? וואָס איז געשעהן, וואָס צייט אַ פאַר טעג איז יענע וואָרעמקייט נישט מעהר דאָ? — אזוי האָט געמוזט מאַטקע קלעהרען, נאָגענדיג זיינע ווענטלעך, באַלד אָבער האָט ער זיין פילאָזאָפישע רוהיגקייט פערלירען, און מאַטקע איז ארויס מיט אזא געוואָלד, מיט אזא געשריי, אַז דער נאכ־צער קעלער האָט זיך אויפגעשטעלט קאפויר, און די נאנצע געגענדר איז אויפגערודערט געוואָרען פון די געשרייען. מאַטקע האָט דער־פיהלט, אַז עפעס איז געשעהן, מאַטקע האָט געשרייען, צו

ערשט האָט דער קעלער געשוויגען, דאָס געסעל האָט זיך
 רוהיג פּערהאַלטען צו מאַטקע'ס געשרייען, וואַרים מ'איז דאָרט גע-
 וואוינט געווען, אז קינדער זאָלען וויינען און שרייען, און דאָס האָט
 אויף קיינעם קיין איינדרוק נישט געמאַכט. אָבער מאַטקע איז גע-
 ווען אן אויסנאַהם. מאַטקע האָט געוואַלט לאָזען הערען דער וועלט,
 אז עס איהם געשעהן אן אומרעכט. מאַטקע'ס געוואַלדען האָבען קיין
 ענדע נישט גענומען. דער אַלטער רב מאיר, וואָס איז געזעסען ביי
 די פענסטערלעך אָנגעטהאָן אין אַ גרויסע פּאַאר ברילען און האָט
 פאַר אַ אידענע אַ בריעף געשריעבען קיין אמעריקא, איז געווען דער
 ערשטער, וואָס האָט זיך אָבגערופען אויף זיינע געוואַלדען. ער האָט
 פריהער געמיינט, אז דאָס זיינען די געוועהנליכע געשרייען, וואָס מען
 הערט אָפט אין קעלער און אין דעם געסעל — די געשרייען פון די
 הונגעריגע קינדער, — איז ער צוגעגאַנגען און האָט מאַטקען געגעבען,
 ווי תמיד, זיין אייגען הענטעל אין מויל אריין. מאַטקע האָט זיך אָבער
 נישט געלאָזט דאָס מאַל אָבנארען: ער האָט שוין דערפיהלט, אז
 פון הענטעל קומט גאָר נישט ארויס. רב מאיר האָט איהם געשטעקט
 די שמאַטקע אין מויל אריין, מאַטקע האָט געגעבען אַ פאַר ציה און
 דערפיהלט, אז די שמאַטקע גיט גאָר נישט, האָט ער זי ארויסגעלאָזט
 און וויעדער געשריען. מיט ערשטוינונג האָט דער אַלטער רב מאיר
 געקוקט אויף איהם און פּערוואונדערט זיך אויף מאַטקע'ס געשרייען.
 צום ערשטען מאַל האָט דער קעלער געהערט אזעלכע געוואַלדען. ביז
 איצט, אז זלאַטקע פלעגט אוועק אלס אַם און איבערלאָזען אַ קליין
 קינד אין דער היים, און מ'האַט דעם קליינעם קינד געשטעקט די שמאַט-
 קע אין מויל אריין, האָט דאָס קינד פריהער געשריען, געשריען, ביז
 עס איז מיעד געוואָרען און גענומען ציהען די שמאַטקע. דער סוף
 איז געווען: אָדער עס איז געשטאַרבען, אָדער עס האָט זיך אדורכ-
 געצויגען די שלעכטע צייט, ווען עס איז נאָך נישטאָ קיין צייהנער
 אין מויל און מען קען נישט עסען וואָס אלע מענשען עסען, און דאָס
 קינד איז געבליבען ביים לעבען. דער אָבער וויל גאָר נישט שוויי-
 גען! כּהנא האָט זיך דער אַלטער מאיר געפרופט ווייטער אוועקצוצען
 צום בריעף, מיינענדיג אז מאַטקע וועט זיך באלד איינשטילען. מאַט-
 קע האָט נישט געשוויגען. מאַטקע האָט נישט געלאָזט קיין בריעף
 שרייבען, ניט די מיידלעך לערנען פון צאינה וראינה. דער אַלטער

מאיר איז ארויס אין געסעל אויפזוכען הינדעלען, מאַטקעס עלטערע שוועסטערעל, וועמען די מאמע האָט אנפערטרויט מאַטקע'ס ערציהונג. הינדעלע איז אין גאנצען אלט געווען אַכט-ניין יאָהר. זינט זי איז פיער יאָהר אַלט געוואָרען ניאָנטשעט זי די קינדער. ווען די מאַמע געהט אוועק אין די הייזער אלס אן אַם, לָאָזט זי דאָס קליינע קינד אויף הינדעלע'ס הענד, אָז זי זאָל עס אויפציהען מיט'ן פלעשעל און מיט דער שמאַטקע. פיער קינדער האָט הינדעלע שוין אזוי ער צויגען: צוויי פון זיי זיינען געשטאַרבען, און צוויי האָבען זיך אדורכגעקאַרמעט מיט די שמאַטקעס און דעם שטיקעל צוקער. הינדעלע איז אָבער נאָך אליין געווען אַ קינד, און אַ הויז דעם וואָס זי האָט ליעב געהאט צו שפיעלען זיך אין געסעל מיט אנדערע קינדער, האָט זי נאָך געמוזט זעהן אליין זיך צו דערנעהרען. ווארים דער בלינדער ליב האָט געהאַלטען די קינדער ווי פויגעלעך, און האָט זיי געשיקט, ווי די פויגעלעך, אין געסעל אריין אויפציקען די אלטע קריי שעלעך און רעשטלעך ברויט, חלה, פלייש, וואָס זיינען איבעריג אין אַ בעל-הבית'ישע שטוב און מ'גייט עס אוועק פאר אַ שליוחות געהען, פאר געפעס וואָשען אָדער אזוי עפעס פאַלגען. הינדעלע האָט זיך דאָס מאָל געפונען ביי בלימעלע די שניידערקע, וואו זי האָט דאָס געפעס געוואָשען פאר אַ שטיקעל ברויט מיט אַ טעפעל באַרשטש. לאַנג האָט זי דער אלטער מאיר געזוכט אין געסעל ביז ער האָט זי געפונען. ווען הינדעלע האָט דערהערט, אז דאָס קינד וויינט אזוי, אָז דער אלטער מאיר איז אַזש ארויסגעגאנגען זי זוכען, האָט זי איבערגעלאָזט בלימעלע'ס געפעס און איז אהיים געלאָפּען. זי האָט זיך נישט ווינד ציגער געוואונדערט ווי דער אלטער מאיר און געפרופט דאָס קינד בערוהיגען מיט די אלטע בעקאנטע מיטלען, וועלכע זי האָט אָנגעווענדט דעם דורך דער לאַנגער צייט פון איהר אלטער פראַקטיק ביי קינדער ערציהען: דאָס הענטעל אין מויל אריין, דאָס שטיקעל שמאַטקע מיט צוקער, און צום סוף דאָס ראַדיקאלסטע מיטעל — דאָס פלעשעלע וואָסער מיט מילך, צונויפגעגאַסען פון דעם, וואָס איז איבערגעבליבען אין די טעפלעך אין קיך. אז דאָס פלעשעלע האָט אָבער אויך נישט געהאַלפּען, און מאַטקע האָט גאַרנישט געפרופט נעהמען אין מויל אריין, נאָר אַראָפּגעוואָרפען פון זיך מיט ביידע פיסלעך דעם מאַמע'ס טוד און געשריען, אז דער באַלקען האָט זיך געשפאַלמען, איז הינדער

לע געבליבען א דערשראָקענע. דאָס ערשטע מאָהל אין איהר פראַקטיק טרעפט זיך אזא זאך, אז א קינד פון קעלער, דער געלער זלאַט-קע'ס א קינד, זאָל נישט וועלען נעהמען דאָס פלעשעלע. זי האָט נישט געוואוסט אליין וואָס צו טהאָן. דאָס קינד האָט געהאלטען אין איין שרייען. זי האָט עס גענומען אויף די הענד, זי האָט עס געוויעגט, זי האָט געזונגען וויעגליעדעלעך, — דאָס קינד האַלט אין איין שרייען. האָט זי אויך אָנגעהויבען צו שרייען און צו וויינען אין איינעם מיט'ן קינד. עס זעהט אויס, אז זי האָט זיך אויף א מינוט פערגעסען און געמיינט, אז זי איז נאָך אויך א קינד און האָט אויך דאָס רעכט צו וויינען, אָבער דער אלטער רב מאיר האָט זי באלד ארויסגענומען פון איהרע קינדערשע חלומות; ער האָט איהר דער-מאָהנט, ווער זי איז אזעלכע.

— וואָס שטעהסטו ווי א גולם און שרייסט? הינדעלע, וואָס טהוט זיך מיט דיר? ביזט דאָך עפעס א דערוואַקסען מיידעל. די מאַמע וועט דאָך דיר הרג'ענען... וואָס האָסטו דיר גאָר אוועקגע-שטעלט שרייען?

— איך ווייס ניט וואָס איך זאָל טהאָן. דאָס קינד וויל נישט דאָס פלעשעלע, — האָט הינדעלע געהאלטען אין איין כליפען.
— געה נאָך דער מאַמען: דאָס קינד איז קראַנק, — זאָגט דער אלטער רב מאיר.

הינדעלע האָט זיך פערוואַנדערט, פארוואָס דאָס איז איהר נישט באלד איינגעפאלען צו געהן נאָך דער מאַמען. דאָך אין האַרצען האָט זי עפעס מורא געהאט צו רופען די מאַמע צום קינד: זי האָט שוין געוואוסט, אז די מאַמע איז פערקויפט פאר א צווייטע קינד. נאָר דאָך האָט זי געפאָנגט דעם אלטען רב מאיר, געכאפט א טיכעל און געלאָפען צו דער זשאַבלינערין נאָך דער מאַמען.

אזוי באלד האָט מען זי צו דער מאַמען נישט צוגעלאָזט. אז זלאַטקע איז אין א רייך הויז אן אַם, בעהאַנדעלט מען זי גוט, און ביי די זשאַבלינערס האָט מען זי פשוט געהאלטען ווי א קעניגין. גע-שלאָפען איז זי מיט דעם קינד אין דעם גרעסטען צימער פון הויז, מ'האָט געזעהן, אז זי זאָל שטענדיג געהן ריין אָנגעהאָן, אין א וויי-סען קאפּטענדעל און א געוואשענע שערץ. אין די אלטע זשאַבלינע-רין האָט איהר צוגעטראָגען יעדע מינוט עפעס אַנדערש. האָט מען

געקאכט אין שטוב א פריש יאכיכל, האָט מען נישט פּערגעסען אָן דער אָם: „זי זויגט דאָס קינד“. און אייגענטליך וואָלט זלאַטקען גאנץ גוט געווען זייענדיג אן אָם: דורך דער צייט, וואָס זי האָט געזויגען דאָס פרעמדע קינד, האָט זי זיך אביסעל אָבגערוהט פון טראָגן, פון לויפּען איבער די מערק מיט די קוישען, פון כאַפּען פון די פּויערשע וועגען. און געגעסען האָט זי גוט, און געשלאָפּען איז זי וויפּיעל זי האָט געוואָלט. נור עס האָט איהר געוועהטאָגט איהר קינד, וואָס זי האָט איבערגעלאָזט אין דער היים. און יעדעס מאָל, ווען זי האָט גענומען דאָס פרעמדע קינד צו זויגען, האָט זי געקערעכצט ... און נישט איינמאָל האָט זי געקלעהרט מיט איהר פּראַסמען שכל, אַז עס וואָלט טאקע געווען א גוטע זאך, ווען מען בעהאנדעלט זי אזוי פּיין און מען לאָזט איהר דערביי איהר אייגען קינד זויגען... טהייל'דיג מאָל, ווען די מילך האָט איהר געשטאַכען אין די בריסטען (דאָס פרעמד'דיג דע קינד האָט נישט געקענט אלעס אויסזויגען, וואָס זלאַטקע'ס קוואַל לען האָבען געפלאַסען), און זי האָט געמוזט מיט דער האַנד אליין זיך אָבזויגען און די מילך אויסגיטען — האָט זי דענסטמאָל געקלעהרט וועגען איהר מאַטקען אין דער היים און פּיינט געהאט דאָס פרעמדע קינד, און געוואָלט איהם שלעכטס טהאָן...

לאנג איז הינדעלע געשטאַנען אין קיך און געווארט אויף דער מאַמען. מען האָט זי נישט צוגעלאָזט — די מאַמע האָט פּונקט געזויגען דאָס קינד, דער זשאַכלינער'ס אייניקעל — אַ מיינדעלע אין מאַטקע'ס יאָהרען. אז די מאַמע איז פון ווארימען שלאַפּצימער ארויס געקומען, האָבען די פולע בריסטען איהרע פון אָפענעם קאפּטענדעל ארויסגעהאנגען און די מילך האָט נאָך געטריפט פון די פעטע וואָר צעלעך. אַ מינוט האָט הינדעלע דער מאַמען נישט דערקענט, קיינ מאָל האָט זי נאָך איהר נישט געזעהן אזא אויסגעשלאָפּענע און אויס גערוהטע. די באַקען זיינען איהר רויט געווען און פול, אויפ'ן קאָפּ האָט זי געטראָגען אַ ווייסע הויב, אָנגעטהאָן איז זי געווען אין אַ ריין ווייס קאפּטענדעל מיט אַ ריינע ווייסע שערץ. הינדעלע האָט פאר דער מאַמען מורא געקראָגען און דרדראַץ געהאט, און געשעהמט זיך צו זאָגען, נאָך וואָס זי איז געקומען.

— וואָס איז געשעהן? — פרעגט זלאַטקע א דערשראָקענע. אַ מינוט האָט הינדעלע געשוויגען, באלד איז זי ארויס מיט אַ

געוויין, ווי זי וואָלט זיך געוואָלט פּערענטפּערען מיט'ן געוויין, אז זי איז ניט שולדיג:

— דאָס קינד וויינט, עס וויל ניט נעהמען דאָס פּלעשעלע, עס איז קראַנק, מאַמע.

אז זלאַטקע האָט דערהערט, אז איהר קינד איז קראַנק, האָט זי פּערנעסען, אז זי איז א פּערקויפּטע, געכאַפּט דאָס טוך איבערן קאָפּ און מיט די אָפּענע ארויסהענגענדע בריסטען איבער דעם מאַרק געלאָפּען.

אין א פּאַר מינוט ארום האָט שוין מאַטקע זיין צוהיצט מיעד פּנים' צווישען דער מאַמע'ס וואַרימע בריסט אינגעגראָבען, און מיט זיין ענערגיש מייַלכעל האָט ער געצויגען פון זיי, אָהן דעם אָטהעם צו כאַפּען, ווי ער וואָלט געוואָלט אין זיך אַרײַנווײַגען די קוואַלען פון לעבען. איבער דעם פּערפּעריל איז איהם געקומען יענע וואַרימקייט, וואָס ער האָט געפּיהלט אין די ערשטע טעג פון זיין קומען אויף דער וועלט...

אָבער לאַנג איז מאַטקע'ן דאָס גליק נישט בעשערט געווען. אין קעלער האָט זיך באַלד געוויזען די אַלטע זשאַכלינעריין, אין איהר רייך בעפּוצטער הויב מיט בענדער, מיט דער גאַלדענער קייט אויף'ן פּעדען האַלז, וועלכע האָט זיך אַראָפּגעלאָזט און פּערדעקט אַ האַלבע ברוסט, און געזאָגט מיט אַ פּרום מינעלע, פּערגלאָצענדיג די קליינע, קורצזיכטיגע אויגען, מיט אַ פּעמען שמייכלע אױס די שמאַלצעריגע ליפּען:

— וואָס איז דעם קינד? ער איז נישט געזונד?

און זי איז נעהענטער צוגעגאנגען און געמאַפּט מאַטקע'ס ביי-קעלע מיט איהרע פּעמע קורצע פינגער:

— וואָס איז איהם? ער איז קראַנק? — האָט זי איבערגעזאָגט חזר'ט די פּראַגע מיט איהר פּעמען געלעכטערעל.

זלאַטקע איז פּערשעהמט געוואָרען פאַר דער אַלטער נגידת'טע, זי האָט מיט געוואַלד אַרויסגענומען איהר ברוסט פון מאַטקע'ס נאָז גענדיגען מויל און געענטפּערט מיט אַ פּערשעהמטער מינע, ווי זי וואָלט זיך פּערענטפּערען וועלען:

— עס איז אַ קינד, עס קען זיך נישט צוגעוועהנען צום פּלעשעלע.

און אויסגיסענדיג איהר ביטער הארץ אויף הינדעלעך? האָט זי אויף איהר אָנגעהויבען צו שרייען:
 — וואָס ביזטו געלאָפּען נאָך מיר? פאר וואָס שטילסטו נישט זיין דאָס קינד? וואו לויפסטו ארום? — און האָט זיך גענומען הינדעלעך שלאָגען.

די אלטע זשאכלינערין האָט זי אָבגעהאלטען. זי האָט ארויסגענומען קליין געלד און צוטהיילט צווישען זלאטקעס קינדערלעך, וואָס זיינען זיך צוזאמענגעלאָפּען פון אלע עקען גאס, ווען זיי האָבען דערהערט, אז די מאמע איז געקומען. הינדעלעך האָט זי מעהר געדעבען פון אלע קינדער, — גאנצע פינף קאָפּעקעס, און געזאָגט צו איהר:

— קום אמאָל מיט'ן קינד אהין צו דער מאמען. ס'שאַדט נישט, קום אין סוף אריין. די דיענסט וועט דיר עפעס געבען. פאר וואָס קומסט דו נישט?

דערנאָך האָט זי געשמייכלעט מאַטקע'ן אין פנימ'ל אריין, קינדענדיג איהם מיט איהרע פעטע פינגער אויף זיין בייכעל:

— דו שרייער, דו... דו... אויסגעוואקסען, אָהן עין הרע, אַ יונג, צוויי מאָל אזוי גרויס ווי אונזערע. (דערביי האָט זי איהם געפאטשט אין געזעסעל אריין). קיין עין הרע זאָל איהם נישט שאַדען. — האָט זי געזאָגט צו זלאטקען מיט א שמייכלעל און האָט זי מיטגענומען מיט זיך.

הינדעלעך איז אליין איבערגעבליבען מיט מאַטקען. דאָס קינד האָט וויעדער אָנגעהויבען צו שרייען. זי האָט וויעדער נישט געוואוסט וואָס צו טהאָן: דאָס פלעשעל האָט ער ניט געוואָלט נעהמען, נישט דאָס שמאטקע און נישט דאָס הענטעל. אזוי האָט ער אָבגעשריען ביז דער טאטע זיינער, דער בלינדער ליב איז געקומען. דער בלינדער ליב האָט נישט געמאכט מיט איהם קיין לאנגע שהיות. ער האָט זיך גאנץ גוט אָנגעשריען אויף איהם, און אז מאַטקע האָט זיך נישט געוואָלט איינשטילען, האָט ער איהם פערדרעהט אויף דער צווייטער זייט און מיט דער האַנד איהם אָנגעפאטשט אויף געזעסעל. אַ לאַנגע ווילע האָט מאַטקע נאָך געוויינט ביז זיינע טרעהרען און געשרייען זיינען פערשטילט געוואָרען אין שלאָף, ווען ער איז גע

שלפפערן, האָבען זיי איהם אריינגערוקט אין מויל אריין די שמאטקע מיט'ן שטיקעל צוקער, און פון דענסטמאָל אָן האט זיך מאָטקע אויס־געלערענט אַ שמאטקע צו זויגען.

טהיילמאָל האָט איהם הינדעלע געבראכט צו דער מאמען. די מאמע האָט זיך מיט איהם געפרעהט, און אז קיינער איז אין שטוב נישט געווען, האָט זי ארויסגע'גנב'עט איהר ברוסט פון פרעמדען קינד'ס מויל און מאָטקען געגעבען. ער האט שוין דער מאמע'ס ברוסט זויגען ניט געוואָלט: ער איז געווען צוגעוועהנט צו דעה שמאטקע.

און אז זלאטקע האָט צום ערשטען מאָל דערזעהן, אַז איהר קינד וויל נישט זויגען פון איהרע בריסטען, האָבען זיך איהר טרעהרען אין די אויגען געשטעלט.

און איינמאָל, עס איז שוין געווען אין אַ צייט ארום, מאָטקע איז שוין דענסטמאָל אלט געווען אן אכט־ניין חדשים, האָט איהם הינדעל־לע צו דער מאמען געבראכט. די מאמע האָט איהם געהאלטען אויף איין האנד, אויף דער צווייטער האנד האָט זי געהאלטען דאָס פרעמד־דע קינד און געזויגען. מען ווייסט נישט, ווי אזוי עס איז געווען, נאָר מאָטקע האָט זיך גענומען שלאָגען און יענעם קינד דאָס געזיכטעל צו־דראפערט, דאָס קינד האָט געמאכט אַ געוואלד. די זשאכלינערין מיט דעם גאנצען הויזגעזינד זיינען געקומען צולויפערן. ווען די יונגע מאמע האָט דערזעהן דעם רויטען קראַץ, וואָס מאָטקע האָט געמאכט איהר מיידעלע אויף'ן פנים, איז זי אין חלשות אוועקגעפאלען. מען האָט מאָטקען פון דענסטמאָל אָן מעהר נישט צו דער מאמען צוגע־לאָזט, דורך דער גאנצער צייט, וואָס זי האָט געזויגען דער זשאכ־לינערין'ס אייניקעל. און געזויגען האָט זי דער זשאכלינערין'ס איי־ניקעל גאנצע צוויי יאָהר. מאָטקע איז דערוויל פון דעם אלטען אויבסט־קאָרב ארויסגעוואקסען. דורך דער צייט, וואָס יענע קינד האָט זיין מאמע'ס מילך געזויגען, האָט ער צייהנער געקראָגען און אָנגע־הויבען זיך אליין צו דערנעהרען. ער האָט אָנגעהויבען צו עסען אלעס, וואָס ער האָט געפונען אונטער דער האנד.

14

מאמץ קריעת צייהנער.

שלעכט איז געווען מאַטקע'ן, ווען ער איז געלעגען אין קויש און געמוזט ווארטען, ביז דאָס שוועסטעריל אָדער דער אלטער רב מאיר וועלען געדענקען און איהם צוטראָגען דאָס פלעשעלע. ער האָט זיי געמוזט יעדעס מאָהל דערמאָהנען מיט זיין שרייען, אז ער לעבט און בעדארף זיין חיונה. דער קעלער איז שוין אָבער אזוי געוואוינט גע- ווען צו זיינע געוואלדען, אז מען האָט איהם שוין ניט געהערט. קוים אָבער האָט זיך מאַטקע ארויסגעקריגען פון קויש און געקענט אליין קריכען אויף אלע פיער, האָט ער זיך שוין בעזאָרגט אליין זיין חיונה. ער האָט אָנגעהויבען צו עסען אלעס, וואָס ער האָט געפונען אונטער זיין האַנד: פון שטיקלאך איבערנעבליבענע ברויט ביז אן אלטען קא- מאַש, אַ קויש, אַ זאק, אלעס האָט ער געגעסען, וואָס האָט זיך געפיר- גען אין קעלער. אָבער זיין הויפט שפייז-קאמער זיינען געווען פיר געלע'ס קוישען מיט די פערפויילטע ווינטער-עפעלאך.

אין אַ ווינקעל קעלער זיינען זיי געשטאנען יאָהר איין, יאָהר אויס, פייגעלע'ס קוישען מיט פאר-אַ-יאָהריגע עפעל, לעזעלקעס, פער- פויילטע באַרנעלעך, פערגליווערטע פלוימען. די קוישען האָבען זיך צוגעוואקסען איינס צום צווייטען דורך די לאנגע ווינטער-נעכט, און די אויבסטען, וואָס האָבען געפויילט אין זיי, האָבען אריבערגעוירט פון איין קאָרב אין צווייטען אריין. מען האָט נישט געקענט מעהר וויסען, וואָס פאר אַ פירות דאָס זיינען געווען: אלע פערדעקט מיט איין שימעל — און דאָס האט געגעבען פון זיך אַ געשמאקען ריח, וואָס האָט זיך פערשפרייט איבער דעם קעלער. און געווארימט אין ווינטער... אַט דאָס פייגעלע'ס ווינקעלע איז געווען מאַטקע'ס שפיי- זער. עס האָט זיך געדאכט, אז פייגעלע האָט געזאמעלט די טונען מיט די פערפויילטע „לעזעלקעס“, ווינטער-עפעלאך און פערפויילטע

בארנעלעך, כדי מאַטקע זאָל פון זיי זיין חיונה קענען ציהען. ער האָט זיך פון די פירות גענעהרט אין די לאַנגע ווינטער־נעכט, ווען דער ווינד האָט געקלאַפט אויף די פערפרוירענע פענסטער־לאַך.

צום ערשטען מאָל ווען מאַטקע האָט ענטדעקט די קוועלען פון זיין חיונה און האָט זיך מיט זיי גוט אָנגעגעסען, איז ער אזוי קראַנק געוואָרען, אז אלע האָבען געמיינט, אז ער וועט שטארבען. מען האָט געבראכט צו איהם די מאַמען. זלאַטקע האָט איהם די ברוסט אין מויל געשטעקט, מאַטקע האָט ניט געוואָלט זויגען, האָט ניט געוואָלט דאס פלעשעל נעהמען אין מויל אריין. זלאַטקע איז געוועסען איבער איהם און האָט געוויינט. עס איז געווען נאכט, אלע אין קעלער זענען געשלאָפען. דעם בלינדען ליב'ס שנאָרען האָט געפייפט פון ווינקער־לע ארויס. איז זלאַטקע אליין געוועסען ביי איהר קינד און געוויינט. מאַטקע איז געלעגען א צוהיצטער אין זיין קויש, מיט פערמאכטע אויגען, און האָט שווער אבגעאטהעמט. איינמאָל, הערענדיג ווי די מאַמע וויינט, האָט ער די פערגלייזטע הייטלאַך אויפגעעפענט און אָנגעקוקט די מאמען מיט זיינע שווארצע אויגען. עס האָט זיך געדראכט, אז מאַטקע פערשטעהט די מאמע און ער קוקט זיך אין איהר גוט איין, ער וויל זי דערקענען און געדענקען שפעטער, ווען ער וועט גרויס ווערען, אז זי האָט אמאָל געוויינט אויף איהם...

נאָר צומאָרגענס איז מאַטקע'ן בעסער געוואָרען, און מאַטקע האָט ווידער אָנגעהויבען צו עסען פייגעלע'ס קוישען. נאָר נישט שוין האָט איהם מעהר געשאדט. ער האָט שוין געקענט אלעס אויפעסען, אפילו דעם טאמענ'ס אלטע שטיוועל, און עס וואָלט איהם שוין מעהר נישט אָנגעגאנגען. זיין מאָגען איז געוואָרען ווי פון אייזען און זיינע געדערס ווי פון שטאָהל.

דאָס איז אלעס געווען ווען דער ווינטער האָט געהערשט אין דרויסען, און מאַטקע איז געווען אָנגעוויזען אויפ'ן בלויזען קעלער. אָבער באלד איז פריהלינג געוואָרען. די זון האָט אָנגעהויבען אריינגעקומען אין קעלער אריין, געשטעלט זיך אויף די טרעפלאַך און אריינגעקוקט מיט איהר שוין אין שטיבעל אריין. אין קעלער האָט מען זיך אָנגעהויבען צו ריכטען אויף פסח. זלאַטקע, וועלכע האָט שוין דענסמאָל געטראָגען א צווייטען קינד, האָט אָנגעהויבען ארויסשטעלען פון קעלער בעל־הבית'ישקייט אויפ'ן גאס אריין, אָבשייע־ען און אָב־

רייניגען אויף פסח. צוזאמען מיט די אלטע שטובזאכען פון קעלער
האָט אויך מאַסקע געוואגט אויף אלע פיער זיך ארויסריטשען פון
קעלער ארויס. ער איז אויף די טרעפלאך ארויף און ארויסגעקוקט
אין גאס אריין, און דערוועגן האָט ער, אז די וועלט איז גרעסער פון
קעלער.

א פאַר מינוט איז ער נאָך געשטאנען אויף די טרעפלאך. די
זון האָט איהם געווארימט, און איהם איז גוט געווען. ער האָט געד-
קוקט מיט אונצוטרויען אין געסעל אריין און מורא געהאט ארויסצו-
קריבען. צווישען דעם קעלער און געסעל איז געווען אַ ברייטער
רינשטאַק, וואָס מען האָט איהם געדארפט איבערשפרינגען, איבער-
געהענדיג אויפ'ן ברוק פון געסעל. מאַסקע האָט אייניגע מאָל גע-
פרופט אריבערצוקריבען דעם רינשטאַק און האָט ניט געקענט. ער
האָט געקוקט מיט זיינע אויגען און געווארט, אז אימיצער זאָל קומען
און העלפען איהם איבערשפרינגען די שוועל פון קעלער. אין עס
איז טאקע געווען זיין שוועסטער, זיין ערציהערין הינדעלע, וועל-
כע האָט איהם צום ערשטען מאָל געהאַלפען אריבערגעהן דעם רינ-
שטאַק, וואָס ליגעט פאר דער שוועל פון זיין לעבען... זי האָט איהם
ביים הענטעל אָנגענומען און געבראכט איהם אין געסעל אריין.

אין געסעל האָבען זיך געשפיעלט קליינע קינדער. ווייבער האָ-
בען געוואשען, גערייניגט די טונען מיט די בענק און דאָס ווייסע
געהילץ אויף פסח. אין פיעל שטובען האָט מען ועווייסט אויף יום-
טוב און דאָס בעל-בתישקיים מיט די קינדערלאך זיינען געווען אויף'ן
גאס. ער איז געקראָכען צווישען די אָנגעשטעלטע זאָכען, צווישען
די קינדער, אָפטמאָל האָט מען איהם אָנגערעטען, א שראַנק איז
שיער ניט ארויפגעפאלען אויף איהם. ער איז אומעטום געווען, ער
האָט זיך געפלאַנטערט צווישען די פיס און אומעטום דאָס נעוועל
אריינגעשטעקט.

באלד דערוועגט ער אויף אַ שוועל פאר אַ הויז זיצט אַ קליין
מיידעלע און האלט אַ טעלעריל אין האַנד און עסט געשמאַק די קלייס-
קעלעך מיט מילך פון טעלעריל ארויס. מאַסקע'ן האָט עס אָנגעשמעקט.
ער האָט זיך אויף אלע פיער צוגערוקט צו דער שוועל, אויף וועלכער
דאָס מיידעלע איז געזעסען. אַ מינוט האָט ער נאָך נאָכגעקלעהרט
און געקוקט מיט קנאה אויף דער מיידעלע, וואָס עסט די קליסקעלעך.

באלד אָבער רוקט ער זיך אליין צו צום טעלעריל און שטעקט אריין דאָס נעזעל און הויבט אָן מיטצולעקען אויס דעם טעלעריל, ווי אַ פּינטעל. דאָס מיינעל קוקט איהם צוערשט אָן פּערוואונדערט, פּער שטעהט ניט, וואָס ער טהוט. באלד פאלט זי ארויס אין אַ גרויס גע- וויין. די מוטער קומט ארויס פון שטיבעל און דערזעהט, ווי מאַטקע לעקט זיך רוהיג פון איהר קינד'ס טעלעריל ארויס, און איהר קינד זיצט מיט'ן לעפעל אין האנד און וויינט. פאלט זי ארויס מיט אַ גע- שריי:

— ווער איז דאָס? וועמענס איז דאָס? אוועק פון דאנען!
 מאַטקע לאָזט זיך נישט אָבשרעקען פון געשרייען און לאָזט נישט פריהער אָב דאָס טעלעריל, ביז די אידענע רייסט עס נישט ארויס מיט געוואלד.
 — אַ בייזע נאכט אויף מיינע שונאים'ס קעפּ. וועמענס איז דאָס?

— עס איז דאָך זלאַטקע'ס, דער אינגסטער — זאָגט אן אנדער אידענע, וועלכע איז אויף די געוואלדען פון שטיבעל ארויסגעקומען.
 — יא, זעהט, דער בלינדער ליב האָט שוין וויעדער אַ נייעם ממזר אין דער גאס ארויסגעשיקט. מען וועט שוין נישט קענען קיין קינד אויף דער שוועל ארויסלאָזען.

— אוועק פון דאנען — שאַרט איהם די אידענע אָב.
 מאַטקע האָט זיך אוועקגערוקט פון דער שוועל. די זון האָט גע- שיינט אין געסעל, עס איז ווארים געווען און גוט געווען, האָט ער געפרופט ווייטער זיך ריטשען אויף אלע פיער.

אויף אַ צווייטער שוועל האָט ער אָנגעטראָפּען קליינע קינדער פון זיין גרויס זיצען צווישען ארויסגעשטעלטע זאכען, בעטגעוואנד און האַלטען בייגעל מיט פוטער אין דער האַנד. איינס פון זיי, גאָר אַ יונגס, לאָזט דעם בייגעל פון דער האנד ארויס און וויינט. קיינער פּערנעהמט נישט דעם קינד'ס וויינען. אַ מינוט איז מאַטקע וויער דער געשטאנען און אָנגעקוקט מיט פּערוואונדערונג די קינדער, דער- נאָך האָט ער גאנץ רוהיג דעם בייגעל אויפגעהויבען פון דער ערד און האָט אָנגעהויבען עסען.

אַז דאָס וויינענדיגע קינד האָט דערזעהן, אַז מאַטקע עסט זיין

בייגעל, איז עס ארויס מיט אזא ליארם, מיט אזא געשריי, אז מען האָט געמיינט עס ברענט.

אויף דער שוועל האָט זיך באלד געוויזען דעם קינד'ס מאַמע. מאַטקע האָט אָבער דאָס מאָל אָנגערטראָפּען אויף שפּרינצעלע די ניי-טערקע. דאָס איז א אידענע מיט א געשליפּען מיילכעל, און אז איהר געשעהט אן עולה, דערהערט מען עס שוין אין געסעל. מען היט זיך פאר איהר, ווי פאר פייער. ווארים עס איז גענוג, אז מען זאָל איהר געבען נאָר די מעגליכקייט אויסצורעדען א וואָרט, איז עס ווי א פלאם פייער, וואָס נאפט זיך אָן און ברענט אלעס אונטער. א אידענע ווי שפּרינצעלע, אז זי האָט דערזעהן זלאַטקע'ס נייעס ממוזר, וואָס „איז ארויס מענשען צו בעפאלען אין מיטען גאס“, האָט זי געמאכט אזא גערודער אין געסעל, אז מען איז זיך צוזאמענגעלאָפּען.

— זעהט, זעהט, געוואלד, דער יונג עסט מיך אויף! זלאַטקע האָט ארויסגעשיקט ממורים אין גאס אריין, קינדער צו בעפאלען אין מיטען העלען טאָג.

און זי האָט אָנגענומען מאַטקע'ן ביים הענטעל און צוריקגע-בראכט אין קעלער, און אָנגעהויבען צו שרייען, ווארפענדיג מאַטקע'ן אין קעלער אריין:

— האלט אייך איהם דאָרט! יארויסגעשיקט אַ סמור אין גאס אריין, קינדער צו בעפאלען אין מיטען העלען טאָג.

זלאַטקע האָט פונקט געהאַלטען אין וואשען א העמד פאר דעם בלינדען ליב אויף פסח. דערהערט, אז מען שרייט אין קעלער אריין, איז זי ארויסגעקומען מיט די ארויפגעשארטע ארבעל און מיט דעם הייבעל אויף'ן קאָפּ; דערזעהן מאַטקע'ן אין שפּרינצעלע'ס הענד, און פון שפּרינצעלע'ס שפיציגע אויגעלאך און בלאָען מיילכעל שיט זיך פעך און שוועבעל, האָט זי קודם כל געוואָלט ארויסנעהמען מאַטקע'ן פון איהרע הענד. מאַטקע האָט אויסגעזעהן אין שפּרינצעלע'ס הענד ווי אַ נגזל, ער האָט געציטערט פאר שרעק און ניט פערשטאנען, פאר-וואָס מען שרייט דאָס אויף איהם און דערזעהן די מאַמען — האָט ער זיך צוואוויינט. זלאַטקע'ן האָט עס געגעבען אזא שטאָך אין האַרצען. עפעס א רחמנות געפיהל האָט זי מיט אמאָל געגעבען א נעהם ארום צו איהר קינד און דאָס האַרץ איז איהר צושניטען געוואָרען. איז זי צו,

ארויסגענומען מאַטקע'ן פון שפּרינצעלע'ס הענד און האָט אזוי גע-
זאָגט:

— וואָס צושרייט זי זיך אזוי אויפ'ן קינד? נאָ, זעה, דאָס
קינד ציטערט דאָך אין גאַנצען. וואָס האָט ער געטהאָן אזעלכעס? מיינ
קינד, מיינ קרוין — האָט זי מיט אַ מאָל אַרומגענומען מאַטקע'ן און
צום ערשטען מאָל אין לעבען אפּשר'הערצליך געקושט איהם.

— נאָ, זעה, ווי זי קושט איהם נאָך פאַר דער חכמה וואָס ער
האָט געטהאָן. אודאי, די מאַמע לערנט איהם אליין. אַ שעהנער גנב
וועט דאָס ארויסוואַקסען — האָט שפּרינצעלע נביאות געזאָגט אויף
איהם.

— אז די צונג זאָל איהר ווערען אָבגעביסען, אז ניט דערלעבען
זאָל זי דאָס — האָט זלאַטקע'זיך אָנגענומען פאַר איהר קינד — אַ רב
וועט דאָס זיין — האָט זי געקושט מאַטקע'ן אויפ'ן קעפּל.

מאַטקע האָט איינגעקאָרטשעט זיין קעפּעלע אין די מאַמע'ס
אַרעמס און פון דאָרט ארויסגעקוקט מיט זיינע צוויי שוואַרצע פינגערלעך
דע אויגעלאָך. ער האָט זיך צוגעהערט צום געשפרעך, וואָס מען
פיהרט איבער איהם, און עס איז איהם גאָר נישט אָנגעגאנגען. ס'איז
איהם גוט געווען אין דער מאַמע'ס אַרעמס, און ער האָט מיט צו-
פריעדענהייט גענאָסען.

— אַז דו זאָלסט מיר וואַקסען געזונטערהייד — האָט איהם
זלאַטקע געקושט אין קעפּעל און איהם אוועקגעזעצט אין אַ ווינקעל
געבען זיך — נאָ, זיין ביי דער מאַמען. ווי זי האָט דאָס נביאות גע-
זאָגט אויף איהם. אז ניט דערלעבען זאָל זי דאָס!

נאָר קוים איז דורכגעגאנגען אַ פּאָר מינוט און די מאַמע איז
געווען פּערנומען, איז שוין מאַטקע ווידער געווען אויף אלע פּיער אין
געסעל. ער האָט דערשמעקט וואו זיין חיונה איז. פון דענסמאָל אָן זוכט
מאַטקע זיין פּרנסה אין געסעל. אלעס איז אָפּען געשטאַנען פאַר איהם,
און וואָס ער האָט געפונען דאָס האָט ער גענומען. זיך אריינגעגליטשט
אין אָפּענע טהירען, געפונען עסען אויפ'ן טיש, — אויפגעסען. דער-
זעהן אַ קינד אין געסעל מיט אַ בייגעל — אוועקגעכאַפּט און אויפגע-
געסען. איז געשטאַנען אַ אידענע מיט אַ קויש עפעל אין גאַס — צו-
גערוקט זיך צום קויש און ארויסגעגעסען. ניט איין חרפה איז זלאַטקע

אויסגעשטאנען צוליעב איהם. ניט איין אידענע האָט איהם געבראכט צוריקצושלעפּען ביי די אויערען אין קעלער אריין און נביאות געזאָגט אויף איהם. אין געסעל איז מאַטקע געוואָרען אַ שרעק, אז מען האָט איהם דערזעהען זיך ארויסלאָזען אויף אלע פּיער פון קעלער, האָבען די מאַמעס די קינדער בעהאַלטען אין די הייזער אריין, טהיר און מויער האָט מען פּערשלאָסען פאר איהם — און, אז מען האָט איהם דער-זעהן פון דערווייטענס האָט איין שכן'טע דער צווייטער אָנגעזאָגט און צו וויסען געגעבען, ווי עס וואָלט אַ געוויטער אָנגעקומען: „מאַטקע געהט“, „מאַטקע געהט!“

5.

מאָטקע געהט אין חדר.

עס איז געווען אַ קאלטער גרויער ווינטער־מאָרגען אין קעלער. דער פּראָסט, וואָס האָט פּערקאָוועט די פּענסטערלעך פּון קעלער אין בער'ן גאַנצען ווינטער, האָט זיך אַריבערגעצויגען פּון טהיר און שויב אויף די ווענד ארויף און אָנגעהויבען צו בעפּוצען די ווענד פּון קעלער מיט זיינע קאַלטע שנעע־בלומען. אלעס אין קעלער האָט געפּרודיען. די קערב מיט די אויבסטען זיינען צוזאַמענגעוואַקסען און געוואָרען אין שטיק איין. אין אַ ווינקל שטוב, ביי די פּענסטערלעך, האָט זיך דער אַלטער ר' מאיר איינגעקאָרטשעט און האָט פּון דאָרט ארויס־געמורמעלט זיין תהילים. די אַלטע פייגעלע, אַרומגעהאַנגען מיט איהרע פיעלע יאַקען און קאַפטענס, איז געזעסען ווי אַ איינגעמויערטע צוויי־שען די טונען מיט אויבסט און האָט זיך רוהיג געשיילט קאַרטאָפּליעס פּון דעם שוים אין טאָפּ אריין. דער בלינדער ליב, נאָר וואָס אַן אויפגעשטאַנענער, מיט אַ פּולען צושוּיבערטען קאַפּ פּעדערען, האָט אַ ניכטערער געזוכט אין די ווינקעלעך פּון שטוב אַלטע טונען, רייפּען, קערב, וועלכע מען קען צוברעכען אויף געהילץ איינצוהייצען אין אוי־ווענדעל. ער האָט געשאַלטען, געשריען, ווי תמיד, ווען ער הייבט זיך אויף און איז נאָך אויפ'ן ניכטערען מאָגען. און זלאַטקע, אַ פּערטונ־קענע צווישען די קינדערלאַך, איז געלעגען אויפ'ן געלעגער, אָנגעדעקט מיט אַלטע שמאַטעס, פּלאַכטעס, אַלטע קאַפּאַטעס און טיכער, וואָס האָר בען זיך נור געפּונען אין קעלער. אין דעם איינעם ווינקעל, ביי זלאַט־קען אין געלעגער, איז וואַרעם געווען, זי האָט געהאַט נעבען זיך די קינדערלאַך, און זיי האָבען זי געוואַרעמט מיט די יונגע לייבלעך, און זי האָט זיי אַרונטערגענומען אונטער זיך, ווי אַ הוהן געהמט אַרום די קליינע איהנדעלעך. פּון צווישען די קינדערלעך, דורך דער מאַמעס אַן אַרעם, האָט מאַטקע גנב אַרויסגעקוקט מיט זיינע צוויי שוואַרצע אוי־

געלעך און מיט'ן אָבגעברענטען רונדיגען פנימ'ל, וועלכעס איז בער שמוצט געווען פון די נעכטיגע קארטאָפֿליעס, וואָס ער האָט געגעסען. עס איז איהם גוט געווען און ווארעם ביי דער מאמען אין בעט.

אין אזא מאָרגען איז בעשטימט געוואָרען זיין גורל. וואָרים באַלד האָט איהם דער בלינדער ליב בעמערקט ארויסשיינענדיג פון אונטער דער מאמעס אָרעמס, און דער בלינדער ליב האָט זיך דערמאָנט, אז עס איז צייט צו זאָרגען וועגען א תכלית פאר דעם יונג. האָט ער זיך אזוי אָנגערופען:

— גיב נאָר אַ קוק, דער ממזר ליעגט דאָך אויך ביי דער מאמען. ארויס פון בעט, געה זוך מיר האָלץ, דעם אויווען איינצוהייצען. דער קליינער מאָטקע האָט זיך איינגעקארטשעט אונטער דער מאמען און געוואָלט זיך בעהאַלטען. די מוטער האָט איהם איהם רהמנות געהאַט.

— וואָס ווילסטו פון איהם, ער איז דאָך נאָך אַ קינד. עס איז קאַלט אין שטוב, לאָז איהם נאָך ליעגען.

— יא, קוק מיר אָן דאָס קינד! אַ יונג פון פינף יאָהר. אַ טעל לער קארטאָפֿליעס קען דאָס אריינרייבען, ווי אַ סאָלדאַט, און אז מען דארף אַ שטיקעל האָלץ אין שטוב, איז קיינער ניטאָ. ארויס, ארויס פון בעט, איך נעהם באַלד דעם פאַסעק צו דיר.

— עס וואָלט שוין צייט געווען, דעם יונג פון שטוב ארויס צו פֿטר'ן: מען קען דאָך גאָר ניט לאָזען שמעהן אין שטוב. נעכטען האָב איך מיר איבערגעלאָזט אויפ'ן קיבעל אַ טעפעל באַרשכש און אַ האַלב ברויטעל אויפ'ן אָבענד. איך קום אהיים: וואו באַרשטש, וואו ברויט? מאָטקעלע האָט עס שוין דערשמעקט. מען קען דאָך קיין ביסען אין שטוב ניט איבערלאָזען, — האָט זיך די אַלטע פייגעלע אָבגערופען פון איהר ווינקעלע ארויס, מאַכענדיג מיט איהרע איינ־געפאַלענע יאָסלעס אָהן צייהן ווי עס מאַכט אַ פויגעל.

— ער קען מיר אויפֿעסען מיט די קאָפּיטעס. אויף דעם וועל איך אויך נאָך ארבייטען? אזא ממזר האָט שוין אליין פאַר זיך בע־דאַרפט פּערדיענען. ארויס, ארויס פון בעט די מינוט.

— גיב נור אַ קוק, ווי זיי האָבען זיך אַלע אויף איהם אָנגעזעצט, ווי גרויס ער איז זיי אין די אויגען. דעם קינד איז קאַלט, אַ בייזער פּראָסט אין שטוב. איך וועל איהם ניט ארויסלאָזען ליעג, מאָטקע.

ליעג ביי דער מאמען, — האט איהם זלאמקע געהענטער צוגערקט צו זיך, און דער יונג האט געהאלטען דאס קעפעל אונטער דער מאמע'ס ארעמס, אז מען זאל איהם אין שטוב ניט אנועהן.

— מען וואלט איהם בעדארפט אין א חדר שיקען, אין תלמוד תורה פיהרען, אז דאס זאל זיך אויסלערנען כאטש מודה אני זאגען, א ברכה מאכען. עס וואקסט דאך אויף ווי א גוי, — האט זיך דער אלטער רב מאיר פון זיין ווינקעל אנגערופען.

— אז דו זאלסט געווען א טאטע, וואלסט דו זיך וועגען דעם געזארגט, — האט זיך זלאמקע פון בעט געווענדעט צום בלינדען ליב.

— טא זאל ער שוין פון בעט ארויסקריכען, איד וועל איהם אין תלמוד תורה פיהרען.

— אדרבה, לאמיר זעהן, זיי א טאטע צו מיניע ארימע קינדער, ס'איז שוין צייט, — האט זלאמקע גערעכצעט — נו, געה, מאסקעלע, נו, געה פון בעט ארויס, דער טאטע וועט דיך אין חדר פיהרען, — האט איהם די מאמע איבער'ן קעפעל געגלעט.

אזוי לייכט איז איהר דאס ניט אנגעקומען. מאסקע האט זיך גאר ניט וויסענדיג געמאכט ניט פונ'ם טאטענ'ס געוואלדען און ניט פון דער מאמע'ס גוטע רייד. ער איז ווייטער געלעגען איינגעגארעט אין דער מאמעס ארים און האט זיך ניט געלאזט איינריידען. ס'האט גארניט געהאלפען, ביז די מאמע איז אליין ניט ארויס פון בעט און דער טאטע האט איהם פון געלעגער מיט'ן פאסעק ארויסגעשמיסען.

באלד האט די מאמע אויסגעזוכט דעם בלינדען ליב'ס אן אלטע וועסט און האט מאסקע'ן דערמיט אויסגעציערט. זי האט איהם אג' געטהאן איהרע שבת'דיגע קאמאשען, וואס זי האט זיך געהאט גע' קויפט פאר יום טוב. זי האט געוואלט צוגעבען מאסקע'ן חשק אין חדר צו געהן. פייגעלע האט איהם געגעבען די שעהנסטע צוויי עפעלעך פון איהר קארב ארויס. הינדעלע, די שוועסטערלי, איז געלא' פען איז געוועלבעל אריין און געבראכט פאר מאסקע'ן צוויי גריסע' לעד מיט מאהן און קאפער בעשיט. דער אלטער רב מאיר האט איהם דאס נייע סדור'ל מיט די גרויסע אותיות געשעקנט, וואס ער האט נור געקויפט מיט די מיידעלעך צו לערנען.

עם האָט נאָר ניט געהאַלפּען. מאַטקע האָט צוגענומען די צוויי עפעלעך, ער האָט צוגענומען די גריסגעלעך, ער האָט צוגענומען דאָס סדור'ל און אין חדר אריין געהן האָט ער ניט געוואָלט. פעסט האָט ער זיך אָנגעהאלטען ביי דער מאמע'ס שירץ. דער טאטע האָט גערשלאָגען מיט'ן פאסעק, די טרעהרען זיינען מאַטקען פון די פייכטע אויגעלעך איבער'ן פנים גערונען, און די עפעלעך האָט ער געהאלטען אין איין עסען, און ניט געריהרט זיך פון אַרט.

נור דעם בלינדען ליב'ס געדולד האָט געפלאַצט. ער האָט איהם געכאפט אויפ'ן פלייצע און איז ארויס מיט איהם אין גאס. מאַטקע האָט געמאכט אזעלכע געוואָלדען, אז דאָס געסעל איז זיך צוזאמען גערלאָפען. ער האָט געקאָפּיעט מיט ביידע פיס, דער מאמעס קאמאשען פערלוירען פון די פיס אראָב, דאָס היטעל פערלוירען, די גריסגעלעך מיט'ן סדור'ל פערלוירען. די מאמע האָט עס אויפגעהויבען און נאָכ געטראָגען נאָך מאַטקען, און געבעטען זיך ביי איהם :

— מאַטקע, זיי אַ גוט אינגעל, געה אין חדר אריין, — און געווישט

איהם די טרעהרען פון בעקעל מיט דער פאטשיילע.

און מאַטקע האָט געהאלטען אין איין שרייען, און אַ גליטש זיך פון טאטענ'ס אַרימס, און ער ליגט שוין אויפ'ן ברוק אין געסעל און שרייט, און דער טאטע האָלט דעם פאסעק און שלאָגט איבער'ן קאָפּ :

— אין חדר אריין, געה אין חדר אריין.

און די מאמע פערשטעלט איהם מיט איהר ליב, און נעהמט אויף

זיך די שלעג פון בלינדען ליב'ס פאסעק און בעט זיך ביי מאַטקען :

— מאַטקע, זיי אַ גוט אינגעל, געה אין חדר אריין, מאַטקע.

און עס לויפען דורך אידען, פעהאוועט אין מסחר, הערען אַ גע-

וואָלד, שטעלען זיך אָב אויף אַ מינוט, פרעגען זיך נאָך, וואָס איז,

און דעהערט אזא מעשה, אז אַ אינגעל וויל ניט געהן אין חדר אריין,

ביזערען זיי זיך אָן :

— אין חדר אריין געה, דו יונגאטש איינער, אין חדר אריין.

און לויפען ווייטער צו זייערע מסחרים.

נור געלויבט צו גאט, קוים דערשלאַפּט מאַטקע אַ לעבעדיגען אין

תלמוד תורה אריין. דער בלינדער ליב האָט זיך גוט דערוואַרעמט

ביי איהם. דער שווייס רינט פונ'ם פנים, און מאַטקע אַ צווישעטער,

מיט די גריסגעלעך און עפעל אין די הענר, שטעהט און קוקט אָן דעם

רבי'ן, ווי ער האלט א קאנטשיק אין האנד און דרעהט זיך ארויף און אראב איבער דער שטוב, וואו די קינדערלעך זיצען אויסגעזעצט אויף דער ניערריגער באַנק ארום די ווענד:

— רבי לעבען, רבי קרוין לערענט מיין אינגעל אויס דאוונען, — בעט זיך זלאַטקע ביי דעם רבי'ן. דער רבי האָט אויסגעצויגען זיין לאַנגען האַלז פון די קרומע פלייצעס אַרויס ווי אַ שלאַנג, און אַ בויג אַריבער זיך געגעבען מיט דעם גאַנצען קערפער איבער מאַטקע'ן און מיט די פינגערליגע גרינע אויגען, וואָס זיינען געזעסען אין בלייכע בלוט־אַרימען געזיכט, אָנגעקוקט מאַטקע'ן:

— איז אָט דאָס בחור'ל, וואָס וויל ניט אין חדר אַריין געהן? קום נור אַהער, דו יונגעלע, — נעהמט ער אָן מיט די צוויי דאַרע פינגער מאַטקעלע'ס בעקעלע און גיט איהם אַ קניפּעל, אז טרעהרען שטעלען זיך איהם אין די אויגען — דו ווייסט, וואָס מען טהוט מיט אַ אינגעלע, וואָס וויל ניט געהן אין חדר — אָט אזוי טהוט מען מיט אַזאַ אינגעלע, ווייזט ער מיט'ן קאנטשיק אין דער האַנד.

מאַטקע האָט זיך אין ערשטען אויגענבליק דערשראָקען פאַר'ן רבי'ן און האָט שטיל געשוויגען.

— איך בין אַן אַרימע אידענע, איך קען אייך ניט פיעל צאָהלען. צוויי גולדען אַ חודש, אַז גאָט וועט מיר העלפּען. איך וועל אַבשפּאַרן דען דעם ביסען פון מויל, נאָר לערנט איהם אויס דאוונען, אַז ער זאָל קענען פון סדר ליינען. אַז גאָט זאָל מיר ביישטעהן. איך האָב מורא, דאָס קינד זאָל מיר ניט אויסוואַקסען, איך וויל ניט אויסרעדען די רייד, אַ שלעכט קינד: וויל נישט אין חדר געהן, — זאָגט די אידענע מיט טרעהרען.

— לאָזט איהם נאָר איבער ביי מיר, לאָזט נאָר איבער, ביי מיר וועט ער שוין געהן, — זאָגט דער רבי און נעהמט אָן מאַטקע'ן און גיט איהם אַ ועץ אַוועק אויפ'ן בענקעל געבען זיך און אַ מיש אויף אַ סדר, אין וועלכען די אותיות זיינען געווען פערפלעקט און אויסגעווייקט פון קינדערשע טרעהרען.

— נא, קוק אַריין, אינגעלע, וואָס איז דאָס? — זאָג, אינגעלע: „אַן אַלף“, זאָג: „אַן אַלף“.

נאָר מאַטקע האָט ניט אַרייגעקוקט אין סדר, ער האָט געקוקט

אויף דער מאַמען. דערזעהן, אז די מאַמע געהט אַרויס פון טהיר, איז
ער שוין געווען מיט אַ פיסעל אונטער'ן באַנק.

— אי, ביזט דאָך מיר גאָר אַ שייגעץ, אינגעל, — זאָגט דער רבי
און גיט וויעדער אַ נעהם אָן מאַטקע'ן ביים בעקעל מיט די דינע בייז
נערדיגע צוויי פינגער, און דעם רבינ'ס גרינע אויגען פון בלייכען אָהר
בלוטגיגען פנים גיעבען אַ בליטץ, ווי ביי אַ קאָץ, און איידער מאַטקע
האָט נאָך צייט אַרומצוקוקען זיך, ליעגט ער שוין איבער'ן בענקעל מיט'ן
הינטען אַרויף און די לאַקשען פון קאַנטשיק טאַנצען אַרום איבער
מאָטקע'ס נאַקעמען געזעסעל, ווי פייערדיגע צינגלעך איבער אַ ווייך
אויסגעקעמטען ברויטעל. און דער רבי זינגט צו מיט'ן ניגון אין טאַקטן
— אַט אזוי, קינדערלעך, טהוט מען צו אַ אינגעל, וואָס וויל גיט
געהן אין חדר אַריין.

די פינג — זעקס-יעהריגע קינדערלעך זיינען געזעסען אויף דע
ברעטלעך אַרום די ווענד און דערשאַקענע, מיט אונרוהיגע אויגעלעך,
האַבען זיי זיך צוגעקוקט צום רבינ'ס מקיים פּסס זיין. טהייל האַבען
זיך געשראַקען און אָנגעהויבען וויינען, נור אויף מעהרסטענס פון זיי
האָט דאָס שוין גיט געמאַכט קיין איינדרוק: זיי זיינען געווען צוגע-
וועהנט דערצו. האַבען זיי זיך ווייטער רוהיג געגעסען די בייגעל מיט
די גריסגעס, אָדער זיי האַבען זיך געשפּיעלט מיט די מיידעלעך אין
שטיינדעלעך, נאָכזאָגענדיג אויס געוואָהנהייט דעם רבי'ן פון סדור
אַרויס: „אן אלף“, „א בית“.

מאַטקע האָט דאָס מאַל גיט געוויינט. אזוי ווי דער רבי האָט
איהם אָבגעלאָזט און אוועקגעזעצט צווישען די קינדער, איז ער געבלי-
בען זיצען שטיל און געשוויגען. אַ קינד האָט געפרופּט עפעס רעדען
צו איהם, האָט ער איהם געגעבען אַ שטופּ אַב מיט'ן עלענבויגען און
זוויטער געקוקט מיט זיינע גלענצענדע צוויי אויגעלעך צו דער טהיר.
און אזוי ווי דער רבי האָט זיך נור אוועקגעזעצט צום טיש מיט אַן אַנ-
דער קינד ביים סדור, איז שוין מאַטקע געווען ביי דער טהיר, אַ פּראַל
אויף, און מיט אַראַבגעלאָזענע הויזלעך און אַ רויט-פּלאַמענדען אָבגע-
שמיסען געזעסעל איז ער געלאָפּען איבער'ן מאַרק פון חדר אהיים.

אז זלאַטקע האָט איהם דערזעהן אין קעלער, ווי ער איז אהיים
געלאָפּען פון חדר, האָט זי געמיינט, אז די ערד עפענט זיך אויף אונ-
טער איהרע פּיס. זי האָט געוואָלט צו צום יונג, איהם ממית'ן. נח

אז זי האָט דערזעהן זיינע צוויי אויגען, ווי ער קוקט תמ'עוואַמע, מיט אַ בקשה, איז איהר האַרץ צושניטען געוואָרען. האָט זי געשוויגען, נור די טרערען האָבען איהר געשטיקט, האָט זי איהם אַרומגענומען, געשלאָגען איהם און געקושט איהם, און געזאָגט מיט אַ שווער האַרץ: — מיין קינד, מיין שלעכט קינד, וואָס וועט פון דיר ווערען? וואָס, טאַטע אין הימעל?

און אין אָבענד, אז דער בלינדער ליב האָט דעם פאַסעק פון די הויזען אַראַבגענומען דעם יונג צו שלאָגען, האָט זי איהם שוין פערך שטעלט מיט איהר ליב, פאַר איהם צוגענומען די קלעפּ און געבעטען זיך:

— ליב, ער איז דאָך נאָך אַ קינד, עס איז קאַלט אין דרויסען. לאָז איהם נאָך ביז זומער אין שטוב.

.6

מאטקע האָט אַ חבר.

ער איז אויסגעוואקסען דורך דעם יאָהר און אַליין שוין זיין שטיי קעל ברויט אויף זיך פערדיענט. אָנגעהויבען האָט ער פֿון דעם, וואָס ער האָט געהאָלפֿען דער מאַמען די קאָרב אין די שטובען אַרומטראָגען, מיטגעגאָנגען מיט דער מאַמען אין מאַרק אַרײַן, געקראָכען אויף די פּויערשע פּוהרען, געהאָלפֿען דער מאַמען זיך דינגען מיט די פּויעריים און טהײַלמאַל האָט זיך געמאַכט, אַז די מאַמע האָט אַרויסגעצעהלט אייער פֿון אַ פּויערשען קויבער, האָט ער געהאָלפֿען מיטצעהלען, איז איהם געבליבען אַ פּאַר אין די טאַש — האָט ער דערנאָך זיי דער מאַמען געגעבען. האָט די מאַמע צוגענומען צופריעדען, און געשוויגען, איז מאַטקע ווייטער געגאָנגען. איז אַרויף אויף אַ פּוהר און געזעהן קליינע הינדעלעך, האָט ער די מאַמען צוגערופֿען. די גויע האָט געשריען, אַז ער זאָל די הינדעלעך ניט ריהרען, און מאַטקע לייגט שוין די הינדעלעך אין די מאַמעס שוים אַרײַן. און די מאַמע שטעקט די גויע געלד אין האַנד און דינגט זיך מיט איהר.

אַמאָל איז ער מיט דער מאַמען אַרײַנגעקומען אין קיך צו די זשאַכלינערין. זלאַטקע, צײַט זי האָט די זשאַכלינערס אײַניקעל געזויגען, איז דאָרט אַ גאַנצע היימישע געוואָרען און פֿלעגט אין הויז אַרײַנטראָגען פּוטער און אײער. אין די קיך בײַ די זשאַכלינערין האָט מען זי גאַנץ גוט אויפגענומען און די דיענסטען האָבען זיך זעהר דערפֿרעהט מיט מאַטקע'ן.

— דאָס איז דער שרייער, — האָט די אַלטע זשאַכלינערין געזאָגט, אָנמוקענדיג מאַטקע'ן, וועלכער האָט זיך אַ פּערשעהמטער בעהאַלטען אונטער די מאַמעס פּאַרטוך.

— געלויבט צו גאָט אויפגעצויגען זיך. זאָגט זלאַטקע פּערשעהמט פאַר איהר בחור.

— אין חדר אריין געהט ער? — פרענט די זשאכלינערין, וויזענדיג אויף מאַטקע'ן.

זלאַטקע פערשעהמט זיך וויעדער.

— ער איז נאָך אַ קינד, האַלט זיך נאָך ביי די מאַמע'ס שערין.

— אי, ס'איז נישט גוט.. אַ אינגעל מוז געהן אין חדר אריין. מוז תורה לערנען, זאָגט די אַלטע זשאַכלינערין, און שאַקעלט מיט'ן קאָפּ אויף מאַטקע'ן, ווי ער וואָלט שוין געווען אַ פערפאַלענער.

באַלד קומט אַריינצולויפֿען אין קיך חנה'לע, די מיידעלע אין מאַטקע'ס יאָהרען, וועלכע זלאַטקע האָט אויסגעזויגען, אַ פרישע, מיט דויטע רונדיגע בעקעלאך ווי וואַרימע זעמעלאך, מיט אַן אויסגעצוואַגען קעפעלע, אין אַ ריין קליידעל און פאַרטיכעל.

זלאַטקע האָט געהאַט אַ מאָדנע געפיהל צו קינדער, וועלכע זי האָט געקאָרמעט. עפעס איז עס יאָ איהרע און עפעס נישט איהרע. זי האָט די קינדער, וועלכע זי האָט געקאָרמעט מיט איהר מילך, ליעב געהאַט און פיינד געהאַט. זי האָט נישט געקענט זיין גלייכנילטיג צו זיי. זי האָט זיך הערצליך דערפּרעהט מיט חנה'לען, אַרויפגענומען דאָס קינד אויף איהרע הענד, און געקושט עס.

— מיין חנה'לע, מיין קליין חנה'לע, וואָס מאַכסטו, האָסט שוין פּערגעסען דיין אָם? איד האָב דאָך דיך געקאָרמעט, מיין חנה'לע.

מאַטקע האָט געזעהן ווי די מאַמע טראָגט אויף די הענד דאָס פּרעמדע קינד, און עפעס אַ מאָדנע געפיהל האָט איהם אויך אַרומגענור מען. ער האָט פיינד געהאַט די פּרעמדע מיידעלע, וואָס די מאַמע האַלזט ווי אַן אייגענע, און גלייכצייטיג ליעב געהאַט. ער האָט זיך פּערשעהמט צו קוקען דערויף. דערווייל האָט איהם די אַלטע זשאַכלינערין געגעבען אַ שטיק ברויט מיט שמאַלץ אין דער האַנד אַריין.

ער האָט אָנגעהויבען צו עסען פון ברויט און פּערגעסען דערפּון. אָבער באַלד האָט ער אויפגעהערט צו עסען און געקוקט אַמאָל אויף דער מאַמע און אַמאָל אויף דער מיידעלע.

די אַלטע זשאַכלינערין האָט אַרויסגענומען חנה'לען פון זלאַטקע'ס הענד, האָט אָנגעווישט מיט די שערין זלאַטקע'ס קושען פון קינד'ס בעקעל, און מיטגענומען זלאַטקע'ן מיט'ן קאָרב אייער און פוטער מיט זיך אין צווייטען שטוב אריין. אַ מינוט זיינען ביידע קינדער געבליבן

שטאנען און אָנגעקוקט זיך איינס דאָס צווייטע. מאָטקע איז געווען פּערשעהמט, געהאַלטען דאָס שמאַלצען ברויט אין האַנד און ניט גע-
וואוסט וואָס צו טהאָן דערמיט. די מיידעלע איז געווען דרייַסטער,
האַט איהם געקוקט אין די אויגען אריין און געווייעזען דאָס נייע שער-
צעל וואָס זי טראָגט. דערנאָך האָט זי איהם געווייעזען די אוירינגלאַך
וואָס מען האָט איהר אויף די אויערען אָנגעטהאָן. דערנאָך האָט זי
איהם געווייעזען די קרעלען. מאָטקע האָט דאָס אַלעס אָנגעקוקט און
געשוויגען. באַלד האָט איהם די מיידעלע ביי דער האַנד אָנגענומען און
געפיהרט איהם מיט זיך אין איהר קינדער-צימער. מאָטקע האָט זיך
ארוםגעקוקט פּערוואונדערט. אַלעס איז אזוי ווייס געווען און ריין,
און אזוי פּיעל קינדערשע זאַכען זיינען געווען אָנגעשטעלט. אַ גרויס
פּערד איז געשטאַנען, און אַ ריכטיגער וואָגען, און צוויי פּויגלען, און
אַ צובראַכענער זעלנער מיט אַ צימבעל אין דער האַנד. די מיידעלע
האַט איהם געווייעזען די שפּיעל-וואַרג און געפּרעגט, אויב ער האָט אויך
אַזעלכע זאַכען. מאָטקע האָט געשאַקעלט מיט'ן קאַפּ אויף ניין. און
האַט נישט אַרויסגערעדט קיין איין וואָרט.

צוּערשט האָט ער זיך פּערשפּיעלט מיט די שפּיעל-זאַכען, און
האַט אָנגעהויבען צו לאַכען — געשטופּט דאָס פּערד ביים עק, אז עס
זאָל געהן ווי ער האָט געזעהן אויפ'ן מאַרק ווי די פּויערים טהוען מיט
זייערע קעלבער, ווען זיי ווילען ניט געהן. די מיידעלע האָט הויך גע-
לאַכט.

— זעהסט, אזוי דרעהט מען אַ פּערד ביים עק, אז מען וויל עס
זאָל געהן — האָט מאָטקע געוויזען דער מיידעלע.

די מיידעלע האָט הויך אויפגעלאַכט. זי האָט געוויזען די קאַפּ
וואָס זי האָט און געפּרעגט:

— און אַ קאַפּ דרעהט מען אויך ביים עק, אז מען וויל זי זאָל
געהן?

מאָטקע האָט זי געגעבען אַ קוק אָן פּון אויבען אַראָפּ מיט אַ שפּאַר-
טישען בליק און געשאַקעלט מיט'ן קאַפּ אויף ניין:

— מיט אַ קאַפּ שפּיעלט מען זיך נישט. אַ קאַפּ דרעהט מען נישט
ביים עק — האָט ער געזאָגט אזוי בעשטימט, אז די מיידעלע האָט זיך
פּערשעהמט.

באלר האָט ער איבערגעלאָזט די שפּיעל־וואַרג און געקוקט אויף דער מיידעלע — איהרע בעקעלעך זיינען רויט געווען און אויסגעקנאָטען פּול ווי בולקעלעך. מאָטקע האָט אַריבערגעפּיהרט מיט זיין וואַרים שמוציג הענטעל איבער דער מיידעלע'ס בעקעלעך. די מיידעלע איז געשטאַנען און האָט זיך געלאָזט. דערנאָך איז איהם עפעס איינגע־פּאַלען. האָט ער צוגעלייגט זיין פּנים'ל און אָנגעהויבען מיט זיין פעט ציינגעל צו בעלעקען דער מיידעלע'ס בעקעלעך, העלזעל. ווי אַ הינטעל. די מיידעלע האָט זיך געלאָזט און געלאַכט הויך:
— אוי, ס'אַראַ נאַר ער איז!

מיט קיין אינגלעך זיינס גלייבען האָט זיך מאָטקע נישט געקענט חכר'ן. ווי נאַר ער האָט זיך געטראָפען מיט די יונגען, ביי די ערשטע בעגעגעניש, האָט ער זיך געשלאָגען מיט זיי. דער סוף איז געווען, אַז די יונגען פון דער נאַס האָבען איהם אויסגעמיעדען און געלאָזט אַליין. נור פון דעם מאַרק, וואו ער איז מיט דער מאַמען איבער די פּויערשע וועגען געגאַנגען, האָט ער אַן אַנדער חכר געפונען — דאָס איז געווען דעם קאַטאַרינאַרוש'ס הונד.

אויפ'ן מאַרק האָט זיך אַרומגעדריעהט אויף יעדען יאָרד נאָטע קאַטאַרינאַרוש מיט די קאַטאַרינקע. אויפגעשטעלט די קאַטאַרינקע אין מיטען מאַרק, האָט ער צוזאַמענגערופען מיט'ן שפּיעלען די פּויערים, און דער בלויער פּויגעל אין שטייג האָט פאַר פינף קאַפּיקעס אַרויס־געצויגען מיט'ן פּיסק אויס אַ שיף־לאָד אַ „לאָז“, אויף וואָס עס איז געשטאַנען אויפגעשריבען אַלצדינג וואָס עס וועט זיך מיט דעם מענשען טרעפען אין זיין גאַנצען לעבען. טהיילמאָל האָט נאָטע מיטגעבראַכט מיט זיך די מיידעלע, וואָס געהט אָנגעטהאָן אין אַ פּאַר קאַרטע־הויזען און דרעהט זיך אין אַ ראָד. מאָטקע'ן זיינען די שטיק אזוי געבעהלען, אַז יעדעס מאָל, ווען ער האָט דערזעהן נאָטע'ס קאַטערינקע מיט דעם בלויען פּויגעל און דער מיידעלע מיט די רייפען, האָט ער איבער־געלאָזט די מאַמע מיט די קווישען און נאָכגעלאָפען די קאַטערינקע. נור אַם מעהרסטען האָט איהם פּעראינטערעסירט דער הונד בורעק, וואָס נאָטע האָט נאָכגעפּיהרט נאָך דער קאַטערינקע. דאָס איז געווען אַ ווייס־געשוירענער פּודעל מיט געקרייזעלטע האַאר ווי ביי אַ שעפּס. נאָטע האָט איהם אָבעשטאַרען ווי אַ לייב. אַ גאַלען הינטען, ביים קנאָט פון עס

א טראַלט האָר. אויפ'ן יאָרִיד איז דער הונד ניט געווען קיין הונד, נור אזא מין בעשעפעניש אין אַ קליידעל אָנגעטהאָן, מיט אַ היטעלע אויפ'ן קאָפּ, און ער האָט נאָכ'ן שפּיעלען אין דעם פּיסק דאָס צעטעל אַרומ געטראָגען צו די אַרומשטעהענדע פּויערים און צוזאַמענגענומען קליין געלד. ווען דער הונד האָט געוויזען די שטיק, האָט איהם מאַסקע ניט ליעב געהאַט. ער האָט אויף דעם הונד רחמנות געקראָגען, און פּינד געהאַט נאָסע קאָטאַרינאַרוזש, וואָס ער האָט פון דעם הונד געמאַכט אויס הונד.

ליעב האָט מאַסקע דעם הונד געהאַט, ווען דער הונד איז אין דעה היים, אין הויף, אין זיין בודקע געלעגען, צוגעבונדען מיט אַ קייט ווי יעדער הונד, און ערפּילט די פּפּליכטען צו זיין בעל־הבית ווי יעדער הונד, געבילט אויף אַ דורכגייענדען, געריסען זיך פון קייט און געשריען אויף מענשען.

ער האָט זיך בעקענט מיט דעם הונד טאַקע אויפ'ן מאַרק, וואו ער איז אַמאָל אַן אויסגעדאַרטער מיט אַ שמוציג קליידעל און מיט'ן טעצעל אין פּיסק אַרומגעגאַנגען אויף די הינטערשטע צוויי פּיס און געשנאָרעט ביי די פּויערים קליין־געלד. מאַסקע האָט איהם דערזעהן אין אַזאַ ניט הינטישע פּאַזע און האָט אויף איהם גרויס רחמנות גע־קראָגען. ער איז איהם נאָכגעגאַנגען ביז ער איז אַהיים געקומען און דער־זעהן ווי נאָסע בינט איהם אָן ביי דער קייט אין דער בודקע. ער האָט געוואָלט צוגעהן צו איהם — האָט דער הונד אויף איהם געבולען. דאָס איז איהם געפּלען און ער האָט זיך אָנגעהויבען מיט איהם חבר'ן, געבראַכט איהם פון אַלצדינג, וואָס ער האָט אַליין געקראָגען: זעמעל, ברויט, און האָט ער אַמאָל אַ האַלב פונט פוטער אַראָבע'נגע'נט פון אַ פּאַכטער'ס אַ קאָרב און האָט עס נישט דער מאַמען אָבעגעבען, האָט ער זיך אָן זיין הונד דערמאָנט און געבראַכט עס זיין „בורעק'ן“. מיט דער צייט איז „בורעק'ן“ מיט איהם גוט־פריינד געוואָרען, צוגעלאָזט איהם צו זיך. מאַסקע פלעגט איהם אָפט בעזוכען אין זיין בודקע, אַוועקזעצן זיך געבען איהם, נעהמען איהם אויף די הענד און ריידען מיט איהם. דאָס איז געווען דאָס איינציגע לעבעדיגע נפש, מיט וועל־כען מאַסקע האָט גערעדט אַלצדינג. פאַר דעם הונד האָט ער אויפ־געעפענט זיין יונג האַרץ און אלעס פּערטרויט, און איינמאָל, ווען דער פּאַטער האָט זיין מוטער געשלאָגען און מאַסקע האָט דאָס צו־

געזעהן, און עס איז איהם געוואָרען אזוי, וואָס ער האָט אליין נישט געוואויסט וואָס, איז ער געלאָפֿען צום הונד. אריינגעקראַכען צו איהם אין בודקע אַרײַן, אַוועקגעלייגט זיך נעבען איהם, און צוגענומען דעם הונד'ס וואַרימען פּיסק צו זיינעם און אַריינגערעדט איהם אין אויער אַרײַן :

— ווייסט, דער טאַטע מיינער האָט געשלאָגען דער מאַמען. גוט געשלאָגען. זי האָט געוויינט. איך וועל גרויס ווערען, וועל איך איהם צוריק שלאָגען ; אַ בלויע אונטערגעשלאָגענע אויג וועל איך איהם מאַכען.

דער הונד האָט אויסגעהערט, פערטראַכט זיך, פּערגלייט די אויגען, ערגעץ וואו געקוקט, ערנסט געוואָרען און עפעס אין זיך אַרײַנגעמורמעלט.

— און דיך האָבען זיי פאַר אַ מיידעל געמאַכט, אָנגעטהאָן דיך אַ קליידעל מיט אַ קאַפּעלוש אויפ'ן קאַפּ. לאָז דיך נישט — האָט איהם מאַטקע אין אויער אַריינגעשריען.

דער הונד האָט נאָך מעהר די אויגען פּערגלייט, געשנופּט מיט דער נאָז, ערענסט געוואָרען און פּערטראַכט זיך.

— פאַר אַ מיידעל האָבען זיי דיך געמאַכט, מיט אַ קאַפּעלוש אויפ'ן קאַפּ. און איך וועל נישט געהן אין חדר אַרײַן, איך וועל נישט געהן, זאָל ער מיך שלאָגען, האָט מאַטקע נאָך שטאַרקער אַריינגעשריען דעם הונד אין אויער אַרײַן.

דער הונד האָט די פּאָדערשמע צוויי לאַפּעס אויסגעצויגען, דעם פּיסק אויסגעשטרעקט, די אויגען אין גאַנצען צוגעמאַכט, און הויך אויפ' געשטעלט די אויערען, און אָנגעהויבען ווי מיט אַ הויזעריגע מענשען שטימע צו בילען, אזוי ווי ער וואַלט ווערטער געוואַלט ריידען. מאַטקע האָט איהם פּערשטאַנען.

7

מאמע לערענט א מלאכה

אין א צייט ארום האט זיך דער בלינדער ליב ווייטער דערמאָהנט און זיין זוהן, אז מען דארף פון איהם מאַכען אַ לייט. געשעהען איז עס צישט פון זיך, נאָר דערמאָהנט האָט איהם אָן זיינע פּפּליכטען, אלס פּאַטער, דער עלטסטער מייסטער פון דער חברה שוסטער, בעריש חוואַט, וואָס אַמאָל האָט נאָך ביי איהם דער בלינדער ליב אַליין גע- לערנט זיין מלאכה. בעריש חוואַט האָט אָנגעטראָפּען ליב'ן טאַקע אין דער חברה שוסטער, אַמאָל, שבת צו נאַכטס, צו מעריב. כאָטש דער בלינדער ליב האָט די מלאכה שוסטעריי אַוועקגעוואָרפּען, דאָך אין חברה שוסטער איז ער נאָך געקומען דאַוונען און גערעכענט זיך פאַר אַ זייעריגען. האָט איהם דאָרטען דער אַלטער מייסטער בעריש חוואַט מוסר געזאָגט אזוי:

— וואָס וועט פון דיין יונג דער סוף זיין? דו קאָזט איהם אַרומ- אַויפּען פּוסט און פּאַסט, ער וועט דאָך אויסוואַקסען אַ גנב.

— וואָס טהוט מען מיט איהם, רב בעריש? אז דער יונג וויל ניט אין חדר געהן.

— גיעב איהם צו אַ בעל-מלאכה, ווי דער טאַטע דיינער האָט דיך אָבגעגעבען. איך געדיינט, ווען דער טאַטע דיינער, זעליג דער פּוהר- מאַן, האָט דיך געבראַכט צו מיר אַ זונטאָג אין דער פּרייה. אוי, ביסט דו געווען אַ חברה-מאַן, האָסט דו ניט געוואָלט די דראַטווע דרעהען.

— האָט איהר מיט'ן רימען אַרונטערגעלאָזט, אז איך האָב נאָך צו געדענקען ביז'ן היינטיגען טאָג. — לאַכט דער בלינדער ליב מיט דעם לעבעדיגען אויג און מיט דעם טויטען אויג.

— ברענג איהם צו מיר. אזוי ווי איך האָב פּוֹ'ם טאַטען געמאַכט אַ לייט, אזוי וועל איך פון דעם זוהן, מיט גאָט'ס הילף.

— אויף ווי לאַנג? — פרעגט ליב.

— אזוי לאנג ווי דו ביזט געווען. ווי אלט איז ער יעצט, דער יונג, זיעבען יאָהר? ער וועט זיין ביי מיר ביז ער וועט אלט ווערען עלף, צוועלף יאָהר, ביז ער וועט זיך גוט די מלאכה אויסלערנען. איך וועל איהם געבען צו עסען, א נאכט־לעגער, א קאפּאָטע מאַכען אויף יום־טוב. דערנאָך אז ער וועט זיך אויסלערנען די מלאכה, וועל איך איהם צאָהלען דאָס ערשטען יאָהר פינף רובעל, דערנאָך וועט ער קריגען גאַנצע צעהן. דו ווייסט דאָך, אז מיר האַלטען אַ פרעמד קינד גוט, קענסט דאָך מיין אַלטע: אייגענע האָט זי נישט, אָבער צו פרעמדע קינדער איז זי ווי אַ מוטער.

— יא, איך געדענק דאָבשע די מייסטערין. איך געדענק איהרע קנייפען גוט. שטיקער פלייש האָט זי פון די הענד אַרויסגענומען, אונטער די טהיר אַרויסגעשטעלט אין דער קעלט און וואַסערדיגען באַרשט צו זופען געגעבען. איי, רב בעריש, האָט איהר אַ אידעע.

— נו, גט'ן וועל איך מיך מיט איהר נישט צוליעב אַ לערן־אינגעל — האָט דער אַלטער רב בעריש געלאַכט — געקנייפט האָט זי זיך, אמת, אָבער קיין מענש ביזט דו נאָך אלץ נישט געוואָרען. נו, קום צו שרה'ס חנה'לען אין שענקעל אַרײַן, וועלען מיר דאָרט דאָס איבעריגע אָברעדען. ביי שרה'חנה'לען, וואו מען האָט געקענט קריגען אַ געהיים גלעזעל בראַנפען מיט הײַמישע קיכלעך און הערינג צו פערבייסען, האָט דער בלינדער ליב פערקויפט זיין זוהן אויף גאַנצע זעקס יאָהר צו „דאָבשע די מייסטערין“ אין די הענד אַרײַן. ער האָט גענומען אַ רובעל האַנדל געלד אויפ'ן ערשטען זמן, ווען דער יונג וועט אין זעקס יאָהר אַרום אָנהויבען געלד קריגען. ביים גלעזעל האָט דער אַלטער בעריש גע'טענה'ט.

— נאָר ער זאָל מיר נישט אַנטלויפען און לערען דעם מייסטער [און די מייסטערין, אַ גאַנג געהן, וואו מען דאַרף. זאָג איהם אָן, דו [הערסט?]

— האָט נישט קיין מורא, רב בעריש, ער וועט שוין ניט אַנטלוי־
[פען]. איך וועל איהם שוין ביי די אויערען צוריק בריינגען.
צו מאַרגענס אין דער פריה איז געווען אַ שעהנער רייפער זומער־
טאָג, די טעג פאַר ראש השנה, ווען די עפעל און די באַרען זיינען רײַף
אויף די בויער און בעטען זיך נאָר, מען זאָל זיי אָבפליקען און אויפ־
עסען. אין אזאַ טאָג האָט ליב גענומען מאַטקע'ן און געפיהרײַט איהם

ביי דער האַנד צו בעריש דעם שוסטער „אויף די לעהר“. דער קליינע
מאַרק איז פול געווען מיט צייטיגע אויבסט, וואָס די פויערים און די
פּרוכט-הענדלער האָבען געבראַכט אין שטעדטעל. די לופט איז פּעל
כאַפט געווען פון עפעל-ריח, גרינס און פרישע פיש. אין אזא טאָג
האָט איהם ליב אַריינגעבראַכט אין דעם ענגען, פּעררויכערטען שטיבעל,
אין וועלכען בעריש שוסטער האָט געוואָהנט. די פענסטער זיינען
געווען פּעהאַקט, וואָרים דאָכשע די מייסטערין האָט געליטען אויף
אן אויער און האָט מורא געהאַט פאַר אַ „צוג“, און נישט געלאָזט עפע-
נען אַ פענסטערעל איבערן גאַנצען זומער. אין שטוב האָט זיך שטאַרק
געשפּירט דער ריח פון פּערפּוילטע לעדער, וואָס האָט ערגעץ וואו אין
די ווינקעלעך פון דעם שטיבעל געשימעלט זייט יאָהרען, צייט בעריש
איז אַ שוסטער. די מייסטערין איז נישט געווען. בעריש, אַרומגע-
רינגעלט מיט אַ דרייפיער געזעלען און לערן-יונגלעך, איז געזעסען
איינגעהווקערט אַרום דעם קליינעם טישעל און געקלאַפּט אַ זייל אויפ'ן
שטיין.

— דאָ איז ער, דער בחור מיינער, זאָגט ליב.

דער אַלטער רב בעריש האָט אויפגעהויבען זיינע געדיכטע הויכע
ברעמען, אַרויפגערוקט די ברילען (אין וועלכע די גלעזלעך זיינען געווען
צושפּאַלטען), האָט געוואָרפען אויפ'ן יונג אן אויג און האָט גערופּען
אין אַ ווינקעל אַריין :

— דאָכשע, דאָכשע, קום נור אַרויף. אַ נייער לערן-יונגעל.

באַלד איז פון הינטער אַ בעט פון אַ שוואַרצען קעלער אַרויסגע-
קומען עפעס אַ הויכעס, אַ דאַרעס, איבערגעהאַנגען מיט שמאַטעס, מי-
כער, פאַטשיילעס, ווי אין די גרעסטע פרעסט. איבערן פנים האָט דאָס
געהאַט פּערבונדען אַ פאַטשיילע מיט צוויי שפיצען פונ'ם קניפּ אויפ'ן
קאַפּ, אַזוי, אַז דאָס בעשעפעניש האָט אויסגעזעהן ווי אַ מכשפה. דאָס
טיכעל איבער די אויערען איז שוין געווען טונקעל-גראַה און פון
דעם זעלבען קאָליר, ווי דאָס פנים. דאָס איז געווען דאָכשע די מיי-
סטערין. זי האָט אַ מינוט געשוויגען, אַרויסגעקוקט מיט צוויי גרויהע
אויסגעלאָשענע אויגען ווי ביי אַ טויט פּערד, אַרויסגעשטעקט אַ שפיץ
צינגעל אויף די פּערדאַרטע, פּערצויגענע ליפּען, וועלכע זיינען בעדעקט
געווען מיט שטויב, ווי די אַלע זאַכען, וואָס זיינען געשטאַנען אָנגעד-
שטעלט אין שטוב. עס האָט געדויערט אַ לאַנגע וויילע, ביז עס האָט

זיך דערהערט א שטים, און געדאכט האָט זיך, אז עס קומט נישט פון דער אידענע, נאָר פון ערגעץ אַ הויילע פאַס אַרויס :

— וועמענס איז דאָס? — האָט זי פערקייט מיט אַ הוסטעל.

— עס איז ליב'ס, — האָט דער מייסטער געוואָרפֿען מיט דער

האַנד אויפ'ן בלינדען ליב.

זי האָט זיך אומגעדערהט צו ליב'ן און איהם אָנגעקוקט אַ וויילע.

דערנאָך האָט זי געזאָגט :

— זיין אַ לייט, ווי דער טאַטע זיינער. האָט געגעבען אַ מאַך מיט'ן

קאָפּ, ווי אַ ציעג, און אַ שאַקעל-צו מיט'ן האַנד, און איז געגאנגען אין איהר ווינקעל אַרײַן.

— איך לָאָז אייך איהם דאָ איבער, רב בעריש, איהר זאָלט זיין

צו איהם ווי אַ טאַטע. איהר מעגט טהאָן מיט איהם, וואָס איהר ווילט :

שלאַגען איהם, אז ער וועט נישט פאַלגען. איהר גיט איהם עסען,

מעגט איהר איהם שלאַגען. — הערסט? — האָט ער געזאָגט צום יונג

— זאָלט האַרבען דעם מייסטער און די מייסטערין, אז נישט וועל איך דיך טויטען, דו הערסט?

מאָטקע האָט געשוויגען, און דער טאַטע איז אוועקגעגאנגען.

בעריש האָט איהם געהייסען זיך זעצען, און געגעבען איהם אַ שטור

מיט אַ שטיק וואַקס, ער זאָל דרעהען אַ דראַטווע. מאָטקע האָט עס

גענומען אין האַנד, נישט געוואוסט וואָס צו טהאָן דערמיט, האָט ער

זיך געשפּויעלט מיט'ן פּאָדעם און מיט גרויסע אויגען אַרומגעקוקט זיך

אין שטיבעל : דערזעהן די צוויי הויכע בעטען, וואָס שליינגען אין

דאָס גאַנצע שטיבעל, אָנגעלעגט מיט בעטגעוואַנד ביז אין האַלבען באלד-

קען, געקוקט אויף די פּערשטויבטע בילדלעך, וואָס הענגען פאר די

בעטען, אויף די פּאָליצעס וואָס זיינען אָנגעלעגט מיט כאַלעוועס,

אַלמע שטיוועל, שטיפלעטען און שטיקער לעדער. ער האָט זיך אַרומ-

געקוקט טשיקאווע, אין דער נייער היים, וואָס אַהער האָט מען איהם

אַריינגעגעבען אויף גאַנצע זעקס יאָהר, געקוקט אויף זיינע חברים, די

צוויי אינגלעך מיט דעם געזעלען, אַן אַלמען גוי, וועלכע האַקען פּאַר

דעשוועס. ביי די ביינקלעך ווייקט זיך לעדער אין וואַסער, און דאָס

גיט פון זיך אַ ריח. ער האָט געקוקט אויף די פּענסטערלעך, ווי זיי

זיינען פּערקאוועט אין שפינוועבס און בעלייגט מיט מאַסען, מיט פּאַר-

מעס און שנרען, און פון דרויסען קריכט די זון און גנב'עט זיך אין

פענסטערעל, און וויל אין שטיבעל אריין און דאָס שפינוועבס לאָזט נישט.

באַלד האָט ער דערפיהלט אַ שטופ אין אַ זייט. ער קוקט זיך אום : נעבען איהם איז אויסגעוואקסען די מייסטערין, ווי אַ שווארץ געשטאלט און פון איהרע פיס איז ארויסגעקראָכען אַ שווארצער קאָטער מיט גלאַנצ צענדריגע אויגען און בעלעקט זיך מיט'ן רויטען צינגעל.

— נא, ברענג וואַסער, — האָט זי איהם געשטופט די קאָן אין דער האַנד אַריין.

מאָסקע האָט זיך דערפרעהט. אַלעס איז איהם דאָ געפעלען און ניי געווען. ער האָט געכאַפט די קאָן, געגאַנגען צום פּלומפּעל, געבראַכט אַ קאָן מיט וואַסער. די מייסטערין האָט איהם געוויזען דאָס טונדעל, ער האָט אָנגעגאַסען, ווידער געלאָפּען, און עס האָט ניט געדויערט קיין צוויי מינוט. איז ער שוין צוריק געווען.

ווידער האָט ער זיך אוועקגעזעצט, גערעהט די דראַטווע, וואָס ער האָט נישט געקענט האַלטען אין דער האַנד צוליב דעם שטיקעל וואַסק. האָט ער זיך ווידער אומגעקוקט אין שטיבעל. יעצט האָט איהם פּעראַינטערעסירט דער שווארצער קאָטער, וואָס איז אָנגעבונדען מיט אַ לאַנג שטריקעל ביים בעט, און דרעהט זיך צווישען די פיס פון דער מייסטערין, וואו זי געהט, געהט ער מיט, און עס דאַכט זיך מאַס קען, אַז די מייסטערין מיט דעם קאָטער זיינען צונויפגעוואקסען און עס קען שוין נישט איינס אָהן צווייטען זיין.

באַלד דערפיהלט ער ווידער אַ שטופ אין אַ זייט :
— נא, צוהאַק מיר האַלץ — האָט זי איהם געגעבען דאָס האַק מעסער אין דער האַנד.

מיט גרויס חשק האָט זיך מאָסקע גענומען דאָס האַלץ צוהאַקען. ער איז שוין געוואָהנט געווען פון דער היים, עס איז איהם אייגענטליך דאָ געפעלען. עס איז אַלעס ניי געווען. נאָר ער האָט געקוקט אויפ'ן קאָטער און האָט גרויס חשק געהאַט דעם קאָטער דעם עק אָבצוהאַקען. ער האָט זיך ווידער אוועקגעזעצט אויפ'ן קליינעם בענקעל און ווידער געצויגען דעם שנור דורך דער וואַסק. ער האָט זיך ווידער אומגעקוקט אין שטיבעל. די מייסטערין האָט געמאַכט פייער, אוועק געזעצט זיך אין שווארצען ווינקעל ביים קיבעל און איינגעשלאָפּען. דער קאָטער איז ארויפגעקראָכען אויף איהר שויס און איז אויף איינגע-

שלאַפּען. אין דער שטוב הערט זיך דאָס רעגעלמעסיגע קלאַפּען פון העמערעל אויף דער זויף; דער מייסטער זיצט איבער א שטיוועל, אַלע זיצען איינגעבויגען און פערטהאַן אין דער אַרבייט. דער זייגער קלאַפּט טיק, טאַק. אין באַלד איז מאַטקע'ן דאָס גאַנצע שטיבעל מיט דעם מייסטער, מיט דער מייסטערין און מיט דעם קאָטער אזוי פער'מיאוס'ט און לאַנגווייליג געוואָרען, אז ער האָט געוואָלט אַרויסלויפען. ער האָט געבענקט נאָך דער גאַס, געקוקט אויפ'ן פענסטערעל און דערזעהן, ווי די זון קריכט פון דרויסען אויפ'ן צווייטען זייט פענסטערעל און וויל זיך אַרוינקריגען אין שטיבעל אַרײַן און קען נישט. איז איהם עפעס אומעדיג געוואָרען. ער האָט זיך געוואָלט אויפהויבען און אַרויסלויפען דורך דער טהיר, נאָר ער האָט עפעס אַן אינגערליכע אימה געהאַט; האָט ער זיך איינגעהאַלטען. ער האָט שוין אָבער ניט געקענט איינזיצען, געוואָרפען זיך אויפ'ן בענקעל, נישט געוואָלט מעהר דרעהען די דראַטווע אין וואַס. ער איז איהם מיאוס געוואָרען, ער איז ביז געווען אויפ'ן קאָטער און געטראַכט ביי זיך: יעצט איז די ריכטיגע צייט, ווען ער שלאַפּט אזוי, דעם עס איהם אָבצוהאַקען מיט'ן האַק־מעסער.

ער האָט זיך אומגעקוקט און געזוכט דאָס האַק־מעסער. ער האָט עס דערזעהן אין ווינקעל, וואו ער האָט געהאַקט דאָלץ. ער האָט זיך אויפגעהויבען און גענומען דאָס האַק־מעסער. דער מייסטער האָט אויפגעהויבען דעם קאַפּ פון דער אַרבייט און געפרעגט איהם:

— וואָס געהסטו טהאַן?

מאָטקע האָט געהאַלטען דאָס האַק־מעסער אין דער האַנד און גע'שוויגען.

פון דעם מייסטער'ס רייד האָט זיך די מייסטערין אויפגעכאַפּט אינאיינעם מיט'ן קאָטער און אַרומגעקוקט זיך פערוואונדערט אין שטוב אינאיינעם מיט'ן קאָטער, און בעלעקט זיך מיט'ן צינגעל. פּלוצלונג האָט זי זיך אָן עפעס דערמאָנט, צוגעגאַנגען צו אַ קאַמאָד, אַרויסגענומען קליין־געלד און געגעבען מאַטקע'ן, ער זאָל בריינגען פון געוועלבעל אַ ברויט מיט צוויי הערינג.

מאָטקע האָט גענומען דאָס געלד אין האַנד אַרײַן און איז אַרויס אין גאַס. ער האָט געוואוסט, אז צוריקקומען וועט ער שוין נישט. עס האָט איהם נאָר באַנג געטהאַן, וואָס ער האָט דעם קאָטער דעם עס

נישט אָבערהאַקט מיט'ן האַק-מעסער. נור ער האָט געוואוסט, אז ער וועט עס טהאָן אַמאָל.

ער איז אַרויס אויף דער גאַס. די זון האָט איהם אַרומגעגאַפט און זיך דערפרעהט מיט איהם, וואָס זי דערזעהט איהם וויעדער אויף איהר ליכטיגען שוין. דאָס געלד האָט איהם געבריהט אין דער האַנד. ער האָט זיך ערשט פאַר גדולה לויפּען געלאָזט. ער איז אָנגעקומען אין מאַרק'ל און דערפיהלט דעם ריח פון די עפעל און די פּרישע באַרען, און עס איז איהם גוט געווען. ער איז אַדורכגעגאַנגען די בעקעריי, האָט איהם אָנגעשמעקט די פּרישגעכאַקענע ברויטלעך און זעמעל, איז ער אַריינגעגאַנגען און אָנגעקויפט זיך פּולע קעשענעס מיט זעמעל און אָנגעהויבען באַלד צו עסען. פון דערווייטענס האָט ער דערזעהן ווי פּייגעלע זיצט איינגעמויערט אַרום איהרע קוישען, טונען און זעק מיט אויבסמען אין מיטען מאַרק. אז ער צו צו איהר און אַרויסגעכאַפט פון דער מולטער עטליכע באַרען.

אז פּייגעלע האָט איהם דערזעהן, האָט זי זיך די הענד געבראַכען און אַ געוואַלד געמאַכט:

— וואָס טהוסטו דאָ אין מאַרק אין מיטען העלען טאָג? ביזט אַנטלאָפּען פון מייסטער? דער טאַטע דיינער וועט דאָך זיך ממית'ן. מאַטקע האָט זיך דערמאַנט, וואָס ער האָט געטהאָן. די העלפט געקויפט זעמעל האָט ער שוין געהאַט אויפגעגעסען. צוריקגעהן צום מייסטער קען ער שוין נישט. עס האָט איהם קיין איין מינוט ניט באַנג געטהאָן, פאַר וואָס ער האָט אזוי געטהאָן. נאָר ער האָט דערפיהלט די מורא פאַר'ן שלאָגען. ער האָט דערשפּירט ווי אַ יונגער הונד, אז מען וועט איהם באַלד זוכען, און מען וועט זיך באַלד יאָגען באַך איהם.

ער האָט דערפיהלט אז ער דאַרף זיך בעהאַלטען. ער האָט זיך אָבעטראָגען פון מאַרק, אַריין אין אַ שמאַל געסעל. דערנאָך האָט ער זיך אָן עפעס דערמאַנט, איז אַריבער אַ פּלייס און איז אַריין אין הויף צו נאָטע קאַטאַרינאַרוזש און צוגעקראַכען אויף אַלע פּיער אין דער בודקע פון דעם הונד בורעק. דאָרט האָט ער זיך אַוועקגעלעגט און איינגעקאַרטשעט.

דער הונד האָט איהם דערפיהלט, בעשמעקט, בעלעקט די הענד און דאָס פנים. מאַטקע האָט אַרויסגענומען די איבערגעבליבענע זע-

מעל, וואָס ער האָט אין די קעשענעס געהאט, און געטהיילט זיך מיט'ן הונד. דער הונד האָט געקייעט א האלבע זעמעל, ער די אנדערע העלפט. ער האָט געוואוסט איצט, אז מען זוכט איהם ארום. דער טאטע, דער מייסטער, די מייסטערין דרעהען זיך ארום אין מארק מיט שטעקענס, מיט רימענס און זוכען איהם. עס האָט איהם נישט באנג געטהאָן, ער האָט נישט מורא געהאט פאר די קלעפ. נאָר דאָס הארץ האָט אין איהם געשלאָגען, און די אויגען האָבען ביי איהם געגלאנצט. ער האָט זיך בעהאלטען אונטער דעם בויך פון הונד און ארויסגעקוקט מיט די גנב'ישע אויגען פון דער בודקע אין הויף אריין — אָבער זיי קומען נישט נאָך איהם.

אזוי איז ער אָבערלעגען א גאנצען טאָג, ביז עס איז שפעט גע-וואָרען. ביינאכט איז איהם געוואָרען קאלט. ער האָט זיך צוגע-קארטשעט צום הונד, דער הונד האָט דערפיהלט, וואָס ער וויל, האָט ער איהם פארדעקט און געווארעמט מיט זיין בויך און בעלעקט איהם מיט דער צונג.

שפעט ביינאכט האָט זלאַטקע דערהערט — עפעס וואָס קראצט הינטער דער טהיר פון קעלער. זי איז נישט געשלאָפען און געווארט אויף דעם א גאנצע נאכט. אז זי האָט געהערט די בעוועגונג הינטער דער טהיר, האָט איהר הארץ אויפגעצויטערט. זי איז פאמעלעך ארויס-געקראָכען פון איהר בעט און זיך איינגעהאָרכט, אויב דער בלינדער לייב שלאָפט. ער האָט געשנאָרכט הויך, איז זי צוגעקראָכען צום קויד-מוען, אראָפגענומען פון דאָרט א טעפעל, פאמעליך אויפגעפענט די טהיר און עס ארויסגעשטעלט. דערנאָך האָט זי אין א ווינקעלע גע-זוכט און גענומען דאָס אלטע טוך, וואָס זי האָט אָנגעגרייט, און עס ארויסגעטראָגען אין פאָרהויז אריין. צווישען די קערב און די טור-נען איז געלעגען מאַטקע אן איינגעקארטשעטער און געצייטערט פאר-קעלט. זי האָט איהם צוגעוואָרפען דאָס טוך, צוגעשטעלט דאָס טע-פעל און געשעפטשעט אין דער שטיף:

— מאָרגען באגינען אנטלויף, ווארים אז דער טאטע וועט דיך דאָ פאקען, וועט ער דיך ממית'ן. — און זי אין דער שטיף צוריק אריין אין קעלער און ארויפגעקראָכען אויפ'ז געלעגער, אז דער בלינדער לייב זאָל נישט דערהערען.

.8

די ערשטע שטראף.

צו מאָרגענס באַניגען, ווען מאָטקע האָט געהאַלטען אינמיטען בעסטען שלאָף, האָט ער דערפיהלט, ווי פיוערדיגע ריטער שפרינגען ארום איבער זיין פנים, איבער זיינע אויגען, אויערען און הענד. ער האָט זיך אויפגעכאַפט און דערזעהן (ווי ווייט ער האָט געקענט), אַז דער פאָטער שטעהט איבער איהם ווי אַ גולן מיט אַ באַטעק אין דער האַנד און שלאָגט איהם. דער יונג האָט נישט געוויינט, נישט געשריען, ער האָט נור געפרופט צו פערשטעקען דעם קאַפּ אונטער'ן טוף. דאָס איז איהם אָבער נישט געלונגען: די הענד זיינע זיינען געווען צוגעבונדען מיט אַ שטריק הינטער-ארום. דער פאָטער האָט איהם אין שלאָף פערבונדען.

ער האָט דעם פאָטער גלייך געקוקט אין די אויגען אריין, און יעדער ברען פון באַטעק מיט דעם בלייענעם קויל האָט איהם די אוי-גען פערבלענדט, — דאָך איז ער געלעגען און געפרופט ווי ווייט ער האָט געקענט צו בעהאַלטען דאָס געזיכט. די מוטער איז געשטאַנען דערביי, געריסען דעם פאָטער ביים פאַלע, זי האָט זיך שוין אַליין אוועקגעשטעלט און פערדעקט איהם מיט איהר קערפער, האָט זי געדראַגען די קלעפּ: דער פאָטער האָט זי אוועקגעשמיסען מיט'ן באַטעק, די מוטער האָט אויסגעשריען פאר וועהטאָג, האָט זיך מאָטקע געדראַגט נאָך אַמאָהל אויפכאַפען און וואַרפען זיך אויפ'ן טאַטען, ער האָט אָבער נישט געקענט: די הענד און די פיס זיינען איהם געווען צוגעבונדען. האָט ער זיך שוין אוועקגעלעגט ווי אַ גע'שחט'ען קאַלב און געלאָזט זיך שלאָגען, וויפיעל דער פאָטער האָט נאָר זיך געהאַט. אַז דער יונג האָט שוין געבלוטעט פון פנים און זיך נישט מעהר דיהערען געקענט, האָט איהם דער פאָטער ארויסגעצויגען ביי די אוי-

ערען אין גאס ארויס און נאָך געשלאָגען שלעפענדיג איהם איבער
דער גאס:

— צום מייסטער געה, צום מייסטער.

דאָס מאָל איז זלאַטקע נישט נאָכגעגאנגען מיט אַ זעמעל און אַ
גריסקע, ווי זי האָט דאָס געטהאָן ווען מען האָט מאַטקע'ן אין הרה'
געשלעפט. זי האָט זיך געשעהמט וואָס זי האָט אזא זעהן ערצויגען,
איז זי געבליבען אין דער היים און געוויינט אויף איהר ביזן מול.

מענשען אין גאס האָבען געזעהן, ווי דער בלינדער ליב שלעפט
דעם יונג ביי דער שטריק איבער דער גאס. האָבען זיי זיך אָבגע-
שטעלט אויף אַ מינוט, וויפיעל זיי האָבען צייט געהאט, צוגעשאל-
טען און ליב'ן מוטע צוגעגעבען:

— דאָס איז גוט... ביזטו אַ טאַטע, זיי אַ טאַטע, לערן אַ קינד.

— ליב, וועסט צרות האָבען פון'ם יונג. ליב, האַלט איהם שמאָל:
עס וואַקסט אויף אַ חיה, וואָס די וועלט האָט נאָך נישט געזעהן אזעל-
כעס, — זאָגט נביאות אויף איהם אהרון-מאָיך דער וואַסער-טרעגער,
וואָס איז פאַרבייגעגאנגען מיט די הילצערנע עמער איבער'ן געסעל.
— האָב נישט קיין מורא, איך וועל שוין פון איהם דעם גנב
ארויסהאקען, ער וועט שוין ביי מיר אַ לייט ווערען, — האָט דער
בלינדער ליב אָבגעענטפערט. שלאָגענדיג מאַטקע'ן:

— געה, ממזר, געה.

מאָטקע האָט זיך געלאזט קאַפּיען, שלאָגען. דאָס בלוט איז
איהם גערונען איבער'ן פנים, און די שטריק האָבען איהם איבער די
הענד פון הינטען געשניטען.

דער מייסטער בעריש חוואט מיט דער מייסטערין דאבשע און
דער עלטערער געזעל העניך פיקניק מיט די דריי לערן-אינגלאך האָבען
שוין מאַטקע'ן אָבגעוואַרט מקבל פנים צו זיין, ווען דער פאָטער האָט
איהם אין די געווערקשמעל אריינגעשליידערט און געגעבען איהם אַ
בענץ אנידער אויף דר'ערד, ווי אַ זעקעל קאַרטאָפּעל.

— רב בעריש, טהוט מיט דעם יונג וואָס איהר ווילט. איהר
ניט איהם עפען, האָט איהר רעכט איהם צו שלאָגען. איהר זיינט צו
איהם אַ טאַטע אזוי ווי איך. אייער געלד צוגעגומט, אייער ברויט
אויפגעגעסען, שלאָגט איהם.

— איך וועל איהם שוין שלאָגען. איך וועל איהם שוין לערנען פון אַ מייסטער צו אנטלויפען, געלד צו צור־נעהמען, — זאָגט דער אל־טער בעריש, וועלכער איז רויט געוואָרען ווי אַ בוריק פון כעס, דער זעהענדיג דעם יונג. ער האָט פערביסען די אויבערשטע געשפּאַלטענע ליפּ און איז ארויפגעקראַכען אויף אַ בענקעל זוכען עפעס אויף אן אלטער פערשטויבטער פּאַליצע.

— וואו האָסטו איהם געפּאַקט? — פּרעגט דער אלטער בעריש, אראַבנעהמענדיג פון דער פּאַליצע אַ חזיר־רימען, וואָס ער האָט בע־נוצט צו שלאָגען זיינע לערן־אינגלאַך. — דאבשע, גיב מיר נאָר אבי־סעל עסיג דעם רימען צו בעשמירען: ער ברעכט זיך שוין, — זאָגט דער אלטער גלייכגילטיג, ברעכענדיג דעם רימען.

— ער איז דאָך נאָך אהיים געקומען שלאָפען אין קעלער אריין, און מיין ווייב האָט איהם נאָך ארויסגעשטעלט אין הויז אריין אַ טע־פעל קאַרטאָפּליעס מיט ברויט: זיי האָבען געמיינט, אז איך שלאָף. איך האָב אלעס געהערט, האָב איך נאָר געווארט, אז דער יונג וועט איינשלאָפען. האָב איך איהם געבונדען אין שלאָף, און אז ער איז שוין געווען געבונדען, האָב איך איהם ערשט דאָן מקיים פסק געווען. מיין אלטע האָט נישט געלאָזט, האָב איך איהר אויך ארונטערגעלאָזט. — אלץ איז די מוטער שולדיג: זי האָט דאָך איהם קאַליע געמאַכט, זי נעהמט זיך דאָך אָן פאר איהם, לאָזט איהם נאָך אין קע־לער אריין, ניט איהם נאָך צו עסען, — זאָל עס נישט אויפוואַקסען אַ גנב? — זאָגט דאָבשע פון דעם צוגעבונדענעם פנים ארויס, ווי פון אַ הויל פּאַס, און גיסט זיך אָן אויף דער האַנד עסיג און שמירט אַרויף דעם חזיר־רימען מיט'ן עסיג.

דערווייַל איז מאַטקע געלעגען א געבונדענער אין מיטען שטוב און אויסגעהערט דאָס געשפּרעך, וואָס מען פיהרט איבער איהם. די לערן־אינגלעך מיט בלייכע צושראַקענע פנים'ער און גלאַנצענדיגע צו־פריעדענע אויגעלעך איבער דעם שפּיעל, וואָס דאָ וועט פּאַרקומען, האָב בען געקוקט אויף איהם מיט רחמנות און טשיקאָווע. דער קאָטער איז צוגעקראַכען צו איהם, בעקוקט איהם ווי דאָבשע די מייסטערין, בע־לעקט איהם מיט'ן רויטען צינגעל און איז אוועקגעגאַנגען. מאַטקע האָט איהם נאָר ניט געקענט טהאָן, ער איז געווען געבונדען. באַלד האָט ער דערפיהלט, ווי אַ מעסער שניידט און שפּאַלט זיין הויט. דאָס

איז געווען דער חזיר-רימען, וועלכער האָט זיך איינגעשניטען מיט דער גאַנצער קראַפט אין זיין לייב אַרײַן. דאָס מאָל האָט מאַטקע נישט גע-
שוויגען. דערזעהן דעם אַלטען פרעמדען איד, וואָס שטעהט מיט דעם
רויטען פנים און שלאַגט איהם מיט'ן רימען, דערזעהן די מייסטערין,
וועלכע בעלעקט זיך מיט'ן צינגעל און נעבען איהר דעם שוואַרצען
קאָטער, וועלכער בעלעקט זיך מיט'ן צינגעל, און די צושראַקענע לערן-
אינגלעך, וועלכע קוקען אויף איהם מיט גלאַנצענדיגע אויגעלעך, האָט
זיך אין מאַטקע'ן ערוועקט צוריק די קראַפט. ער האָט זיך געגעבען אַ
וואַרף און האָט זיך געגעבען אַ לאָז אַרײַן אין אַ באַנשט מעלער פון
נעכטיגען נישט-געוואַשענעם געפעס, וואָס איז געשטאַנען אין אַ ווינד-
קעל שטוב, — אַ קלימפער, די מעלער צובראַכען. דאָבשע האָט זיך
אויפגעכאַפט מיט אַ געוואַלד, אין דעם מייסטער האָט זיך נאָך מעגער
צוברענט דער כעס. ער האָט געגעבען אַ וואונק צו דעם געזעלען, צו
די לערן-אינגלעך, מען האָט מאַטקע'ן געגעבען אַ כאַפּ. די לערן-אינג-
לעך האָבען זיך אַרויפגעוועצט אויף די פיס. דער געזעל האָט גע-
האַלטען די הענד. דאָבשע האָט צוגעדריקט דעם קאָפּ צו דער פּאַד-
לאַגע און דער אַלטער האָט די הויזען אַראָבגעריסען און דער חזיר-רימען
איז אַרויפגעשפרונגען, ווי אַ פּויערדיגע שפּיץ איבער דעם נאַקעטען
לייב. צוערשט האָט זיך בעוויזען אַ בלויער פאַס, דערנאָך האָט עס גע-
געבען אַ שפּריץ מיט בלוט ...

פּלוצים האָט זיך די טהיר געגעבען אַ פּראַל אויף און זלאַמע אין
אַרײַן מיט אַ געוואַלד.

— גולנים, וואָס ווילט איהר פון איהם? — און זי האָט זיך אין
גאַנצען, אזוי גרויס ווי זי איז געווען, געגעבען אַ ציה אויס אויפ'ן
יונג, פערשטעלענדיג איהם מיט זיך.

— נאַט, אז די מאַמע אַליין לערנט איהם אזוי צו זיין, — שרייט
אויס דער אַלטער בעריש — ניט מיר צוריק מיין רובעל מיט דעם וואָס
דער יונג האָט אויפגעפרעסען, און נעהמט איהם אייך צוריק. איך
וויל איהם ניט האָבען!

— מיין מאַן האָט קיין כח ניט צו אזא יונג, ער שטעלט אונז
בדלות. מיין מאַנ'ס שווער-פּערהאַרעוועמען גראַשען אויפגעפרעסען.
און דאָס קומט זיך נאָך אַננעהמען פאַר איהם ... נעהמט אייך'ן צו

דיק, איך בעדארף ניט פרעמדע שמוץ, — שרייט דאָבשע פון דעם צור-
געבונדענעם טוך ארויס.

— זלאַסקע טרעט אָב, זלאַסקע, וואָרום איך מאַך דיר א טויט, —
טופעט מיט די פיס דער בלינדער ליב.

זלאַסקע האָט זיך דערשראָקען און איז אָנגעטרעטען פון יונג.
— זעהסטו, וואָס דו האָסט אָנגעמאַכט? פרעמדע מענשען נעה-
מען זיך פאר דיר אָן, ווילען אויס דיין ממזר א לייט מאכען, און דו
קומסט נאָך שרייען אויף זיי. צו דאַנקען האָסטו דאָך זיי בעדארפט.
גא, נעהם דיר צוריק אהיים יעצט דיין ממזר.

— דאָס הארץ ווערט דאָך מיר צוריסען, אז איך זעה ווי זיי קאָ-
טעווען דעם יונג. זיי וועלען דאָך איהם א טויט מאַכען, — זאָגט
זלאַסקע, אין טרערען צוריקטרעטענדיג.

— רב בעריש, קוקט ניט אויף איהר, טהוט מיט איהם וואָס איהר:
ווילט: קאטעוועט איהם, מאַכט איהם א טויט. איהר ניט איהם צו
עסען, איהר לערנט איהם אַ מלאכה, מענט איהר.

— ניין, ליב, נעהם איהם צוריק, איך וויל ניט האָבען מעהר מיט
איהם צו טהאָן. גיב מיר צוריק דעם רובעל, וואָס איך האָב דיר גע-
געבען האַנדגעלד, און די פאָאר גראַשען וואָס דער יונג האָט פערמאַכ-
לעוועט.

— זעהסט, וואָס דו האָסט אָנגעמאַכט, זלאַסקע, איך וועל דיר
טויטען מיט'ן יונג צוזאמען. בעט רב בעריש'ן, אז ער זאָל איהם צו-
נעהמען יעצט. בעט פאר דיין ממזר, בעט.

— איך בין איהר מוחל, זאָל זי זיך האַלטען איהר
סחורה, אז זי שטעלט זיך איין פאר איהם, — האָט דער אַלטער בע-
דיש געזאָגט, אַוועקלעגענדיג דעם רימען.

— מיר וועלען קריגען אַזעלכע סחורות, — בעלעקט זיך דאָבשע
— געהערט? —

— זעהסט! — האָט דער בלינדער ליב אָנגעקוקט זלאַסקע'ן.

זלאַסקע האָט טאַקע איינגעזעהען איהר נאַרישקייט. זי האָט זיך
פארשעהמט פאר זיך, זי האָט ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. איז זי
צום סוף צוגעפאלען מיט ביידע הענד אויף מאַסקע'ס קאָפּ און אָנ-
געהויבען איהם צו שלאָגען:

— וואָס דו טהוטט מיר אָן, דו שלעכט קינד, אויסגערוגענע האָסן
 בעדארפט ווערען איידער ביזט געבוירען געוואָרען.
 — אזוי רעדט איהר, ווי א מוטער, — זאָגט דער אַלטער רב בער
 ריש, אָבווישענדיג די פייכטע ליפּען, וואָס דער שוים איז איהם געקור
 מען אויף די וואָנצען פון כעס.
 נאָר זלאַטקע האָט שוין געהערט נישט געהערט, זי האָט געכאַפט
 דאָס טוך און איז אַנטלאָפּען, וואו די אויגען האָבען זי געטראָגען.
 נאָך דער סצענע האָט בעריש איהם שוין נישט געשלאָגען. דער
 געזעל מיט די דריי לעהר־אינגלעך האָבען אָנגענומען מאַטקע'ן און
 אַראָבעטראָגען איהם אין קעלער אריין, אַנידערגעלעגט איהם אויף דער
 פייכטער ערד און פערמאַכט דעם קעלער מיט'ן ברעט.
 אַ לאַנגע צייט איז מאַטקע געלעגען אויף דער פייכטער ערד און
 האָט נישט געוואוסט, צו ער שלאַפט, צו ער איז וואַך. ער האָט גער
 פיהלט א ווייטאָג אין אלע גליעדער און ס'האָט זיך איהם געדאַכט, אז
 די הענד מיט די פיס זיינען איהם דורכגעבראַכען און ער וועט שוין נאָר
 נישט קענען טהאָן. פון דעם שלאַגען און רייסען זיך האָבען זיך איהם
 אויפגעלעזט די שטריק, מיט וועלכע עס זיינען געווען געבונדען די
 הענד מיט די פיס. נאָך אַ לאַנגע וויילע האָט ער געפרופט מיט'ן גאַנצן
 צען קערפער אַראָבצורוקען די שטריק פון זיינע הענד. דאָס איז איהם
 געלונגען. ער איז וויעדער אַ לאַנגע וויילע געלעגען מיט פרייע הענד
 און נאָך נישט געפרופט ריהרען מיט זיי. מיט אַמאָל האָט זיך בער
 וויווען דער שוואַרצער קאָטער צו איהם אין קעלער. דער קאָטער איז
 צוערשט ארומגעגאַנגען אין די ווינקעלעך, פון וואָנען עס האָט זיך גער
 הערט א קראצען פון מייז. אז דער קאָטער האָט זיך בעוויזען, איז שטיל
 געוואָרען אין קעלער. דערנאָך איז דער קאָטער צוגעגאַנגען צו איהם,
 בעשמעקט איהם, ארויסגעשטעקט דאָס רויטע צינגעל און בעלעקט
 איהם. מאַטקע האָט איהם אָבעקאָפּיעט מיט די פיס. — האָט זיך
 דער קאָטער פּערוואונדערט און איז אַוועק. דערנאָך האָט מאַטקע בער
 מערקט דאָס קליינע פענסטערעל, וואָס איז ביי'ם געוועלכ פון קעלער.
 עס איז איהם עפעס איינגעפאלען, נאָר ער האָט נאָך נישט געפיהלט
 אין כּח דאָס אויסצופיהרען. ביסלעכווייז האָט זיך דער כּח און די
 גענעריגע געזאַמעלט ביי איהם. ער האָט זיך דאן שטיל אויפגעהויבען,
 צוגעקראַכען אויף אלע פיער, צוגערוקט צום פענסטערעל דעם זאַק מיט

קארטאָפּלעס, ארויפגעקראַכען אויף די קארטאָפּלעס און געפרופט ארויסשטעקען דעם קאָפּ. עס איז געגאנגען. ווייטער האָט ער נישט געדענקט: עס האָט געשטערט דאָס דראַטענע שטאכעמעל. מאַסקע האָט זיך אָנגעלעהנט דערויף מיט ביידע הענד און אונטערגערוקט דעם קער פער און האָט זיך איינגעקוועטשט אין דעם לעכעל פון פענסטער. ער האָט ניט געפיהלט קיין ווייטאָג, קיין דריקעניש, נאָר וואָס כח ער האָט געהאַט, האָט ער אריינגעשטעקט דאָס קערפערעל און געקראַכען דורך'ן לאָך. ער האָט זיך ארויסגעליטשט און איז געבליבען ליגען מיט'ן קאָפּ אין רינשטאָקעל.

אז ער איז ארויסגעקומען אויף דער פרייער לופט, האָט ער זיך אומגעקוקט, אויב קיינער זעהט נישט, אויסגעזוכט אַ שאַרפען דריי קאנטיגען שטיין, ארונטערגעקראַכען אויף אלע פיער אונטער בעריש חוואַט'ס פענסטערעל און מיט וואָס כח ער האָט געהאַט געגעבען איהם אַ לאָז אריין אין די שויבען.

עס האָט געגעבען אַ קלימפער פון גלאַז, פון אינעוועניג האָט זיך געהערט אַ געשריי, נור מאַסקע איז שוין ניט געווען. ער איז שוין ארויפ געוואָרען אונטער אַ פלייט. פון דאָרטען האָט ער זיך אדורכגעלאָזט דורך אַ פינסטערען קאָרדיראָר אין אַ הויף ריין. דערזעהן אין הויף אַ קופע מיט ברעטער, האָט ער זיך געגעבען אַ לאָז ארונטער אונטער ד ברעטער און איז געלעגען.

ער האָט געהערט, ווי מען לויפט אין הויף. ער האָט דערקענט דער מייסטער'ס שטימע, דעם געזעלענס, די לערן-אינגלעכ'ס. ער איז געלעגען אין לאָך אונטער די ברעטער. אַמאָל זיינען זיי שוין גאנץ נאָהענט געווען נעבען איהם, זיי האָבען איהם אָבער נישט געזעהן. אזוי איז ער אָבגעלעגען ביז פארנאכט.

אז עס איז נאכט געוואָרען, איז איהם קאלט געוואָרען און ער איז געווען הונגעריג. ער האָט געקלעהרט וואוהין צו געהן. דערמאָנט זיך אָן זיין פריינד בורעק דעם הונד, איז ער ארויס פאָרויכטיג פון אונטער די ברעטער, אוועק דורך הינטער-גאסען, אויסמיידענדיג מענשיין. ער איז אריין צו נאָטע קאטארינאָרוש אין הויף, צוגעקראַכען אויף אלע פיער אין הונד'ס בודקע. דער הונד האָט איהם בעלעקט, דערווארעמט. ער האָט געזוכט אין דער בודקע און געפונען דעם טעלער מיט אלע עסענווארג, וואָס שטעהט פאר'ן הונד, האָט ער געפרופט עסען. נישט

געקענט, אויסגעשפיגען. צום סוף איז ער אזוי מיעד און דערשלאָגען
געוואָרען, אז ער האָט זיך איינגעקאָרטשעט אונטער דעם הונד'ס בויך,
דער הונד האָט איהם בעהויכט און אָנגעוואַרעמט מיט דעם אָטהעם פֿון
זיין פֿיסק און מיט די יוואַרעמע האַאַר, און מאַטקע איז זיכערער איינל
געשלאָפען ביים הונד, וויסענדיג, אז ער געפינט זיך נישט צווישען
מענשען.

9

מאטקע זוכט זיך אליין אים א פרנסה.

דער הונגער האָט מאַטקע'ן ארויסגעטריבען פונ'ם בודקע, וואו ער האָט זיך געהאַט בעהאַלטען איבער נאַכט פאר די מענשען. פאַר זיכטיג האָט ער זיך אומגעקוקט אין שמאַלען געסעל, איבער'ן פלייס, צי דער פאַטער אָדער דער מייסטער יאָגען איהם ניט נאָך. זיין געסעל איז געווען שטיל. פאַרטאָג. די זון האָט ערשט פריש געשיינט איבעה דעם ברוק און זיך יום-טוב'דיג אָבגעשפיעגעלט אין די געוואַשענע שוויבען. נאָך ניט אלע איינוואָהנער פון געסעל זיינען וואָך געווען. טייל לאָדענס זיינען געשטאַנען פּערהאַקט. שלמה'לע קצב טראָגט אַ פרישע ריפ פלייש איבער דעם אַקסעל. איבער'ן בריקעל קומט צו פאָהרען חיים'ל מילכיגער מיט די טונען מילך פון דאָרף. פון בעקער געוועלבעל שמעקט ארויס פרישע געבעקס: ברויט מיט מאַהן און מיט קימעל בעשיט. מאַטקע איז געשטאַנען און האָט געציטערט פאר קעלט: ער איז איבער נאַכט ביים הונד געפרוירען געוואָרען. דאָס האַרץ האָט איהם גענאָגט פון הונגער. דער פרישער ריח פון ברויט האָט איהם אָנגעשמעקט. דער ריח פון פוטער, מילך און די ריפ פלייש אויף שלמה'לעס אַקסעל האָט איהם גערייצט. ער האָט געוואָלט אריין צום בעקער גנב'ענען אַ ברויטעל. דער בעקער איז אָבער געשטאַנען אין דער טהיר פון זיין געוועלבעל. ער האָט זיך דערמאָנט אָן די נעכטיגע קלעפּ, אָבערטרייסעלט זיך און געגאַנגען אין מאַרק אריין.

עס איז געווען פרייטאג אין דער פריה, אַ מאַרק-טאָג פאר אַסיען, ווען אלעס אויפ'ן פעלד, אין גאַרטען און אין שטאַל איז רייה און אויס-געוואַקסען. די פויערים האָבען געבראַכט פון די דערפער דאָס בעסטע און דאָס פּערטיגסטע צום פּערקויפּען: פעטע הינדלעך מיט געבונדענע פיס זיינען געשפרונגען איבער די פויערשע פוהרען. דער מאַרק איז געווען פּערכאַפט פון געוואַלדען פון די פּערשיעדענאַרטיגע עופות.

וואָס מען האָט זיי אין שטאַרט געבראַכט צום עסען. פּעדערען זיינען אַרומגעפּלויגען. אין מיטען מאַרק איז זעליג'ל דער דאָרפֿס־איד מיט באַשקען זיין מויד ביי אַ באַליע לעבעדיגע פּיש געזעסען. גרינוואַרג און רייפּע פּרוכטען: בלויע פּלוימען און רויטע מאַלינעס זיינען געווען פּערשפּרייט אַרום באַשע'ן. איהרע רויטע באַקען, וואָס זיינען קאַלט געווען פון דעם פּרישען מאַרגען, וואָס האָט זי אַרומגענומען, האָבען אויך אויסגעזעהן ווי רייפּע פּרוכט, וואָס מען האָט פון דאָרף געבראַכט צווישען אַנדערע עסענוואַרג... וואָס אַמאָל זיינען נייע וועגען אין מאַרק אָנגעקומען מיט פּרישע אויבסט, קאַטשקעס, הינער, גענו, פּויר ערים מיט קעלבּלעך, פּויערים מיט זעקלעך קאַרטאַפּעל, פּאַכטערס מיט פּוטער און אייער, קעז און מילך. און דער גאַנצער מאַרק איז פּערכאַפּט געוואָרען פון דעם ריח, וואָס די פּרוכטען האָבען אַרויסגעגעבען. עס האָבען זיך באַלד געוויווען הינד אין מאַרק, וואָס האָבען געשמעקט צו יעדען וואָגען: דער ריח פון עסענוואַרג האָט ביי זיי דעם אַפּעטיט דער וועקט. און מיט די הונגעריגע הינד האָט זיך אויך מאַטקע מיט־גע־שלעפּט. ער איז ווי זיי נאָך דעם ריח פון דעם עסענוואַרג אין מאַרק אָנגעווען און אָנגעהויבען זיך פּלאַנטערען צווישען די פּוהרען. ער האָט נאָר מורא געהאַט פּאַר'ן טאַטען מיט בעריש דעם מייסטער, האָט ער זיך יעדעס מאָל מיט שרעק אומגעקוקט. ער איז אָנגעקומען צו די שטע־לען פון אויבסט און אויפגעקליבען פון צווישען די שטיינער די פּערפּויל־טע עפּעל און ווערעמדיגע פּלוימען, וואָס האָבען זיך אַרומגעוואַלגערט. ער האָט עס אָבער ניט געקענט עסען. עס איז איהם אינוועניג אין די קישקעס קאַלט געווען, אן ער האָט געציטערט. עס האָט איהם אָנגע־ישמעקט פּרישע פּוטער, וואָס אַ גויה האָט אַרויסגעלעגט פון איהר קאַרב. יער איז שוין געווען נאָהענט, האָט געוואָלט די האַנד אויסשטרעקען — אַזוי ער אָבער געווען אָנגעשראַקען פון די נעכטיגע קלעפּ. האָט ער זיך אַוועקגעדרעהט. ער איז אונרוהיג געווען. באַלד האָט זיך אין מאַרק געלאָזט הערען דער ריח פון געפּילטע קישקעס, געפּרעגעלט חזיר־פּלייש, וואָס איז אָנגעקומען פון דעם קיילער'ס געוועלכ אין מיטען מאַרק. דער קיילער האָט נעכטען געהאַט אַ חזיר געקוילעט אויף היינטיגען מאַרק, און דאָס האָט מען יעצט די קישקעס געפּילט, — די ערשטע האָבען עס דערשמעקט די הינד אין מאַרק און אָנגעהויבען זיך צוזאַמענצוקלייבען פּאַר'ן קיילער'ס שוועל, בעלעקט זיך מיט די צונגען און געקוקט מיט די

זשעדנע אויגען אין דער קראָם פון טריפה פלייש. אויף דער שוועל
פון זיין קראָם איז געשטאנען שאַליץ, דער דיקער דייטשמיט א פער-
בלומיגמען שירץ, און די הינד האָבען מיט רעספעקט געקוקט אויף
איהם. דער ווארעמער ריח פון די גערויכערטע קישקעס האָט אויך
מאָטקע'ן גערופען אינאיינעם מיט די הינד צו דער טהיר פונ'ם קיי-
לער'ס געוועלכ. די זונן האָט דאָרט געשיינט, און די שטיינער פון די
טרעפלעך זיינען ווארעם געווען, — האָט ער זיך אויף די טרעפלעך
פונ'ם געוועלכ אוועקגעזעצט, געווארעמט זיך אין דער זון און אין זיך
אזיינגעאטעמט דעם ריח פון דעם געבראָטענעם חזיר-פלייש. דאָס ווא-
סער איז איהם געקומען אין מויל אריין, און עס איז איהם גוט געווען,
און די הינד האָבען געקוקט אויף איהם מיט קנאה, וואָס ער געפינט
זיך אזוי נאָהענט צום פלייש...

דער מאַרק האָט זיך אָנגעהויבען אָנצופילען מיט פעמע אידישע
זווייבער, און עס איז געוואָרען א גרויס גערודער פון מענשען-מיילער;
אויסגעמישט מיט די געשרייען און קולות פון די עופות. איין אידענע
האָט פון דער צווייטער די גענו, די קאָטשקעס, די היהנער אויס די
זענער געריסען, די פאָכטערס האָבען זיך געקריגט מיט זיי, און די פּעדע-
רען פון די עופות זיינען איבער זייערע קעפּ געפּלויגען. צווישען דעם
הורהאָ און געשריי זיינען זיך רוהיג געשטאנען פאר די טהירען פון
זייערע געוועלבלעך פון איין זייט דער דייטשער קיילער שאַליץ, פון
דער צווייטער זייט מאַרק דער דייטשער בעקער קעניג. די הינד פון
נאָס מיט מאָטקען אן דער שפיצע האָבען זיך צונויפגעקליבען אַרום
זייערע געוועלבלעך. דער קיילער און דער בעקער האָבען אָבער ניט
בעמערקט ניט די הונגעריגע הינד און ניט דעם הונגעריגען מאָטקע'ן. זיי
האָבען זיך רוהיג צוגעקוקט צוום גערודער פון מאַרק, ווי די אידישע
זווייבער רייסען זיך איבער די היהנער און געשמיכעלט אין זיך, איר
בערגעוואונקען איינער צום צווייטען, טראַכטענדיג זיך : דער "ראַ-
בין" וועט דאָס סירווירסיי אַלעס טרפה מאַכען, און די אַלע קאָטשקעס
זענען, היהנער וועלען צו זיי אַרײַנפאַלען אין די הענר, געשאַכטענע שוין,
אָכגעפּליקטע, ריינע, פאַר אַ גאַרנישט.

דערווייל האָט מאָסקע דערזעהן די מוטער פונדערווייטענס צווי-
שען די פּויערשע פּוהרען. ער האָט געוואָלט צולויפּען, דאָס היימישע
זעפּיהל האָט איהם געצוויגען. אָבער צייט די נעכטיגע קלעפּ האָט די

מאמע אין זיינע אויגען שרעק ערוועקט. ער האָט מורא געקריגען, פלינק זיך אויפגעכאַפט און אַנטלאָפּען. די הינד נאָך איהם. ער האָט זיך אָבגעטראָגען פון מאַרק און איז אריין אין בית-המדרש-געסעל, וואו דער אַקסען-מאַרק איז. דאָרט זיינען פויערים געשטאַנען מיט אַקסען, קיה, קעלבער, און אידען זיינען אַרומגעגאַנגען צווישען די בהמות, געמאַפט דאָס פעטס אויף די לעבעדיגע אַקסען און קיה, געמאַלקען פון די אייטערס און פערזוכט די מילך און געדונגען זיך מיט די פויערים, געפאַטשט זיך אין די הענט, געשריען, געלד געוואָרפּען. מאַטקע האָט זיך געפלאַנטערט צווישען די פיס, געווען דאָ ביי אַ קוה, דאָרט ביי אַ קאַלב. אויך געפרוכט די הענד אונטער אן אייטער ארונטערצושטעקען, אויסצומעלקען מילך און אויסצוטרינקען — האָט איהם דער פויער מיט אַ שטריק פון די קוה אָבגעיאָגט. עס איז איהם געשעהן דאָ צווישען די קיה און די קעלבער, צווישען די פויערים און די אידען, ווי דאָרט צווישען די גענו און די וויבער.

אין איד, דער לאַמער גדליה קצב, האָט קעלבליך צוזאַמענגעקלי-
בען פון מאַרק אַראָפּ, האָט זיך דער אַלטער איד מיט זיי קיין עצה
ניט געקענט געבן. די קעלבלאך זיינען זיך צולאָפּען און יעדעס מאָל
האָט ער אַן אַנדערס געיאָגט, וואָס איז אריין צווישען די פוהרען.
מאַטקע האָט עה בעמערקט — האָט ער גענומען, ווי אַ גרויסער, אַ רוט
פון דער ערד, און געהאַלפּען דעם לאַמען גדליה די קעלבער צונויפ-
יאָגען.

— אָט אַזוי, העלף זיי מיר טרייבען אין שעכט-הויז אַריין, וועסטו
קריגען אויך אַ זעמעל. טהו עפעס, יונג, העלף! דרעה זיך נישט אַרום
לעדיג, — שרייט צו איהם דער לאַמער גדליה, וואָס עס האָט געקאַפּעט
פון זיינע ביידע רויטע אויגען און ער איז טויב געווען אויף ביידע
אויערען. ער האָט געמיינט אַז אַלע זיינען טויב, דאָריבער האָט ער
צו אַלעמען געשריען.

מאַטקע'ן איז דאָס געפעהלען. ער האָט צונויפגעיאָגט די קעלבער,
געדרעהט דעם עק פון קאַלב, ווען עס האָט זיך אָבגעשטעלט, מיטגער-
האַלפּען גדליה'ן די קעלבער צו פיהרען אין שעכט-הויז אַריין. ס'האָט
בען זיך צו איהם צוגעטשעפּעט אַ פאַאר נאַמען-הינד, מיט וועלכע ער
האָט זיך בעקענט פאַר'ן קיילער'ס געוועלב. ער האָט זיי בעפּוילען און

די הינד האָבען איהם געהאַלפּען די קעלכער אונטערזאָגען.
אין שעכט־הויז האָט זיך פאַר איהם אויפגעפּענט א נייע וועלט.
ער האָט דערוועגן אַזעלכעס וואָס איז איהם איבערגעבליבען אַ לעהרע
אויפ'ן גאַנצען לעבען. ביז צום שעכט־הויז, אַז ער האָט געזעהן שלמת
אַדער גדליה קצב טראָגען אַ ריפּ פּלייש אויפ'ן אַקסעל, איז איהם גאָר
ניט איינגעפאַלען, אַז דאָס פּלייש איז אַן אַקס, אַ קוה, אַ קאַלב אָדער
אַ שעפּס, וואָס ער זעהט זומער גאַרנאַכט אין געסעל אַהיים געהן פון
פּעלד, ער האָט גאָרנישט געקלעהרט וועגען דעם און געמיינט, אַז
אַ לעבעדיג קאַלב איז עפעס אַנדערש. ער האָט געזעהן ווי גדליה
טרייבט צונויף די קעלכער אין הויף פון שעכט־הויז, נעהמט אַ קאַלב,
בינדט איהם צונויף אַלע פיער פיס. דאָס קאַלב ליעגט שוין אויף
דד'ערד און שרייט, און שטעקט ארויס אַ פּאַך אויגען און גלאַצט.
דערנאָך קומט צו אַ אידעל מיט אַ פּערבלוט־יגטער קאַפּאָטע און האַלט
אַ גרויס, גרויס מעסער אין דער האַנד, וואָס די שאַרף פּלאַקערט אין
דער זון. דאָס אידעל מיט'ן בערדעל נעהמט דאָס מעסער אין מויל
אַריין, האַלט עס צווישען די צייהן, און גלאַט אָב מיט אַ בריטווע דעם
קאַלב'ס האַלז, אַז ער זאָל גלאַט זיין. אַז דער האַלז איז שוין זעהה
גלאַט, נעהמט ער דאָס מעסער און גיט אַ שנייד אַריין. בלוט שפּריצט.
דאָס קאַלב זעצט די אויגען ארויס, באַרכעלט — און עס איז שוין טויט
און קיינער טהוט זיי גאָרנישט, נישט דעם אידעל, נישט גדליה קצב
דערפאַר, מען שלאָגט זיי ניט, מען שרייט ניט אויף זיי. דערנאָך נעהמט
מען זיך צו אַן אַנדער קאַלב און מען טהוט מיט דעם אויך אזוי. אַז ער
האָט זיך אומגעקוקט אין שעכט־הויז, האָט ער געזעהן, ווי עס שטעהן
מענשען מיט פּערבלוט־יגטע קאַפּאָטעס און האַלטען גרויסע מעסערס
אין די הענד און קוילען, שעכטען לעבעדיגע זאַכען. דאָרט ליעגט
אויף דער ערד אַ גרויסער אַקס, געפּענטעוועט די פיס, אַ שטאַרקע
יונג האַלט דעם קאַפּ פון אַקס. ער זעהט די גרויסע אויגען אַרויס
שטאַרען, און אַן אַנדער אידעל שטעהט נאָך מיט אַ גרעסערען מעסער
און שניידט איבער די האַלז. אין אַ עק פון שעכט־הויז האָבען שקצים
צוגעבונדען אַ חזיר ביי אַ הויכען קלאַץ און שטעהען ארום און קלאַפּען
איהם איבער דעם קאַפּ מיט דרענגער, און דער חזיר קוויטשעט און
שרייט. אין אַן אַנדער ווינקעל זעהט ער אַ אידעל האַלט אַ מעסער אין
מויל, צווישען די קניע אַ יונג הינדעל. דאָס הינדעל פּערגלייסט די

אויגען, דאָס אידעל רייסט ארויס די פערדערען פון ווייכען העלזעל, עס זעהט זיך א בלאָהע, ווייכע הייטעל מיט אָרערען אדורכגעצויגען... אַ שנייד אַרײַן, אַ שפּרײַז מיט בלוט, — און דאָס אידעל וואַרפט אוועק דאָס געשאַכטענע הינדעל, און דאָס הינדעל וואַרפט זיך אויף דר'ערד ווי אין קרחת, דאָס בלוט רינט דערפון, ביז עס פּערגלאַצט די אויגען און בלייבט לײַגען אַהן אַטהעם. אַט ציהט שוין גדליה דאָס געשאַכטענע קאַלב אויף אַ שטאַנג אַרויף און שניידט אַדורך מיט אַ מעסער דעם בויך, ציהט אַרויס די געדערעם מיט'ן לונגראַן־לעבער, אַ פּאַרע געהט אַרויס דערפון, ער ציהט די פּעל אַראָב, בלוט ניסט זיך איבער די הענד, איבער'ן מעסער, אויף די קאַפּאַטע אַרויף — און דאָס קאַלב האַלט נאָך די אויגען אָפּען און גלאַצט... וואו ער האָט זיך נאָר גע' סוקט, האָט ער געזעהן בלוט, געשאַכטענע קעלבער, געקוילעטע חזרים. אַקסען האָבען געמריטשעט און געשריען פּאַר'ן שעכטען מיט ווילדע געשרייען. קעלבער און שעפּסען האָבען זיך געבעטען מיט שוואַכע אונבעהאַלמענע שטימען: מע, מע, ווי קליינע קינדער, און חזרים האָבען הויך געוואַלדען געמאַכט, און היחנער און הענער האָבען שרעקענדיגע קינדערשע געשרייען פון זיך אַרויסגעגעבען. און מענשען זיינען געשטאַנען מיט מעסערס אין די הענד, בעגאַסען מיט בלוט, און אַלעס לעבעדיגעס געשאַכטען, געשונדען די הויט, די פּערדערען פון די העלזער אויסגעפליקט, און עס האָט זיך מאַמקע'ן גיזאַכט, אַז נישט פּלויז בהמות, נאָר מען וועט באַלד אַ מענשען אַוועקלייגע און מען וועט איהם שעכטען. אַלעס מעג מען דאָ, אין דעם שעכט הויז: שלאָגען, שניידען און שעכטען, און מען טרוט נאָר נישט דערפאַר. און ער האָט גאַרנישט געוואוסט דערפון, אַז מען מעג שעכטען.

ער איז גערייצט געוואָרען פון בלוט, און געבעטען זיך ביי גדליה קצב, ער זאָל איהם געבען דאָס מעסער, ער וויל אויך שינדען דאָס קאַלב. גדליה קצב האָט איהם אָנגעקוקט מיט די רויטע אויגען אויף דעם פון בלוט בעשפּריצטען געזיכט און געוואָגט צו איהם:

— דו קענסט נאָך נישט, דו וועסט דאָס לעדער אַדורכלעכערען. נאָ, קוק דײַך צו, לערען דײַך צוערשט אויס, דערנאָך וועסטו שינדען.

און מאַמקע האָט זיך גיט צוגעקוקט און געוואַלט זיך אויסלערען. באַלד האָט ער דערזעהן, ווי אַ יונג רייסט אַרויס פון אַן אויפגעשניטען

זענען אָקס אַ לונג און לעבער. ער בלאָזט דורך אַ רעהה, און די לונג
זוערט אָנגעבלאָזען, און דאָס אידעל, וואָס האָט פריהער דעם אָקס
געשאַכטען, קוקט צו טאָפּט די לונג און קוקט זי גוט דורך, צו זי
פאָזן גאַנץ, זי דער אָקס איז כשר, צו טרפּה...

מאָטקע האָט געהאַלפּען די לונג־און לעבער שלעפען, און די הענד
האָט ער שוין געהאַט אויך בעפלעקט מיט בלוט. האָט ער געקראָגען אַ
פלעם אין פנים אריין פון הינטען ארום:

— נאָ, ווער איז דער נייער קצב? — האָט איהם דער הויכער
יונג, נתן גנב, מכבד געווען.

— עס איז דעם בלינדען ליב'ס, לאָז איהם געהן. דער יונג איז
אָ יאָט. פּערלאָז זיך אויף מיר, ער וועט זיין אַ לייט.
— טאָ געה און ברענג אַ האַלב פלעשעל אָקעוויט פון הנה שרה'ן,
און אַ ברויט מיט אַ הערינג, — גיט איהם נתן געלד. נור די מינוט
צוריק, דו הערסט? אַז ניט וועל איך דיר אַ זייט איבערהאַקען.

מאָטקע האָט ניט פּראָטעסטירט געגען דעם פלעם, וואָס ער האָט
געקראָגען. עס איז איהם גאַרניט איינגעפאלען צוצונעהמען דאָס געלד,
צו ער האָט מיט דעם מייסטער'ס געטהאָן. עס איז איהם דאָ געפעלען
אין שעכטהייט, און ער האָט געוואָלט זיינע נייע בעלי־בתיב צופרייע
דען שטעלען. מיט איין שפרונג איז ער געווען ביי הנה־שרה'ן אין
געהיימען שענקעל. געבראַכט האָט ער דאָס האַלבע פלעשעל אָקעוויט,
וואָס ער האָט געקויפט און נאָך אַ האַלבעס, וואָס ער האָט אין די טאָש
אַראָבגעלאָזט, וועלענדיג זיך אויספיינען פאר נתן'ען, וועמען דאָס איז
געהר געפעלען. דאָס ברויטעל, וואָס ער האָט געבראַכט, איז געווען
אַערבלומיגט פון זיינע הענד. נתן קצב האָט צונענטמען די צוויי
פלעשעלעך און איהם געגעבען אַ וואַליע מיט דער האַנד איבער'ן קאָפּ:
— אזוי, ביזטו דאָך גאַר אַ יאָט. וואָס דאָך טאָקע פון דיר ווערען
אַ לייט.

מאָטקע האָט צופרייערען געשמייכעלט איבער דעם לויב. וואָס ער
האָט געקריגען פון נתן קצב, און געשטאַנען גרייט אויסצופיהרען יעדען
אַנדערען בעפעהל; אפילו מען וואָלט איהם געהייסען אַ מענשען
ברנ'ענען, וואָלט ער עס געטהאָן. און אז נתן האָט איהם געגעבען פאָזן

פלעשעל צו טרינקען, מיט א שטיק פערבלוטטיגטע ברויט — איז מאַטקע געווען דאָס גליקליכסטע קינד אין דער וועלט.
 ער האָט אויפגעהויבען פון ד'רערד אַ שטיק לאַפען פון אַן אלטער מילך און צוגעוואָרפען צו די נאַסען־הינד, וואָס זיינען איהם נאַכער לאַפען. די הינד האָבען געקוקט אויף איהם מיט רעספעקט און צופרייע־דען געווען, וואָס אויך זייער מאַטקע איז געוואָרען אזאַ לייט.

.10

דער מענין פון די הונד.

און צייט מאַטקע האָט זיך אריינגעקראָגען אין שעכט־הויז, איז ער געוואָרען דער מלך פון די הינד. וואו ער איז געגאַנגען, איז איהם אַ מחנה הינד נאָכגעגאַנגען ווי אַ וואַך און געהיט איהם, אַז מען זאָל איהם קיין שלעכטס ניט טהאָן. קיין חברים אינגלעך האָט ער נישט געהאַט, נאָר הינד זיינען געווען זיינע חברים, און „בורעק“, זיין ער־ציהער איז איהם דער נאָהענטסטער געווען. צוליעב די הינד האָט מען פאַר מאַטקע'ן דרך ארץ געקראָגען און מורא געהאַט. די יונגען און גאַס האָבען געציטערט פאַר איהם. מאַטקע האָט נאָר בעדאַרפט אַ וואונט געבען און אויף וועמען זיינע הינד אָנרייצען, אַז מען זאָל אַנט־לויפֿען וואו דער שוואַרצער פעפער וואַקסט.

טהיילמאָל האָט זיך מאַטקע'ן פֿערגלױסט, האָט ער גענומען אַ הונד און איהם אוועקגעלעגט פאַר אַ שוועל פון אַ אידיש קרעמעל און דער הונד איז אַזוי לאַנג געלעגען ביז מאַטקע האָט איהם נישט געהייסען זיך אויפהויבען. אידען האָבען צוליעב דעם הונד מורא געהאַט אריינצוגעהן און ארויסצוגעהן פון דעם געוועלבעל. קיין קונד האָט שוין אין דעם געוועלבעל נישט אַריינגעשמעקט, און מאַטקע איז געשטאַנען ווי אַ קעניג אין מיטען מאַרק און געווען ווי דער הונד פיהרט אויס זיין בעפעהל: — ער ליעגט פאַר דער טהיר פון דער איד־דענעם קרעמעל און קוקט מיט בייזע אויגען און לאָזט אַרויך אַ ברם אויף יעדען, וואָס וואַנט אריינצוגעהן אָדער ארויסצוגעהן פון געוועל־בעל — ער איז בערייט אָנצופאַלען אויף איהם. מען איז געקומען צו לויפֿען צו מאַטקע'ן און זיך געבעטען ביי איהם:

— מאַטקע, נעהם צו דעם הונד, טהייערער מאַטקע, פאַרוואָס טהוכט דו מיר דאָס?

אמאל האָט ער רחמנות געהאט אויף דער אידענע, האָט ער גע-
זעבען אַ וואונק צום הונד און אַראָבגענומען די „בעלאַגערונג“ פונ'ם
געוועלבעל. טהיילמאָל, אז ער האָט געטראָגען אויף וועמען אַ שלעכט
האַרץ, האָט ער אזוי דעם הונד אָבגעהאַלטען אַ גאַנצען טאָג פאַר דער
טהיר און קיינעם נישט אַריינגעלאָזט און נישט אַרויסגעלאָזט פונ'ם
געוועלבעל.

די הינד האָבען איהם געגעבען מאַכט און מען האָט זיך אָנגעהוי-
בען צו'חנפ'נען צו איהם. איין סוחר האָט איהם געלד געוואָלט בעצאָהדי-
לען, אז ער זאָל בעלאַגערען מיט זיינע הינד די טהירען פון זיין קאָנקי-
רענטס קראָם. נאָר מאַטקע האָט בענוצט זיין מאַכט איבער די הינד נישט
פאַר געלד, נאָר פאַר אייגענער אַ זביציע. אין עס האָט זיך אמאל גע-
טראָפען אז מאַטקע האָט בעלאַגערט אַ גאַנץ שטיבעל חסידים מיט
זיינע הינד און זיי נישט געלאָזט אַהיים געהן שבת פונ'ם דאוונען, —
דערפאַר וואָס עזר חסיד האָט געשריען אויף איהם, אז ער וועט דער-
צעהלען, אז ער רייסט באַרען פונ'ם גוי'אישען סאָד אום שבת. מאַטקע
האָט ערשט דעמאָלט אַהיים געלאָזט די חסידים פונ'ם דאוונען, ווען
דאָס האָט זיך איהם אַליין פּערגלוסט.

די מאַכט איבער די הינד האָט ער געקראָגען נישט בלויז דערפאַר.
וואָס ער האָט זיי פון שעכטהויז אַרויסגעוואָרפען די אַלמע לאַפען,
שטיקער הויט, מילץ, קאַליע געוואָרענע פלייש. ניין. זי ליעבע און
צוגעבונדענקייט צווישען איהם און די הינד האָט גערוהט אויף אַ פיעל
טיעפערען אינסטיקט, ווי אויסערליכער נוטצען. די הינד האָבען דער-
פיהלט אין איהם, אז דאָ האָבען זיי געפונען די בעשעפעניש, וואָס די
נאַטור האָט בעשאַנקען מיט די רייכטהימער פון רעדען, געהן אויף צוויי
פיס, מיט שכל און מיט מענשליכע אינסטינקטען, און די בעשעפעניש
וועט דאָס אַלעס אַוועקשיינקען זיי, צו פיהרען זיי און צו הערשען איבער
זיי. ביז מאַטקע'ן, האָט זיך ניט געפונען קיין מענש, וואָס זאָל וועלען
זיין דער קעניג און דער פיהרער פון די הינד. און מאַטקע איז געוואָ-
רען זייער קעניג. די הינד האָבען איהם אַנערקענט פאַר זייער
פיהרער און געפאָלגט זיינע בעפעהלען. ער האָט זיי ועשלאַגען, גע-
שמעלט אויף צוויי פיס, געהייסען זיי קריכען איבער פלוימען, אויף
דעכער, שפרינגען איבער הייזער, זיי האָבען איהם געפאָלגט. אַ הונד

האָט נאָר בעדארפט אַ שמעק טהאָן איהם און דערמיהלען אָן זיין ריח אז ער איז דער קעניג איבער די הינד.

קיים האָט ער נאָר געקראָגען די מאַכט איבער די הינד, האָט ער זיך בענוצט מיט איהר זיך אָבצורעכענען מיט זיינע פיינד. די פיינד זיינע זיינען געווען דאָבשע די מייסטערין, דער פאָטער זיינער און דער דיין רבי ליבוש.

צו בעריש מייסטער, וואָס ער האָט איהם אזוי געשלאָגען, האָט ער קיין גרויסען האַס ניט געטראָגען. ער פערשמעהט עס פאַר וואָס — אַ מייסטער מעג אַ מאַנספערשויין! נאָר אויף איהר, אויף די אידענע מיט די פערשטאַפּטע אויערען האָט ער געטראָגען אַ שרעק־ליכען כעס. ווי ער האָט זי געטראָפּען אין געסעל האָט ער אָנגעשיקט די הינד. די הינד זיינען איהר בעפאַלען, דאָס קלייד אַראָבגעריסען, די אידענע האָט געשריגען און מאַטקע איז געשטאַנען און געלעכט הויך. ער האָט דער אידענע אויף דער ליכטיגער שייין נישט אַרויסגעלאָזען. די הינד האָבען פון איהר שוין אַוועקגעכאַפּט דאָס פונט פלייש, וואָס זי האָט געטראָגען, פוטער, אַ קאַרב אַרויסגעריסען און אייער צובראַכען. דעם שוואַרצען קאָטער האָבען די הינד שוין דעם נאַנצען עק אָבגעריסען און איהם צובלוטיגט ווי אַ הורג — און מאַטקע קען זיך נאָך נישט בערוהיגען. ער האַלט נאָך די אידענע איינגעשלאָסען אין שטוב.

פאַר זיין פאָטער פיהלט ער זיך נאָך צו שוואַך מיט זיינע הינד. און ער וואַרט ביז ז'ר וועט אליין זיך קענען אָברעכענען מיט איהם מיט זיינע אייגענע כּוונות. דערפאַר מיידעט ער איהם נאָך אויס. נאָר דער פאָטער מיידעט מאַטקען אויף אויס זינט מאַטקע געהט ארום מיט די הינד; ער טשעפעט איהם נישט מעהר און לאָזט איהם לוי־פען. ווען ער דערזעהט איהם אין געסעל מיט דער סטאדע הינד נאָך איהם, קוקט ער איהם נאָך מיט איין אויג און ער קלעהרט זיך, אז פון דעם יונג וועט עפעס אויסוואַקסען אזעלכעס, פאַר וואָס מען וועט זיך דארפן היטען...

אויף ר' ליבוש דין טראָגט מאַטקע גלאַט אַ האַס אָהן אַ פאַרוואַס. ז' ליבוש איז געווען אַ האַרטער קליינער איד, וואָס האָט קיין קינדעך נישט געהאַט, מיט אַ פערשטיינערט שטרענג פנים, אַ פּרויטאַג נאָכ־מיטאַג פלעגט ער זיך אוועקזעצן אין בית המדרש מיט זיין מע־סערעל אין דער האַנד שאַלות פּסק'נען און ווען אַ אידענע האָט ארייני־

געבראכט א הוהן, א גאנז אָדער אַ קאָמפּשקע — איז אלעס געווען ביי איהם טריף. אויף דער צווייטער זייט טיש אין בית המדרש איז גע- זעסען רבי יצחק דין. ר' יצחק איז דוקא געווען א הויכער איד מיט א שטייכעל אין דער באָרד, און אויב דער דין רבי ליבוש האָט קיין קינדער נישט געהאט, האָט רבי יצחק דין דוקא געהאט א סך קינד- דער, און ביי רבי יצחק'ן זיינע אלע גענו, קאָמפּשקעס און היינער גע- ווען כשר. אָבער די ווייבער זיינען נישט געגאנגען צו רבי יצחק'ן, נאָר דוקא זיך געשטופט צו רבי ליבוש'ן און ארומגעטראָגען דערנאָך די טריפה געמאכט עופות צו די שטאָדטישע גוים צו פּערקויפּען.

אָט דעם רבי ליבוש האָט מאָטקע נאָך פּיינד געהאט ווען איז נאָך געווען אַ קינד. די מאמע איז ארומגעלאָפּען איבער'ן מאַרק אַ גאַנצע וואָך און אָבגעשפּאַרט אויף אַן עוף אויף שבת. מאַכט זיך אַ שאלה. אז מען האָט מאָטקען געשיקט מיט דער שאלה, איז ער געגאנגען צו רבי יצחק'ן. האָט די מאמע דוקא געשיקט צו רבי ליבוש'ן. און קוים איז די שאלה אריינגעפאלען צו רבי ליבוש'ן, האָט שוין מאָטקע געוואוסט אז די מאמע וועט וויינען און דאָס שוועס- טערעל וועט טראָגען די גאנז צו דעם פעמען דייטש צו פּערקויפּען און שבת וועלען אלע עמען טרוקענע חלה. פאר דעם טריף-מאכען האָט מאָטקע דעם דין פּיינד געהאט פון קליינערהייט אָן, און יעצט זעהט ער, אז ער מאכט אלעס טריף אין דער זאָטקע. אז רבי ליבוש קומט אין שעכטהויז אריין ווערען אלע קצבים טרויעריג און ציטערען פאַר שרעק. מען טראָגט איהם אונטער אַ לונגראָן לעבער, נתן בלאָזט זי אָן און דער אַלטער דין קוקט זיך גוט איין, זוכט, זוכט, באַלד טריף! איז ווי אַ בראָך וואָלט אויסגעבראַכען, און נתן זאָגט אין דער שטייל:

— איך האָב באלד געוואוסט, אז דער אַלטער וועט טריף מאַכען.
— עס איז דען אַ וואונדער, ער האָט קיין קינדער נישט, ווי אַ שטיין, — זאָגט מיט אַ קרעכץ דער רויטער ברוך מיט די רויטע אוי- גען און טרעהרען רינען איהם אויף די באַסען.

און פּערקעהרט, אז רבי יצחק קומט אין שעכטהויז, זיינען אלע פּרעהלדיק, און מאָטקע ווייסט, אז דערנאָך וועט ער שוין געהן צו תּנהי-שרח'ן אין געוועלבעל אריין נאָך אַקעוויט.

דערפאַר האָט מאָטקע פּיינד דעם דין רבי ליבוש און וואָלט איהם אַמאָל געוואָלט מיט זיינע הינד מכבד זיין, איהם אַמאָל אייניג-

שליסען אין בית המדרש אויף א גאנצען טאָג, אז ער זאָל נישט קען
נען ארויסגעהן. נאָר מאַטקע האָט מורא דעם אלטען דין צו טשען
פען. נתן גנב האָט אויך מורא פאר דעם אלטען דין. אונטער די
אויגען, שילט ער איהם, און אז דער אַטער דין קומט, ציטערט ער
פאר איהם, און אויך דער אלטער ברוך, און אלע קצבים פיהרען זיך
אזוי, האַלט זיך מאַטקע אויך אזוי. נאָר עס וועט אויף איהם אויך
א צייט קומען.

אזוי האָט מאַטקע בעהערשט די שטאָרט מיט זיינע הינד און
די הינד האָבען איהם געפאַלגט אלעם, וואָס ער האָט זיי בעפוילען.
זיי זיינען איהם געווען אונטערטהעניג ווי אַ קעניג.

ביי-נאכט, ווען דאָס שטערטעל איז שוין געשלאָפען, איז זיך מאַט-
קע צוזאמענגעקומען מיט זיינע הינד אויף די יאטקע-קלעצער אין
מאָרק. די לכנה האָט געשיינט. מאַטקע איז געווען ווי אַ קעניג
אויף דעם העכסטען יאטקע-קלאַט, געבען איהם איז געלעגען זיין
פריינד, דער עלטסטער פון די הינד, „בורעק“, מיט דעם געשאַרענעם
הינטען און בעוואקסענעם קאַפּ און עק ווי ביי אַ ליב, — נאָטע קא-
טארינארוז'ס הונד, וואָס האָט געהאלפען מאַטקע'ן, ווען ער איז נאָך
שוואַך און קליין געווען און זיך נישט געקענט געבען קיין עצה געגען
די מענשען. ער איז געבליבען מאַטקע'ס נאָהענטסטער פריינד, און
מאַטקע האָט איהם געמאכט פאר אַן עלטסטען פון די הינד: איהם
האָט מאטקע צום ערשטען אָבגעגעבען די גרעסטע שטיקער ביינעה
און איהם האָט מאטקע בעפרייט פון זיין קייט און מיטגענומען אר-
מעטום וואוהין ער איז געגאנגען. אויפ'ן יאטקע קלאַץ ליגט ער נע-
בען מאַטקע'ן און מאַטקע שפיעלט זיך מיט איהם און ארום די יאט-
קע-קלעצער שפרינגען ארום די אונטערטהאנען — די הינד: זיי
שטעלען זיך אויף צוויי פיס — מאַכען נאָך ווי מענשען, פאר מאַט-
קע'ן, שפרינגען פאר איהם און בילען מיט ווילדע געשרייען, ווי זיי
זאָלטען זאָגען:

— בעפעהל, בעפעהל אונזער קליינער הערשער, אלעם, אלעם וועל-
לען מיר טהאָן פון דיינעמוועגען.

.11

די „בלונדע פערל“

פאר איין מענשען האָט מאַטקע דרף אַרץ געהאַט און גענומען
 אַ מוסר פון איהם. דאָס איז געווען נתן גנב, דער העקער. זיין פרנסה
 איז געווען, אבשינדען די בהמות אין שעכט-הויז, און דערנאָך דאָס
 פלייש אויסהענגען אין יאטקע פאַר די ווייבער. אָבער זיין הויפט-
 פרנסה איז געווען גנבה. נתן גנב האָט געלעבט מיט זיין אלטער מר-
 טער אין הילצערנעם הייזעל אין עק שטאָרט, ביי דער שוסטער-גאַס.
 פאַר דעם „הילצערנעם הייזעל“ האָט דאָס שטעדטעל געציטערט. איז
 עפעס א גנבה געשעהן אין שטעדטעל: א פאַר זילבערנע לייכטער פון
 א טיש אראָפּגענומען א פרייטאג ביינאַכט, ביי לייזער מאיר'ן דעם
 וואָלל-סוחר דעם שפייכלער אויפגעהאקט און די פעל ארויסגע'גנב'עט.
 — איז מען צוערשט געקומען צום „הילצערנעם הייזעל“. אינעווייניג
 איז מען נישט אריינגעגאנגען: עס האָט געקענט שמעקען מיט א
 מעסער-שטאָך; נור מען האָט זיך ארויף און אראָפּ געדעהט פאַר
 דעם הייזעל מיט געבראַכענע הענד און געקרעכצט, געפרואוּט אריינ-
 וואַרפען אן אויג, אין אַ פעהאנגען פענסטערעל אריין. איז שוין
 נתן ארויסגעקומען פאַר דער טהיר און געפרעגט תם'עוואַטע:

— וואָס איז געשעהן?

— נתן, געדענק אין גאָט, האָב רחמנות אזוי מיין ווייב און קינד-
 דער, גיב ארויס די פעל.

— פעל? ביי וועמען האָט מען דאָס גע'גנב'עט פעל וועדער?
 וואָס טהוט זיך דאָ אין דער שטאָרט! מען וועט דאָך שוין נישט
 קענען לעבען באלד. יעדע נאכט אן אנדער גנבה, — צוקאכט זיך
 נתן.

— נתן, זאָג, וויפיעל ווילסטו, אז די זאַלסט ארויסגעבען די פעל?

— איך וויל? די ננכים ווילען, זיי זיינען געקומען צו מיין
האָבען מיר געזאָגט. איך מיין — פאַר צוויי הונדערט רובעל.
מען דינגט זיך, און דער סוף איז, אז נתן ווייזט אָן, וואו די פּעס
זיינען איינגעגראָבען אין לאַנקע ביים וואַסער.
די גערעכטיגקייט פון דער שטאָרט האָט געהיט דער סטאַרשי
סטראַזשניק יאַנאָוויטש, אָדער, ווי די אידען האָבען איהם אַ נאַמען
געגעבען, „די בלינדע פּערעל“, — דערפאַר, ווייל אז ער וויל קען ער
ווערען בלינד, ווי די אָרימע אידענע פּערעל, וועלכע זיצט פאַר דער
שוהל און בעט נדבות: ער זעהט נישט, אז א איד האַלט אָפּען דאָס
געוועלבעל זונטאג נאָך צוועלף אַזוינער און לייזט געלד; ער זעהט
נישט, ווי עס פּערשווינדט פון אַ פּויער'ס אַ פּוהר אַ קעלבעל, ווי מען
שפּאַנט פון אַ וואַגען אין מיטען העלען טאָג די פּערד אויס, אָדער
זוי נתן'ס חברה האַקען אויף אַ שפּייכלער ביינאַכט און געהמען די
קאַלם-לעדער אַראָפּ. ער איז די „בלינדע פּערעל“, ער זעהט נישט
און הערט נישט. ריידען רערט דער סטאַרשי סטראַזשניק אידיש און
זאָגט אָן די אידען אַ פּריהער, ווען דער קאַמיסאַר וועט קומען נאָכ-
קוקען אין די געוועלבער דעם פּאַטענט. די „בלינדע פּערעל“ האָט
מען בעראַרפּט אין שטערטעל, ווי מען בעראַרפּ, להבדיל, אַ רב אָדער
אַ מקוה. ער האָט געמאַכט שלום צווישען אידען. אז איין איד האָט
גע'מסר'ט דעם צווייטען, אז ער האַנדעלט מיט פּאַלשע בראַנפּען,
איז ער געקומען און האָט דערצעהלט. האָט יענער גע'מסר'ט דעם
צווייטען, אז ער האַנדעלט מיט ננבות — האָט ער פון ביידע גענער
מען כאַבאַר און שאַ, שטיל. אין זיינע צייטען איז קיין איד נישט
אריינגעפּאַלען אין גויאישע הענר, נישט אין געריכט און נישט אין
די וואַך. און אז עס האָט זיך געמאַכט, אז בעריל מסור האָט גע-
מסר'ט צום נאַטשאַלניק און אָנגעוויזען אויף די „בלינדע פּערעל“, אַז
ער געהט כאַבאַר פון די אידען, האָט זיך „די בלינדע פּערעל“ גע-
קאַכט אין איינעם מיט אידען ביים רב און גע'טענה'ט אויף אידיש:
— אזא מעשה, אַ איד זאָל איבערענטפּערען אידען אין גוי'אישע
הענר! וואָס, עס איז נישטאָ קיין רב, ביז הונדערט און צוואַנציג
יאָהר? האָסט עפעס, געה צום רב.
צווישען נתן ננב און די „בלינדע פּערעל“ איז אָנגענאַנגען אַ
שטילע מלחמה. אזוי ווי נתן ננב, אזוי האָט אויף די „בלינדע פּע-

רעל" געהאט זיין חברה גנבים, וואָס האָבען גע'גנב'עט, איהם אָבער שטעקט, און ער האָט פאר זיי פּערהאַנדעלט דערנאָך מיט די בעלי בתים. האָט איין באַנדע געמאַכט דער צווייטער קאָנקורענץ. צוויי שטען די אָנפיהרער פון די באַנדעס האָט אויבען־אויף געהערשט שלום: זיי האָבען גערעדט צווישען זיך, געטרונקען אין איינעם, "פאַלשען בראַנפּען" ביי הנה־שרה'ן אין געוועלכעל, אָבער זיי האָבען מורא געהאַט צו בלייבען איינער מיט'ן צווייטען אליין, אז איינער זאָל דעם אנדערען אַ מעסער נישט אריינשטעקען, און נור אָנגעקוקט זיך מיט די אויגען, און מיט דעם בליק אלעס געזאָגט. עס איז געווען אָבער מאַכט צווישען זיי, אז איינער זאָל זיך אין צווייטען'ס עסקים ניט מישען. דורך דעם, אז עס איז געשעהן אַ גנבה אין דער שטאָדט און מען איז געקומען צו לויפּען צו די "בלינדע פּערעל" האָט ער זיך בעד האַלטען, ער איז נישט געווען אין דער היים...

דערפאר האָט איין אָנפיהרער דעם צווייטען'ס באַנדע גע'רודר'ט. אז נתן גנב האָט אָנגעטראַפּען אין אַ זינקעל אַ שניץ פון די "בלינדע פּעריל'ס" באַנדע, האָט ער איהם שוין פאַרלאָזט מיט אַן אונטערגעב־האַקטע זייט. און צייט מאַטקע האָט זיך גע'חבר'ט מיט נתן גנב. האָט די "בלינדע פּערעל" געוואַרפּען אויף איהם אַן אויג און נישט געלאָזט איהם אין מאַרק זיין אין אַ יאָהר־מאַרק. וואו ער האָט איהם געטראַפּען, האָט איהם די "בלינדע פּערעל" געשלאָגען, געיאָגט און געוואַרט נאָר, אז ער זאָל אין זיינע הענד אריינפאַלען. מאַטקע האָט זיך נישט געקלאָגט פאר נתן גנב: ערשטענס האָט ער געוואוסט, אז עס דארף אזוי זיין, און צווייטענס, איז נאָך מאַטקע גנב געווען אַ צד קליינער יאַט, אז דער רבי זאָל זיך פאר איהם אָננעהמען און געהן זיך שלאָגען צוליבע איהם מיט די "בלינדע פּעריל".

אָט פאַר דעם נתן גנב — וואָס האָט געקענט אזוי ווייט ברעב־גען, אז די "בלינדע פּעריל" זאָל פאר איהם ציטערען און אויסמיידען פון וועג, ווען ער טרעפט איהם אָן — האָט מאַטקע גנב דרד־אָרץ געהאַט, פּערגעטערט איהם און איז גרייט געווען פאר איהם אין פּיער און וואַסער צו געהן. נתן גנב האָט דערפיהלט, אז דער יונג איז אַ גוטער "יאַט" און מען וועט איהם קענען אַמאָל אויסנוצען צי אַן עסק. האָט ער איהם צוגעלאָזט צו זיך, אַהיים גענומען מיט זיך און זאָפּלען געלאָזט שלאָפען אין הויז ביי זיך.

נתן נגב האָט געלעבט מיט דער מוטער אין הילצערנעם הייזעל.
 איין גוטע מדה האָט דער יונג געהאַט, וואָס די שטאָרט האָט איהם
 דערפאר געריהמט: ער האָט בכבוד געהאַלטען זיין מוטער. דאָס ווייב
 האָט ער אויס דעם הויז געשיקט ווייל זי האָט ניט געקענט הויזען מיט
 דער שוויגער און געקריגט זיך מיט איהר. דער יונג האָט איהר בכבוד'ע
 קליידער געמאַכט, אַ שעהנע „שטאָרט“ אין דער ווייבער־שוהל איהר
 געדונגען און אַהיים געבראַכט דער מאַמען דאָס בעסטע פלייש און די
 שעהנסטע פיש אויף שבת. שבת נאָכמיטאָג האָט נתן נגב זיין מאַמע
 אויסגעפוצט אין אַ נייער הויב מיט אַ נייעם קאַפּטענדעל, אין געסעל
 אַרויסגעפיהרט צום שפּאַציער. אַז די ווייבער האָבען געזעהען ווי נתן
 האָלט בכבוד זיין מאַמע, האָבען זיי דעם יונג אַלעס מוחל געווען און
 געזאָגט, אַז ער פּערדיענט זיך סיי ווי סיי די צווייטע וועלט. מען
 האָט דערזעהלט, אַז די אַלטע פעשע, נתן קצב'ס מוטער, וואָס איז
 אַליין אַמאָל געווען אַ קצב'טע און איז נאָך היינט אויך בכה אויס־
 צוטרינקען אַ האַלב קווערטעל בראַנפּען, פּאַטשט נאָך היינט אויס
 דעם יונג, אַז עס געפּעלט איהר עפעס ניט אין איהם, און נתן נגב,
 פּאַר וועלכען די „בלינדע פּעריל“ ציטערט, לאָזט זיך אויספּאַטשען
 פּון דער מאַמע און זאָגט איהר קיין וואָרט ניט.
 אָט די אַלטע פעשע, די שטאַרקע אַכטציג־יעהריגע אידענע מיט
 די רויטע געפרוירענע באַקען, האָט אריינגענומען מאַטקע'ן אין אַ ווייב־
 קעל פּון דער קיך, און פּאַר מאַטקע'ן טהיילמאָל אַ העמד אויסגע־
 וואַשען און אַ לעפּעל וואַרעם געקעכטס געגעבען. די אַלטע פעשע איז
 געוואָרען מאַטקע'ס בעשיצערין און האָט אויפ'ן זוהן אָנגעשריען, ווען
 יענער האָט מאַטקע'ן געשלאָגען. נתן נגב האָט געזעהען, ווי די מאַמע
 האָט גערן מאַטקע'ן, האָט ער איהם אויך גערן געקריגען און אָנגע־
 הויבען איהם צו בעהאַנדלען ווי אַן אינגערען ברודער.
 איינמאָל אַן אויף־דער־נאַכט, ווען זיי זיינען ביידע אַהיים גע־
 קומען פּון שעכט־הויז, די אַלטע פעשע האָט אויפגעשמעלט אויפ'ן טיש
 די הייסע קאַרטאָפּעל־זופּ מיט דעם פּאַרעדיגען פלייש, רופּט זיך אָן
 די אַלטע אידענע צו נתן'ען:
 — נתן, עס געהט צו ראש השנה און יום כפור, דער יונג קען
 אַודאי קיין קריאת שמע ניט לייענען.

— קענסט קריאת שמע לייענען? — פֿרעגט נתן גנב, וואָס איז געווען אַרײַנגעטהאָן אין דער הייסער שיסעל.
מאָטקע לאַכט, האַלטענדיג אויף זײַנע צײַהן אַ װײַגע קאַרד
טאַפּעל:

— גײן!

— ואין וואָס איז אויף דײַך דאָס געלעכטער אַזױ? עס געהען
אזעלכע גרויסע ימים טובים אין לאַנד אַרײַן און דו קענסט נײַט
קײן סדנר אין דער האַנד האַלטען — זאָגט די אַלטע.
נתן איז מכבד מיט דער ברייטער האַנד מאָטקע'ן איבער'ן
פנים.

מאָטקע לאַכט.

— וואָס שלאָנסטו אײַהם? צו שלאָגען ביזטו אַ בריה, וואָלסט
בעסער גענומען אַ סדנר און דעם יונג אויסגעלערענט עברי זאָר-
גען — זאָגט די מוטער — דו קענסט דאָך. זאָל ער אויך קענען.
מאָטקע לאַכט.

נאָכ'ן עפען האָט נתן אַראָבגענימען פון שענקעל, וואו עס
שטעהען די צוויי שבת-לייכטערלעך, דער מאמע'ס מחזור, אויפגע-
מישט די גרויסע אותיות און אָנגעהויבען צו לערנען מאָטקע'ן:
— נאָ זעה, דאָס איז אַ היי, און דאָס איז אַ בית. זאָג נאָך:
אַ היי, אַ בית.

מאָטקע לאַכט.

— וואָס איז אויף דײַך דאָס בײַזע געלעכטער? גיב נור אַ סוק,
ווי ער האָט זיך צולאַכט! — און נתן האָט געכאַפט מאָטקע'ן
אויפ'ן קניע און האָט אײַהם אָנגעהויבען מכבד צו זײַן.
— נאָ, גיב נאָר אַ סוק, ווי ער האָט זיך צוראָיעט! נתן גנב,
לאַי אָב, לאַז אָב. וועסט דאָך דעם יונג ממית'ן! — שלעפט אַרויס
די אַלטע מאָטקע'ן פון נתן'ס הענד.

נתן לערנט וויעדער און גיט מאָטקע'ן וויעדער קלעפּ.

— מײן רבי, קײַ אַן דעם רבײַן, אַז די הענד זאָלען דײַך
ווערען אָנגעדאַרט. שלאָגען קענסטו אײַהם, אָבער לערנען? —
שרײַט די אַלטע אויף נתן'ען.

און מאָטקע לאַכט אונטער נתן'ס קלעפּ.

מאָטקע האָט דערפילט, אַז די אַלטע פּעשע דאָס אײַהם גומט

געמאָהן. האָט ער געוואָלט איהר אָכצאהלען. ער האָט אָבער נישט גע-
 גואוסט מיט וואָס. ער פלעגט אַמאָל פון גאָס אַהיים ברענגען אַ הוהן
 אונטער דער פּאָלע אָדער זיך אַריינגלאָזען אין שענקעל אַריין און
 אַרויסקריגען אַ פלעשעל. האָט עס אַהיים געבראַכט און פאַר דער איר
 דענע ביים קוימען אַוועקגעלעגט. פלעגט די אידענע איהם אויס דער
 שטוב טרייבען.

— טראָג דיך אָב. די קליינער ננב, טראָג דיך אָב מיט די יונג
 ננבות.

און מאַטקע האָט געזעהען, ווי דאָס פלעשעל בראַנפען ווערט פער-
 שוואַנדען אונטער דעם קישען אין דער אידענע'ס געלענער, האָט ער
 געלאַכט און איז אים דער שטוב געלאָפּען.

אָ די „בליתדע פּעריל“ האָט דערזעהען. אַז מאַטקע איז ביי נתן'ען
 אַ בן־בית געוואָרען און נתן ננב טראָגט זיך אַרום מיט איהם. האָט
 ער אַלץ געקלערט ווי דעם יונג אין דער האַנד צו כאַפּען. ער האָט
 זיך געוואָלט דורך מאַטקע'ן מיט נתן'ען אָברעכענען און אַלץ אָבער
 וואַרט אַ געלעגענהייט, ווען דער יונג וועט איהם אין די הענד פּאַלען.
 ער האָט נישט בעדאַרפט לאַנג וואַרטען: די געלעגענהייט האָט זיך באַלד
 געמאַכט.

.12

א אדישער לאמבארד.

אין שטעטלעך האָבען געוואוינט א סך שוסטער, וואָס האָבען אויסגעארבייט שטיוועל פֿאַר די פּויערשע יאָהרמערק. א גאַנצען זומער איז מען אָבגעזעסען איבער דער טאַנדעט-אַרבייט און געגרייט סחורה פֿאַר הערבס, ווען די יאָהרמערק נועלען זיך עפענען און מען וועט פֿאַהרען מיט דרענגלעך און געשטעלען אויף די ירידים אַרום. אָבער וועניג שוסטער האָבען זיך געקענט דערוואַרטען אויף דעם גליק, און זיי זאָלען ארויספֿיהרען זייערע סחורות אויף די מערק. די מעהרסטע פון זיי האָבען גיט געקענט דורכשלעפען דעם זומער און אויס-האַלטען די שטיוועל, און צו די ימים טובים צו האָבען שוין די שטיוועל אריינגעוואַנדעלט צו אפרים'שי נייער אין קאַמער אַרײַן, וואו מ'האָט זיי פּערזעצט פֿאַר א פֿאַר רובעל אויף צו לעבען, און אַזוי סחורה צו קויפֿען אָדער אויף יום טוב מאַכען.

אפרים'שי נייער איז געווען דער פּראָצענטניק פון די שוסטער, געהמען פלעגט ער פון א קערבעל א צוויי גילדען פּראָצענט און א משכון די שטיוועל, און עס פלעגט קומען הערבס, פלענען זיך זיי שוסטער בעמען: "ר אפרים'שי, גיט ארום די שטיוועל אויפ'ן מאַרק". אָבער אפרים'שי ווייסט, און א שוסטער איז א שכנה, און די שטיוועל קענען נאָך אויפ'ן זועג צום מאַרק אריינפֿאַלען אין שענקעל, און אזוי ווי דאָס רוב שטיוועל זיינען שוין גיט ווערטה געווען דאָס געלד מיט דעם פּראָצענט, וואָס איז דורך די פֿאַר וואָכען אַזוי זיי אָב-געוואַקסען, פלענען זיי בלייבען ביי אפרים'ען אין קאַמער פּוילען, און דאָבען שוין גיט געוועהן די ליכטיגע שוין מעהר. אפרים'שי האָט זיי גיט פּערקויפט, קיין געלד האָט ער גיט בעדאַרפט. אָבמלעכט מיט זיין ווייב טויבע די מרשעת, א יאָהר צוואַנציג דרייסיג אין קריגעריי, און גענעסען דעם גאַנצען טאָג א נעכטיגען ברויטעל מיט א ציבעלע.

אין זיין איינציג פערניגנען געווען, אז די קאמער אין וואָס אמאָל מעהר פאר געוואָרען מיט שטיינעל, נאָך סוכות-צייט, ווען די רעגענס ניסען, אין אַ נאָכן שטערמעל אַדומגעגאַנגען באַרפּאָס, די בלאָטע האָט אַרייַן גערונען דורך די אָפּענע לעכער, און ביי אַפּרייַם שי אין קעלער האָבען געפּוילט די שטיינעל, וואָס די שוסטער האָבען אַויסגעאַרבייט פאַר דער בעפעלקערונג אַזוי דער צייט, ווען דער רעגען וועט קאָמען.

געווען אין אַפּרייַם אַ אַדעל אַ קאַרנער, וואָס האָט ניט פּערנען נען דעם ווייב דעם ביסען ברייט וואָס זי עסט, יעדען פּריהמאַרנען אין דאָס געטעל אַיפּגעזעצט געוואָרען פּון די קריעגערייען צווישען אַפּרייַם'שין מיט זיין ווייב, און יעדען פּריהמאַרנען האָט ער געשלעפּט דאָס ווייב צום גוט, שוין די מינוט זאָלסטו מיך געהן צום גוט, די מינוט.

ס'האָט זיך שוין איינמאָל געמראָפּען, אז דער רב אין מיט גע וואָרען שלום מאַפען צווישען זיי, און האָט בעשטימט זיי אַבצו'מ'ן פּרעגט אַפּרייַם'שי:

— הייפּיעל וועט דאָס קאָסטען?

— דו דאַרפסט דאָך איהר געבען אַ כתובה, און דעם סופּר, און שוין מוזטו און אַ ציוויל-גוט.

— אָבער וויפּיעל, אַרום און אַרום?

— אַרום און אַרום, מיט אַ ציוויל-גוט, און פאַר'ן סופּר, און פאַר מיר, אַ פינף און צוואַנציג רובעל.

— פינף און צוואַנציג רובעל! — שרייט אויס אַפּרייַם'שי — טויבע, קום אַהיים! די מינוט אַהיים! — שלעפּט ער די ווייב ביים אַרבעל.

צוליב די פינף און צוואַנציג רובעל, וואָס ס'האָט איהם בע דאַרפט דער גוט אָבקאָסטען, האָט ער אָבעלעבט מיט אַ ווייב אַ מרשעת, וואָס זיי האָבען זיך ביידע פּינר געהאַט, אַ נאַנצעם לעכער, און געריסען זיך דעם ביסען פּון די מיינער, און געזעטיגט איינס דאָס צווייטע מיט קללות.

אפּשר האָט איהם סאַקע טויבע די מרשעת דערצו געבראַכט, אז ער זאָל אזוי שלעבט זיין, וואָרום די אידענע אין מיט און אמת געווען אַ מרשעת, געווען אין זי אַן עקרה, און דאָס נישט-קינדער האָבען האָט מען איהר אָנגעזעהען אויפ'ן פנים... אַ פנים האָט זי

געהאט פון א מאנספארשוין, נאָר אָהן אַ באָרד און אָהן וואָנצעס, מיט
בעוואַקסענע וואָרצלעך, און פיינד האָט דאָס געהאט מענשען. גע-
זעהן אַ קינד אין נאָס — אַ שטויס געגעבען, און אלעס לעבעדיגס
אוועקגעיאָגט פון זיך: „סטופּיי“, „סטופּיי!“ — האָט זי געהאט אויף
אלצדינג איין וואָרט.

זומער פאַרנאָכט איז זי געזעסען אויף די טרעפּלעך פאַר איהר
טהיר און געשעפט לופט. זי האָט שווער געאַטעמט צולעב אַסטמאַ.
די קינדער פון די בעל־מלאכות האָבען געבראַכט צו שלעפען אויף די
אַקסלען די פאַרטיגע שטייוועל און קאַמאַשען צו אַפּריס'ש. די אידענע
האָט עפעס געברומט אונטער דער נאָז, גענומען די שטייוועל און אריינגע-
געוואָרפען אַפּריס'שין אין קאַמער אַריין און געמורטעלט צו די קינד-
ער: „סטופּיי!“ „סטופּיי!“

דאָס איינציגע פּערנעניגען פון אַפּריס גיינער איז געווען די קאַ-
מער מיט זיינע שטייוועל. ער פלעגט זיך אָפטמאָל איינשליסען אין
איהר אויף אַ גאַנצען טאָג און איבערוואַרפען די שטייוועל, וואָס האָבען
געפּוילט דאָרט פון יאָהרען לאַנג. דאָס פּערפּוילטע לעדער האָט אַרייס-
געגעבען אַ געשמאַנט, און אַפּריס האָט גוט אַריינגעהויכט דעם ריח פון
דעם לעדער און הנאה געהאַט. אַרזיסקומען פלעגט ער פון דער קאַ-
מער מיט אַ צופּיעדענער מינע, דער שמייכל האָט איהם אַראָבע-
לאַכט פון די אויגען און אַריינגעפאַלען אין זיין קאַלטענעוואַטע ראָרד,
וואָס די האָר איהרע זיינען צוואַמענגעקלעפט געווען פון לעדער־שטייב.
פלעגט ער מיט אַמאָל דערזעהן דאָס ווייב, ווי זי זיצט מיט דעם אָהן
קינדיגען־פנים און גלאַנצט מיט איהרע קליינע אויגעלעך, פלעגט איהם
מיט אַמאָל דאָס גאַנצע פּערנעניגען פון די פּוילענדע שטייוועל פּער-
זעהן — פלעגט ער געבען אַ מרוקע, אַרויסגעלאָזען אַ קללה אויף איהר
און געכאַפט די קאַפּאַטע און אוועק אין חברה מנחה דאוונען.

אַט אויף דער קאַמער מיט די פּוילענדע שטייוועל האָט נתן נבב
זיין אויג געוואָרפען. האָט ער אַריינגעשיקט צו אַפּריס'שין מאַטקע'ן,
מיט אַן אויסרייד. מאַטקע האָט געדאַרפט אויסשפּירען, צי די קאַמער
האָט אַ פענסטער'ל, און וואוהין דאָס פענסטער'ל געהט אַרויס.
אַנגעטראָפּען האָט מאַטקע טויבע'ן, ווי זי זיצט אויף די טרעפּלעך
און כאַפט פּרישע לופט זומער פאַרנאָכט. זי האָט איהם בעגענענט
מיט איהר געוועהנליכען ווערטעל: „סטופּיי!“ „סטופּיי!“ מאַטקע

הָאָט אָבער נישט געהערט און איז ווייטער געגאנגען. פּרעגט טויבע:
 „וועמען זוכסטו?“ איידער די אידענע האָט נאָך אָבער צייט דאָס וואָרט
 אויסצוריידען, איז שוין מאַטקע אין שטיבעל, קוקט זיך אַרום, דערזעהט
 דעם שפּאַלט פון דער קאַמער, אַ זונען־שמראַהל פּאַלט אַרײַן, דורך די
 קוים צוגעמאַכטע טהיר, עפענט ער שוין די טהיר און דערזעהט אַפּריס
 גייגער טויכט זיך צווישען אַ וועלט מיט שטיוועל. מאַטקע איז דער
 שראַקען געוואָרען, אַז ער האָט דערזעהן דעם אידענ'ס באַרד מיט
 די אויגען אַרויסשטאַרען פון צווישען די שטיוועל.

— ווער איז דאָס? — האָט אַפּריס'שי געמאַכט אַ געשרײ, אויפֿ־
 גרענגט, וואָס אַ פּרעמד אויג האָט געזעהען, ווי ער טהוט זײַן דיענסט
 אין זײַן קרשי־קדשים.

— דער מייסטער האָט מיך געשיקט.

— ווער מייסטער, וואָס פאַר אַ מייסטער? טויבע, רע־טויבע,
 וואו ביזטו? — איז אַפּריס'שי אַרויס אַ פּערשטויבטער פון צווישען
 די שטיוועל.

נאָר מאַטקע איז שוין נישט געווען.

פון דעם טאָג אָן איז דאָס פּענסטער'ל פון דעם קאַמער פּער־
 קלאַפט מיט נאָך אַ קאָדען און אַ פּרענט, און די טהיר פון אַפּריס'שים
 קדשי־קדשים איז געוואָרען בעלעגט מיט נאָך צוויי שלעסער, אַז קיין
 פּרעמדענ'ס אויג זאָל ניט אַרײַנדרײַגען, און מאַטקע האָט געקראָגען
 קלעפּ פון נתן גנב — וואָס ער האָט די מעשה אַזוי נישט געשיקט
 געמאַכט.

מאַטקע אָבער האָט אויסגעשפּירט, אַז די קאַמער האָט אַ פּענ־
 סטער'ל און דאָס פּענסטער'ל געהט אַרויס אויף מאַנדריק'ס דאַך.

עס האָט זיך געמאַכט באַלד אַן אַנדער געלעגענהייט. אַרײַנצו־
 דרינגען אין אַפּריס'שים קדשי־קדשים. אַפּריס גייגער, אַזוי קאַרג ווי
 ער איז געווען, האָט ער דאָך געוואָלט האָבען אַז עס זאָל איבערבלײַ־
 בען אַן אַנדענקעניש נאָך איהם. פינף יאָהר האָט ער זיך געדונגען
 מיט אַ סופּר, אַז ער זאָל שרייבען פאַר איהם אַ ספּר־תּורה אין דער
 חברה, וואו ער דאווענט. האָט טויבע געוויינט, אַז זי וויל, אַז דאָס
 ספּר־תּורה זאָל זײַן געשריבען אויף אויף איהר נאָמען, האָט אַפּריס'שי
 נישט געוואָלט. האָט די אידענע צושטייער געגעבען פון איהר געלד,
 וואָס זי האָט כּגנבה אָנגעזאַמעלט אין אַ זאָק, גאַנצע פּופּצען רובּעל,

איז ער בעשטאנען, אז דאָס מענטעלע מיט די עץ החיים'ס זאָלען זיין אויף איהר נאָמען.

דאָס קדשיקדשים איז נאָך נישט געבליעבען איין מינוט אַליין צייט אַפּרי'ש'י האָט חתונה געהאַט. צי איז אַפּרי'ס אין דער היים, צי איז ער אין דער חברה ביי'ס מנחה דאָוונען, זיצט אַלץ טויבע, זיין ווייב, ווי אַ געטרייער הונד אויף דער שוועל פון דער טהיר און טרייבט אוועק אַלע, וואָס ווילען זיך דערנעהענטערען צום קדשיקדשים, מיט איהר סגולה־וואָרט „סטופּי“ צום חנוך אָבער פון ספר־תורה'לע האָט בען בייִדע, אי אַפּרי'ס, אי זיין ווייב, פּערל־אָזט דאָס קדשיקדשים אויף קיינעם נישט און זיינען געגאַנגען מיט דעם עולם אידען אין דער חברה אַריין. אין דער חברה האָבען זיך אידען געפּרעהט מיט'ן נייעם ספר־תורה'לע, און אַפּרי'ס מיט זיין ווייב האָבען פּערגעסען אָן די שטיוועל און געטאַנצט מיט זייער „קינד“, מיט'ן ספר־תורה'לע, שפּעט אין אַבענד אַריין.

דענסטמאָל האָט זיך נתן גנב אַרויפגעלאָזען אויף מאַנדיק'ס דאָך און מיט אַ שטיק אייזען אונטערגעשפּאַרט דעם פּרענט פון דעם לאָרען. דער פּרענט נאָכגעגעבען. זיינען איבערגעבליבען די שטאַט־כעטלעך, האָט זיי נתן גנב אויך באַלד פּאַרנאָנדרענגעשפּרייט. ער האָט געגעבען אַ וואונק צו מאַטקע'ן, און מאַטקע האָט זיך ווי אַ קאַץ געגעבען אַ קוועטש אַריין צווישען די שטאַכעטלעך, און באַלד האָט ער אָנגעהויבען אַרויסצואַוואָרפען שטיוועל דורך דעם פּענסטער'ל צו נתן'ען.

אז מען האָט שוין אָנגעפּאַסט אַ פּאַר זעק, האָט נתן געגעבען אַ קאַמאַנדע, אז מאַטקע זאָל אינעוועניג צונויפלעגען די שטיוועל אַזוי, אז מען זאָל ניט באַלד בעמערקען. מאַטקע האָט זיך צוריק אַרויסגעקוועטשט פון די שטאַכעטלעך, נתן האָט צוריק פּערבויגען דעם פּרענט אויס'ן לאָרען, אז מען זאָל נישט אָנזעהן, און מען זאָל נאָך אַמאָל קעגען נעהמען פון קדשיקדשים.

אַפּרי'ס איז אַהיים געקומען מיט זיין ווייב פון דער חתונה, וואו זיי האָבען אויסגעגעבען זייער קינד דאָס ספר־תורה'לע. האָט ער זיך דערמאַנט אָן דער קאַמער.

געוואָלד, זי איבערגעלאָזט אַליין, צום ערשטען מאָל אַליין. האָט ער גוט בעקוקט די שלעסער אויף דער טהיר, אָבער אַלעס איז גאַנץ.

פאָרויכטיג, מיט האַרץ־קלאַפּעניש האָט ער אויפגעפּעננט די טהיר פּוץ
קאַמער: געלויבט איז נאָט, די שטיוועל זיינען דאָ. דער לאָדען איבער'ן
פּעננסטער'ס און דער פּרענט אויף.

— געלויבט איז נאָט — אטהעמט אָב אפּריס'שע גייגער — איף
האַב זיך געשראַקען. די קאַמער אליין געלאָזט.

— עס איז אין דעם זכות פון ספּר־תורה'לע — זאָגט טויבע.

— דו האָסט רעכט, מין ווייב.

און צום ערשטען מאל דעם אבענד האָט מאַן און ווייב גערעדט
צווישען זיך אַהן קללות, זייענדיג פּול מיט דעם נחת וואָס זיי האָבען
געזאָט פון זייער „קינד“, דאָס ספּר־תורה'לע.

פון דענסטמאל אָן זיינען אויף אַ שטיקעל צייט, דורך די מיה
פון מאַטקע'ן מיט זיין רבי'ן נתן'ען, די שטיוועל אָנגעקומען צו די ריכ
טיגע בעלי־בתיים, פאַר וועמען די בעלי־מלאכות האָבען זיי געמאַכט —
צו די מענשען. אַ סך אידען און פּויערים זיינען צו הערכסט־צייט גע
ווען צוגעגרייט צו די רעגענס מיט גוטע, געזונדע שטיוועל. און ווייל
שטיוועל זיינען מיט אַמאל ביליג געוואָרען אין שטעדטעל, האָט זיך
אָן אַרימאָן אויף געקענט פּערגינען אַ פאַר שטיוועל אויף יום־טוב.

נור באַלד האָט דאָס אויפגעהערט. די שטיוועל האָבען אָנגעהויב
בען צוריק צו געהן אפּריס'ען אין קאַמער אַריין, ווי מיר וועלען עס
שפּעטער דערצעהלען. וואָרים דער היטער פון די גערעכטיגקייט, „די
בלינדע פּעריל“, האַלט וואָך זיין אויג איבער די אַרדנונג פון דער
שטאָרט...

18

§ ננב! § ננב!

— געוואלד, § ננב! — האָט זיך געלאָזט הערען איבער דעם
שטאַלען געסעל אַ שרעקעדיג געשרי אין § שעהנעם פריהמאָרגען.
לאָדענס האָבען זיך אויפגעפראַלט. פון די אָפּענע לופטשיקעס
האָבען זיך ווייסע שלאָף-מיצען און בעפּעדערטע בערד געלאָזט זעהן.
מענשען האָבען געפרעגט מיט דערשראָקענע אויגען:
— וואו ברענט?

זיי האָבען דערזעהען אפרים'שי גייגער, אין די נאטקעס און שלאָף-
מיץ, שטעהט אויפ'ן גאַניקעל פון זיין הויז. ער רייסט זיך די האָר פון
קאָפּ און פאַלט אין איין שרייען:

— געוואלד, § ננב! מען האָט מיך בע'גזל'ט! בדלות געשטעלט!
טהיר און טויערען האָבען זיך אויפגעפּענט. אידען אין אונטער-
זעש, ווייבער אין די העמדרע, מוידען אין טיכער איבער די קעפּ, יונג
גען מיט שטעקענס און העק אין די הענד האָבען זיך אַרויסגעלאָזט
פון די הייזלעך און געשריען:

— וואו? ווען? וועמען?
— דאָ איז ער אנטלאָפּען! ער איז אַריבער דעם פּלויט!
— ניין, אין הויף אַרײַן, צום גאמבינער אין הויף אַרײַן.
— איך האָב איהם אַליין געזעהן דורך דעם הויף.
— קומט, אידען!

און צווישען די אלע געשרייען הערט זיך אפרים'שים געוואלד:
— ער האָט מיך געשאַכטען!
— ווער איז עס געווען?
— נאָ, אָט דאָ איז ער! — ווייזט § יונג אויפ'ן דאָך הינטער'ן
קוימען.

אויפ'ן דאָך, וואָס איז געווען פאַר די פענסטערלעך פון אפרים'שים

שים קאמער, האָט זיך מאַטקע בעוויזען. ער איז האַלב געווען בע-
האַלטען הינטער דעם קוימען. מען האָט אַרויסגעזעהען דאָס היטעל
מיט די גנב'ישע אויגען. ער איז האַלב געשטאַנען, האַלב געלעגען, גע-
האַלטען אין דער האַנד אַ פּאַר שטיוועל און געקוקט מיט שרעקע-
דיגע אויגען, ניט וויסענדיג, ווי זיך אָן עצה צו געבען.

— אָט, אָט, דאָ, זעהט!

— מאַטקע גנב! עס איז מאַטקע!

— דעם בלינדען ליב'ס! איך האָב באַלד געוואוסט, אז עס וועט
אויס דעם בחור אויסוואַקסען אַ פּרי.

— רינגעלט אַרום דעם דאָך — שרייען איינצעלנע שטימען.

דערווייל האָבען אפרים'שים געוואַלדען ניט אויפגעהערט און
געהאַלטען אין איין צוזאַמענרופען די בעליבתיים פון שטעדטעל. פון
די געסלעך, הויפען און הינטער-געסלעך זיינען זיך צוזאַמענגעקומען
אידען, ווייבער, יונגען און מוידען, בעוואַפענט מיט דרענגער, וואַלגער
זעלצער, בעזימער און האַקמעסערס, אַלע מיט געוואַלדען און גע-
שרייען: וואו איז דער גנב, דער גנב?!

— געכאַפט! געכאַפט!

— אָט, אָט!

די גאַנצע צייט האָט זיך מאַטקע געדרעהט ווי אַ מויז אויפ'ן
דאָך. פאַר שרעק ניט אַרויסגעלאָזט די שטיוועל פון די הענד, און גע-
קוקט מיט אַזנורהינע אויגען, וואָס דאָ וועט זיין.

— קומט אַרויף אויפ'ן דאָך!

— ווער געהט מיט מיר אויפ'ן דאָך?

און דאָ און דאָרט ווייזען זיך שוין אייניגע גבורים און הויבע-
אָן צו קלעמערען אויפ'ן דאָך כאַפען מאַטקע'ן.

אַבער מאַטקע, דערוועהנדיג, אַז די יונגען געהען נאָך איהם, האָט
ער מיט אַמאָל געגעבען אַ שפרונג, ערגעץ וואו פערפאַלען געוואָרען
אויף אַ מינוט, דערנאָך האָט ער זיך באַלד געוויזען אויף אַן אַנדערען
דאָך.

— אָט, דאָ איז ער! דאָ!

די שטאַרט אידען, ווייבער, יונגען און מוידען מיט די בער-
מער און שטעקענס אין די הענד נאָך איהם.

אַבער מאַטקע איז שוין געפלויען ווי אַ קאץ פון דאָך צו דאָך.

מיט אמאל זיך געגעבען א לאז אריין אין א לאך, א שפרונג איבער
א הויז, ווי א שווארצע מויז, געגעבען א לויף אריבער דאס געסעל, אריין
צום סטאליער אין הויף און איז פערפאלען געווארען אין א לאך צוויי-
שען די קלעצער, דרענגער און ברעמער, וועלכע זיינען געווען אָנגע-
לעגט אין הויף.

דאָס שטערטעל מיט די בעזימער אין די הענד, וואָס איז נאָכ-
געלאָפען מאַטקע'ן איבער די דעכער, האָט איהם דערוועהן פערשוואונ-
דען ווערען אין סטאליאר'ס הויף. באַלד האָבען די אלע אידען, וויי-
בער, יונגען און מוידען, אָנגעפילט דעם הויף מיט די דרענגער און
בעזימער אין די הענד, צווישען זיי אפרים'שי גייגער אין די גאטקעס
און מיט'ן שלאָף-מיץ, רייסענדיג זיך די האָר פון קאָפּ:

— געוואַלד, דער יונג האָט מיך געשאַכטען!

— ר' אפרים, קומט, מיר וועלען די ברעמער אָנוואַרפען און
דעם יונג ארויסנעהמען! — שרייט נחום'שי שוסטער, וועלכער האָט
דאָס גאנצע לעבען אָבגעאַרבייט שטיוועל פאַר אפרים'שי גייגער'ס
קאמער. ער האָט מיט די איינגעדאַרטע, איינגעפאלענע שוואַרצע באַ-
קען געבלאָזען, קוים דעם אַטעהם כאַפענדיג.

— שטעהט, שטעהט, די „בלינדע פּעריל“ געהט! — רופען אַב-

דערע אויס.

— אידען, מאַכט פּלאַץ, די „בלינדע פּעריל“

די אידען האָבען זיך אָבגערוקט. די „בלינדע פּעריל“ אין „סאָל-
נע יוניפּאָרם“, בעוואַפענט מיט דעם שווערד און מיט אַ ביסל, זיי
אריינגעקומען אין הויף אריין. דער רויטער קאַרק זיינער האָט זיך
אַרויסגעגאַסען פון זיין גומענעם קראַגען, ווי דאָס פעטס ביי אַ חזיר,
די אויגען, וועלכע זיינען נאָך געווען האַלב פּערשלאָמען, האָבען
אויסגעקוקט ווי שכור'ע, און די האָר האָבען זיך איהם אויפגעשטעלט
פאַר מעם.

— אידעלעך, וואָס איז? — זאָגט די „בלינדע פּעריל“, איבער-

פיהרענדיג מיט דער גרויסער האַנד איבער די גרויסע וואַנצעס, וואָס
דאָס איז געווען אַ סמך, אז ער איז בייז.

— אוי, פּאַניע, ער האָט דאָך מיך גע'הרג'עט! ער האָט דאָך

סיף געשאַכטען!

— פּאַסמאַטריס! פּאַסמאַטריס! — האָט פּלוצים די „בלינדע

פעריל" אָנגעהויבען ריידען רוסיש, וואָס דאָס איז געווען אַ סמן, אַז די "בלינדע פעריל" איז זעהר אין כעס.
 ער איז צוגעגאנגען צו די ברעמער, געקלאַפּט אויף אַ ברעט מיט דער שווערד און געשריען:

— עי, מאַשעניק, וויליעזאי!

אַבער מאַטקע איז געלעגען הינטער די קלעצער און אַרויסגעשטוסט מיט די גלענצענדע אויגען פון אַ לאַך אַרויס, געזעהען די אידען מיט די שמעקענס אין די הענד, די "בלינדע פעריל" מיט דער שווערד, ער האָט ניט מורא געהאַט, ער האָט ניט געצימערט, געקוקט זיי אין די אויגען אַריין און געוואַרט וואָס דאָ וועט זיין.

— וואָס איז געשעהן? — פרעגט נתן נבב, וואָס האָט זיך פלוצים אין הויף צווישען די אידען כעוויזען.

די אידען קוקען זיך איינס דאָס אַנדערע אָן און ענטפערען אַב מיט אַ שמייכלע, ווי וועלענדיג זיך אַרויסמאַכען פון נאַנצען עסק.

— מיר ווייסען דען? אַלע לויפען, זיינען מיר אויך געלאַפּען

— וואָס? אַ נבב? — פרעגט נתן.

— פאַסמאָטרים! — האָט די "בלינדע פעריל" אָנגעקוקט און

געקלאַפּט שטאַרקער מיט דער שווערד אויף די ברעמער און גערופען מיט אַן ענערגישען טון:

— העי, מאַשעניק, וויליעזאי!

נתן האָט איהם אָנגעענטפערט מיט אַ בליק און זיך אוועקגע-

שמעלט מיט די אַנדערע אידען אַבוואַרטען די זאך.

אַז מאַטקע האָט דאָס מאַל אויך ניט אָבגעענטפערט אויף דער

"בלינדער פעריל'ס" אויפרוף, האָט זיך די "בלינדע פעריל" געווענדעט אַז די אידעלעך אויף אידיש:

— העי, אידעלעך, שאַרט אוועק די ברעמער.

די אידען האָבען זיך געגעבען אַ נעהם צו די ברעמער, ציט מעהר

סמען די שוסטער, וועלכע האָבען פערזעצט זייערע שטיוועל ביי אַפּריס'שין, געוואַרפען די רענגער, די קלעצער, און מאַטקע איז גע-

לאַפּען פון איין לאַך אין צווייטען אַריין.

באַלד האָט זיך דערהערט אַ גרויס ווילד געשריי אין הויף:

— איך וועל ניט לאָזען! — איך וועל ניט לאָזען!

דאָס איז וויעדער געווען די בוימער, גלאַטקע, וואָס איז נעג

קומען אָנגעהמען פאַר איהר סינד. אזוי גרויס ווי זי איז געווען, האָט זי זיך געגעבען אַ וואַליע אַרויף אויף די ברעטער און ניט געלאָזט זיך פונאַנדערשלעפען כדי מאַטקע'ן אַרויסצוציהען.

— דו זאָלסט אוועקגעהן. די מינוט אוועק! — שרייט צו איהר די „בלינדע פּעריל“ — איך הייס דיר! — קלאַפט ער מיט'ן שווערד. אָבער די רויטע זלאַטקע איז געלעגען אויף די ברעטער, ניט געדריהרט זיך פון אַרט, און געשריען ניט מיט קיין מענשליך קול:

— איך וועל ניט אוועקגעהן, איהר וועט איהם ממית'ן.

— אידען, נעהמט זי אוועק פון דאַנען! — שרייט די „בלינדע פּעריל“. איך ווער אין כעס.

די אידען האָבען געוואָלט צוגעהן צו דער רויטער זלאַטקע, זי האָט געוואָרפען מיט די פיס און מיט די הענד, אוועקגעשטופט פון זיך די אידען, די יונגען, די פנים'ער מיט די נעגעל אויסגעקראַצט און גיט צוגעלאָזט צום יונג.

— איך וועל אייך ניט צולאָזען. איהר וועט איהם ממית'ן.

און נתן האָט געברומט צווישען די צייהן אויף די אידען:

— איך וועל אייך די קעפּ צושפּאַלטען.

די אידען האָבען אָנגעקוקט נתן'ען, מורא געהאַט פאַר איהם און געשטאַנען, ניט וויסענדיג וועמען צו געהאַרבען: די „בלינדע פּעריל“ אָדער נתן גנב.

אז די „בלינדע פּעריל“ האָט געזעהען, אז די אידען נעהמען ניט אוועק די רויטע זלאַטקע, האָט ער געוואָרפען אַן אויג אויף נתן גנב, איז אליין צו צו דער רויטער זלאַטקע און זי אָנגעהויבען שלאָגען מיט דער שייד פון דער שווערד, צוטופּענדיג: אוועק, דו ממזרת, גנבים וועסטו ערציהען!

דאָס האָט נתן ניט געקענט דערטראַגען: ער איז צו צו דער

„בלינדער פּעריל“, אָנגעכאַפט איהם פאַר דעם לאַץ, געוויזען איהם פּייסט אין פנים אַרין:

— אַ אידענע וועסטו שלאָגען? איך וועל דיר דעם קאַפּ צר

שפּאַלטען!

די „בלינדע פּעריל“ האָט זיך דערשראָקען, געכאַפט דעם רעוואָל-ווער אין האַנד און געשריען אויף נתן'ען: דו געהסט אוועק פון דאָ

נען? איך שים דיד ווי א הונד! דו לאָזט מיך ניט דאָס געזעץ אויס פיהרען.

עס איז געווען אַביסעל צו ליכטיג, און נתן גנב האָט זיך אָבגע־רוקט. אז די „בלינדע פּעריל“ האָט דערזעהן, אז ער איז תקיף, האָט ער געגעבען אַ געשריי צו די אידען, ווייזענדיג אויף נתן'ען:

— בינדט איהם, ער האָט מיר געשטערט דאָס געזעץ אויסצו־פיהרען.

נתן איז געשטאַנען בלייך און געשמייכעלט, אין דער האַנד האָט ער שוין גרייט געהאַלטען דעם „אייזערנעם שטאַכער“, מיט וועלכען ער האָט זיך געשלאָגען, און קיין איד האָט ניט געוואַגט צוזוגעהן צו איהם.

די „בלינדע פּעריל“ האָט געזעהן, אז ער איז איצט אַליין, האָט ער זיך ווייטער גענומען מאַטקע'ן צו כאַפּען; אָבגעשטופט די איד דענע און געשריען אויף די אידען, אז זיי זאָלען די ברעטער אַראָב־וואַרפען.

נור קיין אידענ'ס האַנד האָט שוין ניט מיטגעהאַלפּען די ברע־טער פּונאַנדערצוואַואַרפען. צי זיי האָבען מורא געהאַט פאַר נתן'ען, צי איבער דעם וואָס די „בלינדע פּעריל“ האָט געשלאָגען מאַטקע'ס מוטער, האָט זיך די סימפּאַטיע איבערגעוואויגען אויף מאַטקע'ס זייט, סיי ווי סיי: די „בלינדע פּעריל“ האָט אַליין די ברעטער אויפגעהוי־בען און דערביי האָט ער זיך צוואַואַרעמט, דער שוויים האָט גערונען פון זיין פעטען האַלז, ער איז רויט געווען און געשלאָמען די אידען און זייערע ראַביס, די אידען זיינען געשטאַנען און צוגעזעהן, ווי די „בלינדע פּעריל“ אַרבייט, און האָבען געשמייכעלט. אזוי האָט ער אָב־געאַרבייט, ביז ער האָט פּאַנאַדערנעוואַרפען אַ גאַנצען הויפען ברע־טער, מיט אַמאָל האָט מאַטקע געגעבען אַ שפּרונג ארויס פון אַ לאַך. איז אַרײַן צווישען אַ געזעמעל אידען, קיינער האָט איהם ניט גע־וואַגט צו כאַפּען, אדרבא, אַ טהייל האָבען איהם נאָך פּערשמעלט מיט די קאַפּאַטעס, די „בלינדע פּעריל“ האָט אַרויסגעכאַפּט די שווערה און אַרײַנגעלאָזט זיך צווישען די אידען נאָך מאַטקע'ן. אָבער מאַטקע האָט שוין געמאַכט אַ „וויכרח“, וויערער אַרײַן אין אַ הויף און ס'האָט דאָרט האָט ער זיך אַריבערנעלאָזט איבער אַ פּלויט אין פעלד אַרײַן, צום וואַסער צו, די „בלינדע פּעריל“ מיט אפּריס'שי גייגער זיינען גע־

ווען די איינציגע, וואָס זיינען איהם נאָכגעלאָפּען. די אידען, ווייבער, יונגען און מוידען מיט די שטעקענס און בעזימער אין די הענד זיינען שוין געשטאַנען, האָבען זיך צוגעקוקט, ווי די „בלוינדע פּעריל“ מיט דער לאַנגער שווערד אין האַנד און נאָך איהם אפּריס'שי גייגער אין די גאַטקעס מיט'ן שלאָפּמיץ לויפּען נאָך דעם יונג, און מאַטקע פּליהט ווי א פּייל פּון בויגען איבער פּלויטען, איבער דעכער, און די „בלוינדע פּעריל“ סאָפּעט מיט'ן רויטען האַלז ווי אַ שווערע גאַנז. האָבען זיט געלאַכט.

צום סוף איז די „בלוינדע פּעריל“ מיעד געוואָרען, יאָגענדיג זיך נאָך מאַטקע'ן. ער האָט זיך אָבגעשטעלט, צוריק אַריינגעמהאַן די שווערד אין שייד, אויסגעשפיגען און געזאָגט אויף אידיש צו די אַרומשטעהענדע אידען:

— אז איהר ווילט א גנב, האָב איך אן עסק! וואָס איז עס מיין עסק?

און דערזעהנדיג אפּריס'שין אין די גאַטקעס מיט'ן שלאָפּמיץ, גיי ער שטעהט און רייסט די האָר פּון קאָפּ: „געוואַלד, ער האָט דאָך מיך געשאַכטען!“ האָט די „בלוינדע פּעריל“ אויסגעלאָזט דעם גאַנצען כּעס אויף אפּריס'שין. ער האָט איהם נאָכגעקרימט און גע'זאָגט: „געוואַלד, ער האָט מיך געשאַכטען!“ אלעס ביזטו שולדיג. ווער הייסט דיר האַלטען די שטיוועל אין קאַמער? גיב זיי צוריק די שוסטער וועט מען ניט גנב'ענען.

נור באלד איז געוואָרען אַ געלאַף אין עס געסעל, וואו מאַטקע איז אַנטלאָפּען. יונגען זיינען געקומען פּאַראוים צו לויפּען און אָנגע'זאָגט מיט גדולה די בשורה: „געכאַפּט! געכאַפּט!“ באלד האָט זיך געוויזען דער גוי'שער קיילער מיט זיין שייגעץ. זיי האָבען געפיהרט מאַטקע'ן ביי ביידע הענד. זיי האָבען איהם געכאַפּט אין זייער הויף, וואוהין מאַטקע איז אַריין. מאַטקע איז געגאַנגען צווישען זיי, רוחיג מיט אַ ברונז'ער מינע און די אויגעלעך האָבען איהם געגלאַנצט. די „בלוינדע פּעריל“ האָט זיך גלייך געשטעלט, אַרויסגענומען דעם רע'וואָלוער און גרייט געהאַלטען איהם. אידען האָבען זיך דערשראָקען פּאַר דער „בלוינדער פּעריל'ס“ רעוואָלוער, האָבען זיי זיך אָבערוקט.

די גוים האבען איבערגעגעבען מאַטקע'ן אין די הענד פון דער „גערעכט־
טינקייט“, און די „גערעכטיגקייט“ אין דער פּערזאָן פון דער „בלינד־
דער פּעריל“ האָט איבערגענומען מאַטקע'ן מיט אַן ערנסטער מינע, אַנד־
געשטעלט דעם רעוואָלווער און געפיהרט מאַטקע'ן ביי דער האַנד אין
זואך אַרײַן.

ארעמטאנמען.

די „וואך“ פון שמעדטעל איז געווען אין מיטען מארס, אין שעהנ-
סטען, געזונדסטען הויז פון שמאָרס. די פענסטערלעך האָבען אַרויס-
געקוקט אין מאַרק אַריין און מען האָט פון די וואַך געקענט זעהן
אַלעס וואָס עס טהוט זיך אין גאַס, און פון גאַס — אַלעס וואָס טהוט
זיך אין דער וואַך.

פאַר אַ פערברעכען האָט מען אַוועקגעזעצט אין וואַך... למשל, אַז
אַ איד האָט פערקויפט אין געהיים פון זיין געוועלכעל זונטאָג פאַר
צוועלף אַזויגער, ווען די קירכענגלאַק האָט געקלונגען, איז געקומען
דער פּאָליצייאַנט, וועמען מען האָט גערופען „די בלינדע פּעריל“ און
פּערשריבען אין ביכעל. האָט דער „סאָנר“ (סודיא) דערנאָך גע'משפט,
אַז דער איד זאָל פינף טעג אַבזיצען אָדער בעצאַהלען פינף רובעל אַ
טאָג. האָט דער איד געוואָלט לייעבער פּערדיענען די פינף אין צוואַנ-
ציג רובעל און איז געגאַנגען אַבזיצען די פינף טעג, און מען האָט איהם
דערנאָך צוגעוואונשען, הלאַזי יעדע וואַך אַ פינף-און-צוואַנציגער פּער-
דיענען.

דאָס איז נאָך אַלעכ געווען פּערצייטענס, אין אָנהויב, ווען די
„בלינדע פּעריל“ איז נאָך געווען אַ „פּרייטץ“ (א גרינער), אַז ער האָט
דערזעהן אַן עולה אין שמעדטעל האָט ער עס ניט געקענט איבער-
טראָגען און באַלד פּערשריבען אין זיין ביכעלע. דערנאָך האָט זיך די
„בלינדע פּעריל“ צוגעוועהנט צום שמעדטעל, מען האָט אָנגעמאַכט
מיט איהם צעהן גילדען אַ וואַך מיט אַ פונט טהעע און דריי פונט צר-
קער. דער שמש האָט עס יעדען פּרייטאָג צוואַמענגענומען גראָשענ-
ווייז פון די בעלי בתים, און צו שטיקלעך צוקער פון די בעלי-בית'טעס
פאַר די „בלינדע פּעריל“. פון דענסטמאָל אָן, אַז אַ שעהנער בעל הבית
איז אַריינגעפאַלען, למשל, אַז דער פּאַן קאַמיסאַר איז געקומען צו-

פאָהרען פון דעם גרעסערען שטערמעל און איז ארומגעגאַנגען אין די
 הויפּען נאַכקוקען צו ס'איז ריין, און יעדען שעהנעם בעל־הבית פער־
 שריבען פינף רובעל א טאָג אָדער פינף טעג זיצען — האָט מען אָב
 געמאַכט מיט משה־שלמה'ן דעם אונטער־שמש, אז ער זאָל געהן אָב־
 זיצען פאַר די בעל־ביתים. משה־שלמה דער אונטער־שמש האָט עס גע־
 מאַכט ביליגער ווי פינף רובעל א טאָג. גענומען האָט ער צוויי גילדען
 א טאָג פון א בעל־הבית, און דערביי האָט משה־שלמה די צייט ניט
 פערטאָבלעוועט; ער האָט זיך דערווייל אָנגעגרייט די צווייטע וועלט
 — ער איז געזעסען און געזאָגט תהילים. די „בלינדע פּעריל“ האָט שוין
 געזאָגט דערפאַר, אז משה־שלמה זאָל פרנסה האָבען, אז ער זאָל
 שטענדיג דאַרפּען זיצען, פאַר וועלכען משה־שלמה איז דער „בלינדער
 פּעריל“ זעהר דאַנקבאַר געווען. אָבגעזעסען איז דער אונטער־שמש א
 גאַנצע וואָך, און פּרייטאָג האָט די „בלינדע פּעריל“ געוואוסט, אז א
 איד דאַרף שבת זיין ביים ווייב מיט די קינדער, האָט ער משה־שלמה'ן
 אַרויסגעלאָזט ווען דער שמש האָט געדאַרפּט ליכט צינדען. שבת צו־
 נאַכט, ווען אלע אידען האָבען זיך גענומען צו זייער וואַכעדיגע פרנסה,
 איז משה־שלמה אַליין צוריקגעגאַנגען צו זיין פרנסה — אין דער וואַך
 אַריין.

עס האָט זיך אַמאָל געמאַכט, אז די „בלינדע פּעריל“ האָט פּער־
 געסען אַן משה־שלמה'ן און האָט די בעל־ביתים ניט פּערשריבען אין
 ביכעל, איז איהם דער אונטער־שמש געקומען בעטען און גע'טענה'ט
 צו איהם:

— וואָס, איך בין ניט קיין איד, איך דאַרף ניט קיין פרנסה?
 האָט די „בלינדע פּעריל“ איינגעזעהען, אז משה־שלמה האָט א
 זוייב מיט קינדערלעך, האָט ער פּערשריבען אין ביכעל א בעל־הבית
 אויף פינף טעג צו זיצען — ניט דערפאַר, וואָס דער בעל־הבית האָט
 חלילה מיט עפעס זיך פּערזינדיגט, נאָר כדי משה־שלמה זאָל האָבען
 וואָס צו טהאָן און די וואַך זאָל ניט בלייבען לעדיג. און אז דער בעל־
 הבית האָט דערנאָך געמאַכט א געוואַלד אין געסעל, גע'טענה'ט צו דער
 „בלינדער פּעריל“:

— וואָס הייסט? וואו איז דער יושר? דו נעהמסט ניט קיין
 געהן גילדען א וואָך? פאַרוואָס פּערשרייבסטו מיך?
 האָט די „בלינדע פּעריל“ אָבגעענטפּערט נאַנץ אירישלעך:

— עם איז דאָ אַ איד אין דער שטאָדט, ר' משה-שלמה, דארף ער
האָבען פרנסה.

נאָך אַן אַרעסטאַנט איז געווען אַ בעשטענדיגער איינוואוינער פון
דער וואָך. דאָס איז שוין געווען אַ געפעהרליכער, אַ פּאָליטישער, כאַר-
אַקטי, דער פּוילישער שוסטער, אָדער ווי אירען האָבען איהם גערופֿן
פּען „פּאָלסקי וואָיסקע“.

דאָס איז געווען אַן אַרימער גוי, וועלכער איז אַ גאַנצע וואָך אַב-
געזעסען ביי ברוך'ן אין ווערקשטאַט, איינגעבויען איבער זיין שטרי-
וועל און געקלאַפּט אין דער פּאַדעשווע. אַ הויכער, אַן אויסגעמאַגער-
טער, מיט אַ פּאַר גרויסע פּוילישע וואָנצעס, אַ גאַנצע וואָך איז ער גע-
ווען אַ שטילער, אַ גוטער, צו אַלעמען געשמייכעלט און די קינדער פון
געסעל צוקערקעס געטהיילט. נור, אַז עס איז געקומען זונטאָג, האָט
ער זיך אָנגע'שכור'ט און איז אַרויס אין גאַס, אָנגעהאַן עפעס אַן אַלמ
זעלנעריש היטעל פון נאַפּאַלעאָנ'ס צייטען, מיט אַן אַלמען פּערראַס-
טעמען שווער, פון די פּויריס-שפּיעלער, וואָס ער האָט ערגעץ-וואו
געהאַט פּערשטעקט, אַרויס אין גאַנצען יוניפּאַרם און אָנגעהויבען צו
זינגען: „יעשמשע פּאָלסקאַ ניע סניעלאַ“... און געשריען אין געסעל:
„פּאָלסקאַ וואָיסקאַ“, דעמבאַרָווסקי... קאָסטשוישקאַ... אַז מען האָט
דערהערט די שרעקליכע רעוואָלוציאָנערע ווערטער אין געסעל, איז אַ
שרעק אָנגעפּאַלען אויף קליין און גרויס, „פּאַווסטאַניע“, געוואלד, דער
פּוילישער שוסטער וועט אונז אונגליקליך מאַכען! איז אָנגעקומען די
„בלינדע פּעריל“ מיט'ן רעוואָלוער און די שווערד און האָט פּאָלסקי
וואָיסקאַ'ן אין וואָך געפּיהרט. דאָרט האָט ער איהם גוט אָנגעשלאָ-
גען „פּאָלסקי וואָיסקע“ איז אָבגעלעגען אַ נאַכט אין דער וואָך, אויס-
געניכטערט זיך.

ווען משה-שלמה דער אונטער-שמש האָט געזעהען דעם שכור'ען
„פּאָלסקי וואָיסקע“ זיך אַרומוואַלגענדיג אויף דער פּאַדלאַגע פון
דער וואָך, האָט ער געקרעכצט און בעדויערט נאָט'ס בעשעפעניש. אַ
מענש איז משוגע, קרעכצט ער, כּחנם זאָל ער זיך נעהמען אוועקע-
צען אין וואָך, און משה-שלמה האָט איהם גענומען מוסר זאָגען:

— אַ מענש זאָל זיך אַזוי צום נאָר מאַכען! אוי, אוי, פּאַני
„פּאָלסקי וואָיסקע“, שאַקעלט ער אויף איהם מיט'ן קאָפּ.

„פּאָלסקי וואָיסקע“ האָט זיך גענומען צום האַרץ משה־שלמה'ס מוסר, געקראַצט זיך אין קאַפּ און אָבגעענטפערט :
 דו האָסט רעכט, פּאַני משה שלמה, האָסט רעכט.
„פּאָלסקי וואָיסקע“ האָט זיך בערוהיגט, אָבגעמאַכט ביי זיך ניט מעהר צו טהאָן די נאַרישקייט, און צומאָרגענס האָט איהם „די בלינדע פּעריל“ אַרויסגעלאָזט מיט אַן אונטערנגעהאַקט אויג, און „פּאָלסקי וואָיסקע“ איז צוריקגעגאַנגען צום „זשיד“ ברודך אין זוערקשטאַט און רוהיג ווייטער געקלאַפט אין די פּאַדעשווע ביז צום צווייטען זונט טאָג, ווען „פּאָלסקי וואָיסקע“ האָט זיך וויעדער אָנגע'שכור'ט און דערשראַקען דאָס געסעל מיט „יעשמשע פּאָלסקאַ ניע סניעלאַ“...
 אָט צו די צוויי שרעקליכע אַרעסטאַנטען האָט די „בלינדע פּעריל“ אַריינגעבראַכט, בעוואַכט מיט שווערד און ביקס, דעם קליינעם צוועלף־יעהריגען מאָטקע גנב, אין די וואַך, אויף דער שמוציגער שטיינערנע פּאַדלאָגע, איז געלעגען „פּאָלסקי וואָיסקע“ מיט אַן אונטערנגעהאַקט אויג פון די „בלינדע פּעריל'ס“ קלעפּ און הויך געשנאַרכט. משה שלמה, דער אונטער־שמש, איז גע־זעסען ביי'ם פענסטער'ל אָנגעהאַן אין ברילען, געהאַלטען אַ גרוי־סען סדור אין האַנד. אַז ער האָט דערזעהן דעם שרעקליכען אַרעסטאַנט, וואָס מען לאָזט אַריין צו איהם זיין וואַך אַריין, האָט ער זיך איינגע־קאַרטשעט, אָבגעקערעכצט און אַרויסגעזאָגט פון תהילים, שאַקלענדיג מיט'ן קאַפּ אויף מאָטקע'ן : „אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא עמד“...

די „בלינדע פּעריל“ האָט אַרויסגענומען דעם פּיסטאָלעט פון שיי־רעל אַרויס. דער פּיסטאָלעט וואָס איז געווען פּערדאָסטעט און האָט קיינמאָל קיין קויל ניט אָנגעזעהן, האָט אזא שרעק אָנגעוואַרפען אין טורמע צווישען די אַרעסטאַנטען, אַז משה־שלמה האָט די אויגען צו־געמאַכט און געשריען „שמע ישראל“ און „פּאָלסקי וואָיסקע“ האָט זיך פון שלאָף אויפגעכאַפט און פאַר שרעק האַבען זיך איהם די האַה אויפ'ן קאַפּ קאַפויר געשטעלט. דער פּיסטאָלעט איז אָבער ניט געווען צו זיי געווענדעט. די „בלינדע פּעריל“ האָט צוגעטראָגען דעם פּיסטאָל־לעט נאָהענט צו מאָטקע'ס פנים און געשריען :

— זאָג די מינוט, אז נתן גנב האָט דיך געשיקט די שטייגער'ל גנב'ענען, אַז ער האָט זיי אָבגענומען פון דיר ; זאָג די מינוט !

אָבער מאַטקע האָט זיך ניט געשראָקען פאַר'ן פּיסטאַלעם. ער האָט
נור מיט די גנב'ישע אויגעלעך געגעבען אַ ציטער און דאָן גאַנץ רוהיג
געקוקט דער „בלוינדער פּעריל“ אין פנים אַרײַן.

— איך וועל דיך שיסען! — שרייט די „בלוינדע פּעריל“ — זאָג
אַ נישט וועל איך דיך שיסען!

— אוי! — שרייט אויס משה-שלמה פון ווינקעל.

די „בלוינדע פּעריל“ קוקט איהם אָן, משה-שלמה שטעקט פלינק
דעם קאָפּ אין סדר אַרײַן און זאָגט מיט אַ צובראָכען האַרץ:

— אוי! כּי יודע ה' דרך צדיקים, דרך רשעים תאבד!

אַז די „בלוינדע פּעריל“ האָט געזעהן ווי מיט סטראַשוניקעס קען
ער נאָר ניט מאַכען — האָט ער מאַטקע'ן געגעבען דעם ערשטען פאַטש.

נור דאָ האָט זיך מאַטקע דערמאַנט, אַז ער קען שרייען. ער האָט
מיט אַמאָל געמאַכט אַזאַ געוואַלד, אַז דאָס גאַנצע געסעל איז געקור-

מען צולויפּען פאַר די פענסטערלעך פון דער וואַך.

די „בלוינדע פּעריל“ איז ביזן געוואָרען, געגעבען מאַטקע'ן אַ
וואַרף אויף דר'ערד און איהם אָנגעהויבען צו קאָפּיען מיט די פּיס און

צו שלאָגען מיט דער שייד פון דעם שווערד, וואו ער האָט געטראָן
פען.

נור מאַטקע האָט ניט געשוויגען, זיינע געוואַלדען האָבען געריר-
פען, ווי דאָס קלינגען פון פייער-גלאַקען, די איינוואוינער פון שטערטעל

צו די פענסטערלעך פון דער וואַך. וואָס אַמאָל מעהר זיינען זיך צוואַר-
מענגעלאָפּען די איינוואוינער, און איינער האָט דעם צווייטען געשראָן

קען:

— מען שלאָגט מאַטקע'ן אין דער וואַך, מען שלאָגט מאַטקע'ן.

די „רויטע זלאַטקע“ האָט שוין פון דערווייטענס גע-
הערט מאַטקע'ס געוואַלדען, וואָס האָבען זיך אַרויסגעריסען

פון צווישען די שטאַכעטען פון קליינעם וואַך-פענסטערלעך. מיט'ן
טוך איבער'ן קאָפּ איז זי געקומען צולויפּען פאַר די פענסטערלעך, גע-

בראָכען זיך די הענד, די טרערען זיינען איהר גערונען איבער די באַר-
קען און זי האָט געשריען מיט אַ ווילד קול ווי אַ חיה-מוטער, וואָס מען

האָט פון איהר דאָס קליינע גערויבט:

— געוואַלד, ער וועט מיר דאָס קינד טויטען! געוואַלד, אירען

געוואַלד!

זי האָט געקלעמערט אויף די וועג, צום פענסטער'ל צו גע-
קלאַפּט מיט'ן קאָפּ אויף דער טהיר פון דער וואָך און אַלץ געשריען:

— אירען, האָט רחמנות, ער וועט מיר דאָס קינד טויטען!

די האָר האָבען זיך איהר צופאַטעלט, די אויגען פול מיט טרען-
רען, האָבען זיך ביי איהר אַרויסגעזעצט, מיט די דאַרע צוקראַצטע הענד
האַט זי די טהיר פון דער וואָך געריסען און געקלאַפּט מיט'ן קאָפּ אויף
דער טהיר:

— אירען, האָט רחמנות!

מאָסקע האָט פון אינעוועניג דערהערט דער מאַמע'ס קול און ער
האַט נאָך העכער אָנגעהויבען שרייען. די שטימען, דער מאַמע'ס מיט
דעם יונג'ס, האָבען זיך אויסגעמישט און אָנגעוואָרפֿען אַ פּחד אין דעם
העלען. זון'בעשיינטען מאַג. די אירען האָבען עס ניט געקענט אויס-
האַלטען. נאָר די ערשטע זיינען געווען די ווייבער און די פּויערמעס
פאַר דעם פענסטער'ל פון דער וואָך, וואָס האָבען זיך אָנגענומען פאַר
מאָסקע'ס מוטער. די ווייבער האָבען אָנגעהויבען צו רייסען די טהיר
פון דער וואָך, דערנאָך זיינען צוגעלאָפֿען די יונגען מיט דרענגער און
שמעקענעם, געקלאַפּט אין דער טהיר, אונטערגעשפּאַרט זי, ביז זיי האָר-
בען די טהיר אויפגעבראַכען און אַרין אין דער וואָך.

מאָסקע איז געלעגען אויף דר'ערד א צובלוטיגטער, און די „בלניד-
דע פּעריל“, רויט פאַר בעס, איז געשטאַנען איבער זיין קרבן מיט דער
שווערד.

די „רויטע זלאַטקע“ האָט זיך געגעבען אַ וואַלע אַרויף אויף איהר
יונג און איהם פּערשטעלט מיט איהר קערפּער, און די אירען האָבען
דערווייל אוועקגעריסען די „בלנידע פּעריל“.

— וואו איז דער יושר! דו נעהמסט ניט צעהן גילדען, צעהן

צבלוטיגע גילדען פון אונז אַ וואָך?!

די „בלנידע פּעריל“ האָט זיך איינגעקומט און דערזעהען די וויי-
בער, די פּויערמעס מיט די צושראַקענע אויגען און אויסגעשטרעקטע
הענד, די אויפגעוועגטע געזיכטער פון די אירען, האָט ער זיך ווי דער
שראַקען און אויסגעשריען:

— אַ גנב, ער איז אַ גנב!

— ווער אַ גנב? ביי אונז זיינען ניטאָ קיין גנבים.

— ביזט אליין א גנב! — שרייען די ווייבער — קוקט נאָר אַן
דעם צדיק!

— אז איהר ווילט א גנב, האָב איך א דאנה. וואָס פאר אַן עסק
האָב איך? — זאָגט די „בלינדע פּעריל“ און וואַרפט אַרויס מאַטקע'ן
פון דער וואַך, צוקלאַפּענדיג די טהיר נאָך איהם.

— נעהמט זיך איהם, אז איהר ווילט — האָט ער געזאָגט און
אַנגעקוקט שטרענג די אַרעסטאַנטען משה-שלמה'ן מיט „פּאָלסקי וואַי-
סקע“, וועלכע האָבען געציטערט אין די ווינקעלעך.

די מוטער האָט איינגעהילט מאַטקע'ן מיט איהר טוף און גע-
פיהרט איהם איבער דעם מאַרק אַהיים צו זיך אין קעלער. זי האָט
איהם אונטערגעהאַלטען מיט די הענד און די טרערען זיינען איהר גע-
רונען פון די אויגען איבער זיין קאָפּ, איבער זיין פנים, און זי האָט
געשלוכצט:

— מיין שלעכט קינד, וואָס וועט פון דיר דער סוף זיין?

15.

מאַטקע געהאַט זיך אַן פאַר דער מאמען.

די מאמע האָט צוהיים געבראכט מאַטקע'ן און אוועקגעלעגט
 איהם אויפ'ן געלעגער. מאַטקע איז געווען צושלאגען, דאָס פנים צו-
 ביילט און די קליידער אָבגעריסען, איינגעריכט פון שלאגען און ארומ-
 וואלגערען זיך אין וואַך. די מאמע האָט איהם די קליידער אַראָבגע-
 ריסען, דאָס פנים מיט אַ נאָסער שמאטקע אָבגעווישט, דאָס בלוט
 אָבגעוואשען, איהם אויף איהר געלעגער צווישען די קישענכ און פער-
 רענעס אריינגעלעגט און ניט אויפגעהערט די נאָנצע צייט איבער מאַט-
 קע'ן צו קלאָגען:

— מאַטקע, מיין אונגליקליך קינד, ווי דו זעהסט אויס! וואָס
 וועט פון דיר דער סוף זיין? מיין אונגליקליך, שלעכט קינד!
 מאַטקע האָט זיך געלאָזט פון דער מאמען אָבוואשען, אויסטהאַן
 מיט אַ ברוגז/דיגער מינע און מיט אַ מורמעל אונטער דער נאָז, וואָס
 קיינער האָט ניט פערשטאנען, וואָס דאָס בעדייט. נאָר ווען די מאַ-
 מע האָט איהם אַ נאָקעטען אריינגעלעגט אין איהר געלעגער, האָט ער
 זיך אזוי געפיהלט, ווי קיינמאָל ניט. עפעס איז איהם אזוי געוואָרען.
 אַז ער האָט זיך פערשעמט פאַר זיך און און געוואָלט זיך אויפהויבען
 און ארויסשפרינגען פון בעט אויפ'ן גאַס ווי ער איז געשטאנען און
 גענאנגען... ער האָט זיך נאָר מיט אַמאָל אָנגעהויבען עפעס צו שעמען
 פאַר דער מאמען, און איז האַלץ האָט זייהם געשטיקט. ער האָט זיך
 אַרונטערגערוקט אין אַ ווינקעל און פערדעקט דעם קאָפּ מיט אַן אלט
 טוך, וואָס איז געלעגען איבער'ן געלעגער. אזוי איז ער געלעגען אַ
 גוילע און פּלוצים האָט ער דערפיהלט ווי עס רינט איהם עפעס פון
 די אויגען און עס רייסט זיך ארויס בונ'ם האַלז.
 די מוטער האָט דערהערט פאַן אונטער דעם טוך מאַטקע'ס פער-
 שטיקטע שטימע, האָט זי זיך דערשראַקען: וועה איז איהר, צום

ערשטען מאָל הערט זי מאַטקע'ן אזוי וויינען... ער שרייט ניט, ער מאכט ניט קיין ליארם, נאָר ער וויינט פאַר זיך. ביים הארץ האָט עס זי געשניטען. איז זי צוגעלאָפּען צום געלעגער און האָט אָנגעהויבען פון מאַטקע'ס קאַפּ דעם טוך אראָבצורייסען און צו פרעגען:

— וואָס איז דיר, מאַטקעלע, מיין קינד? וועה איז מיר, ווי זיי האָבען דאָס דיך געשלאַגען!

די ווערטער האָבען איהם נאָך מעהר געקרענקט. מאַטקע האָט ניט געלאָזט דאָס טוך אראַברייסען פון זיין קאַפּ און אָנגעהויבען פלור צים מיט די פיס און מיט די הענד צו קאַפּיען און צו שלאָגען, וואו ער האָט געטראפּען: די וואַנד, דאָס בעטגעוואַנד, די מאַמע, — און מיט אַ מאָל איז ער נאָר אין נאַנצען געגעבען אַ שפרונג אַראָב פון בעט און געוואָלט אַ נאַקעטער ארויס, האָט איהם די מוטער קיום איינ-געהאַלטען:

— וואָס איז דיר, מאַטקע?
 — נאָר ניט, נאָר ניט, נאָר ניט! — האָט מאַטקע נאָכאָנאַנד געשריען און געכאַפט אויף זיך פלינג די הויזען און די קאַפּאַמע.
 — איך וויל ארויס, לאָז מיך ארויסגעהן.
 — וואו וועסטו געהן? וואוהין? וויעדער גנב'ענען? וויעדער שלאָגען? וויעדער זיך ארומוואַלנערען? — האָט איהם די מאַמע פערשטעלט די טהיר.

— איך וויל ארויס, לאָז מיר ארויסגעהן.
 — מאַטקע, געדענק אָן נאָט, וואו וועסטו געהן? דו ביזט דאָך אַ צוביילטער, אַ צו'הרנ'עטער.
 — ניט דיין עסק, איך וויל געהן, און שוין.
 — פאַרוואָס, מיין קינד, לויפסטו פון מיר, פאַרוואָס? וויינט די מאַמע.

— איך וויל שוין געהן, מאַמע, לאָז מיך געהן.
 — וואַרט כאַטש, איך וועל דיר די הויזען צונעהען. קענסט דאָך ניט אזוי ארויסגעהן. מענשען וועלען דאָך לאַבען אויס דיר, אויס דיין מאַמען.

די מוטער האָט ארויסגענומען פון אַ קאַסטען דעם בלינדען ליב'ם אַ פאַר הויזען און אָנגעהויבען צו געהען פאַר מאַטקע'ן. מאַטקע האָט געזעהן, ווי די מאַמע זיצט און געהט פאַר איהם די הויזען, איז איהם

ווייערער אזוי געוואָרען ענג אין האַלז, אז ער איז וויעדער ארויס מיט אַ געוויין, נאָר דאָס מאָל שוין שטילער. ער האָט זיך אַ נאָקעמער אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקעל קעלער און געוויינט.

די מאַמע האָט איהם שוין גאָר ניט געזאָגט, נאָר איז געזעסען איינגעבונען איבער די הויזען.

מאָסקע האָט אזוי לאַנג געוויינט, ביז ער האָט זיך בערוהיגט. די מאַמע האָט געמיינט, אז ער איז איינגעשלאָפען, האָט זי גענומען אַן אלטע קאפּאַטע און האָט מאַסקע'ן צעגעדעקט.

מאָסקע איז אָבער ניט געשלאָפען. ער איז געלעגען אונטער דער קאפּאַטע אַ נאָקעטער און האָט געקוקט אויף דער מאַמען. ווי זי זיצט און נעהט איהם די הויזען. ער האָט זיך גוט איינגעקוקט אין איהר פנים. דאָס פנים איז געווען שוואַרץ, איינגעשרומפען, נאָר די נאָז בלייב, — לאַנג און גרויס — האָט ארויסגעשטארט פון אלטען פנים. און די אויגען זיינען ביי איהר געווען גרויסע און ארויסגעזעצטע, און דאָס מאָל אזוי איינגעצויגען, ווי ביי אַן אַלטער הוהן. און עפעס האָט איהם די מאַמע דערמאָנט אַן אַ הוהן, וואָס ער האָט אמאָל געזעהן אין שעכט־הויז ביים שוחט צווישען די קניע. די הוהן האָט פּערגלאַצט די אויגעלעך, און איהם האָט זיך געדאַכט, אז די הוהן בעט זיך ביי איהם מיט איהרע פּערגלאַצטע אויגעלעך. האָט ער געוואָלט צולויפען און ארויסרייסען די הוהן פונ'ם שוחט'ס קניע ארויס, נאָר נתן גנב האָט איהם געוויזען מיט דער האַנד, אַז ער וועט איהם הרג'ענען, האָט ער מורא געהאַט. יעצט, דאַכט זיך איהם, איז די מאַמע אויך אזוי ווי די הוהן, און די אויגען פּערגלאַצט זי פאַר איהם. ער האָט געוואָלט צוגעהן און לעקען דער מאַמען די אויגען, די הענד און דאָס אלטע, פינסטערע פנים, נאָר ער האָט זיך געשעהמט...

פאַרנאַכט איז געקומען דער בלינדער ליב, דער טאַטע, פון גאַס. אין מאַרק האָט ער שוין געהערט, וואָס עס האָט זיך היינט אַ גאַנצען טאָג אָבגעטהאָן מיט מאַסקען אין דער שטאָרט. חברים ווי אָבבאָקעס האָבען איהם שוין אין געסעל אָבגעשיקט צו מאַסקע'ן: „געה ראַטעווע דיין מאַסקע'ן.“ „די בלינדע פּעריל שלאָגט איהם.“ „האָפּ, זעה, מאַסקע פליהט איבער דעכער.“ ער האָט זיי אלעמען אָבגעשיקט צו אַלדי שוואַרצע יאָהר און איז אהיים געגאַנגען אויסלאָזען זיין ביטער האַרץ צו זלאַטקע'ן, פאַרוואָס זי האָט געבוירען אַזאַ מוזר, וואָס די נאַנצע

שטאָדט האָט מיט איהם צו טהאָן. האָט ער געטראפּען זלאַזקע'ן זיי צען אין אַ ווינקעל און נעהען די הויזען. איז איהם דאָס שוין ניט געפעלען. האָט ער געפרעגט זלאַטקע'ן מיט אַ בליק פון בלינדען אויג:
— פאַר וועמען געהסטו דאָס די הויזען?

האָט איהם זלאַטקע אָבגעענטפערט:

— פאַר קיינעם ניט.

האָט ער זיך אָנגעהויבען ארומקוקען אין שטוב און בעמערקט אין אַ ווינקעלע זיעגט עפעס איבערגעדעקט מיט אַ קאפּאַטע. האָט ער געפרעגט, קוקענדיג אויף זלאַטקען מיט'ן בלינדען אויג:
— ווער זיעגט דאָרט אין ווינקעלע?

האָט זלאַטקע זיך דערשראָקען, אויפגעכאַפּט זיך און אָבגעענטפּערט:

פערט ענערגיש: „קיינער ניט“.

האָט דער בלינדער ליב געוואָלט צוגעהן זעהן, איז שוין זלאַטקע פאַראויס געווען פאַר איהם, פערשטעלט מאַטקע'ן און געשריען:

— איך האָב איהם נאָר ארונטערגענומען אביסעל אָנוואַרעמען זיך, וואָס ווילסטו האָבען פון איהם?

איז דער בלינדער ליב ביזן געוואָרען, דאָס פנים אָנגעלאָפּען מיט

בלוט, און דאָס בלינדע אויג האָט זיך ארויסגעזעצט, ווי עס וואָלט געוואָלט זעהן:

— האָסט נאָך דעם ממזר אריינגענומען צו מיר אין שטוב אריין?

די מינוט זאָל ער ארויס! איך וועל איהם ממית'ן!

— וועסט איהם ניט אָנריהרען, איך וועל מיר אַ טויט מאַך

כען, — האָט איהם די מאַמע פערשטעלט.

און זלאַטקע האָט זיך געגעבען אַ וואָרף אויף מאַטקע'ן און אָנ-

געהויבען איהם צו קושען, צו האַלזען און צוצודריקען פעסט צו איהם

האַרץ:

— מיין אַרים, אַרים, אונגליקליך קינד...!

דער בלינדער ליב איז געשטאַנען אַ צומומעלטער און האָט ניט גע-

וואַסט, וואָס צו טהאָן.

אָבער מאַטקע האָט זיך באַלד ארויסגעריסען פון דער מאַמע'ס

אַרעמס, ער איז וואָך געווען און אלעס געהערט. ער האָט געריסען די

הויזען פון דער מאַמעס הענד:

— לאַמיר געהן, איך וויל דאָ ניט זיין.

ער האָט זיך פלינק אָנגעטהאָן די הויזען, געוואָרפען די קאָפּאַטע אויף זיך, געכאַפט דעם הוט און געוואָלט ארויסלויפּען. ער איז אָבער צוערשט צוגענאַנגען צום טאַטען, אויפגעהויבען די האַנד און געוויזען דעם פּאָטער :

— איכ'ל דיך שלאָגען, ווען דו וועסט די מאַמע אָנריהרען,
— וואָס? דו בענקארט איינער! — האָט דער בלינדער ליב געכאַפט אַ דראָנג

מאָטקע איז אָבער ניט אנטלאָפּען. ער האָט זיך אנטקענען געד שמעלט דעם טאַטען, געכאַפט אַ טאַפּ, וואָס איז געשטאַנען אין ווינקעל, און געזאָגט רוחיג :

— מיט דעם דיין קאַפּ שפּאַלטען, ווען דו וועסט די מאַמע אָנריהרען.

דער בלינדער ליב איז בלייב געוואָרען און אָנגעקוקט די רויטע זלאַטקע, וועלכע איז געשטאַנען אַ דערשראָקענע.

— וועה איז צו מיר, וואָס איך האָב דערלעבט! מאָטקע, הויכסט אויף אַ האַנד אויפ'ן טאַטען? — האָט די רויטע זלאַטקע געוויינט.

— איך ווייס ניט דאָרט אַ טאַטע: נאָר הרג'ענען וועל איך איהם, אז ער וועט דיר עפעס טהאָן, — האָט מאַטקע געזאָגט, ווייזענדיג אַ פּויסט דעם בלינדען ליב און איז מיט אַ שטאַלצע מינע ארויס פון קעלער.

דער פּאָטער מיט דער מוטער האָבען זיך אָנגעקוקט.

דער ערשטער פרייהינג...

מאָטקע האָט שוין קיינעם נישט בעדארפט. דער ליעבער זומער איז געקומען אין לאַנד אריין, די לאַנקעס זיינען טרוקען געוואָרען, בער וואַסען מיט גראַז און עס איז געווען ווייך צו ליגען. די גערטענדלעך אונטער די שטאַדטישע הייזער זיינען אויפגעגאַנגען מיט ציבעלעס, רעי טעכער, טאַמאַטען און מערען און אויך די קאַרטאָפּעל האָבען שוין אָנגעהויבען צו בליהען. וועמען האָט מאָטקע בעדארפט? געוואוינט האָט ער אויפ'ן פּעלד נעבען וואַסער און ביינאַכט האָט ער זיך אויך טערגע'גנב'עט אין ביידעל אריין צו זעליג דעם גערטנער. דאָס איז דער איד מיט די רויטע האַר און רויטע באָרד, דער אויסגעדיענטער סאָלאַדאט, וואָס איז אַהיים געקומען פון די זעלנער און האָט זיך פאַר פּלאַנצט אַ גאַרטען מיט גרינס אונטער דער שטאַדט. שעהע בעליד בתים האָבען פון איהם חוּק געמאַכט: „א איד זאָל זיך אָבגעבען מיט אַזעלכע זאַכען?“

אָבער פון זעליג דעם רויטע'ס גאַרטען מיט גרינס האָט מאָטקע געלעבט דעם זומער. דער רויטער זעליג האָט זיך גע'חבר'ט מיט סאָלאַדאָטען וואָס האָבען געוואוינט אין דער קאזארמע וואָס איז נישט ווייט פון איהם. אין אבענד פלעגט ביי איהם זיצען דער פּעלדפּעבעל פון דעה אוינציגער ראָטע וואָס איז געשטאַנען אין שטעטלעל מיט דעם טרומ פייטער — און זיי האָבען ביי איהם טהעע געטרונקען. און יוען דעה רויטער זעליג האָט פאַרבראַכט מיט זיינע חברים די סאָלאַדאָטען, האָט זיך מאָטקע אריינגע'גנב'עט אין זיין ביידעל אריין און זיך אוועקגע'לעגט אויף א פאַר שעה אין אַ ווינקעל, זיך צוגעדעקט מיט ראָנאָזשעס און זיך אויסגעשלאָפּען אַ פאַר שעה. קוים האָט עס נור דעם ער שטען בליאַסק געגעבען, איידער עס האָט נאָך אָנגעהויבען צו גרויען, איז שוין מאָטקע אויף געווען מיטגעמעידיג מיט זיך ציבעלעס, טא

מאמען, מערען און קארטאפליעס און דאָס אוועקגעטראָגען צו זיך אין לאָך אריין וואָס ער האָט געהאט אונטער דעם בערגעל ביים וואַסער. דאָרט האָט ער זיך צוזאמענגעקליבען טרוקענע צווייגען, אלטע אָבערפאלענע בלעטער, זיך געמאכט אַ פייער, דער רויך האָט געשלאָגן גען ווייט אוועק איבער'ן וואַסער — די קארטאפליעס האָבען זיך געבראָטען און מאַטקע האָט זיך ביי'ם פייערעל געווארימט און געפייפּט. דאָס זיינען געווען די גליקליכסטע טעג פון מאַטקע'ס יוגענד.

אויפ'ן פעלד האָט געפאַשעט דער אלטער מאַטשוק די שטאָדמיר שע קיה. דער אלטער מאַטשוק האָט געהונקען אויף אַ פּוס און די קיה האָט ער איבערגעגעבען צו זיין הונד קודלאַק, וועלכער האָט פאר איהם די קיה אָבערהיט. מיט דעם הונד איז מאַטקע געווען בעקאַנט פון די אַמאָליגע יאָהרען, ווען זיי זיינען נאָך ביידע געווען יונג, יען מאַטשוק איז געווען דער מושל איבער די הינד. איז מאַטקע געוואָרען דורך איהם דער בעל־הבית אויף די קיה. איז ער דורשטיג געוואָרען האָט ער אָבערטיבען אַ קוה ווייט אוועק פון דער סטאָדע און פעלד אריין — אַרונטערגעקראַכען אונטער איהר און אָנגעהויבען מיט'ן מויל צו זויגען פון דער קוה'ס אייטערס ווי אַ קאַלב... אַז ער האָט זיך גוט אָנגעטרונקען מיט מילך וויפיעל ער האָט געוואָלט אידער אַרויסגעקראַכען פון אונטער דער קוה, אָבער ווישט זיך די נאָך בעלאַפענע ליפען מיט מילך, געקלאַפט דער קוה פאר נחת אין רוקען אַריין, אַזוי ווי ער וואָלט איהר געווען דאַנקבאַר וואָס זי איז גוט געווען צו איהם...

און עס האָט זיך געדאַכט, אַז די קוה איז איהם גערען, וואַריס אַז מאַטקע איז געלעגען אונטער איהר און געזויגען פון איהר אייטער האָט זי זיך נישט באַוואויגען. צושפּרייט די פיס, איבערגעגעבען די אייטער אין מאַטקעס מויל, תּמ'עוואַטע געקוקט און מרושעט מיט צופריעדענהייט וואָס אַ מענשען קינד זויגט ביי איהר...

אַז דער אלטער גוי האָט עס דערזעהן פון דערווייטענס ווי מאַטקע טרינקט אויס די מילך פון די קיה — האָט ער גענומען נאָכלויפּען מיט'ן הינקעדיגען פּוס איבער אַלע כוחות אום אוועקצוטרייבען די קוה פון איבער מאַטקעס מויל, אָבער איידער ער איז צוגעקומען איז שוין מאַטקע נישט געווען.

נור נישט שטענדיג האָט זיך דער גוי נאַכגעיאָגט נאָך מאַטקען
איבער די קיה. אָפט פלעגט איהם דער גוי אליין צולאָזען צו די קיה
אויסזויגען די מילך פון די אייטערס. דאָס איז געווען דאָן, יוען
דער גוי איז צוגעקומען צו דעם פייערעל וואָס מאַטקע האָט פאר זיך
געמאַכט און מאַטקע האָט איהם מכבד געווען מיט קארטאָפּעל וואָס
ער האָט זיך געבראַטען. פאר די קארטאָפּעלס און מעערען וועלכע
ער האָט זיך מיט דעם אַלטען מאַטשוק געטהיילט, האָט איהם דער גוי
געלאָזט פון די קיה זויגען....

פון דעם אַלטען מאַטשוק איז אויך מאַטקע צום ערשטען מאָל
געוואָהר געוואָרען, אז די וועלט איז אַ גרויסע און אויסער זייער
שטעטעל זיינען נאָך דאָ פּיעל, פּיעל אַנדערע שטעט און די גרעסטע
שטאָדט אויף דער וועלט איז וואַרשאָ, וואו אַלע מענשען וואוינען אין
גרויסע געביידעס און עסען אַלע טאָג ווייס ברויט מיט פלייש, און
פון איהם האָט ער אויך געהערט אז עס זיינען דאָ אַזעלכע ווייבער,
וואָס קענען אַנטהאַן כּשורף און מען קען זיך פון זיי נישט אָבטשעפען.
און פון אַזעלכע ווייבער מוז מען זעהן זיך צו היטען, און נאָך פּיעלע
זאכען האָט ער געהערט פון איהם, ליגענדיג אין די וואַרימע זון אַ נאָר
צען טאָג ביים טייך ביי זיין פייערעל בראַטענדיג די קארטאָפּעל.

דענסטמאָל איז געשעהן מיט איהם עפעס אַזעלכעס וואָס ער
האָט נישט פּערשטאַנען וואָס דאָס איז. איין מאָל, ווען ער איז געלען
נען ביים וואַסער און אריינגעקוקט אין די וועלען, האָט ער געזעהן
ווי אַ יונגע פּויערטע געהט דורך אַ באַרפּוסע דאָס וואַסער, זי הויבט
אויף דאָס קלייד און עס זעהט זיך אַרויס איהרע פעטע נאַקעמע ווייסע
פּיס וואָס שלאָגען זיך אָב אויף די וועלען פונ'ם וואַסער. אַן אַנדערש
מאָל, ווען ער האָט געזעהן דורכגעהן אַ באַרפּוסע פּויערטע האָט עס
איהם גאָרנישט געאַרט און עס איז איהם גאָרנישט אָנגעגאַנגען. פון
שפּאַס וועגען פלעגט ער אַמאָל אַ שטיין אין וואַסער אריינזאָרפען
כדי זי זאָל בעשפּריצט ווערען — אָכער דאָס מאָל איז איהם
עפעס אזוי מאָדנע געווען... דאָס האַרץ האָט איהם אָנגעהויבען צו
קלאַפען ווי דענסטמאָל ווען ער איז געלעגען אונטער די ברעטער און
די „בלינדע פּערעל“ מיט די אירען זיינען איהם געגאַנגען אַרויס
שלעפען. ער איז אַרויס פון אונטער דעם בערגעל און זיך בעהאַלטען
ביים ברעג אז די פּויערטע זאָל איהם נישט זעהן און זיך גוט איינ-
זען.

נעקומט ווי דאָס וואַסער שווענקט זיך אויף די נאָקעטע פּיס, און ווי די נאָקעטע פּיס שלאָגען אָב אויף די וועלען. ער האָט אויסגעזוכט קליינע שטיינדלעך און זיי אין וואַסער אַרײַנגעוואָרפֿען נישט פֿאַר שפּאַס וועגען, נור אז עס זאָל איהר נאָס ווערען, כדי זי זאָל דאָס קלייד העכער אויפהייבען... אין דעם ערשטען אויגענבליק האָט ער אויך געוואָלט אַרײַנשפּרינגען אין וואַסער אַרײַן, נור עס איז איהם אָכער געווען בעסער דאָ אויפ'ן ברעג צו ליגען און פֿון דאָנען צו קוקען אויף איהרע נאָקעטע פּיס און דערביי האָט איהם דאָס האַרץ אַזוי געקלאַפּט...

דערנאָך האָט ער זיך אַוועקגעלעגט אויפ'ן ברעג. די זאַמד אויפ'ן ברעג איז געווען וואַרים פֿון דער הייסער זונן, וואָס האָט געגליהט פֿון פּריהדמאָרגען אָן. דער זאַמד האָט געוואַרעמט מאַטקע'ס קערפּער און עס איז איהם גוט געווען, ער האָט פֿון זיך אַרונטערגענומען די הויזען און דאָס העמד און אַ נאָקעטער זיך אַוועקגעלעגט אויפ'ן זאַמד, כדי די זאַמד זאָל איהם מעהר וואַרימען, איבער איהם האַכען זיך נעגאָסען די שטראַהלען פֿון דער זונן און אויפגעקאָכט יעדען טראָפּען בלוט אין זיינע אַדערען. ער האָט געפּיהלט ווי די זונן נעהמט איהם אַרום ווי אַ וואַרימע דעק, און מיט אַמאָל איז איהם געווען ווי די שטראַהלען פֿון דער זונן וואָלטען זיך געלעגט נאָהענט צו איהם, אויף איהם, ווי אַ לעבעדיגער וואַרימער לייב, און ווי זיי וואַרימען איהם פּונקט אַזווי ווי „בורעק“ דער הונד וואָס ער איז געלעגען מיט איהם אין דער נאָרע, אַדער ווי אַמאָל, שוין גאַנץ, גאַנץ לאַנג, די מאַמע זיינע, ביי וועלכער ער איז געלעגען אין די קאַלטע ווינטער נעכט צוגעדעקט מיט די פּיעלע טיכער און שמאַמעס ווען ער איז נאָך געווען אין קעל לער... נור יעצט עפעס שלאָגט איהם דאָס האַרץ אַזוי, און עס איז עפעס וואַרים געוואָרען אויף אַזאַ מאַדנעם אופן... ער האָט אַרומגענומען די זאַמד פֿון דער ערד און זיך פּעסט צוגעדריקט צו דער ערד, ווי ער וואָלט אַרומגענומען „בורעק'ן“, דעם הונד, אַדער אימיצען אַנדערש...

די זון האָט געגליסשט איבער זיין נאָקעטע לייב, געלעגט איהם און איהם האָט זיך געדאַכט אז ער האָט געפונען נאָר אַ נייע זאך און אַז יעצט וועט איהם שוין שטענדיג זיין גוט, און עפעס האָט זיך

איהם געדאכט אז ער האָט וואָס פּערלױרען, און ער האָט זיך קיינמאָל, קיינמאָל נישט געפיהלט אזוי פּערלאָזען, עלענד און אַליין. ער האָט אָנגעהויבען רחמנות צו קריגען אײף זיך און האָט אָנגעהויבען צו לעמען וויינע אײגענע הענד און צו קושען זיין לייב און זיך אַליין צו גלעמען — און ער האָט געוואָלט וויינען פאַר גוטסקײט — און קיינעם נישט געהאַט נור דעם וואַרימען זאַמד אונטער זיך און די וואַרימע זונן אײבער זיך און ער האָט זיי ליעב געהאַט, געקושט, גענלעט און געלעקט די ערד אונטער זיך...

17

מאטקע נעדמט נכמה.

צו דעם וואסער, נעבען וועלכען מאטקע איז געלעגען, זיינען אין די זומערדיגע נאכמיטאגס די ווייבער אראפגעקומען זיך באדען. מאטקע קע האט זיי אָבגעווארט. און אז ער האָט דערזעהן פון דערווייטענס ווייבער אויסמהאָן זיך, איז ער אין דער שטיל צוגעקראַכען. אינטער גע'ננב'עט זיך און מיט אַמאָל האָט ער זיך געוויזען. איז געוואָרען אַ געשריי צווישען די נאָקעטע ווייבער: „אַ מאַנספאַרשויף!“ טהייל זיינען אין די העמדער אריינגעשפרונגען אין וואסער, אונטערנעמונקט זיך. טהייל האָבען זיך נאָקעטע אראָבעלעָזט אויפ'ן גראָז און פער שטעלט זיך מיט די הענד... און געשריען, ווי מען וואָלט זיי שחט'ען געוואָלט, און מאַטקע איז געשמאָנען און האָט געלאַכט... געלאַכט... נאָר ניט אַלעמאָל איז עס איהם אַזוי גלאַטיג אָבגעגאַנגען. אַז עס האָט זיך געפונען ביים וואסער די קצב'טע פעשע די רויטע, מרדכי ליב דעם האַקער'ס ווייב, האָט זי זיך פאַר מאַטקע'ן ניט געשעהמט. די רויטע קצב'טע איז אַ נאָקעטע אַרום פון וואסער, אָנגעכאַפט מאַטקע'ן פאַר אַ פוס און איהם אַריינגעשלעפט אין וואסער אַן אָנגעטהאָנענעם. אַלע ווייבער, אַזוי קליין ווי גרויס האָבען זיך אויף מאַטקע'ן געגעבען אַ וואָרף אַרויף און געשטיקט איהם. מאַטקע האָט געניסט, געהעשעט, און פערכלאַפעט האַלז און אויערען מיט וואסער — אז דער יונג איז קוים אַרויס אַ לעבעדיגער פון זייערע הענד און מורא געהאַט נאָך אַמאָל זיך צוצו'ננב'ענען צו די נאָקעטע ווייבער, ווען די רויטע קצב'טע איז געווען.

איינמאָל אין אַ שעהנעם נאָכמיטאָג, אַזוי אַרום צוויי אַ זייגער ווען די זונן האַלט אין סאַמע בעסטען ברען, איז מאַטקע געלעגען אַ האַלב נאָקעטער אויף דעם ברעג און זיך צוגעקומט ווי די רעהיגע וועללען ניסען זיך אין וואסער שטיל-איין שטיל-אויס, אַ לייכטע

צוינד ציטערט אויף די געגליווערטע רהיגקייט פון די וואסער-פאלדען
און פון צייט צו צייט הערט זיך א גאס ווי עס וואלט ווער אויפגעלאכט.
מאָסקע קוקט זיך אום, און דערזעהט פון דערווייטענס, אביסעל אָב-
גערוקט פון איהם, שמעהען צוויי מיידלעך און טהוען זיך אויס צום
צאָרען. זיי מוזען איהם נישט בעמערקען, וואָרים זיי שעהמען זיך
צאָרניט, און איינע פון זיי האָט שוין אויסגעטהאָן דאָס העמד. דער
צוינד בלאָזט עס אויף אין איהרע הענד, דאָס קליינע צעמעל האָאָר
צופלאַשעט זיך און דער יונגער דינער ווייסער רוקען לייכט זיך ווי
א ליכט אין דער זונן. מאָסקע'ן קלאַפּט דאָס האַרץ. ער ווערט בלייד
און די הענד און פיס ציטערען. ער האָט זיך איינגעקאָרטשעט אין
צאָנצען, און ווי אַ וואָרעם האָט ער זיך געגליטשט אויפ'ן בויך צווישען
די גרועער נעהענטער צו די מיידלעך. ער איז געבליבען ליגען אין
גראָז, איינגעהאַלטען דעם אָטהעם, אַז מען זאָל איהם ניט הערען און
צוגעקוקט זיך צו די מיידלעך. די אויסגעטהאָנענע אין געווען חנה'לע,
דער זשאַכלינערינס אייניקעל. דאָס מיידעל איז אין זיינע יאָהרען,
וואָס די מאַמע זיינע האָט אויסגעוויגען, און די צווייטע, וואָס איז
געוועסען אויפ'ן גראָז און האָט זיך מיט די נאָקעמע הענד אויסגעטהאָן
די זאָקען, איז געווען איהר חבר'טע. חנה'לע איז מיט אַ געלעכטער
צוגעשפרונגען צום טייף, אַריינגעשטעקט לאַנגזאָם דעם פוס אין וואַסער
אַריין און מיט אַ קוויטש אָבגעשפרונגען.

— אוי, ווי קאַלט!

— מיט אַמאָל, מיט אַמאָל שפּרינג אַריין — זאָגט די חבר'טע,
און טהוט זיך אויס פלינק — וועסט זעהן, ווי איך וועל טהאָן.
— לאָמיר זעהן. עס איז אזוי קאַלט, — זאָגט חנה'לע און
שטרעקט ווידער אויס דעם פוס און דיהרט קוים אָן מיט די שפיץ
פינגער דאָס וואַסער, און אַ שוידער געהט דורך, ווי אַ הויך, איבער
איהר הויט. די הויט ווערט גערינצעלט און דער יונגער רוקען בויגט
זיך פאַר פרישקייט און מען מיינט, אז אָט ברעכט ער זיך דורך.
מאָסקע איז געלעגען און האָט זיך צוגעקוקט צו יעדע בעוועגונג
וואָס דאָס מיידעל מאַכט, און דאָס האַרץ האָט איהם געקלאַפּט. עפעס
האַט ער זיך געפיהלט מיט דער מיידעל משפּחה'דיג. צו דערפאַר,
וואָס ער האָט זי אָפּט געזעהן אין קעלער ביי זיין מוטער, צו איבער
די בשותפות'דיגע מילך, וואָס זיי האָבען ביידע געוויגען, — דאָס

ברוינע וואַרמע ליכט פון איהר הויט איז איהם אזוי היימיש און נאָר
הענט געווען, אז עס האָט זיך איהם געדאַכט, אז ער קען צוגעהן און
אַרומנעהמען דאָס לייב און קושען עס און גלעמען עס, און עס וועט
איהם קיינער נאָר ניט טהאָן דערפאַר. עס איז זיינס...
דערווייל איז ער געלעגען.

— אָט וועסטו זעהן, אזוי! — גיט אַ שפרונג דאָס צווייטע מיידלעך.
אַ ווייט לויכטענדעס קערפעריל האָט אויפגעפלאַקערט אין דער זונן
אין מינוט, דאָס וואַסער האָט געגעבען אַ שפּריץ, און אַ יונג קול
האָט געגעבען אַ שפּראַץ אַרויס מיט אַ געלעכטער.
מאָסקע האָט דערשטיקט אַ קוויטש אין זיך.
צוויי פּאַאר יונגע הענד און פיס האָבען געפאַסטט אין וואַסער,
און זייערע שטימען האָבען געקלונגען מיט פרייד ווי זילבערנע גלעק-
לעך.

מאָסקע האָט זיך אין דער שטיל אויסגעטהאָן, און ווי אַ פּראַש
האָט ער געגעבען אַ שפרונג אַרײַן אין וואַסער.
די מיידלעך האָבען געגעבען אַ שריי אויף, ווי אַ פייער וואַלט זיך
אַנגעצונדען.

אז הנח'לע האָט דערזעהן מאָסקע'ן, האָט זי זיך ווי עפעס בער
רוהיגט.

— מאָסקע! — האָבען ביידע מיידלעך אויסגערופען, און אַנד
גענומען זיך ביידע ביי די הענד און אונטערגעטונקט זייערע נאקעמע
לייבער אין וואַסער. עס האָבען נאָר אַרויסגעשטאַרט צוויי דערשראָקע-
נע מיידעלשע קעפלעך, און דער ווינד האָט צופלאַשעט די יונגע צעפלעך
פון זייערע האַר.

אז די מיידלעך האָבען זיך נאָך דער ערשטער שרעק בערוהיגט,
האָבען זיי זיך אָנגעקוקט איינס דאָס צווייטע. די הערצער זייערע
האָבען נאָך געקלאַפט פאַר שרעק, נאָר די אויגען האָבען געפינקעלט
און זיי האָבען געוואַלט לאַכען. געשעהמט זיך, געשראַקען זיך, בער
האַלטען די פנימ'ער אין די הענד און געקייכעט אין דער שטיל.

— נעהמט מיך אָן, וועלען מיר אינאיינעם שפּרינגען. — זאָגט
מאָסקע מיט אַ געלעכטער און ווייזט זיינע ווייסע צייהן. שטעהענדיג
אַ נאקעמער נאָר ביז די קנייה אין וואַסער, און זיין טונקלע שטאַר-
קער יונגלינג-קערפער איז געווען גענאָסען ווי אויס אַ שטיק בראַנז.

— מיר ווילען ניט, דו ביזט א אינגעל, — האָט געזאָגט די חבר'טע, און חנה'לע האָט זיך פערשמעלט דאָס פנים און האָט געלאַכט. — איז וואָס? — האָט מאַטקע געכיסען זיין צונג און פערקרימט זיך, ווי ער וואָלט זיך האַלב פערשעהמט.

א מינוט זיינען זיי אזוי געשטאַנען: די מיידלעך בעהאַלטען אין וואַסער און מאַטקע אַ נאַקעטער פאַר זיי. אַרום און אַרום איז שטיל געווען. די זונן צוגאַסען איבער'ן פעלד, איבער'ן וואַסער. די פליגען האָבען געזשומעט און בעהעפט זיך איינס מיט דאָס צווייטע אין דער לופט. פון דערווייטען האָט זיך נאָר געהערט אַ קוה מריטשען אין פעלד, רופענדיג איהר קאַלכ צו זויגען. ע סהאַט זיך קיין מענש ניט געוויזען. די לאַנקעס, דאָס וואַסער און די גאַנצע ערד האָט זיך איבערגעגעבען אין די וואַרימקייט פון די זונן וואָס האָט זיי צוגאַסען פון הייַ.

אין אַ מינוט אַרום האָט זיך מאַטקע אונטערגעטונקט אין וואַסער. און האָט אַרויסגעשוואַמען צווישען די מיידלעך.

די מיידלעך האָבען אויפגעציטערט פאַר שרעק, מורא געהאַט צו שרייען, האָבען זיך נאָך פעסטער אַרומגענומען איינס דאָס צווייטע און געקוקט זיך ביידע אין די אויגען אַריין, מיט האַרד־קלאַפּען, ווי זיי וואָלטען ביידע נייגעריג געווען, וואָס דאָ וועט זיין.

מאָטקע איז געשטאַנען נאָך אַ מינוט, אָנגעקוקט מיט אַ שער־מעוודיגע מינע די מיידלעך און גערוקט זיך מיט זיין נאַקעטען לייב צו חנה'לעס נאַקעטען לייב.

חנה'לע האָט אויפגעציטערט פאַר שרעק און אַבגעשפרונגען. מאַטקע איז אַ מינוט געשטאַנען, אָנגעקוקט די חבר'טע, וואָס איז שמעהן געבליבען, און פלוצים געגעבען אַ שפרונג נאָך חנה'לען און זי געגעבען אַ נעהם אַרום.

— אוי, מאַמאָ! — האָט חנה'לע געגעבען אַ שריי אויס. מאַטקע האָט זיך דערשראַקען, זי אַבגעלאָזט, און חנה'לע האָט געגעבען אַ לויף צו צום ברעג.

— חנה'לע, שריי ניט. מען וועט קומען פון שטאָדל, מען וועט אונז שלאָגען, — האָט די חבר'טע צוגערופען חנה'לען, מיט שרעק און האַרד־קלאַפּונג.

חנה'לע האָט זיך עפעס דערמאָנט און פאַר שאַנד, אַז מענשען
וועלען קומען, האָט זי זיך אַליין דערשראָקען פאַר איהר געשריי.
אַז דאָס מיידעל איז געבליבען שטעהן אויפ'ן ברעג, האָט זי זיך
דערמאָנט אַז זי איז אַ נאַקעטע און האָט זיך אַראַכגעזעצט אויפ'ן
זאַמד מיט די פיס אין וואַסער און מיט די הענד פערשטעלענדיג זיך
דאָס פנים.

מאָטקע האָט זיך נאָר געהאַט פאַר דעם אויסגעשריי אין דעם
ערשטען אויגענבליק דערשראָקען. באַלד האָט ער געגעבען אַ שפּרונג
צו צום מיידעל און זיך אַוועקגעזעצט אַ נאַקעטער געבען איהר.
חנה'לע איז געוועסן און געציטערט, איהר האַרץ האָט הייה גע-
קלאַפּט. דאָס פנים האָט זי געהאַט בעהאַלטען אין די הענד און מאַכט
קע האָט זיך צוגערוקט און אָנגעהויבען צו גלעטען איהר גלאַטיג נאַס
לויב.

די חבר'טע, וואָס איז געווען אין וואַסער, האָט צווישען איהרע
פינגער, מיט וועלכע זי האָט געהאַט דאָס פנים פערשטעלט, צוגיסקוט
זיך ווי מאָטקע גלעט חנה'לען, האָט זי אַריינגעלאַכט אין איהרע
הענד אַריין.

אַז חנה'לע האָט געהערט אַז די חבר'טע לאַכט, האָט זי זיך אויך
ניט געקענט איינהאַלטען, און די שרעק איז אויסגעבראָכען אין אַ
געלעכטער.

פּלוצלונג האָט זיך מאָטקע געגעבען אַ וואָרף אויף איהר, און
ווי זי האָט זיך געריהרט, איז זי פול געווען מיט מאָטקע'ס לויב.
דאָס מיידעל האָט געוואָלט שרייען, רופען, נאָר איהר מויל איז
געוואָרען פערשטיקט מיט מאָטקע'ס מויל, פנים, הענד און לויב.
באַלד האָט זי שוין אַליין ניט געוואָלט שרייען. זי האָט מורא
געהאַט, און ער זיך איינגעקאָרטשעט אונטער מאָטקע'ן, ווי זי וואָלט
געוואָלט, אַז ער זאָל איהר בעשיצער זיין...

און די חבר'טע אין וואַסער האָט געפאַטשט מיט איהרע הענד
און פיס אין די וועללען און האָט געלאַכט... געלאַכט...
און איהר יונגע מיידעלשע שטימע האָט אָבעסקלונגען אין דעם
ברענענדיגען זונען-טאָג, ווייט אַוועק איבער די צוהיצטע לאַנקעס ווי
אַ זילבערן גלעקעל.

אין א וויילע אַרום איז מאַטקע געלאָפּען אַ נאַקעטער מיט זיינע
 קליידער אין די הענד, איבער די לאַנקעס, ווייט אַוועק פּון וואַסער.
 נונטער'ן בערגעל האָט-ער געוואָרפּען אויף זיך די הויזען מיט'ן
 העמד. אַריינגעלאָזט זיך אין וואַלד אַריין, און פּון דאָרט האָט ער
 געזוכט אַ הינטער-וועג, וואו מענשען געהען ניט, אין אַ פרעמדער
 שטאָרט אַריין, אין דער שטאָרט, וועגען וועלכער מאַטשעק האָט דער-
 צעהלט, אַז אַלע וואָהנען דאָרט אין הויכע געמויערטע הייזער און עסען
 יעדען טאָג ווייס-ברויט.

פּערצעהן יאָהר איז ער אַלט געווען, ווען ער איז געגאַנגען
 איבער'ן וועג, וואָס האָט איהם אַרויסגעפיהרט פּון זיין שטעדטעל.
 און אַלעס האָט ער שוין געהאַט גענאָסען אין זיין לעבען, און עס האָט
 גיט מעהר געפּעהלט, ווי נור אַ מענשען צו הרג'ענען.

(ענדע פון ערשטען טהייל.)

צווייטער טהייל

1.

„דאס גיהנום“

לאנג איז מאטקע געגאנגען איבער דעם וועג צו דער „גרויסער שטאדט“. די זונן האָט געבריהט איבער זיין קאָפּ און ער איז הונד געריג און דורשטיג געוואָרען, נאָר עס האָט איהם געטראָגען מיט אַ אימפעט. ער האָט אויסגעמירען די מענשען וואָס ער האָט בעגעגענט אויפ'ן וועג, מורא האָבענדיג פאר זיי, און געקראַכען הינטער די הייזלאַך פון די דערפער ווי אַ גנב, אַז מען זאָל איהם נישט זעהן. איז געלאָפּען וואָס אַמאָל ווייטער, ווייטער. די גרויסע שטאָדט איז נאָך אַלץ נישט געווען צו זעהן. צום סוף איז ער אַזוי מיעד געוואָרען, אַז ער איז געבליבען זיצען אויף אַ קופּע שטיינער אין מיטען וועג. ער איז הונגעריג געווען און עס האָט איהם געטריקענט אין מויל. ער האָט דאָס שפּייעכץ געשלאָנגען. ביים וועג האָט ער דערזעהן אַ וואַל סעריל, איז ער צוגעקראַכען, אָנגעשעפט מיט'ן הוט וואַסער און געטרונקען. צו שטילען זיין הונגער האָט ער געפרופּט אויספליקען די בעזימלאַך קאָרן וואָס זיינען געשטאַנען אין פעלד. נור דער קאָרן איז נאָך ניט געווען רייף און די קערענדלאַך האָבען קיין טעם ניט געהאַט.

אַז עס האָט אָנגעהויבען צו טונקלען, האָט ער מיט אַמאָל דער פּיהלט אַ מורא. ער האָט זיך אומגעקוקט אין די גענענד. אַלעס איז פרעמד געווען. פון דערווייטענס האָט ער דערזעהן אַ וואַלד וואָס האָט זיך געהילט ביז אין אַ טונקעלער נאַכט. און דער וואַלד איז נישט געווען דער פון זייער שטעדטעל, נאָר אַ פרעמדער, האָט ער איהם אויסגעוויזען עפעס אַ שלעכטער... די לאַנקעס אַרום פרעמד.

און די פייערלעך וואָס ווייזען זיך פון דערווייטענס אין די הייזער, ווי אויגען פון אַ שונא... ער האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אַ שטיין אין מיטען וועג און געטראַכט: דאָ וועט ער זיצען, און זאָל געשעהן מיט איהם וואָס עס' וויל. אז עס איז טונקעלער געוואָרען האָט ער געפיהלט קאַלט, און די נאַקעטע שטיקער לייב וואָס האָבען זיך אַרויס געזעהען פון די צוריסענע הויזען האָבען איהם געפרוירען, האָט ער געקוישט די נאַקעטע שטיקער לייב, פאַרשטעלט זיי און געגלעט זיי מיט די הענד... ער האָט אָנגעהויבען הויך צו וויינען... פון דערווייט מענס האָבען זיך געהערט טריט טרעשמשען איבער די אָנגעשאַטענע שטיינדלעך וואָס ליגען אויפ'ן וועג, האָט ער אָנגעהויבען נאָך העכער צו וויינען... באַלד איז אַ גוי מיט אַ גויע דורכגעגאַנגען און דערהערט מאַטקען וויינען, האָבען זיי זיך אָבגעשטעלט.

— פון וואָנען ביזטו?

— פון דער שטאָרט.

— וואָס וויינכטו?

— מענשען האָבען מיך געשלאָגען.

— יפּאר וואָס האָבען זיי דיר געשלאָגען?

— מאַטקע קלעהרט אַ מינוט.

— ווייל מיין טאַטע-מאַמע זיינען געשטאַרבען.

— און וואוהין געהסטו?

— איך ווייס ניט וואוהין.

דער גוי האָט זיך גע'סוד'עט מיט דער גויע, און צום סוף

זאָגט ער:

— אז דו ווילסט, קום מיט אונז.

מאָטקע האָט זיך אויפגעהויבען און איז געגאַנגען נאָך דעם גוי.

באַלד האָט אַ האַנד צו איהם אויסגעשמרעקט אַ שטיק ברויט מיט אַ שטיק קעז. מאַטקע האָט עס צוגענומען, געגעסען און געוויינט.

די נאַכט איז וואָס אַמאָל טונקעלער געוואָרען און זיי זיינען

גענאַנגען אין די פינסטערניש אָהן ווערטער. באַלד האָט מאַטקע דער-
זעהן פון דערווייטענס ווי אַ פייער רייסט זיך אַרויס פון אַ גרויס הויז

און שלאָגט אין דערהויך מיט אַ וואַלקען רויך. ער האָט געמיינט אז

עס ברענט און איז נייגעריג געוואָרען. נאָר ער האָט געזעהן אז דער

גוי און די גויע מאַכען זיך גאַרנישט דאַרויס, איז ער אויך רוחיגער

געוואָרען און האָט גאָרנישט גערעדט. באַלד זיינען זיי אָנגעקומען
אין אַ דאָרף אַרײַן. זיי זיינען דורכגעגאַנגען אַ שטרעקע קליינע
הילצערנע הייזלעך. פאַר די טהירען זיינען געזעסען גוים אין די
געמדער און האָבען גערויכערט פּיסקעס און ציגאַרעטען. טהייל זײ
זען געשלאָסען אויף די שוועלען פון זייערע הייזלעך, טהייל אין די
שױסען פון זייערע פּרויען. אויף אַ שוועל האָט זיך געהערט אַ
האַרמאָניקע שפּיעלען און פון דערווייטענס איז געקומען צושלאָגען דער
דױך פון פייער, וואָס דער ווינד האָט צוגעטריבען און איינגעדעקט די
שלאָסענדע ווי אין אַ וואַלסען.

— גוטען אַבענד, אַנטאָן. וואָס הערט מען אין שטאָדט?

— ניטאָ קיין נײַעס, סטעפּאַן. — האָט דער גוי וואָס האָט גען

פּיטערט מאַטקע'ן אָבגעענטפּערט אויף די פּראַגע.

— ווער איז דאָס אינגעל וואָס געהט דיר נאָך?

— געפונען איהם אַ וויינענדיגען אויף דעם וועג. ער זאָגט דער

פּאַטע מיט דער מאַמע זיינען איהם געשטאַרבען און ער האָט נישט
נראַ צו געהן.

— און וואָס ווילסטו טהאָן מיט איהם?

— הויבענדיג זיך פון דער שוועל און איז צוגעקומען און בעטראַכט
מאַטקע'ן.

— איך וויל איהם אַרײַנפּיהרען אין דער הוטע איבער נאַכט. זאָל

ער זיך אָנוואַרימען און איבערשלאָפען די נאַכט. צומאָרגענס וועלען מײַן
זעהען.

— וועסט'ן אפשר געהמען פאַר אַ „בלאָזער“? דאַכט זיך, אַ גע-

זונדער יונג. ער וועט קענען בלאָזען דאָס גלאָז געזונד, קלאַפט איהם
סטעפּאַן אויפ'ן פלייצע. — דיין יונג איז דאָך דיר געשטאַרבען.

— איך וואָלט שוין געוואָלט, נאָר איך האָב מוראַ אז דער איד

דער אויפזעהער, זאָל איהם ניט אַרויסטרייבען. ער האָט דאַכט זיך,
קיין פּאַס ניט. האָסט אַ פּאַס? — ווענדעט ער זיך צו מאַטקען.

— ער איז פון „זייערע“, זעהסט דאָך אז ער איז אַ איד, און

זאָלעכען וועט ער ניט טרייבען, זאָגט סטעפּאַן, און געהט צוריק אין
קיין הייזען.

— אַ גוטע נאַכט.

— אַ גוטע נאַכט.

און מאַטקע איז ווייטער געגאנגען מיט זיין רעטער, וואָס ער האָט אָנגעראַפּען אויפ'ן וועג.

וואָס נעהענטער מאַטקע איז צוגעקומען צו דעם הויז פון וואַנען דאָס פייער מיט'ן רויך האָבען געשלאָגען, אלץ מעהר האָט ער זיך גערשאַקען דערפאַר. אַרום דעם הויז איז פינסטער געווען. מען האָט ניט געזעהען קיין שטערן און קיין נאַכט, מען איז געגאנגען אין אַ וואַלקען רויך, נאָר פון צייט צו צייט האָט אויפגעפלאַמט אַ פייער און דער וואַלקען רויך איז בעלויכטען געוואָרען און מאַטקע האָט דערזעהען איינצעלנע געשטאַלטען פון מענשען, וועלכע שטעהען מיט נאַקעמע הענד און אַרבייטען עפעס. אין אַ מינוט אַרום איז דאָס פייער אויסגעלאָשען געוואָרען און אלעס איז וויעדער פערשוואונדען אין וואַלקען רויך. ער איז געשפרונגען נאָך אַנטאָנ'ען איבער קאלוזשעס קאַפּל, אַס פאַלט און אָנגעוואָרפענע קופּעס מיט שמאַטעס און גלאַזמעהל. די נאַקעמע פּיס זיינע האָבען געטראַטען אויף אָנגעוואָרפענע בערגלעך צובראַכענע גלאַז, אויף שטיקער שפיציגע צובראַכענע פּלאַשען, גלעזער און באַנקעס — און דאָך האָט ער זיך נאָר ניט פערוואונדערט. די הויט פון זיינע פאדערשטע זיינען אזוי פערשטיינערט געוואָרען ווי אַ ווייל פון אַ שוף... און באַלד איז ער נאָך אַנטאָנ'ען אַריינגעקומען אין אַ גרויסע סע, גרויסע קאַמער אַריין וואָס עס איז בעלויכטען געווען מיט גרויסע שטיקער פייער פלאַמען וואָס האָבען זיך אַרויסגעריסען פון אַן אויווען. אין דער קאַמער איז וואַרים געווען, און די וואַרימקייט האָט מאַטקע'ן אַרומגענומען און עס האָט איהם גוט געטהאָן נאָך די קעלט פון דער נאַכט. וועניג מענשען זיינען געווען אין דער קאַמער, אַ פּאַר גוים, אויסגעטהאָן ביז צו די הויזען נאַקעט, זיינען געשטאַנען אַרום אַ גרויסען, גרויסען פייער-קעסעל און מיט לאַנגע שפיציגע צוואַנגען האָט בען זיי געמישט אין דעם קעסעל. טהיילמאָל האָט אַ גוי אויפגעפענט פון קעסעל אַ טהירעל און אַ פייער-צונג האָט געגעבען אַ שפרונג אַרויס ווי זי וואַלט געוואַלט אויפלעקען דאָס גאַנצע הויז מיט די מענשען — נאָר באַלד האָט זי דער גוי אַריינגעוואָרפען צוריק אין קעסעל אַריין און פּערהאַט דאָס טהירעל נאָך זיך... מאַטקע איז געשטאַנען אין אַ ווייניקעל פון קאַמער און איז ערשטוינט און דערשראָקען געוואָרען פון אלעס וואָס דאָ טהוט זיך. אַנטאָן איז אַוועק אַהין צו די גוים וואָס האָבען געמישט אין קעסעל און ער האָט עפעס מיט זיי גערעדט. באַלד זיינען

צונעקומען צו מאַסקע'ן אַ צוויי־דריי פון די וואָס האָבען געשאַרט ביים
ברענענדען קעסעל. פון זייערע נאָקעמע לייבער האָט אַרויסגעשלאָגען
אַ וואַרימקייט ווי פון אַ געהייצטען אויווען. זיי האָבען בעקוקט מאַסקע'ן
און געפרעגט אַנטאָנען :

- וואו האָסטו איהם געפונען ?
- אויפ'ן וועג איז ער געזעסען און געוויינט.
- אַ גנב, — האָט זיך איין גוי אָבגערוּפּען.
- האָסט אַ טאַטע, האָסט אַ מאַמע ?
- געשטאַרבען — ענטפּערט אָב מאַסקע קורץ.
- פאַר וואָס ביזטו אַנטלאָפּען פון דער שטאָרט ?
- געשלאָגען.
- ווער ?
- אַלע.
- אַ פּאָס האָסטו ?
- כ'האָב ניט.
- לאָזט איהם דאָ נעכטיגען אין הומע — זאָגט אַנטאָן.
- ווייס איך וואָס. וועט אַריינקומען דער סטראַזשניק, זוכען
איהם געפינען, וועלען מיר אַלע נאָך האָבען אַ פּראָצעס.
- ווי וועסט'ן יאָגען אין אַזאַ קעלט ?
- זאָל ער געהן פון וואַנען ער איז געקומען.
- איך וועל איהם בעהאַלטען. קום, יונג — זאָגט איינער פון די
הייצערס און נעהמט מאַסקע'ן און פיהרט איהם אין אַ ווינקעל קאמער
אַריין.
- לעג דיך אַוועק און ריהר זיך ניט פון אָרט.
- נאָ, דעק איהם צו מיט אַ זאַק און שיט אַרויף אַביסעל גלאָד
מעהל, אז דער סטראַזשניק זאָל איהם ניט געפינען.
- איך וועל'ן געבען עפעס. דאָ האָב איך נאָך ברויט — זאָגט
דער גוי, וועלכער האָט'ן געוואָלט טרייבען — האָט גענומען ברויט מיט
אַ שטיק קישקע און געגעבען מאַסקע'ן אַרונטער אונטער'ן זאַק.
- ער איז כּאַלד איינגעשלאָפּען ווי אַ שטיין.
- אזוי כּאַלד וועט דאָס אַרום גאָט'ס בעשעפעניש. ווי אַ פּער
זאָגעלטער הונד, — זאָגט דער „שלעכטער גוי“, און שפּייט אויס כּאַ
געהט צוריק צום קעסעל מישען דאָס פּייער.

— אלע זיינען מיר אזוי. לאז מען דיך טרייבען פון דער הוטע, וועסטו מאַרגען אויף אזוי אַרומבראָדזשען איבער דער וועלט ווי אַ משוגע'נער הונד.

— און דו האָסט איהם געוואָלט טרייבען, ווייל ער איז אַ „זיידערער“.

— „אונזערע“, „זייערע“ — איין טייוועל! — שפייט דער שלעכטער גוי אין פייער אַרײַן.

צו מאַרגענס אין דער פריה האָט מאַטקע'ן אויפגעריסען פון שלאַף אַ לאַנגער שניידערער פייה, ווי אַ חיה וואָלט געשריען. ער האָט זיך אומגעקומט און ניט דערקענט וואו ער געפינט זיך. אַרום איהם האָט בען זיך גערעהט מענשען, און די קאמער איז שוין יעצט אזוי וואַרים געווען פון דעם געהייצטען אויווען, אז עס האָט זיך געדוכט, אז די ווענד צופלאַצען פון די אַנגעפרעסטע היץ וואָס האָט זיך געפונען אונטער דעם הילצערנעם דאָך. נעבען איהם איז געשטאַנען אַנטאָן. ערשט יעצט האָט ער איהם דערזעהן, עס איז געווען אַ הויכער ריעזיגער גוי מיט אַ פאַר שטאַרקע, ברייטע אַרימס, אַנטאָן האָט געוואונקען צו איהם.

— ליעג, ליעג ביז דער אויפזעהער וועט אַרויסגעהן.

מאָטקע האָט געקוקט אויף איהם, פערשטאַנען איהם און פלינג צוגעדעקט דעם קאַפּ מיט'ן זאַק.

— און נא, עס דערווייל — האָט איהם אַנטאָן אַרונטערגערוקט

אונטער'ן זאַק ברויט מיט קעז.

דערווייל זיינען וואָס אַמאָל מעהר מענשען אַריינגעקומען אין קאַמער. פון אונטער'ן זאַק האָט מאַטקע דערזעהען אז די קאמער איז זעהר לאַנג און ברייט, צוזאַמעגעהאַקט פון האַלץ. אין מיטען קאמער שטעהט אַ גרויסער, גרויסער אויווען, וועלכער איז רויט פון פייער, וואָס ברענט אין איהם. און פון אויבען יאָגט אַזאַ היץ, אז עס דאַכט זיך, אז אלעס ברענט ער אויף וואָס שטעהט נעבען איהם. אין די קאמער זיינען וואָס אַמאָל מעהר אַריינגעקומען קינדער, אינגלעך און מיידלעך. אלע האָט בען זיך אויסגעטהאָן נאַקט, געבליבען נור אין די בלויוע נאַטקעס, און האָבען זיך אַרומגעשטעלט אַרום דעם אויווען. באַלד האָט מען אויפגעפונען די טהיילראַך פון אויווען און מאַטקע האָט דערזעהן ווי פייער גייט זיך דאַרטען ווי וואַסער.

אנטאן האָט געגעבען אַ וואונד צו איהם, און מאַסקע איז מיט געגאנגען. אז ער איז נאָהענט צוגעקומען צום אויווען — האָט ער געליינט, אז די היץ וועט איהם באַלד אויך פערברענען, נאָר ער האָט געזעהן ווי אַנדערע קינדער שטעהען, אינגערט נאָך פון איהם, און מיידל לעך אויך צווישען זיי, האָט ער געוואַלט ווייזען, אז ער קען אויך, און צוועקגעשטעלט זיך נעבען אויווען ביי אַנטאָנען.

נעבען אַנטאָנען זיינען שוין געשטאנען צוויי אינגלעך און אַ מיידלעך, אינגערע פון איהם, וועלכע האָבען געקוקט אויף איהם און ער אויף זיי מיט נייגער־גיט. באַלד האָט אַנטאָן אויפגעפענט דאָס טהירעל פון אויווען און פון דאָרט האָט אָנגעהויבען צו יאגען נאָך אַ גרעסערע היץ. מאַסקע האָט געמיינט, אז נאָך אַ מינוט וועט ער ניט אויסהאלטען, נאָר ער האָט זיך געשעהמט פאַר די קינדער אין ניט געדיהרט זיך פון אַרט.

אַנטאָן האָט אויף אַן אייווען געגעבען אַ נעהם אַרויס פון אויווען אַ שטיק פייער, אויפגעהויבען עס, געגעבען אַ בלאָז אין אייווען, געפאַרמט עס און האָט איבערגעגעבען מאַסקע'ן און געוויזען, אז ער זאָל בלאָזען דורך די רעהר פון אייווען אין פייער אַרײַן.

— שטאַרקער.

מאָסקע האָט אַריינגעבלאָזען וויפיעל כח ער האָט געהאַט.

— נאָך שטאַרקער.

מאָסקע האָט שטאַרקער געבלאָזען.

— אָט אַזוי, יעצט גיב עס איהם — ווייזט ער אויפ'ן אַנדערען

אינגעל.

מאָסקע האָט איבערגעגעבען דאָס אייווען מיט'ן שטיק פייער דעם צווייטען אינגעל. יענער אינגעל האָט עס אָנגעבלאָזען און וויעדער עס איבערגעגעבען דער קליינער מיידלעך מיט די בלייכע בעקלעך. דאָס מיידלעך האָט עס וויעדער אָנגעבלאָזען ביז דאָס שטיק פייער אויפ'ן שפיץ אייווען איז שוין געוואָרען זעהר אַ גרויסע באלען, האָט עס וויעדער אַנטאָן גענומען און עס אַריינגעלאָזט אין אַ פאַרם אַרײַן. אין אַ מינוט אַרום האָט מאַסקע געזעהן, צו זיין גרויסער פּערוואַנדערונג, ווי אין דער פאַרם איז אויס דעם שטיק פייער וואָס ער און די אַנדערע קינדער האָבען געבלאָזען געוואָרען אַ גרויסע פלאַש.

— אוי, וואָס איז דאָס! — האָט זיך מאַסקע געפרעהט.

— ריהר עם אן מיט דער האנד — זאגט אנטאן.
 מאַטקע האָט עם אָנגעריהרט מיט דער האַנד און באַלד מיט אַ
 קוויטש אויסגעשריען.
 — כאַ, כאַ, כאַ! — לאַכען די קינדער אויס איהם — אזא גרוי-
 סער יונג און שרייט.
 — עם איז דאָך גאָר ניט הייס — זאָגט די ניי־יעהריגע מיידע-
 לע, וועלכע איז געשטאַנען געבען מאַטקע'ן און אָנגענומען די פּלאַש
 מיט איהרע הענד און איבערגעטראָגען פון איין אָרט צום צווייטען.
 — זעהסט, אזוי דאַרפען די הענד אויסגעאַרבייט ווערען. זאָלסט
 קענען פייער געהעמען מיט די הענד, אז דו ווילסט אַ „בלאָזער“ אין אַ
 הוטע זיין.

— און איך וועל אויך קענען — האָט מאַטקע אויסגעשריען, פער-
 שעחטט וואָס דאָס מיידעל האָט געהאַלטען די פייערדיגע פּלאַש אין
 דער האַנד. ער איז צוגעלאָפען און געכאַפט די פּלאַש אין האַנד אַריין.
 דאָס פייער האָט איהם געברענט די הויט. אויף דעם אָרט וואָס
 ער האָט זיך צומעהרסט אָפגעבריהט האָט עם איהם געשטאַכען ווי מיט
 טיעפע שפּילקעס. די אויגען זיינען איהם אָנגעלאָפען געוואָרען מיט
 טרערען און אינוועניג האָט עם איהם צוגעדריקט און ער האט ניט נאָכ-
 געלאָזט די פּלאַש, געהאַלטען זי פעסט אין דער האַנד, דערנאָך האָט ער
 האָט זי אָבערלאָזט איז זי געבליבען צוגעקלעפט צו דער האַנד און די
 הויט האָט זיך אָפגעשיילט אויף די פּלאַש אַרויף.
 דער יונג האָט ניט געשריען. ער איז בלייב געוואָרען און די אויגען
 האָבען זיך איהם בענאַסען מיט טרערען.

— אזוי ביזטו אַ כּוואַט, וועסט זיין אַ „בלאָזער“, האָסטו גע-
 קראָגען דאָס ערשטע פייער. ווער עם וויל זיין אַ „בלאָזער“, מוז פייער
 פּערזוכען — קלאַפט אנטאן מאַטקע'ן אין פלייען.

אנטאן האָט וויעדער געכאַפט שטיקער פייער פון אייזען אַרויס
 געגעבען אַ בלאָז און איבערגעגעבען מאַטקע'ן דאָס אייזען ווייטער צו
 בלאָזען. די האַנד איז איהם געווען אָבעבריהט. ער האָט ניט געקענט
 דאָס אייזען האַלטען. יעדעס מאָל, ווען ער האָט דאָס וואַרימע אייזען
 מיט דער אָבעבריהטער האַנד אַרומגענומען, האָט עם זיך צוגעקלאַפט
 און עם האָט יעדעס מאָל אַ נייע שטיק הויט, אַ שטיק פלייש בון דעם
 האַנד מיטגעריסען. דער יונג האָט געביסען די צונג פאר וועהרליכע ציי-
 טן.

געשוויגען. די היץ האָט וואָס אַמאָל מעהר געשלאָגען פֿון אויזען; דער
 קאָפּ האָט געברענט ווי אַ בראַנד פייער, אין האַלז איז טרוקען געוואָרען.
 ער האָט שוין אַלעס געהאַט אַראָפּגעריסען פֿון זיך און איז געשטאַנען
 גוי די אַנדערע קינדער נאַקעט. און געזעהען ווי די אַנדערע קינדער גי-
 סען אין זיך אַרײַן גאַנצע קוואַרטען וואַסער פֿון דעם עמער וואָס שמעהט
 כעבען זיי, האָט ער אויך אַרײַנגעגאַסען דאָס וואַסער אין זיך. נאָר די
 היץ האָט דאָס וואַסער באַלד אויסגעטריקענט און פֿון די נאַקעטע לײ-
 בער האָט אָנגעהויבען אַרויסצושלאָגען אַ פאַרע און אויפֿן גאַנצען לײב
 האָט זיך געזעצט אַ ראַסע. דאָס וואַסער האָט געקאַכט אינוועניג פֿון
 די היץ ווי אין אַ קעסעל און עס האָט געיאָגט די פאַרע פֿון זיך.
 — לאָ'מיד זעהן ווער עס האָט מעהר וואַסער אויסגעטרונקען, איך
 צי ער. ווייזט דאָס קלײנע נײַדיעהריגע מיידעלע אויף איהר עמער.
 אָט האָב איך שוין ניט. און ער האָט נאָך אַ האַלבען עמער.
 מאַטקע האָט זיך וויעדער פֿערשעהמט פֿאַר'ן מיידעל און נע-
 טרונקען דאס וואַסער.

— קוקט'ס קוקט'ס וואָס פאַר אַ גרויסען בויך איך האָב פֿון וואַ-
 סער — האָט דאָס מיידעל געוויזען און געקלאַפּט אויף איהר בויך מיט
 איהרע הענד — קוקט'ס, קוקט'ס! —
 — און איך אויך! — ווייזט דער צווייטער זינגעל אויף זיין בויך.
 פֿון וועלכען עס איז פאַרע אַרויסגעגאַנגען ווי אויס אַ קוימען
 נאָר מאַטקע האָט ניט געקענט ווייזען אויף זיין בויך. ער האָט
 צו וועניג וואַסער געטרונקען.
 — קינדער, בלאָזען, בלאָזען, שפעטער וועט איהר ווייזען די ביי-
 כער! — יאָגט צו אַנטאָן.

מאַטקע'ן איז דאָס שפּיעל מיט'ן פייער שוין ניט געפעלען. ער
 האָט זיך דערמאַנט אָן די לאָנקעס, אויף וועלכע ער איז געלעגען ביי זיך
 אין שמעדיטעל; אָן דעם וואַסער אין וועלכען ער האָט זיך געבאַדען —
 אָן די קוה, פֿון וועלכע ער האָט מילך געוויגען, אָן די גערטענדלאַך פֿון
 וועלכע ער האָט גרינס גע'גנב'עט, אָן די וואַרימע זון, וועלכע האָט
 איהם געוואַרימט — און פֿערגלייכט דאָס צו דעם פֿאַרעדיגען אויווען
 וואָס שלאָגט פֿון זיך וואַרעמקייט, צו די טונקעלהייט פֿון דעם קאַמער.
 צו דעם שווייס פֿון די לײבער — און ער האָט ניט געקענט פֿערשמעהן
 פֿאַר וואָס מעגשען טהוען דאָס; פֿאַרוואָס מעגשען שמעהען יעצט מיט

זייערע קינדער ביי דעם ברענענדיגען אויווען און בלאָזען אין פּייער און פּרעגלען זיך אין דער היץ. אין דרויסען שיינט אזוי די זון און עס איז אזא ליכטיגער טאָג. פּאַרוואָס געהען ניט אלע מענשען אויפ'ן פעלד און לעבען ניט ביים וואַסער און מאַכען זיך פּייערלעך ווי ער האָט גע- טהאָן. ער האָט איינגעזעהען, אז ער איז אַרײַנגעפּאַלען צו שלעכטע מענשען, וועלכע פּייניגען זיך און אַנדערע ביי אַ ברענענדען אויווען און מען דאַרף אַנטלויפּען פּון זיי ווי אַם געשווינדסטע, אָנצוקומען אויף אַ פעלד אין אַ שטאָדט אַרײַן און צו לעבען אזוי ווי ער האָט גע- לעבט בײַ יעצט.

נאָר דערווייל האָט ער נאָך געטהאָן זײַן אַרבייט מיט חשק. אַבײַ סעל זיך שעמהענדיג פאַר דער קלײנער מיידעל, וואָס בלאָזט געשווינד- דער און שטאַרקער פאַר איהם און טרינקט אויס מעהר וואַסער פאַר איהם. אַנטאָן איז פּון איהם צופריעדען געווען און בעשטימט איהם צו האַלטען פאַר אַ מיטבלאָזער און איהם אויסצולערנען די מלאכה. דער אויפזעהער, אַ קלײנער אידעל מיט אַ רונדיגען קאָפּעליושעל, וואָס איז נוי אַ מײזעל אַרומגעלאָפּען פּון אײַן ווינקעל קאַמער צום צווייטען, איז צום סוף צוגעקומען צו אַנטאַנ'ען און בעמערקענדיג דעם נייעם בלאָזער — האָט ער געפרעגט:

— ווער איז דאָס?

האָט אַנטאָן געענטפּערט:

— עס איז אַ אינגעל פּון שטאָדט, וועלכען דער פּאָטער האָט מיר געגעבען אויף דער לעהר. ער וואוינט ביי מיר און איד לערען איהם אויס די מלאכה.

— און אַ פּאַס האט ער?

— ער איז דאָך נאָך אַ אינגעל, ער בעדאַרף ניט קײן פּאַס.

— אלע בעדאַרפען אַ פּאַס. איהר ווייסט דאָך, דער סטראַזשניק.

אין אַ פּאַבריק בעדאַרפען אלע ארבייטער אַ פּאַס. ווער עס וויל ארביי- טען דער מוז האָבען אַ פּאַס — זאָגט דער אידעל זיכער.

— איד נעהם עס אויף מיר, איד וועל איהם שוין צושטעלען —

זאָגט אַנטאָן טראַכטענדיג, אז ער וואָלט מיט'ן סטראַזשניק שוין דורכ- קומען.

דער זייג'ר האָט געשלאָגען צוועלף. די פּאַבריק האָט געפּיפּט און די ארבייטער זיינען אַרויס אויפ'ן הויף. די ווייבער האָבען שוין גע-

ווארט מיט די טעפלאך עסען און יעדע משפחה האָט זיך פערקליבען אין אַן אַנדער ווינקעל און געגעסען. מאַטקע איז מיטגעגאנגען מיט אַנטאָנ'ס משפחה. די גויע האָט פאר איהם געבראַכט אַ לעפעל און אַנטאָן האָט איהם צוגערוקט צום טעפעל אינאיינעם מיט זיינע קינדער, זאָגענדיג זיין ווייב :

— ווייסט, אין דעם יונג וועל איך האָבען אַ גוטען בלאָזער. אין אַביסעל צייט וועט ער מיר זיין אַ בעהעלפער, ווי אונזער יאָשי עליז השלום. ער האָט געמיינט זיין עלטסטען אינגעל, וואָס איז איהם גע־שטאַרבען פון סוכאַטע, ווי די מעהרסטע קינדער וואָס אַרבייטען אין די הוטעס.

און דענסטמאָל, ווען די קינדער זיינען געשטאַנען פאַר דער מוֹר־טער און געוויזען איהר די גרויסע בייכער און בעריהמט זיך מיט די עמער וואָסער וואָס זיי האָבען אויסגעטרונקען, האָט מאַטקע מיט בענק־שאַפט געקוקט אויפ'ן שוואַרצען וואַלד וואָס האָט זיך געוויזען אין דער נאָהענט. ער האָט געבלאָזען אויף זיינע אָפגעבריהטע הענד און גע־טראַכט ווי אַזוי אַרויסצוקריגען זיך פון דעם „גיהנום“, אין וועלכען ער איז אַריינגעפאַלען.

.2

מאטקע ראטעוועט זיך פון „ניהנום“

פארנאכט. די גוים זיינען געזעסען פאר דער טהיר פון זייערע הייזלעך און האָבען אָבגעאַטהעמט פון דער גליהענדער לופט וואָס זיי האָבען אין זיך איינגעזאָפּט דעם גאַנצען טאָג אין דער הומע. די על-טערע זיינען מיט געווען און געלעגען ווי קלעצלעך און געקוקט מיט אויסגעלאָשענע אויגען ערגעץ. די קינדער אָבער, וועלכע זיינען ווי די עלטערע אַ גאַנצען טאָג אין „הומע“ געווען און געגעסען פייערדיגע לופט, און אָנגעגאַסען זיך די בייכער מיט וואַסער — זיי האָט נאָך גע-טראָגען דער קינדערשער אימפעט. זיי האָבען נאָך געמיט און חשק געהאַט צו שפּיעלען זיך און אויפצולאָכען פון צייט צו צייט. דאָס קינד דיטע לאָכען האָט בעלעבט און פרעהליך געמאַכט די שוואַרץ-פּעררוי-כערטע הייזלעך, וועלכע זיינען געשטאַנען ווי לאַנגווייליגע טרויעריגע קברים פאַר לעבעדיגע מתים. זייער לאָכען האָט ווי אַ זונענשטראַהל געשיינט אין געסעל און דאָרט האָנד אַרויסגערופען אַ לעבעדיגע, צו-פריעדענע מינע אויף די טויט-מיעדע פנים'ער פון זייערע עלטערען, וואָס האָבען געשטאַכט פאַר די הייזלעך.

מאָטקע האָט זיך צווישען די גוים, אין דער אַרבייטער-געסעל, אַרומגעדריעהט ווי אַ פרעמדער. ער האָט זיך ניט געפונען ניט צווישען די קינדער און ניט צווישען די עלטערע. די פריילידיגע געזעלען, די ערוואַקסענע יונגען, האָבען געטרונקען ביער און געשטיעפּט מיט מייד-לעך, נאָר מאָטקע'ן האָבען זיי ניט מיטגענומען און געקוקט אויף איהם פון דער הויך אַראָב, אַ „געפונענער“, כאָטש מאָטקע האָט שוין גע-טראָגען אַ נייעם צייגענעם אַנצוג. וואָס אַנטאָן האָט פאַר איהם גע-זומען אין אידיש געוועלבעל אויף באָרג. מיט די קינדער האָט ער זיך ניט געוואָלט חבר'ן. עס האָט איהם ניט געפאַסט אלס עלטערער „בלאָד-זער“. און לאַנגווייליג איז איהם געווען דאָ אין דער „פאַבריק“ פון דער

ערשטער מינוט וואָס ער איז דאָ אַרײַנגעקומען. ער האָט דאָס אַלעס
ניט פֿערשטאַנען. צוערשט האָט איהם די פּאַבריק מיט די פּײַערלעך
אַון די נײַע מענשען אויסגעזעהן זעהר אינטערעסאַנט און ער האָט
עם געהאַלטען פֿאַר אַ שפּיעל. אז ער האָט אָבער דערזעהן, אז יעדען
טאָג איז דאָס זעלבע, יעדען טאָג קומט מען אין דער הוטע אַרײַן, און
יעדען טאָג בלאָזען, בלאָזען... איז עס איהם אזוי פֿער'מאוס'ט און
לאַנגווייליג געוואָרען, אז ער האָט געוואָלט אוועקגעהן. נור דערווייל
האָט זיך ניט געמאַכט די געלעגענהייט. און עס האָט איהם אָבגע-
האַלטען דערפון עפעס אַ מאָדנע זאַך.

טאַמאָן האָט געהאַט אַ מיידעל פֿון אַ יאָהר אַכט, נײַן, און אַפֿשר
אַלטער. אַ קאַליקע, וואָס האָט ניט געקענט געהן אויף די פּיס, פּיס האָט
זי יאָ געהאַט, נור ווי דינע צובראַכענע שטעקלעך, און זי האָט געמוזט
זיצען אונטער זיך. אַלע האָבען געשריען אויף איהר. טײלמאַל פֿלעגט
זי אָבזיצען גאַנצע טעג אויף דעם זעלבען אָרט, זי האָט קײן כּח ניט
געהאַט זיך אַלײן צו בעוועגען, און קײנער האָט קײן צײט ניט געהאַט
דאָס קינד אוועקצונעהמען פֿון אָרט און אויף אַן אַנדער אָרט צו זעצען.
און שטענדיג איז זי געווען אין וועג און מען האָט אָנגעטרעטען אויף
איהר — האָט מען געשריען, ווי דאָס קינד וואָלט שולדיג געווען. האָט
דאָס קינד געשמייכלט אין פנים אַרײַן, ווי עס וואָלט זיך געוואָלט
פֿערענטפֿערען. אַט די קאַליקע האָט מאַטקע'ן ניט געלאָזט אוועקגעהן
פֿון אַנטאָן'ס הויז.

עס איז אזוי געווען. די צווייטע נאַכט נאָך דעם ווי אַנטאָן האָט
שוין צוגענומען מאַטקע'ן פֿאַר אַ „בלאָזער“, האָט ער איהם אַהיים גע-
נומען צו זיך שלאָפֿען. אז עס איז געקומען צום לעגען זיך איז פֿאַר דעם
נײַעם טיטוואַוינער ניט געווען וואָ צו שלאָפֿען און מיט וואָס איהם
צוצורעקען. האָט אַנטאָניכע איהם געהייסען זיך אוועקלעגען בײַ דער
קאַליקע, וואָס איז געלעגען בעזונדער אין אַ ווינקעל. די אַנדערע קינד-
דער האָבען ניט געוואָלט געבען איהר שלאָפֿען. מאַטקע האָט געקוקט
אויף דעם ווינקעל, וואָ דאָס פֿעקעל בײַנער איז געלעגען אונטער אַ
קאַפֿטען ווי אַ קאַז, מיט השר. צום סוף האָט ער זיך אוועקגעלעגט. גע-
לעגען און געקוקט מיט מורא און פֿרעמדקײט אויף די הײליגע בילדער
וואָס זײַנען בעלויכטען מיט רױטע לעמלעך אויף דער וואַנד. געקלערט
האָט ער, אז ווען אַלע וועלען אײַנשלאָפֿען וועט ער זיך פֿרויס'נגב'ענען.

און ער האָט געקוקט אויף די זאכען, וואָס מיטצונעהמען אָדער אפשר אין דער שטיק איבער אַנטאָן'ס הויזען צו געהן און פון דאָרט געלד אַרויס'גנב'ענען און אַנטלויפֿען פון דאַנען. ערשט עס רוקט זיך ווער צו איהם און נאָרעט איין דאָס וואַרעם פֿנים'ל אין איהם ווי אַ קאַץ און מיט אַמאָל דערפֿיהלט ער, ווי צוויי דיגע הענטלעך נעהמען זיין האַלז אַרום.

ער האָט זיך דערשראָקען, אָבגעשאַקעלט זיך און געכאַפט זי קאַ-ליקע און אָבגעשטופּט פון זיך מיט עקעל. ער האָט געקוקט אויף דעם קינד. די קאַליקע האָט פֿערבויגען דאָס קעפֿעל, האַלב פֿערגלייסט די אויגען און אַ שמיכעל האָט בעגאָסען איהר גאַנץ פֿנים'ל, און געפֿרעהט זיך אין דער שטיק.

— דו, דו ווייסט, אין וואַלד איז דאָ אַ וואַסער, באַדען זיך דאָרט מענשען און שדים. דו ווייסט דערפֿון? — זאָגט צו איהם די קאַליקע פֿלוצלינג.

מאָסקע האָט איהר געוויזען די צונג, און פֿערדרעהט זיך אויף אַן אַנדער זייט.

— דו, דו וועסט מיך מיטנעהמען דאָרט אין וואַלד אַרױן און באַדען מיך אין וואַסער? — האָט די קאַליקע איהם געוועקט. ער האָט זי געקאַפֿיעט.

די קאַליקע האָט ניט געשריען, ניט געוויינט, נור מיט אַמאָל האָט מאָסקע דערפֿיהלט אַ וואַרעמקייט. עס האָט זיך ווער ענג צוגעקאַרטשעט צו איהם און בעהאַלטען אין איהם דעם קאַפּ, דאָס לייב, די פֿיס און געפֿיעשטשעט איהם און געגלעט איהם, ווי אַ הינטעל וואַלט געלעקט. מאָסקע איז שוין געלעגען און האָט זיך ניט געריהרט פֿון אָרט.

נור פון דענסטמאָל אָן האָט ער געהאַט אַ מאָדנע געפֿיהל צו דער קאַליקע. ער האָט ניט געקענט דורכגעהן און זעהן ווי די קאַליקע קוקט מיט קנאה אויף די קינדער ווי זיי שפּיעלען זיך אין געסעל, און זי קען זיך ניט ריהרען. מאָסקע האָט זי אָנגענומען און איבערגעטראָגען פֿון שטיבעל צו די קינדער צו. האָט ער עס שוין געמוזט שמענדיג טהאָן. ער האָט זיך מיט דער קאַליקע אַרומגעטראָגען און געוואָרען איהר אַפּעקון. ער האָט זי פֿינד געהאַט און פֿלעגט זי שלאָגען ווען קינדער האָט ניט געזעהן, שטאַרכען זי אונטער'ן אָרעם, נור די קאַליקע האָט געקוקט אויף איהם מיט איהרע קליינע שוואַכע אויגעלעך און געשמיר-

בעלט מיט די דינע ליפען, האָט ער עס ניט געקענט אַריבערטראָגען. ער האָט ניט געקענט אַוועקגעהן פון אָרט, ער איז ניט געגאַנגען אין וואַלד אַרײַן, איז ניט מיטגעגאַנגען מיט די גרויסע געזעלען, נור איז געשטאַנען און אָבגעהיט די קאַליקע, און זי געטראַגען פון איין אָרט צום צווייטען.

דאָס האָט איהם ניט געלאָזט אַוועקגעהן פון אַנטאָן'ען. ער האָט אָפט געטראַכט, אז ער וועט די קאַליקע מיטנעהמען אַמאָל אין וואַלד אַרײַן און אויסגראָבען א גרוב און וועט זי דאָרט בעגראָבען, דערנאָך וועט ער אַנטלויפען פון דער טרויעריגער פּאַבריק. ער וואַלט דאָס גע- טהאָן אויך, נור ער האָט זיך געשעהמט צו טראָגען זי אויף די פּלײַ- צעס איבער'ן געסעל.

די קאַנטאַר פון דער פּאַבריק האָט געהאַט אַ געוועלבעל פאַר די אַרבייטער. די גוים פון דער פּאַבריק האָבען ניט געקריגען בע- צאָהלט פאַר זייער אַרבייט מיט געלד, נור מיט קוויטלעך אין געוועל- בעל אַרײַן, אויף וועלכע זיי האָבען גענומען עסענוואַרג און קליידונג. דער איד פון דער הומע האָט צוטהיילט די הערשאַפט איבער די גוים צו זיין משפּחה און א פעטער זיינער האָט געהאַלטען דאָס געוועלבעל פאַר די גוים, און וועלכער האָט זיי געצאָהלט אַכציג קאָפּיקעס סחורה פאַר אַ רובל, פאַר דעם פּלעגען זיך אין דעם געוועלבעל זונטאג צוואַמען- קומען די גויעס און די גוים, אָבנעהמען זייער פּאַסט און דיענען זייער גאָט — דאָס געוועלבעל איז אויך געווען זייער גאָטעסהויז. די אַרבייטער זיינען געווען קאַטאַליקען און די רוסישע פּאָליציי האָט זיי גיט ערלויבט קיין אייגענע קאַטאַלישע קירכע. זיי האָבען מורא געהאַט אָבצוריקמען זייער געבעט ביי אַ גוי אין שטוב, כדי די פּאָליציי זאָל זיי ניט כאַפען — זיינען זיי זיך צוואַמענגעקומען צום אידען אין גע- וועלבעל, — אַ איריש געוועלבעל, וועט קיינער ניט הוישר זיין. אויפ' געהאַנגען אויף די זעק מעהל אַ בילד פון דער הייליגער מוטער און פאַר איהר האָבען זיי געבעטען. מאַסקע איז געשטאַנען אויף דער וואַר, אָבגעוואַרט אויב ס'געהט ניט דער אוריאַדניק. ווען דער אוריאַדניק איז אָנגעקומען, האָט מען דאָס הייליגע בילד בעהאַלטען און מען האָט זיך גענומען מעהל וועגען, נאַפט קויפען און ביער טרינקען, וואַרים שכור'ן אין געוועלבעל איז געווען אַ גרינגערע עבירה פאַר'ן אוריאַדניק ווי גאָט בעמען.

דורך דעם וואָס מאַטקע האָט געהיט דעם אוריִאָדניק, איז ער גע-
 וואָרען אַ נאַנצער חשוב ביי די גוים. איבריגענס איז שוין צוליעב איהם
 צווישען די אידען פון קאַנטאָר און די גוים אין פאַבריק אָנגענאַנגען אַ
 שטיקע מלחמה, די אידען אין קאַנטאָר האָבען געוואוסט אַז מאַטקע איז
 אַ איד, און אַ איריש קינד געפינט זיך אין גוי'שע הענד. די גוים, ווי
 אונטערדריקט זיי זיינען געווען, דאָך זיינען זיי שטאַלץ געווען, וואָס
 ביי זיי געפינט זיך אַ אירישע נשמה, זיי ראַטעווען איהר אַרויס פון
 "טייפּעל", און געהאַלטען מאַטקע'ן פאַר אַן אייגענס פון גאַנצען דאָרף
 גוים, דערווייל האָבען ביידע צדדים נאָך מורא געהאַט אַריינצומישען
 דעם אוריִאָדניק אין דעם עסק, און פון דעם האָט גאַנץ גוט געוואוסט
 מאַטקע, און ער האָט אויסגענוצט די מחלוקה איבער איהם. ער פלעגט
 אַפּטמאַל אַריינקומען אין געוועלבעל, וואו די אידענע איז געזעסען און
 געזאָגט תהלים, און איבערגעשראַקען די אידענע:

— איהר ווייסט, איך בין אַ איד.

— אוי! קרעכצט די אידענע — אַ איד אין אַ גוי'אישע שטוב.

עסט טרפות, בעט צו עבודה זרות, אוי!

— גיט מיר צוקערקעס, וועל איך גיט קוישען דעם צלם.

— אוי איז מיר, וואָס מען הערט זיך אָן — זאָגט די איז ענע, און

געהמט אַ האַנד מיט צוקערקעס און גיט עס מאַטקע'ן.

— און מאַך אַ ברכה — זאָגט די אידענע.

— אַה, פאַר דעם מאַכען אַ אירישע ברכה? איהר וועט געבען

צוויי זעמעל צו, וועל איך מאַכען אַ אירישע ברכה.

די אידענע האָט זיך אויסגעדרונגען מיט איהם אויף אַנדערהאַל-

בען, און אויסגעהאַנדעלט אַ ברכה פון מאַטקע'ן פאַר'ן אירישען גאַט.

און מיט די פערדיענסטען, וואָס מאַטקע האָט געמאַכט פון דער

אירישער אמונה האָט ער זיך תמיד געטהיילט מיט דער קאַליקע.

נור דאָך איז מאַטקע געטריי געבליבען דעם אירישען גאַט, וואָרים

וויפיעל אַנטאָן האָט איהם גיט געסטראַשעט מיט'ן דימען, וויפיעל

די שקצים און די שיקסעס האָבען גיט געלאַכט פון איהם, דעם צלם

האַט ער גיט געוואָלט קושען, דאָס געבעט צו דער "מאַטקע באַסקע"

האַט ער גיט געוואָלט זאָגען, און אז די גויע, די אַנטאַניכע האָט איהם

איבערגע'צלם'ט, האָט ער אויסגעשפּיגען און איז געלאָפּען צום ברונען

דאָס פנים אַבוואַשען.

א מאַרנע געפיהל איז דאָס געווען ביי איהם. יעדעס מאָל ווען די גויע האָט איהם געוואָלט איבער'צלם/ען, האָט ער די מאַמע דערזעהען. די רויטע זלאַטע, ווי זי זיצט און נעהט איהם די הויזען און טרערען דינען איהר איבער'ן פנים, און ער לינגט א נאקעטער אין ווינקעל קעלער און קוקט אויף דער מאַמע'ס טרויעריגען פנים...

און דערווייל איז איהם אלעס אזוי פער'מאוס'ט געוואָרען, דאָס בלאָזען אין פייער, דער ברענענדיגער אויווען און דאָס עסען מיט'ן אנגערויכערטען חזיר-שמאַלץ, און דאָס שוואַרצע ארבייטער-געסעל.

מיט די הייליגע בילדער, וואָס הענגען ביי אַנטאָנ'ען אין שטוב.

דריי יאהר איז מאַטקע אַבגעווען מיט די גוים אין די הוטע און עס האָט זיך געדאַכט אז אין דעם פייער פון די הוטע האָט זיך מאַטקע אויסגעגלייט פאר זיין לעבען. זיינע ארימס זענען שטאַרק געוואָרען. ברייט און זענען געוואָהנט געווען אומצוגעהן מיט פייער... זיין פנים מענליך, אַבגעברענט און רויה, און זיין קערפער האָט שוין אלעס איר בערגעטראָגען — בויגזאַם און שטאַרק. זיין אטעם איז געוואוינט געווען צו אטעמען פייער. עס איז געווען ווי די נאַטור וואָלט געדאַרנט דערפאר, אז מאַטקע זאָל זיין צוגעפאַסט צו זיין לעבען — האָט זי איהם אריינגעשיקט אין דעם גהנים, אז ער זאָל אויסגעגלייט און אויסגעקאוועט ווערען — רייה פאר זיין לעבען.

נור באלד האָט זיך געמאַכט איהם א געלעגענהייט צו פערלאָזען

די הוטע.

נאָך האָבען זיך די אידען און די גוים פון דער פאַבריק געגרייט אויף מלחמה איבער מאַטקע'ן, ווען מאַטקע האָט זיי פלוצים אלער מען פערלאָזט. עס איז אזוי געשעהן. אַמאָל, אין אַ פאַרנאַכט, ווען די גוים זיינען מיעד פון דער פאַבריק אהיים געקומען, האָט זיך פלוצים צום איבער'ן וועג, וואָס פיהרט דורך דאָס ארבייטער-געסעל, געוויזען א הויכע לאַנגע בויך מיט פענסטערלעך און א קוימען ווי א נרויסע שטוב, איינגעשפאַנט צו צוויי חיות, וואָס דאָס זיינען ניט געווען ניט

קיין פערד און ניט קיין עולען. הינטער'ן בויד זיינען נאָכגעגאנגען און
 עולעל א הונד און א ציעג אָנגעבונדען צו דער בויד. פון די פענסטער
 האָט ארויסגעקוקט א מיידעל און א הויכער יונג מיט א באַטיס אין דער
 האַנד און נאָכגעגאנגען נאָך דער בויד. ערגעץ-וואו פון אינוועניג האָט
 מען געהערט בעמבעלעך און א פויגעל פיסמשען. אז די קינדער
 פון געסעל האָבען דערזעהן די בויד פון די קאָמעדיאַנטען
 מיט דעם עולעל און דער ציעג. האָבען זיי געמאכט אועלכע געוואַלדען
 פון פרייד. אז זיי האָבען דאָס געסעל פעהילכט, און זיינען נאָכגעלאָר
 פּען נאָך דער בויד. מאַסקע האָט זיך אויך שטאַרק דערפרעהט מיט
 די קאָמעדיאַנטען און דעם פייגעל וואָס איז געווען אין שטייג. ער
 איז נאָכגעלאָפּען נאָך דער בויד. ער האָט געהערט הינטער זיך זיין נאָך
 מען רופען (צי האָט זיך איהם נור געדאַכט אזוי). ער האָט זיך אומגע-
 טוט און דערזעהן דאָס קינד. די קאָליקע איז איינע אַליין איבערגע-
 בליבען זיצען אויף איהר אָרט אין מיטען געסעל און אלע זיינען אַנטלאָר
 פּען פון איהר. ניט קלערענדיג קיין סך האָט ער געכאַפּט די קאָליקע
 אויף די פלייצעס און נאָכגעלאָפּען נאָך דער בויד. א שטיק וועג און
 וואָלד אריין. די איבריגע קינדער זיינען שוין אָבעשטאַנען. צוריקגע-
 גאַנגען. איהם גערופען :

— מאַסקע, מאַסקע, קעגן זיך אום, עס ווערט פינסטער.

מאַסקע האָט אָבער ניט געקלערט פון צוריקגעהרען זיך. ער איז
 נאָכגעגאנגען נאָך דער בויד. אויף זיינע פלייצעס די קאָליקע, וועלכע
 האָט איהם מיט די הענטלעך אַרומגענומען דעם האַל. ער האָט גע-
 וואוסט ביי זיך, אז צוריקגעהן אין דער פאַכריס פייער בלאָזען, וועט
 ער שוין ניט. ער האָט געוואוסט, אז ער וועט נאָכגען נאָך דער „בויד“
 מיט די עולען און די פאַפּונאיען, און וואו זיי וועלען בלייבען נעכטיגען
 וועט ער אויך בלייבען און וואו זיי וועלען געהן, וועט ער אויך געהן.
 נור וואָס טוהט ער מיט דער קאָליקע וואָס ער האָט אויף די פליי-
 צעס? צוריקגעהן אין דאָרף. זי צוריקטראָגען, וועט ער ניט. ער וועט
 פערליצערן די סאַטאַרינשטיקעס. ער האָט אַראָבענומען די זאָליקע
 בון זיינע פלייצעס און געוואָרען אויף דר'ערד, און איז אַנטלאָפּען.
 נור א פאַר סאָל איז ער צוריקגעגאנגען. דאָס מיידעל איז געווען, און
 דינע צובראָכענע פיסלעך אונטער זיך, און געקוקט אויף איהם. נור
 איהרע אויגען זיינען יאָצט נעמען געוואָרען. גלאַנצענדיגער און שרעק-

קעדיג. און וואָס גרעסער עס זיינען די אויגען ביי דער מיידעל געוואָר
 דען, צלץ בייזער איז ער געוואָרען אויף איהר. ער האָט זי איינגע מאַל
 נישט אָנגעבויקערט און איז אַנטלאָפּען. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז
 זי רופט זיין נאָמען. ער האָט זי אָנגענומען מיט ביידע פינגער פאַר
 איהר דינעם האַלז, נור זי האָט גאָר נישט געזאָגט, געקוקט אויף איהם
 און געשמייכלט, האָט ער איהר אָנגעלאָזט. דערנאָך האָט ער געוואָלט
 דעם וואַלד אונטערצינדען אינאיינעם מיט דער קאַליקע, האָט ער נישט
 געהאַט קיין פּייער. און דאָ איז שוין די בויד געווען אַוועקגעפּאַהרען.
 האָט ער אָנגעהויבען צו פאַטשען די קאַליקע, און געשריען צו איהר:
 „שריי, וויין, שריי!“ און איז אַנטלאָפּען. געלאָפּען נאָכ'ן גערויש פּון
 לי רעדער, וואָס פּיהרען די קאַטאַרינשטשיקעס.
 נור די קאַליקע האָט נישט געשריען און נישט געוויינט. די נאַכט איז
 וואָס אַמאָל שוואַרצער געוואָרען, און מאַטקע'ן האָט זיך געדאַכט, אַז
 פּון דער נאַכט קוקען אַרויס די צוויי גרויסע אויגען פּון דער קאַליקע
 און קוקען איהם נאָך פּון הינטען.
 ער האָט געפּיהלעט די אויגען אויף זיין לוקען...

.8

קאטארינשטשיקעם.

די בויד איז געפאָהרען און מאַטקע איז ווי אַ חונד נאָכגעלאָפּען
 ניט וויסענדיג וואוהין עס פערפיהרט איהם. דער יונג מיט'ן רינגעלע
 אין אויער, וואָס איז נאָכגעגאָנגען נאָכ'ן וואָגען האָט שוין מאַטקע'ן
 געהאַט בעמערקט און געפרעגט איהם וואָס ער וויל. מאַטקע האט ניט
 געענטפערט. ער איז געשטאַנען ווען מען האָט זיך אָבגעשטעלט און
 געלאָפּען ווען מען איז געפאָהרען. שפּעט אין אַכענד האָבען זיך די
 קאטארינשטשיקעס אָבגעשטעלט אויף אַ פעלד נעבען אַ וועלדעל, ניט
 ווייט פון אַ דאָרף. דער הויכער יונג האָט אויסגעשפּאַנט די בהמות,
 וואָס האָבען געשלעפּט די בויד, און זיי אָנגעבונדען ביי די רעדער
 זיי פּאַשען. ער האָט זיך גענומען צוזאַמענקלייבען העלצער און צווייגען
 פון וואַלד און אָנגעלעגט אַ פייער. צום פייער האָט זיך פּלוצים מאַטקע
 אונטערגע'גנב'עט מיט אַ פּולען אַרים טרוקענע צווייגען, וואָס ער האָט
 אויך פון דעם וואַלד צוזאַמענגעקליבען און האָט געהאַלפּען דאָס פייער
 אויפבלאָזען. דער יונג האָט איהם אָבגעשטעלט:

— ווער ביזטו?

— איך ווייס ניט.

— וואָס הייסט?

— איך האָב ניט קיין טאַטע, איך האָב ניט קיין מאַמע.

— פון וואָגען קומסטו?

— איך בין נאָך דער בויד נאָכגעלאָפּען.

— וואו ביזטו געווען?

— איך בין געווען אין דער „הוטע“, ביי די גוים — האָבען זיי
 מיך געוואַלט שמד'ן, געשלאָגען, אַז איך זאָל דעם טרפּה'נעם צלם קר
 שען, האָב איך ניט געוואַלט, בין איך אַנטלאָפּען פון זיי. בין איך גע-

כאנען אויפ'ן וועג האָב איך אייך געזעהן — בין איך נאָך אייך נאָכ-
געלאָפּען.

— וואָס ווילסטו דאָ טהאָן ?

— נעהמט'ס מיך מיט, איך וועל העלפען די פּערד טרייבען, איך
קען, איך וועל אלעס טהאָן, וואָס איהר וועט נור הייסען — איך קען.
נעהמט'ס מיך מיט.

מאָטקע האָט דאָס געזאָגט אין אזא טאָן, מיט אזא בעטענדיגע
שטימע, אז דער יונג האָט אויפגעהויבען פון פייער אַ ברענענדיגע
צווייג און בעלויכטען מאָטקע'ן. ער האָט געוואָלט זיין פנים זעהן.

— העי, אַלטער תּרח קום נור אַרויס, גיב נור אַ קוק.

פון די פענסטערלעך פון דער בויד, וועלכע זיינען שוין געווען
בעלויכטען מיט אַ שוואַך ליכט וואָס קומט פון אַ נאַפּט-לעמפעל, האָר-
בען מיט אַמאָל אייניגע געזיכטער אַרויסגעקוקט.

— וואָס איז געשעהן ?

— עפעס אַ קליינער „יאַט“ איז אונטערגעקומען. בעט זיך מ'זאָל
איהם מיטגעהמען.

— פּפּוי זאָלסטו מיר ווערען. די נכפּה (די נשמה) איז מיר
אַרויס, געמיינט, אז מען וויל די גדולים (די פּערד) אַוועק'לעכ'נען.
אַדער דער אַדון (דער סטראַזשניק) איז געקומען. יאָג איהם אַוועק. מיר
זועלען כּאלד האָבען אַ דאָרף גוים, אוראי אַ שגן פון דאָרף, — האָט
אַ שטימע פון אַ פנים אַרויסגערעדט.

— ניין, עס איז אַ לינקער „יאַט“. (א גנב'שער חברה-מאָן).

— וואָס וויל ער ? פיהר איהם אַריין, לאָמיד זעהן.

דער יונג האָט אָנגענומען מאָטקע'ן און איהם אַריינגעבראַכט דורך
אַ קליינע הינטערשטע טהיר אין די בויד אַריין.

אַז מאָטקע איז אין בויד אַריין האָט ער קיין וואָרט ניט געקענט
אַרויסריידען. ער איז פּערכאַפט געוואָרען פון דעם וואָס ער האָט גע-
זעהן.

די בויד איז געווען אַ לאַנגע, שמאָלע שטוב, מיט קליינע אָבטהייר-
לונגען, וועלכע זיינען געווען פּערהאַנגען מיט פּאַרהאַנגלעך. אַ צוויי-
קליינע נאַפּט-לעמפלעך האָבען זיך געברענט אין די ווינקעלעך און ראָס
ליכט, וועלכעס איז געפּאַלען אויף די רויטע פּאַרהאַנגלעך, וואָס זיינען
געהאַנגען פאַר די בעטען האָט די שטוב געגעבען אַ וואַרימעס היימי-
געהען.

שעם אויסזעהן. אין מיטען בויד איז געהאנגען א גרויסע שטייג. אין איהר איז געזעסען אויף א שמעקעלע א רויטער פאפונאי, וועלכער האָט געהאלטען אין איין אַרויסקוויטשען א מענשליך וואָרט: „אַלטער תּרח“.

דער נאָמען פון דעם עלטסטען קאטארינשטיק, דעם בעל־הבית פון בויד. דער „אַלטער תּרח“ איז געלעגען מיט די גרויסע שטיוועל אויסגע־צויגען אויף א פאק מאַטראַצען, בעט־געוואַנד און ציגיינערשע קאַל־דרעס. ער האָט אויך געהאַט, ווי דער יונג, א רינגעלע אין אויער, נוה א גאַלרענס און א גרעסערס. ער האָט געהאַט א גרויסען קאַפּ בעוואַק־סען מיט גראַהע האָר, וועלכע האָבען זיך געקרייזעלט ווי לאָקען, און אַרום דעם קאַפּ איז געגאַנגען א געגאַלטער פאַס, וואָס האָט ווי א רָאָד אויסגעגליכען און ארומגענומען דעם קאַרק, די פאות מיט דעם שטערען.

א פאַר שטאַרקע גראַהע ברעמען, וואָס האָט זיך געדאַכט, אַז זיי זיינען אַבגעפאדערט, האָבען איהם פערדעקט די אויגען, נור די נאָז, וואָס איז געווען פלאַטשיג, ברייט, בעוואַקסען מיט איינצעלנע שפיציגע האָר, האָט הויך געבלאָזען, געשנאָרכלט וואַכעדיגערהייט אין צופלאַשעט זוי א ווינד די גרויסע דיקע וואַנצעס, וואָס האָבען געהאַנגען אויף די פּעטע ליפּען. מיט דער האַנד, אין וועלכער ער האָט געהאַלטען א קליינע, פערסמאַלעמע און האַלב־אויפגעגעסענע לולקע, האָט ער געגעבען א סאַך און א וואונק געטהאָן מיט די אויגען, אַז מען זאָל איהם צופיה־רען מאַטקע'ן.

דער הויכער יונג מיט'ן באַטעק אין דער האַנד האָט אָנגענומען מאַטקע'ן ביים רוקען און אַוועקגעשמעלט פאַר'ן „אַלטען תּרח“.

דער „אַלטער תּרח“ האָט זיך אָבער ניט געריהרט פון אַרמ, אָנגע־קוקט איהם, און געגעבען א ברום:

— העי, מכשפה, גיב נור אַהער די לאַמפּ.

פון א ווינקעל האָט זיך ווער אפירגערקט און צוגעטראָנען אַ לאַמפּ. מאַטקע האָט נור בעמערקט שוואַרצע לאַנגע ווייבערשע האָר, וועלכע האָבען זיך שוין געגראָהט, און א רויט אַבגעברענט ווייבערשע ליב, וואָס האָט אַרויסגעקוקט פון א צוריסענעם רוימען קאַפּטען.

דער „אַלטער תּרח“ האָט גענומען דעם לאַמפּ, בעלויבטען מאַט־קע'ן, אָנגעקוקט איהם און געפרעגט:

— ווער ביזטו?

מאַטקע האָט ניט געענטפערט. ער איז פּערכאַפּט געוואָרען פון

דעם סוויסטערען פון די קאנאדיקפויגעלעך, וואָס האָבן זיך געהאַט פון די ווינקלעך, פון דעם סוויטשען פון דעם פּאָפּונאַי. ער איז געווען ווי אַין אַן אַנדער וועלט, און איהם איז דאָ אזוי געפּעלען געוואָרען, אַז ער איז גרייט געווען דאָס לעבען אַוועקצוגעבען, אַזוי נור צו פּערבלייבען מיט זיי.

— ווער ביזטו? — פּרעגט נאָך אַמאָל איבער דער „אַלטער תּהוֹ” מיט אַ שטאַרקער באַס שטימע.

— איך בין אַ יתום, איך האָב קיין טאַטען ניט, איך האָב קיין מאַמע ניט — זאָגט וויעדער מאַטקע זיין בעקאַנטען שפּרוד פּאַסע טאָן, אין וועלכען עס הערט זיך אַי אַ זיינען, אַי אַן עקשנה.

— שוין געהערט. זאָגסט ליגען. אַ „כתב” האָסטו געשריבן.

אהער!

מאַטקע קוקט איהם אָן.

— האָסט אַ פּאַס, ווייז נור דעם פּאַס — ניט איהם דער פּאַס זינג צו פּערשטעהן וואָס דער אַלטער מיינט.

— איך האָב ניט קיין פּאַס. די פּאַס האָבען איהם גענומען.

— וועלכע גוים?

— וואָס האָבען מיר געכאַפט און מיך געוואָלט שמדן און איך האָב ניט געוואָלט, ווייל איך בין אַ איד. בין איך אַנטלאָפּען פון די — וועמען דערצעהלסטו די מעשיות, ביזט אַ גנב, ביזט אַנטלאָפּען פון אַסטראַנג פּאַליציי זוכט דיך. נעהם איהם, מיך וועלען איהם איבערגעבען צו דער פּאַליציי.

מאַטקע איז האַלב דערשראָקען געוואָרען, נור ער האָט געשמייכלעט. ער האָט געוואוסט, אַז איידער זיי קוקען זיך אום קען ער אַנטלויפן פּען פון זיי און דערפאַר האָט ער ניט מורא געהאַט. נור פּלוצים האָט ער עפעס דערזעהן, וואָס האָט איהם וויעדער דעם אַטהעם פּערכאַפט. פון אונטער אַ פּאַרהענגעל איז אַרויס אַ מיידעל, זי איז געווען אָנגעד טהאָן אין אַ רויטען טריקאָט, וואָס איז געווען אויסגעגאַסען אויף איהרע יונגע שמאַלע פּיס, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז דער רויטער טריקאָט איז אַ צווייטע הויט פון איהר לייב. אויף די נאַקעטע הענד און ברוסטען אַרויפגעוואָרפען אַ בלאָהליך טולען קאַפּטענדעל. די האָר איהרע זיינען געווען שוואַרץ, לאַנג און צופּלאַשעט איבערן נאַצען רוקען און פּנים.

זי האָט מיט איין האַנד אוועקגעשאַרט די האָר פון פנים און מאַסקע
האָט דערזעהן אַ פּאָר שוואַרצע, יונגע, ברענענדיגע אויגען, אַ פּאָר רויטע
אַבגעפּאַרבעטע ליפעלעך און בעקעלעך, און אַ פּאָר גרויסע גאַלדענע רינג-
צען האָבען זיך געבאַמבעלט אויף איהרע אויערען. אין דער האַנד האָט
זי געהאַלטען אַ שפיגעלע, אין איהרע האָר האָט געשטעקט אַ קאַפּ,
און אויף איהר אַקסעל איז געשטאַנען אַ בלאַנער פּויגעל מיט אַ לאַנגען
אַבגעגאַלדעטען שנאַבעל, וועלכער האָט עפעס געמראַטשעט. מאַסקע
איז אזוי געווען פּערבאַפּט פון דעם בילד, אַז ער זאָגט שוין פּערגעסען
וואָס דער „אַלטער טרח“ האָט איהם געסטראַשעט און וואָס דער „הויז-
כער יונג“ האַלט איהם פּעכט ביים רוקען. ער האָט געקוקט אויף דער
מיידעל, אַ שמויכעל פון הנאה האָט פּערגאַסען זיין פנים און ער איז
גרייט געווען אוועקצולעגען זיך אַ טויטער צו איהרע פּיס.

— נו, זאָג בעסער מיט גוטען ווער דו ביזט, וועל איך דיך אַפּ-
לאַזען, ביזט אַ גנב, הע? אַנטלאָפּען פון אַסטראָג, וואָס? אַז ניט וועל
איך דיך איבערזעכען צו דער פּאַליציי — זאָגט דער אַלטער נאָך
אַמאָל.

— ווער איז דאָס? — פּרעגט די מיידעל מיט אַ קלינגענדען
שטימע.

— אַ גנב, געקומען אונז די „חיות“ אויסשפּאַנען — זאָגט דער
אַלטער.

— איך בין ניט קיין גנב, איך בין ניט אַנטלאָפּען, און פּאַר'ן
סטראַזשניק האָב איך ניט קיין מורא, און פּאַר אייך אויך ניט. איך
האָב פּאַר קיינעם ניט קיין מורא — שרייט אויס מאַסקע מיט זיכער-
קייט. ער איז רויט געוואָרען און איז צום ערשטען מאל אין זיין לעבען
פּערשעהמט געוואָרען פּאַר'ן מיידעל מיט'ן בלאַהען פּויגעל.

— וואָס, דו האָסט ניט קיין מורא! און אַז מען וועט דיך שלאַגן
גען? — זאָגט דער אַלטער מיט אַ געלעכטער.

— וועל איך צוריקשלאָגען, איך קען.

— וועסט צוריקשלאָגען, הע? — גיט איהם דער הויכער יונג.

וואָס שטעהט הינטער איהם, אַ קלאַפּ מיט'ן באַטען איבער'ן קאַפּ.

מאַסקע האָט זיך אויסגערדעהט, געמאַכט אַ פּויסט און געוואָלט

זיך וואַרפען אויפ'ן יונג. נור אין יונג'ס פנים און מינע האָט ער דער-
קענט, אַז מיט דעם קלאַפּ וואָס ער האָט איהם געגעבען איבער'ן קאַפּ.

האבען זיי איהם אריינגענומען אין זייער חברותא. מאטקע איז זיי געפעלען.

— אז די האנד זאל דיר אברארען — שפרינגט צו די אידענע. וואס דער „אלטער תרח“ האט זי פריהער גערופען „מכשפה“ און גיט א זעץ מיט איהר האנד דעם גרויסען יונג — קומט צוגעהן צו זיי א יתום, האט ניט קיין טאטע, ניט קיין מאמע, שלאגען זיי איהם; אז אויסגעריסען זאלט איהר ווערען. הער זיי ניט, די אלטע תרח'ס, זיי קענען דען ארבייטען, די גראבע ביכער, פרעסען קענען זיי. איד געהם דיד צו, איד וועל דיד האלטען. הער זיי ניט, בלייב מיט אונז.

— שאדט ניט, אלטע מכשפה, שאדט ניט. אז ער וויל ווערען א קאטארינשטיק, מוז ער קענען אויסהאלטען א קלאפ.

— קום נור אהער, קליינער „יאט“ — רופט איהם דער „אלטער

תרח“ — זוי רופט מען דיד ?

— מאטקע.

— ביי אונז וועסטו הייסען קליינער „שמד'ניק“. ווילסטו ?

— איד וויל.

— ווילסטו זיין א קאטארינשטיק ?

— יא.

— ציה מיר אראפ די שטיוועל.

מאטקע האט זיך גענומען די שטיוועל אראפציהען. עס האט לאנג געדויערט ביז מאטקע, מיט'ן גאנצען כח וואס ער האט געהאט, און וואס ער האט געוואלט זיך ווייזען פאר דער מיידעל, וועלכע איז נאך געשטאנען און איהם בעטראכט, האט אראפגעצויגען די שטיוועל פון „אלטען תרח'ס“ פיס אראפ, — אזוי שווער איז געווען די לאנגע באגליוועס אראפצויהען פון די פיעלע אנציעס, אין וועלכע דער אלטער מער האט זיך זיינע פיס איינגעוויקעלט. מאטקע האט געוויזען וואס ער קען. ער האט פלינקער די שטיוועל אראפגעצויגען ווי דער גרויסער יונג

טחוט דאָס יעדען אבענד. דער „אַלטער תרח" האָט געוואונקען צו דער
 מיידעל, אויף מאַטקע'ן געוויזען אז ער האָט כה, און געפרעגט די מיידעל
 דעל מיט אַ וואונק:

— נו, ווי געפעלט דיר דער נייער אורח?

— ער געפעלט מיר בעסער פאַר אייך ביידען, אַלטע היהנער
 פרעסערס — האָט די מיידעל אָנגעענטפערט און איז פערשוואונדען
 הינטער דעם פאַרהענגעל...

.4

מאָטקע זוערט אַ קונצענטראַכער.

צומאָרגענס אין דער פּרייה, בעגינען, האָט מען זיך געריכט וויי-
טער אין וועג אַרײַן. מאָטקע, וואָס האָט מיט די פּערד אין דרויסען גע-
נעכטיגט, האָט געקוקט אויף דעם „אַלטען תּרח“, און אַ בקשה און אַ
פּחד איז געלעגען אין זײַן בליק, ווי בײַ אַ הונד — אַז זײ זאָלען איהם
מיטנעהמען. דער „אַלטער תּרח“, אָנגעהאַנגן אין „פּאַלנע פּאַרם“ מיט'ן
גראָבען געפּלאַכטענעם באַטעק אין האַנד, מיט דער פּייפקע אין מויל
און מיט דעם קאַטאַרינאַרסקען היטעל, וואָס האָט אַ גלאַצענדיגען דאַ-
שעק, פּערזוואַרפען אויף זײַן נרשיבע, האָט געגעבען אַ מאַך מיט'ן באַ-
טעק אויף מאָטקע'ן און געגעבען אַ געשרײַ :

— העי, ממזר, נעהם צונויף דעם היי וואָס די „חיות“ האָבען
אָנגעוואַרפען און לעג אַרויף אויף דער בויד.

מאָטקע האָט נור אויף דעם געוואַרט, אַז מען זאָל איהם הייסען
עפעס טהאַן. פּלינג און מיט השק האָט ער צוזאַמענגעגראָכיעט דעם
היי, אַרויפגעלעגט אויף דער פּוהר. דער „הויכער“ יונג, וואָס דער „אַל-
טער תּרח“ האָט איהם גערופּען „קאַנאַריק“ (און מיר וועלען איהם אויך
אַזוי רופּען), האָט זיך גענומען די פּערד צו שפּאַנען.

וויעדער האָט מאָטקע געקוקט מיט זשערנע און פּרעגענדע אוי-
גען, אויב ער קען דאָ ניט מיטהעלפּען.

— העי, ממזר, ציה איין דעם רויטען „קל-זחומר“ אין שפּאַן ;
וואָס שטעהסט מיט פּערלעגטע הענד ! — און אַ פּלעם פּון באַטעק
האָט געגעבען אַ בריה איבער זײַנע פּלייצעס.

נאָך קיינמאָל איז מאָטקע ניט געווען אַזוי גליקליך פּון אַ קלאַפּ
זוי דאָס מאָל, וואָרום דער קלאַפּ איז געקומען פּון „אַלטען תּרח“ אַלײַן.
ער האָט איהם די האַנד געוואַלט קושען דערפּאַר, און פּלינג זיך גע-
כאַפט צום „רויטען קל-זחומר“.

זאלד זיינען געווען די „היות“ געשפאנט. פון דער בויד האט זיך אויפגעפענט א לערענדעל און עס האט זיך געוויזען דאס מיידעל אין דויטען מולענעם קאפטענדעל, וואס ער האט נעכטען געזעהן אין דער בויד.

זי האט זיך געקעמט די האר און געזונגען א ליעד אויף דויטש.

מױזענר האָב אײך געלײכט,
מױזענר האָב אײך אויפגעהערט,
נאָר אַז אײנעם
קען אײך נײט פּערגעסען.

מאטקע איז אזוי פערכאפט געווען פון ליעד, אז ער האט ניט געדאווסט וואו די אויגען אהינצומהאן, און האט נאך ניט געגלויבט אז מען געהט איהם מיט. זיין בעשיצערין, די דיקע אלטע פרוי, די „מכשפה“, וואס האט איהם נעכטען צוגענומען אויף איהר „גוט זאגען“, האט זיך ניט געוויזען אין פענסטער'ס, מען האט זי אבער אנגעזעהן, אז זי געפינט זיך אין דער „בויד“, און דעם רייד וואס איז ארויסגעגאנגען פון קוימען...

און טאקע האט זיך באַלד געוויזען איהר פנים פון א פענסטער'ס. זי האט געהאט פערבונדען דאס פנים מיט א טוך און די שווארצע קורלעס איהרע זיינען ניט געווען פערקעמט, האט זי טאקע אויסגעזעהן ווי א מכשפה. זי האט געגעבען א מאך מיט די ארויפגעשארטע ארבעל צום „אלטען תרח“ און א הנדעל האט זי צוגאסען אויף איהר פעט, אלס פליישיג געזיכט.

— וואס, דו פאהרסט אוועק „מיט'ן טרוקענעם“, אלטער תרח;
וואס וועל איד צושטעלען אויף מיטאג?

— האסט דאך עפעס צוגענומען א נייעם „מאכער“, לאמיר זעהן וואס ער קען — ווייזט ער מיט'ן באטעק אויף מאטקע'ן.

— העי, „אורח“, אנו לאמיר זעהן וואס דו וועסט ברענגען אויף „פריהשטיק“ פון דארף! — ווינקט צו איהם „קאנאריק“ מיט זיינע דייטע אויגען און מיט די רויטע האר, וואס האבען זיך איהם געקלעבט אויפ'ן „זומער-בעשפרענקעלמען“ שטערן פון פערשוויצטקייט.

— אויף מיטאג איד און אויף נאכט-עסען איד — ווינקט איהם

צו דער „אלטער תרח“. געה, לאָז דײַך דורך הינטער די היילעך פון דאָרף. מיר וועלען וואַרטען אויף דיר אויף יענער זייט ביים וועלדעל. מיט חשק האָט מאַטקע זיך געלאָזט אין דאָרף אַרײַן נאָך „פרייה שטיק“, „מיטאָג“ און „נאַכט־עסען“. ער האָט מורא געהאַט, אז די בויד זאָל איהם ניט איבערלאָזען און אַליין אַוועקפאַהרען אָהן איהם. אפשר איז עס אַ שפּיצעל וואָס מען טהוט איהם אָב, פטור צו ווערען פון איהם. ער האָט געוואַרפען אַ בעטענדיגען בליק צו דער „מכשפה“ מיט'ן פערבונדענעם פנים, אז זי זאָל אַ מליץ יושר זיין און וואַרטען אויף איהם. צום פענסטער'ל, וואו דאָס מיידעל איז געזעסען, האָט ער מורא געהאַט צו קוקען, און געלאָזט זיך אויף גאָט'ס חסד אין דאָרף אַרײַן.

ווי עס זאָל ניט זיין, ער האָט זיך געוואַלט אויספיינען פאַר דער חברה, ווייזען וואָס מאַטקע קען. ווי אַ קאַץ איז ער געקראַכען הינטער די היילעך פון דערפעל. און דענסטמאָל, ווען די פויערטעס מיט די קינדער זיינען אַרויס פון דערפעל בעוואונדערען די קאַטאָר רינשטיקעס מיט די פייגעל, וואָס זיינען פאַרכיינעפאַהרען דעם דערפעל מיט אַ געקלומפערין, האָט זיך מאַטקע אַרײַנגעלאָזט אין די הויפּען פון די פויערים. אין אַ זאַק אַרײַן האָט ער אַרײַנגעוואַרפען הוינער, קאַטשקעס, זיי צוגעדושעט, אז זיי זאָלען ניט שרייען, נור געזוכט האָט ער יונגע גענולעך, דערטאַפט, אָנגעכאַפט ביים העלזעל, און אַרײַן אין זאַק אַרײַן. באַלד איז דער זאַק פול געוואָרען מיט עופות, שווער געווען צו טראָגען, און ער איז געקראַכען אין זומ פען, איבער פלויען און צווישען בעוואַקסענע קוסטען, אז מען זאָל איהם ניט זעהן. די בויד האָט טאַקע געווארט אויף איהם אויפ'ן וועג, ביים וועלדעל. ער האָט זי דערזעהן, צוגעלאָפען מיט פרייד און אַרויסגעשיט פון זאַק די עופות.

די אַלטע „מכשפה“ האָט געטאַנצט פאַר פרייד און געמאַכט מיט שפּאַט צו „קאַנאַריק'ען“:

— נו, דו וואַלסט עס אויך געקענט, האָ? פּרעסער זיינט איהר, „אַרבייטען“ קענט איהר? גראַבע בייכער.

דער „אלטער תרח“ האָט גאָר ניט געזאָגט, דער יונג זאָל ניט גרויס ווערען ביי זיך, נור עפעס טיעף אַרײַנגעקלערט אין זיינע דיקע וואַנר צעם אַרײַן, זעהט אויס, געהאַט אַ פלאַן עפעס וועגען יונג. „קאַנאַריק“

האָט מאַטקען געגעבען א וואונק, אז ער זאָל זיך ארויפכאַפּען אויף דער בויך און מען איז ווייטער געפּאָהרען.

די „בויך“ איז געפּאָהרען איבער'ן וועג. די גלעקלעך האָבען געדילונגען, און פון יעדען דאָרף איז מען ארויסגעלאָפּען פון די הייזלעך, אויף זייער „בייז וואונדער“. מאַטקע האָט זיך געפיהלט גליקליך. ער איז מיט די קאטארינשטיקעס. איבער'ן גאַנצען וועג האָט ער געהערט דאָס מיידעל זינגען :

טויזענד האָב איך געליעבט,

טויזענד האָב איך אויפגעהערט,

פאַר אַן איינעם

קען איך ניט פערנעסען.

ער האָט זיך פּאָרגעשטעלט „דעם איינעם“, וועל קען דאָס זיין דער איינער, וואָס זי קען ניט פערנעסען? ניט אַנדערש, נור אַן אַפּער צייער פון דער קאָואַלעריע, וואָס האָט אַ פּערד און טראָגט שטיוועל מיט שפּאַנגס — דאָס טוז זיין „דער איינער“ וואָס זי קען ניט פערנעסען. זיין סאַטקע האָט איהם מקנא געווען. זאָן ער האָט איהם געדעהן איצט, ווי ער יוצט ערגעצוואו אין אַ שענק און טרינקט ביער און שפּיעלט אין קאָרטען און ווייסט גאָר ניט אַז זי, זיין געליעבטע, זיצט זיצט אין פענסטער'ל און זינגט צו איהם אַ טרויעריג לייער.

דער אַלטער קאטארינשטיק איז וויעדער געלעגען אויסגעצויגען אויף די ציניגעשרשע קאָלרעס, געגעסן די לולקע און איינגעהערט זיך צום געזאַנג, און די „מכשפה“ איז געשטאַנען ביי דער קיך און האָט געקאָכט די היהנער און געזולעך, וואָס מאַטקע האָט פון דאָרף צוגעגאַנגען. דער רויטער „קאַנאַריק“ איז איינגעשלאָפּען און מאַטקע האָט גענומען די לייצעס און האָט געפיהרט די בויך.

נאָך מיטאָג האָבען זיי זיך וויעדער אַבגעשטעלט הינטער אַ דאָרף ביי אַ וואַסער'ל, אויסגעשפּאַנט די „חיות“ און זיי געגעבען פּאַשע, און אַליין אויך גענומען עסען. מאַטקע'ן האָט מען נאָך ניט אַריינגעבעטען אין „בויך“ אַריין, נור די אַלטע האָט איהם אַרויסדערלאָנגט אויף אַ שטיק ברויט אַ שטיק היהנערעל, און ער האָט געגעסען מיט אַפעמיט. נאָכ'ן עסען האָט מען מאַטקע'ן געגעבען די ערשטע „פּראָבע“ אויסלערנען „אַרבייטען“. קודם כל האָט איהם דער אַלטער גענומען און געהויסען איהם זיך אַוועקשטעלען אויפ'ן קאַפּ. ער האָט זיך אַוועקגע-

שמעלט אויפ'ן קאפ. ער האט עס אָבער לאַנג ניט געקענט אויסהאַל-
טען. דאָס בלוט איז איהם געקומען אין פנים אריין און די פיס זיינען
שוואַך געוואָרען, ער האָט די פיס אַראָבגעלאָזט. אָבער פון ביידע זייטען
זיינען געשטאַנען דער אַלטער קאַטאַרינשטיק מיט'ן רויטען „קאַנאַ-
דיק“ און געשלאָגען מיט די באַטעקעס מאַסקע'ן יעדעס מאָל,
ווען ער האָט פרובירט די פיס אַראָבלאָזען. אָבער ניט דערפאַר האָט
ער אויסגעהאַלטען און געשטאַרקט זיך די פיס אין דער הויך צו האַל-
טען. מיט'ן קאָפּ אויף דר'ערד האָט ער בעמערקט ווי דאָס מיידעל
שמעהט אין פענסטער'ל און קוקט זיך צו ווי מען גערנט איהם
אויפ'ן קאָפּ שמעהן, און לאַכט יעדעס מאָל ווען ער כאַפט אַ קלאַפּ
פון באַטעקע. ער האָט געוואָלט זייען, אז ער קען אויך די „קונצען“,
און איז געשטאַנען אויפ'ן קאָפּ כאַטש דאָס פנים איז שוין פול געווען
מיט בלוט. און די אויגען האָבען איהם געשווינדעלט און דער רוקען
האַט געבראַכען. ער איז געשטאַנען נאָך אַ מינוט, נאָך אַ מינוט, און
צווייגעהאַלטען ביז דער אַלטער קאַטאַרינשטיק האָט געענדיגט צעהן
לען הונדערט.

די צווייטע פרובע איז געווען, אז מאַסקע זאָל עפעס מאַכען אַ
קונץ אויפ'ן פערד — דער „רויטער קלזחומר“. וואָרים אַלעס וואָס איז
געווען ביי די קאַטאַרינשטיקעס האָט געמוזט קענען מאַכען קונצען
און פערדיענען זיך זיין שטיקעל ברויט מיט „אַרבייטען“. אַזוי די
„חיות“, וואָס זיינען געווען געשטאַנט צו דער בויד האָבען ניט נור
בלויז געדאַרפט די בויד שלעפען, נור האָבען אויך געמוזט זיין „קונצען
מאַכערס“ און וויזען שטיק פאַר'ן עולם. דער „רויטער קלזחומר“ האָט
למשל, געקענט ניסען ווי אַ מענש, להבריל. און אז דער „אַלטער תרח“
האַט איהם ביים עק אָנגענומען, האָט ער געקענט שאַקלען מיט די
אזיערען, און דאָס איז זעהר געפעלען דעם עולם. יעצט האָט מען גע-
קלערט צו מאַכען עפעס אַ קונץ מיט מאַסקע'ן אויפ'ן פערד. מאַסקע
זאָל אַרײַנגייטען אויף איהם, אָנגעהאַן ווי אַ ליץ, מיט'ן קאָפּ אויפ'ן
פערד, און דאָס פערד, פערשמעלט, זאָל שאַקלען מיט די אזיערען און
ניסען.

דער „רויטער קלזחומר“ איז אַרויסגעקומען פון „יהוס“. דער
„אַלטער תרח“ האָט געמאַכט אַ טויש אויף איהם מיט צוויי קליינע הינט-
לעך וואָס האָבען געקענט געהן אויף אַ דראַט פון אַ צירקמיסטער.

און אמאָל איז דער „רויטער קל וחומר“ געווען אויסגעפּוצט מיט אַ בענ-דעלע אין עק און מיט שלייפלעך אין די אויערען און מיט אַ גלעקעלע אויפ'ן האַלז און אויף איהם איז געקומען אַריינצורייטען אין צירקוס די וועלט־בעריהממע פּערד־טענצערין „סאָווינע“, די שפּאַנערין. און געטראָגען האָט ער דענסטמאָל דעם שטאַלצען נאָמען „נעראָז“. היינט, אויף דער עלטער, איז ער אַריינגעפּאלען צום „אַלטען תּרה“ און ער האָט איהם געקרוינט מיט'ן אירישען נאָמען „דער רויטער קל וחומר“, ווייל ער האָט געהאַט צוויי רויטע פּלעקען אויפ'ן בויך, וואָס דאָס האָט איהם אמאָל אזוי בעריהמט געמאַכט, און מען האָט איהם אויס־געלערענט די קונץ פון ניסען און שאַקלען מיט די אויערען.

שטעהט ער איצט אַן אַלטער, אַ פּערלאַזטער, און לאָזט זיך אָנ־טהאַן דעם ווייבערישען רויטען צירקוס־קאַפּטען אויף די פּאָדערשטע צוויי פּיס, און אַ יונגער שנעק שטעהט אויף איהם מיט'ן קאַפּ אַראָב, און ער מוז נעביך צומאַכען מיט די אויערען און צוניסען ..

נור דער עיקר פּראָבע מיט מאַסקע'ן איז געווען ראַנגלען זיך מיט „קאַנאַריקען“ אויף „שפּאַנישע“ פּאַסקעס. מאַסקע וועט לעגען „קאַנאַריקען“, דאָס הייסט, „קאַנאַריק“ וועט זיך לאָזען לעגען פון איהם, כדי עס זאָל שעהנער אויסזעהן און מעהר אויפזעהן מאַכען, אַז דער „קליינער“ האָט געלעגט דעם „גרויסען“. און מאַסקע איז געוואָרען דער וועלט־בעריהמטער שפּאַנישער „טשעמפּיאָן סעווערין סערווערוס“, און ער וועט טראָגען אויף דער ברוסט „מעדאַלען“, וואָס ער האָט גע־קראָגען פון „קאַנסטאַנטינאָפּאָל“.

צו דעם צוועק האָט מען מאַסקע'ס גאַנצע לייב אויכגעשמירט מיט אזא מין חזיר־שמאַלץ און איהם אַרומגעבונדען ביי ביידע זייטען הענד און פּיס פעסט מיט האַנדטיכער, כדי דאָס גראָבע פּלייש פון די הענד און פּיס זאָל ווערען אָנגעלאָפּען און עס זאָל אויסזעהן, אז ער האָט שטאַרקע מוסקולען.

די האַנדטיכער האָבען געשניטען זיינע הענד און פּיס, און ער האָט מיט פּערגעניגען איבערגעטראָגען די יסורים וואָס ער איז אויס־געשטאַנען ביים לערנען צו ווערען אַ קאַטאַרינשטיק, וואָרים אין פענ־סטער'ל פון דער בויך איז געוועסען דאָס מיידעל מיט גאַלדענע לאַקען און האָט זיך געהאַלטען אין איין קעמען די האַר און זינגען דאָס טרוי־ערינזיסע ליעד:

טויוענד האָב איך געליעבט,
טויוענד האָב איך אויפגעהערט,
נאָר אָן איינעם
קען איך ניט פּערגעסען.
און מאַטקע האָט געהאַלטען אין איין קלערען : ווער קען זיין און
וואו קען זיין "רער איינער" אָן וועלכען זי קען ניט פּערגעסען ?

5.

מאָטקע זוערט אַ זועלט בעריהמטער שפּאַנישער „טשאַמפּיאָן“.

עס איז אַדורך געגאַנגען א שטיק צייט, מאָטקע האָט זיך געפונען ביי די קונצען מאַכערס, אויסגעשטאַנען אלע מדורי גיהנום פון די בראַד־קונסט. דער „אַלטער תּרח“ האָט אויך לאנג געשלאָגען מיט'ן באַטעק ביז מאָטקע איז געוואָרען אַ גאַנצער קונצען־מאַכער און איז שוין אַרויסגעטראַטען מיט די „טרופּע“.

פון פּריהמאַרגענס אָן האָט זיך געקאַכט אין מאַרק ווי אין אַ קעסעל. פון אלע דערפּער אַרום זיינען די פּויערים אָנגעקומען אויף זייערע וואַכעדיגע וועגען און אָבגעאַרכייטע פּערד, די שררות אויף זיי שרע קאָטשען און בולאַנען — זעהן דאָס גרויסע וואַונדער, ווי די דראַג טען־געהערין טאַנצט אויף אַ דראַם. מען זאָגט, אז אפילו פון די נאָהענ־טע שטערמלעך זיינען זיך פּיעל צוזאַמענגעפּאַהרען אין דער קרייז־שטאָרט ק. וואו די בעריהמטע קונצעמאַכערס האָבען זיך אָבגעשטעלט — התן־כלה פאַר, גלאַט אַזוי יונגע ווייבלעך און פּראַנטען, וואָס האָן בען ניט בעסערס צו טהאָן. אַ דראַם האָט מען געצויגען איבער'ן מאַרק פּונ'ם קיילערס'ס הויז אַרויס ביז צו דער קירכע. און פון ברעטער האָט מען אַ ביהנע אויפגעקלאַפּט, אויף וועלכער די בעריהמטע אַטלעטען „קאַנאַריק“ און דער יונגער שפּאַניער טשאַמפּיאָן „סערזועדוס“ — וואָס דערמיט מיינט מען אונזער מאָטקע גנב — וועלען זיך ראַנגלען און קונצען מאַכען. נור דערווייל געהט מאָטקע אַרום פון פּריהמאַרגען אָן אין אַ פאַר מאַדנע ווייסע הויזען, וואָס דערגרייכען ווי ביי אַ אַר־דענע פון האַלז ביז צו די קניען. און אויפ'ן סאַמע מיטען „הינטען“ האָט ער אַ זייגער אויפגעמאַהלט. און די גאַנצע וועלט לאַכט דערפון יעדעס מאָל ווען ער דרעהט זיך אויס מיט'ן הינטען צום עולם אויך ווייזט ווי שפּעט עס איז... און ניט ער אַליין געהט אַזוי אָנגעטהאָן. נור „קאַנאַריק“ אויך. קאַנאַריק האָט נאָך אָנגעמאַהלען זיין געזיכט מיט

שגאָרצע צייכענס פון סאָזשע, און די רויטע האָר קלעפּען זיך איהם אויף די ברעמען, זעהט ער אויס ווי אַ טייוועל. נור דער „אַלטער תּרדו“ איז אָנגעטהאָן ווי אַן אמת'ער קונצענמאכער: אין אַ רויטען טריקאָט, מיט נאָקעטע הענד און פיס, און אַ ברייטען סאַמעטענעם כאַנד אַרום בויך, אויף וועלכען עס גלימפּערען מעדאַלען און אָרדענס פון אַלע לענדער און פעלקער, וואָס ער האָט אָבערקויפּט פון אַלטע אינוואַלידישע סאָלדאַטען. אַ טהייל פון זיי זיינען אזוי גרויס, אַז זיי זעהען אויס ווי בלעכענע שיסלען. אַט אין אזאַ הלוך שמעהען די קאמאַדינשטשיקעס און קלאַפּען צונויף די ברעטער פון דער ביהנע, ציהען שטאַרק אָן די דראָטען איבער'ן מאַרק, און די גאַנצע וועלט שמעהט אַרום און בעוואונדערט זיי.

פיער נאָכמיטאָג, ווען די זון האָט זיך אָביסעל געזעצט, האָט זיך אָנגעהויבען דאָס שפּיעל. אָנגעהויבען האָט עס זיך דערמיט, וואָס דער „אַלטער תּרדו“, „קאָנאַריק“ און דער „שפּאַניער“ מיט באַטעקעס אין די הענד זיינען אַרומגעגאַנגען צווישען עולם, נעקלאַפּט איבער די קעפּ פון געשעצטען פּובליקום און אזוי אַרום געמאַכט אַ ראָד אַרום דער ביהנע, אַז אַלע זאָלען קענען זעהן וואָס עס טהוט זיך אויף איהר. שוין דער ערשטער נומער האָט אַרויסגערופּען גרויס בעביסמערונג צווישען עולם. דאָס איז געווען אונזער בעקאַנטע „אַלטע מכשפה“, דעם אַלטען תּרדו'ס ווייב. יעצט איז זי גאָר ניט געווען צו דערקענען. אָנגעטהאָן אין אַ קורצען רויטען טריקאָט מיט אַ פעטען אויסגעבעטען „פּאַרנט“ און „הינטען“, דאָס פנים, הענד און פיס זיינען אזוי דיק געווען „אָב געפוידערט“ מיט אזאַ סין ווייס מעהל, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז די אידענע איז ערשט פון אַ ווינד-מיהל אַרויסגעקומען, וואָרים דאָס מעהל איז געווען דיק אָנגעשיט אויף איהר רויטען קאַרסעט. זי האָט געהאַלטען אין דער האַנד דעם בלויען פּאַפּוגאַי, וועלכער האָט געהאַלטען אין איין שרייען „אַלטער תּרדו“. אַט דער בלויער פּאַפּוגאַי איז יעצט געווען אין די הענד פון דער דיקער אידענע, און ער האָט אויף רוסיש אַרויסגעקוימשיעט די ווערטער: „יאַ מעביאַ לובליו“, פאַר וועלכען די „אַלטע תּרדו'טע“ האָט איהם געקוישט אין זיין אָבענגאַלדעטען שנאָבעל. דערנאָך האָט זי דעם פּויגעל געזעצט אויף איהר פלייצע, און זי האָט איהם דערלאָנגט אַ קעסטעלע. אין דעם קעסטעלע זיינען געלעגען די „גורלנות“ פון דעם גאַנצען געשעצטען פּובליקום, און פאַר

פינה קאָפּיקעס האָט דער פּויגעל אַרויסגעצויגען פון קעסטלע אַ בלוז קוויטעל, אויף וועלכען עס איז געשטאַנען אויסגעוועכענט דאָס גאַנצע גליק פון אַ מענשען ביז זיינע לעצטע טעג: וויפּיעל מאָל ער וועט חתונה האָבען, וויפּיעל נרן און ירושה ער וועט נעהמען, אַז ער וועט ניט שטאַרבען אויף זיין אייגען בעט, אַ בריעף איז פאַר איהם אין וועג וואָס ענטהאַלט וויכטיגע נייעס און נאָך אַנדערע אַזעלכע גליקען...

נאָך דעם ווי די „אַלטע מכשפה“ איז אַראָב פון דער ביהנע, איז אַרויף דער „אַלטער תּרח“ מיט אַלע מעדאַלען אויף דעם בויך, ער האָט צו וויסען געגעבען דעם פּובליקום אין אַ שפּראַך וואָס איז בעשטאַנען פון רוסישע, פּוילישע און אידישע ווערטער, געמישט מיט ווערטער פון נאָך אַן אַנדער שפּראַך, וואָס קיינער האָט שוין ניט פּערשטאַנען, און עס האָט געקלונגען ווי אונגאַריש אָדער טערקיש, נור עס איז געווען גנב'יש-קאָמפּאָזיטשטיק לשון. ער האָט צו וויסען געגעבען, אַז באַלד וועט דאָס פּובליקום זעהען דעם בעריהמטען שפּאַנישען טשאַמפּיאָן אַטלעט, וואָס איז נאָך ניט אַלט קיין צוועלף יאָהר און איז שוין וועלט בעריהמט און געלעגט טויזענדער גבורים; ער וועט זיך ראַנגלען מיט דעם בעריהמטען, וועלט בעריהמטען אונגאַרישען טשאַמפּיאָן, קאַנאַריש-קאַנאַריקוידאַ. נאָר איידער עס וועט זיך אָנהויבען דאָס „געוועט“ וועט דער בעריהמטער טשאַמפּיאָן, וואָס איז נאָך אַ קינד, ווייזען פאַר'ן פּובליקום קונצען.

און דער „אַלטער תּרח“ האָט געגעבען אַ וואונק און קאַנאַריש האָט אַרויסגערוקט מאַטקע גנב.

טאַטקע האָט זיך פּערשעהמט און איז געבליבען רערשראַקען, דער זעהענדיג דאָס פּובליקום פאַר זיך. ער האָט ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. דערווייל האָט איהם דאָס פּובליקום בעטראַכט מיט נייגערדיג קייט. ער איז געווען אָנגעטהאָן אין אַ פּאָר קנרצע שוואַרצע מייטקעס, כדי ער זאָל אויסזעהן יונג. די אַלטע מכשפה האָט איהם שוין פריהער די האָר שעהן פּערקאַמט מיט אַ שרינג, און מאַטקע'ס קודלעס, וואָס האָבען קיינמאָל קיין קאַס ניט געווען, האָבען נאָכ'ן אויסשמירען זיי מיט חידד-חלב, געלאַנצט און שוואַרץ געווען ווי ראַבען. אויך איז ער געווען אָנגעטהאָן אין אַ שוואַרץ סאַמעטען רעקעל, וואַלכען „קאַנאַריש“ האָט אַמאָל געמראַגען. האָט ער טאַקע אויסגעזעהן ווי אַ יונג אייב

געלט. געשמאנען איז ער אויך פערשעהמט, דערשראָקען, און ניט געדוואוסט וואָס צו טהאָן.

דער „אַלטער תּרַח“ האָט איהם ביי דער האַנד אָנגענומען און ווייזענדיג אויף איהם, האָט ער זיך געווענדעט צום פּובליקום:

— איהר זעהט דאָס אינגעל, אַ קינד איז ער נאָך, נאָך ניט קיין צוועלף יאָהר אַלט, און דאָס קינד וועט מיט זיינע צייהן אויפהויבען אַ הונדערט פּונט שטיק. אויף איין האַנד וועט ער האַלטען צוויי מער שען. און עס איז ניטאָ אין דער וועלט נאָך איינער וואָס זאָל זיין אזוי שטאַרק ווי ער. צוואַנציג אַטלעמען האָט ער שוין געלעגט און פּון קעניג פּון הישפּאַניע דעם מערצאַל געקראָגען דערפאַר — ווייזט ער אויפ'ן בלעכעל וואָס מאַטקע האָט געטראָגען. זיין פּאָטער איז געווען דער וועלט־בעריהמטער טשאַמפּיאַן סערווערוס, און זיין מוטער האָט געדוואויגען צעהן פּור — די דיקסטע פּרוי אין דער וועלט. דורך דעם איז ער אזוי שטאַרק, קוקט אָן די האַנד, אָט די האַנד — ווייזט ער אויף מאַטקע'ס אָנגעלאָפענע האַנד, וואָס איז געווען צוויי וואַכען פּריהער אונטערגעבונדען, אז זי זאָל האַבען געשוואַלענע מוסקולען — איהר זעהט וואָס פאַר אַ מוסקולען? איך האָב מורא פאַר איהם! — איז דער „אַלטער תּרַח“ אָבגעשפּרונגען פּון איהם מיט שרעק, וואָס דאָס האָט אַרויסגערופּען אַ געלעכטער ביים עולם.

מאַטקע האָט נאָך ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. ער איז פּערשעהמט און דערשראָקען געווען פאַר'ן פּובליקום. נור דעם „אַלטען תּרַח'ס“ רייד און דאָס פּובליקום האַבען איהם גערייצט צו לאַכען, און ער האָט מורא געהאַט, אז ער זאָל ניט אויספּלאַצען אין אַ געלעכטער. — נויג זיך פאַר דעם פּובליקום, ממזר; שמייכעל, שמייכעל, ממזר, אַ האַלערע זאָל דיך פּאַקען, ווי ער שטעהט! — האָט דער „אַל־טער תּרַח“ געקריצט מיט די צייהן אויף איהם, און בעת מעשה האָט ער איהם פאַר'ן פּובליקום געגלעט איבער די שוואַרצע גלאַנצעדיגע האָר: — ער איז דאָך אַ קינד, די מוטער האָט מיר איהם אָנפּערטרויט. „גראַטאַנאַ, גראַטאַנאַ, שאַקאַלאַראַנאַ“ — האָט פּלוצלינג דער „אַלטער תּרַח“ אָנגעהויבען ריידען צו איהם פאַר'ן פּובליקום אויף אַן אונפּערשמעגליכע שפּראַך. איך פרעג איהב, אויב ער וויל שאַקאַלאַרד — זאָגט דער „אַלטער תּרַח“ צום פּובליקום — ער פּערשטעהט דאָך ניט אונזער שפּראַך, רייד איך צו איהם הישפּאַניש: „גראַטאַנאַ, גראַטאַנאַ, שאַקאַלאַרד“

קאלאָראַנא. אָט דאָ האָסטו!" — גיט איהם דער אלטער קאמפאָני־שטישק אַ שטיקעל צוקער אין מויל אַרײַן, ווי מען גיט אַ פּויגעל, און זאָגט צו איהם וויעדער:

— וועסט דײַך גיט נויגען, ממור? וועסט גיט שמייכלען, אײַך וועל דײַך די באַקעס אונטערהאַטען, נויג דײַך, נויג דײַך.

מאָטקע האָט שוין גיט געקענט אויסהאַלטען. דאָס געלעכטער האָט איהם געשטיקט אין דער קעהל, דורך דעם האָט ער מורא געהאַט זײַך צו בויען, צו שמייכלען, איבערהויפט צו פּערענדערען די פּאָזע, אין וועלכער ער איז געווען פּערגליווערט, כדי גיט צו לאַכען. יעצט האָט ער זײַך שוין מעהר גיט געקענט איינהאַלטען און איז אַרויס מיט אַ גרויס געלעכטער.

דער עולם האָט עס אונטערגעכאַפט און איז אײַך אַרויס אין אַ געלעכטער.

דער „אַלטער תּרח" איז געשטאַנען אַ מינוט פּערווירט, און גיט געוואוסט וואָס צו טהאָן, באַלד איז ער געפּאַלען אויף אַ המצאה

— ער וויל, אז איהר זאָלט איהם פּאַטשען בראַוואָ. אָט אזוי — קלאַטשט מיט די הענד, ווענדענדיג זײַך צום פּובליקום — אין היש־פּאַניע אז מען וויל מען זאָל פּאַטשען בראַוואָ — לאַכט מען.

דער עולם האָט מאָטקע'ן געפּאַטשט בראַוואָ, און דער „אַלטער תּרח" האָט געזאָגט צו איהם:

— ס'וועט דײַך שוין אַ האַלערע אוועקלעגען שפּעטער, דו ממור'יק, אײַך וועל דײַך שוין געבען אַ לאַכען.

— אַנג, הויב אויף דאָס הונדערט פּונט־שטיק מיט די צײַהן, — מאַכט ער צו איהם פּריינדליך פּאַר'ן עולם.

מאָטקע האָט אויפּגעהויבען דאָס געוויכט מיט די צײַהן. דער אַל־טער ווייזט דעם עולם ווי שווער עס איז, און דער עולם קלאַטשט בראַוואָ.

באַלד האָט געגעבען אַ שפּרונג אַרויס „קאַנאַריק", אײַך אין שוואַרצע מייטקעס מיט אַ סאַמעטענעם רעקעל, און אײַך אין מעדאַל־

לען אָנגעטהאָן. ער האָט זײַך שוין געגעבען אַ פּערנויג פּאַר'ן עולם, אַ שמייכלעל און אַ טרייסעל מיט זײַנע רײַטע האָר, און געגעבען אַ

קוויטש: „איגרא, איגרא, איגרא!" וואָס דאָס האָט געזאָלט זײַן אונט־גאַריש, און געגעבען אַ מאַך צו מאָטקע'ן הינטען־אַרום:

— זעהסט, ממז'זק, ווי אזוי מען דארף פאר א פובליקום ארויס-
קומען. דו זעהסט ?
זיי האָבען זיך ביידע אָנגעמאָהן די פּאַסקעס, און אָנגעהויבען זיך
צו ראַנגלען.

נור איידער דער „וועט“ איז פּאַרגעקומען, האָט דער „אַלטער
תּרַח“ פּערבעטען אויף דער ביהנע אייניגע פון פובליקום, אז זיי זאָלען
זעהן, אז דאָ איז ניט קיין „אַבגענאַרטע זאַכען“. עס האָט אָבער קיינער
פון פובליקום ניט געוואָלט אַרויפגעהן, געשעהט זיך. צום כּוּף האָבען
זיך דאָך געפונען צוויי בעלנים. דאָס איז געווען היים'ל דער פּעלדשער-
יונג, וואָס איז אַן אַמאַטאָר אויף אַזעלכע זאַכען (ער איז אויך אַ פייער-
לעשער) און קאַזאָווסקי, דער פּוילישער שוסטער. זיי ביידע האָבען
זיך אַוועקגעזעצט אויף דער ביהנע, צו זיין די מבנינים, ווער עס וועט
געווינען, און דורך דעם האָט מען ביידע אַ נאָמען געגעבען אין דעם
שטעדטעל „די נייע קונצענמאַכערס“. און דער נאָמען איז זיי גע-
בליבען ביז אויף היינטיגען טאָג.

קאַנאַריק האָט אָנגענומען מאָסקע'ן און געוואָלט איהם ווייזען,
אז כאָטש, ווי עס איז אָבגערעדט געוואָרען, וועט ער זיך לאָזען לעגען
פון איהם (כדי עס זאָל מעהר עפעקט מאַכען, אז דער אינגערער לעגט
דעם אַלטען), דאָך זאָל ער וויסען, אז דער שטאַרקערער איז ער, „קאַ-
נאַריק“, און ער קען געבען קלעפּ, אז מען וועט דאַרפען. „קאַנאַריק“
האָט אָבער באַלד דערזעהן, אז מאָסקע וועט זיך ניט לאָזען לעגען פון
איהם, וואָרים מאָסקע איז שוין אויך אַליין צוהיצט געוואָרען פון פּוב-
ליקום און געוואָלט ווייזען וואָס ער קען. און צווייטענס האָט ער אויך
געוואוסט ביי זיך, אז מיט דעם וואָס ער וועט לעגען „קאַנאַריק'ן“, וועט
ער ווערען מעהר „מאַכער“ ביי דעם „אַלטען תּרַח“ און וועט אויך
האָבען אַ רעכט אויף די דראָטען-געהערין, ווי „קאַנאַריק“. „קאַנאַריק“
האָט געוואוסט דערפון, און צווישען זיי איז אָנגעגאַנגען אַ שטילע
מלחמה. מאָסקע האָט זיך צוזאַמענגענומען, און איידער „קאַנאַריק“
האָט נאָך געוואָלט, און אזוי פלינג אז ער האָט זיך נאָך ניט געריכט,
האָט איהם מאָסקע געלעגט... דער עולם, וועלכער איז צוואוואָרעמט גע-
וואָרען פון דעם ראַנגלען זיך, האָט אויסגעבראַכען אין אַ גרויס ענטהו-
ר זיאַמוס פאַר מאָסקע'ן. וואָרים דורך דער גאַנצער צייט פון „וועט“
איז די סימפּאַטיע פון עולם, ווי געוועהנליך, געווען אויף דער זייט פון

אינגערען. מען האָט געפייפּט, געקלאַטשט מיט די הענד און אַרויסגעד-
רופען דעם „הישפּאַניער“, נור געוויזען האָט זיך קאַנאַריק. דער עולם
האָט איהם אויסגעפייפּט, גערופען דעם „הישפּאַניער“, און „קאַנאַריק“
האָט אויף גאָר ניט געקוקט, ווייטער אַרויסגעקומען, זיך פּערנויגט,
און מאַטקע איז געווען ערגעץ-וואו פּערשטעקט, ער האָט זיך געשעהמט
פאַר'ן עולם. דער עולם האָט זיך אָבער ניט געוואָלט בערהיגען, ביז דער
„אַלטער תּרח“ איז אַליין ניט אַרויסגעקומען און אַרויסגעפיהרט מאַט-
קע'ן ביי דער האַנד, און גענויגט זיך פאַר'ן פּובליקום און געוויזען אויף
זיך און אויף מאַטקע'ן. כאַטש קיינער האָט ניט פּערשטאַנען וואָס
ער מיינט דערמיט וואָס ער ווייזט אויף זיך.

נור סאי ווי סאי, פון דענסטמאָל אָן איז מאַטקע געוואָרען אַן
עכטער קאַטאַרינשטיק, וואָס קען „אַרבייטען“, און דאָס פּובליקום האָט
איהם גערן. דאָס האָט איינגעזעהן דער „אַלטער תּרח“ און אָנגעהויבען
זיך מיט איהם אַנדערש צו בענעהן, און „קאַנאַריק“ האָט געקריגען אַ
קאָנקורענט.

אויף אַ וויילע איז אַלעס שטיל געוואָרען. די קאַטאַרינקעס האָר-
בען אויפּגעהערט צו שפּיעלען. עס איז אָנגעקומען דער סאַמע ערנסטער
און וויכטיגסטער טהייל פון קונצען מאַכען. די וועלט-בעריהמטע היש-
פּאַנישע (אַלעס וועלט-בעריהמטע ביי די קאַטאַרינשטיקעס קומט פון
שפּאַניען) דראַטען-געהערין „מאַרי“, וועט געהן אויפ'ן דראַט. דעם
עולם האָט דער אַטהעם פּערכאַפּט. מאַרי איז טאַקי געווען בעריהמט
אין דער גאַנצער געגענד, און מען האָט געזאָגט, אז פּריצים פּאַהרען
איחר נאָך פון איין שטאָרט אין דער צווייטער זעהען איהרע גבורות;
אז פּיעל רייכע לייט האָבען די ווייבער און די פּאַמיליעס פּערלאָזט און
איינגעליעבט זיך אין איהר, גליקליך זי געוואָלט מאַכען, און זי וויל ניט
אַנדערש, נור זיין מיט די קאַטאַרינשטיקעס. באַלד איז זי פּאַרגע-
קומען פאַר'ן פּובליקום. דער „אַלטער תּרח“ האָט זי אַרויסגעפיהרט,
ווי מאַטקע'ן, ביי דער האַנד. זי איז געווען אָנגעהאָן אין אַ שפּאַ-
ניש רויט שאַנסאַנטען קלייד, מיט פליטערלעך און קרעלען בענעהט.
איהרע נאַקעטע הענד, האַלז און פיס זיינען געווען אָנגעפּוידערט מיט
דאָזעע פּוידער, איהרע באַקען און ליפּען אָנגערויטעלט, די האָר גע-
קרייזעלט אין גאָלדענע לאַקען צוואוואָרפּען אַרום איהר נאַקען און
פּריסט. זי האָט זיך פּערבויען פאַר'ן פּובליקום, געכאַפּט אין דער האַנד

דאָס קליינע זיידענע שירעמעל, האָט זי זיך געשטעלט אויפ'ן רוקן פון דעם אלטען קאטארינשטיק, וואָס האָט אַנידערגעקניעט פאַר איהר, און מיט דער האַנד אַנגעכאַפּט זיך אָן די שנור וואָס האָט אַראָב געהאַנגען פון דער דראָט-לאַם. אין אַ מינוט האָט זי זיך, לייכט ווי אַ פּויגעל, אַרויפגעלאָזט אויף די שנור, אַנגעכאַפּט מיט איין האַנד אין דער לאַם, און באַלד איז זי געשטאַנען אויפ'ן דראָט, און פון דאָרט צום עולם קושען אַראָבגעשיקט מיט ביידע הענד. נור קיינער האָט ניט געשמייכלט. אַלע זיינען געווען פּערכאַפּט און געשטאַנען אַהן אַטהעם, וואַרטענדיג וואָס זי וועט דאָ טהאָן. זי האָט אויפגעפּענט דאָס זיידענע שירעמעל און אַנגעפאַנגען זיך גליטשען מיט איהרע פּיס איד בער'ן דראָט אַזוי לייכט, ווי אַ ווינד וואָלט געבלאָזען. מיט איהר שירעמעל רעגולירט זי די וואָג פון איהר לייכטע פיגור, און זי זעהט אויס אויכען אויפ'ן דראָט, אין דער גוף, ניט ווי אַ מענש, נור ווי אַ רויטער שעהנער פּויגעל מיט אַ מענשענדיגן שוועבט אין דער לופטען איד בער אונזערע קעפּ. און פון אונטען, נאָך דער דראָט זיינען מיט איהר מיטגעגאַנגען דער אלטער, "קאַנאַריק" און מאַטקע מיט אויסגעשפּרייטע הענד און פּערוואַרטע פנים'ער, געקוקט מיט שרעק אויבען אַרויף, גרייט זי אונטערצוכאַפּען, ווען עס זאָל זיך מאַכען, חלילה, אַן אונגליק. נאָר די מיידעל האָט ניט געזאָרגט דעריבער. זי האָט זיך געפּיהלט אויפ'ן דראָט ווי אויף טרוקענעם לאַנד. זי האָט געהאַפּט אויף איין פּוס, געצויגען אַרום זיך אַ ראָד, געוואָרפען דאָס שירעמעל פון איין האַנד אין דער צווייטער, און געצויגט דעם עולם איהרע הערליכע לייכטע טע בעוועגונגען, איהר בויגזאַמען קערפּער, איהרע שעהנע הענד און שעהנע פּיס, און דער גאַנצער עולם איז געווען פּערליעכט אין איהר יונג און אַלט. אפילו ווייבער האָבען זיך איינגעליעכט אין דער דראָטען געהעריג, און האָבען מורא געהאַט אַ וואַרט אַרויסצוריידען, הויך צו אַטהעמען, כדי די מיידעל זאָל זיך ניט דערשרעקען און אַראָבפּאַלען. מאַטקע האָט זיך אין איהר איינגעליעכט טויזענד מאָל מעהר ווי פּריהער, און איז טויזענד מאָל גרייט געווען די כּפּרה צו ווערען פאַר איהר, און זיין האַרץ האָט איהם געשראַקען, אַז עס זאָל איהר, חלילה, קיין שלעכטס ניט געשעהן, אַזש טרערען האָבען זיך איהם געשמעלט אין די אויגען. און אַז זי איז בשלום אַראָבגעקומען, און דאָס פּובלי-קום, וועלכעס האָט איינגעהאַלטען די בעגייסטערונג, האָט מיט אַמאָל

זעגענען אַ בראַך אויס אין אַפלאַריסמענסען, אין פייפען און געשרייטן
 — אין מאַסקע שיער גיט משוגע געוואָרען פון גליק. ער האָט געמאַכט
 אויף איין פוס, געוויינט פאַר גליק און איז גאַכגעלאָפּען נאָכ'ן אַלמען,
 זען דער אַלמער האָט זי געכאַפּט אויף זיינע פלייצעס און האָט זי אַרומי
 געפראַגען אַרום דעם פובליקום. זי האָט אויפגעפּענט דעם שידעס און
 דאָס פובליקום האָט אָנגעהויבען אַרייגוואַרפען געלד אין שירעם. וויפיעל
 איינער האָט געקענט, און מעהר ווי מען האָט געקענט. די שררות מיט
 די דאַמען, וועלכע זיינען געשטאַנען אויף זייערע קאַמשען און צוגעקוסט
 זיך, האָבען זיכערנע גילדען געוואַרפען, און די „פריצים“, וואָס „האַבען
 זייב און סיגד פערלאָזט און פאַהרען נאָך דער שעהגער דראַמען-געהערין“
 — האָבען נאַנצע זילבערנע רובעלס געוואַרפען. די מיידעל אויף דעם
 אַלמען קאַטאַרינשטיק'ס פלייצעס האָט דאָס געלד אויפגעכאַפּט אין
 איהר שירעמעל, און דאָס וואָס איז אויף דער ערד געפאַלען איז דאָס
 מאַץ מאַסקע, אנשמאַס „קאנאריק'ען“, גאַכגענאַגען (ווייל דער עולם
 האָט איהם גערנער געהאַט און איהם וועלען זיי מעהר געבען) און אויף
 זעקליבען. און מאַסקע איז גליקליך און פערליעבט געווען.

6

צײַ די ליכט פון די שטערן

אין א צײַט אַרום איז מאַסקע געוועסען ביים ברענענדיגען פייער'ל אױפ'ן נאַקעמען פעלד און האָט געפאַשעט די פּערד פון די קאַסאַרינ-שמשיקס. נעבען איהם איז געלעגען „קאַנאַריק“, אײנגעװיקעלט אין אַ װאַרימע קאַלדרע און איז שטאַרק געשלאָפּען, און מאַסקע האָט געזעהלט זײַן שנאַרבען. דער װאַלד האָט זיך געשוואַרצט און די נאַכט און די פעלדער זײנען פּױכט געװען. מאַסקע האָט ניט געקענט שלאָפּען. ער האָט געקוקט אױף דעם בױד, װאָס איז געשטאַנען ניט װײט פון פייער'ל, און האָט אױסגעזעהן אין דער נאַכט װי אַן אײנגעשלאָפּען אַלט אײנ-געפאַלען הייזעל מיט פּערהאַקטע לאָדען. ער האָט געקוקט אױף די פּערה-מאַכטע לאָדענדלעך, אין װעלכע עס האָט זיך דורך די שפּאַלטען דערה-זעהן אַ ליכט, און עס האָט זיך איהם געראַכט, אַז ער הערט דורך די לאָדען װי אַ קינד װײנט אין דער בױד... ער איז צוגעקראַכען אין דעה שטיץ אױף אַלע פּיער צו דער בױד און אײנגעהערט זיך דורך די לאָדענדלעך און געפרוכט כאַפּען אַ קוק דורך אַ שפּאַרע... עס האָט זיך אַבער קײנער ניט געװײזען און פון אײגעװעניג האָט זיך נאָך ניט גערעט. מאַסקע איז געלעגען און האָט זיך אײנגעקוקט און אײנגעהערט זײַן דער נאַכט אַרײַן. אַלעס איז איהם װײלד-פּרעמד פּאַרגעקומען, און עס האָט זיך איהם געראַכט, אַז עס איז שװײן אַזױ װײט פון דער הײם, פון זײַן שמעדמעל, אַז ער װעט קײנמאַל שװײן ניט קומען אַהײב. עס זײנען איהם אײנערעכטאַנט געװען די פּרעמדע מענשען, בײַ װעלכע ער געפּינט זיך אײצט, נאָר ער האָט מורא געהאַט פאַר זײ, — אין עס האָט איהם געצױגען צו זײ. ער האָט געמראַכט װעגען דער מײדעל, װאָס ער האָט געזעהן אַפּירקומען פון הינטער'ן פּאַרהענגעל. זי איז אַזױ שעהן געװען און עפעס אַזױ געװען, אַז ער האָט נאָך קײנמאַל אין זײַן לעבען ניט געזעהן אַזעלכעס. ער װאַלט אַלעס געמעהאַט, אַז ער װאַל זי קענען אײצט

נאָר אַמאָל זעהן. נאָר ער איז סיי ווי סיי גליקליך געווען, וואָס ער געפינט זיך אזוי נאָהענט פון איהר.

ער האָט געקומט אויף דער בויד און נאָך אַמאָל זיך אונטערגעבן גנב'עם אונטער די לאָדענדלעך און געפרובט אַריינקוקען דורך אַ שפּאַרע, אָבער ער האָט נאָר ניט געזעהן, נור ער איז צופריעדען געווען און פאַר שמחה האָט ער געוואָלט אויסשרייען. ער האָט זיך אָבער איינגעהאַלטען. ער איז צוגעגאַנגען צום פייער'ל, אונטערגעוואָרפען אַ פאַר צווייגלעך און ווייטער זיך אַוועקגעזעצט.

עס איז איהם קאַלט געוואָרען און עפעס באַנג געוואָרען. ער האָט זיך פּלוצים דערמאָנט אָן דער מאַמען, זי געזעהן ווי זי זיצט און נייהט איהם די הויזען און קוקט אויף איהם. ער האָט זיך דערמאָנט ווי די מאַמע איז געקומען צוליפּען צו דער וואַך, וואו די „בלנדע פּערל“ האָט איהם געשלאָגען, און געטראַכט ביי זיך, אַז ניט אַנדערש, אַז ער וועט האָבען אַ סך געלד, וועט ער אַהיים קומען אין שטערמעל אַריין און קומען צופאַהרען אין אַ קאָטש מיט צוויי פּערד פאַר'ן „קעלער“, וואו די מאַמע וואוינט, און וועט די מאַמע אַרויפּגעהמען אויף דער קאָטש און מיט איהר פאַהרען איבער דער שמאָרט און אַלעמען ווייזען, אַז דאָס איז זיין מאַמע. ער וועט איהר מיטברענגען מתנות, מהייערע קלייִ דער, אין וועלכע ער וועט זי אויספּוצען. דאָס אַלעס וועט ער טהאָן מיט דער מאַמען, אָבער דעם מאַמען וועט ער נאָר ניט מיטברענגען, ניט אַרויפּ געהמען אויף דער קאָטש, און אפילו ניט ריידען מיט איהם.

און אַז ער וועט אַמאָל רייך ווערען, און קומען צופאַהרען אַהיים צו דער מאַמען — אין דעם האָט ער געגלויבט, אין דעם איז ער געווען זיכער. און דאָס וואָס ער האָט זיך צוזאַמענגעמאַרעט מיט די קאַטאַריג'ע שמישקעס און זיי האָבען איהם אויסגעלערענט „אַרבייטען“ — דאָס האָט איהם נאָך מעהר געשטאַרקט אין זיינע האַפּנונגען.

נאָר אין די אַלע האַפּנונגען האָט זיך מעהר פון אַלעס אָבגע- גלאַנצט דאָס געשטאַלט פון דער מיידלעך, וואָס ער האָט געזעהן. עפעס מיט איהר האָט ער פּערבוודען זיין גלויבען אין זיין צוקונפט. פאַרוואָס און ווי אזוי האָט ער ניט געוואוסט און ניט געוואָלט קלערען. און פּלוצים עפענט זיך אַ לאָדען פון אַ פּענסטער'ל אין זעהר בויד.

און די מיידעל שמעקט ארויס איהר קאפ. אָט זעהט ער דאָך קלאָר ביי דעם לויכט פון פייער'ס, וואָס פאַלט אויף איהר, דעם גלאַנץ פון איהרע האָר און דאָס בלייכקייט פון איהר פנים. זיין האַרץ הויבט אָן צו ציגן מערען, און מאַטקע שפּרינגט אויף, און זעצט זיך צוריק אַוועק ביים פייער'ס פאַר גדולה. און ער האָט מורא דאָרט אַהינצוקוקען. נור ער הערט: ס'ס'ס! ס'ס'ס! ער קריכט אַוועק פון פייער'ס און לאַזט זיך אויף אַלע פיער צום פענסטער'ס.

— „קאנאָריק“ שלאָפט?

מאָטקע שאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— ס'ס'ס, שווייג, בויג דיך איין.

מאָטקע האָט זיך איינגעבויגען און אַ פאַר לויכטע פים האַבען געגעבען אַ שפרונג אַרויף אויף איהם, ווי אַ זומער-פויגעלע וואָלט זיך געשמעלט אויף איהם.

— קוב אַוועק פון דאַנען, זיי וועלען אונז הערען — פליסטערט זי איהם אין אויער אַרײַן ווי אַ לויכט ווינסעל, און כאַפט מאַטקע'ן פאַר אַ האַנד.

זיי זייגען אַפגעשפּרונגען אייגיגע טריט צום וועלדעל צו. אין פייכמען גראָז האָט מען זייערע טריט ניט געהערט. זיי האַבען זיך געזעצט אויפ'ן ראַנד פון וואַלד.

— שווייג, אַז זיי וועלען אונז כאַפען, וועלען זיי אונז ביידען אַ טויט מאַכען, — פליסטערט די מיידעל אין אויער אַרײַן, און פערשמעלט איהם מיט דער האַנד דאָס מויל, מורא האַבענדיג, אַז דער יונג זאָל פאַר גליק ניט אַרויסקוויטשען. וואַרים זי האָט עס געפיהלט אין איהם, אַז ער איז עס בכח צו טהאָן.

מאָטקע ווינקט מיט די אויגען, אַז ער פערשמעהט, אַז ער וועט קיין פּיפּס ניט געבען. עס איז אָבער אַ פּינסטערע נאַכט און זי זעהט ניט זיינע ווינקען.

זיי זייגען געזעסען בירע אַ שטיקעל צייט און האַבען קיין וואָרט נישט אַרויסגערעדט. ביי מאַטקען האָט דאָס האַרץ געקלאַפט. ער האָט נישט געוואוסט צו ער האָל'ט אָדער עס קומט פאַר אויף דער וואַהר. ער האָט זיך מיט אַמאָל אַנגעהויבען צו שעהמען, געשעהמט זיך צו קוקען

דער מיידעל אין פנים אַרײַן, נאָר געזעסען און געקוקט אין דער טונקעלער לער נאָכט אַרײַן און געלאָזט זיך פון דער מיידעל טהאָן אַלעס, וואָס זי האָט געוואָלט.

און זי האָט זיך אָנגעהויבען צו שפּיעלען מיט איהם ווי מיט אַ הינטעל. זי האָט גענומען זײַן פנים אין איהרע הענט, און אויסגעדריעהט צו דעם פייערעל און גוט איינגעקוקט זיך דערינען, אָבערלאָזט איהם און געהײסען איהם קוקען אין אַ זײַט. מאַטקע האָט געפּאָלגט. דאָן האָט זי פּלוצים איהם געפרעגט:

— ביזט טאַקע אַ גנב? ביזטו אַנטלאָמען פון אַסטראַג, יאָ?
מאַטקע האָט קײן מינוט נישט געקלעהרט, און געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ אויף יאָ.

— פאַר וואָס האָט מען דײך איינגעזעצט, פאַר וואָס? האָסט גע'גנב'עט?

— נישט בלויז גע'גנב'עט, אײך האָב גע'הרג'עט. אײך האָב זיך גע'שלאָגען מיט יונגען, האָב אײך אַ יונג דערשטאַכען מיט אַ מעסער, אַוועק געשיקט אויף יענער וועלט. אַה, אײך האָב פאַר קײנעם קײן מורא נישט. מאַטקע האָט זיך געוואָלט נאָר גרעסער מאַכען:

— און נישט בלויז פאַר אַ ציווילגעם האָב אײך קײן מורא נישט. האָב שוין אַ סמראַזשניק אויך משלַח געווען, אונטער אַ רײפ איהם אַ מעסער אַרײַנגעשטאַכען. אײך האָב פאַר קײנעם קײן מורא נישט.
— פאַר קײנעם נישט? — קוקט איהם אָן די מיידעל.
— פאַר קײנעם נישט, — ענטפּערט אָפּ זיכער מאַטקע.
— און פאַרן אַלמען?
— פאַר וועלכען אַלמען?

— פאַר'ן תּרח, — ווייזט זי אויף דער בויד.
— אַ, לאָז ער זיך נאָר משעפּען מיט מיר, וועל אײך איהם ווייזען וואָס אײך קען.

— פאַר איהם האָבען אַלע מורא, אפילו „קאָנאַריק“ צימערט פאַר איהם.

די מיידעל האָט אַראָפּגענומען דעם הוט פון זײַן קאָפּ און האָט איהם געלעט די האָר לײכט מיט איהרע הענד.

— דו האָסט געדריכטע האָר און שמאַרקע, — רייסט זי איהם ביי די קודלעס.

מאָסקע לאַכט.

— שווייג, זיי וועלען הערען, — צימערט די מיידעל.

— האָב קיין מורא נישט, זאָלען זיי הערען.

— זיי וועלען אוגו שלאָגען.

— וועמען?

— מיר מיט דיר.

— לאַמיר זעהן.

— און וואָס וועט זיין?

— איך וועל מיט אַ מעסער שמעכען.

די מיידעל גלעט איהם איבער'ן באַס.

פּוּזע אַ מינוט שווייגען זיי ביידע, און מאָסקע הערט זיך צו צום

פלאַפען פון זיין האַרץ.

— וועסט דיר פאַר מיר אָנגעהמען?

— זיי שלאָגען דיר?

— טהיילמאָל, אַז איך וויל זיי ניט פּאָלגען.

— פאַרוואָס ווילסטו זיי ניט פּאָלגען?

— דערפאַר וואָס איך האָב זיי ניט לייעב. ביידע ניט.

— שלאָגען זיי דיר?

— יאָ, „קאנאַריק“ מעהר נאָך פאַר'ן אַלמען. ער וויל, אַז איך זאָל

איהם לייעב האָבען. און איך וויל ניט.

— פאַרוואָס ווילסטו ניט?

— וויל איך האָב איהם פיינט. ער פייפט מיט דער נאָז ווי אַ

„קאנאַריק“ ווען ער שלאָפט, און ער האָט רויטע האָר און שמענדיג

שוויצט ער. האָב איך איהם פיינט.

— און ער שלאָגט דיר?

די מיידעל שאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— און דער אַלמער לאַזט?

— טיילמאָל שלאָגט ער אויך. נור דעם אַלמען האָב איך לייעב.

ער מעג מיר שלאָגען

— וואָס, ער איז אַ מאַמע?

— נין. ער זאָגט, אַז ער האָט מיך געקויפט ווען איר בין קליין געווען און איר בין שוין ביי איהם זעהר לאַנג און ער האָט מיך ער-צויגען און אויסגעלערענט מיך געהן אויף די דראָט און ברעכען זיך אין אַ ראָד. ער האָט מיך אויסגעלערענט „אַרבייטען“. איר האָב איהם לייעב.

— שלאָגט ער דיר?

— יאָ. נאָר ער מעג איר האָב איהם לייעב, און איר האָב לייעב

ווען ער שלאָגט מיך.

— פאַרוואָס?

— ווייל איר וויל אַזוי.

— פרויע. זיי שווייגען. דאָס פויעריל געהט אויס, אַלעס איז שמיץ

צרום. מען הערט נאָר די „חיות“ גרוזשען דעם גראָז, און קאָפּען מיינלעך מאַל מיט די פאַדקאָועס אָן די פייכטע ערד.

— און דו האָסט לייעב, אַז מען שלאָגט דיר? — פרעגט פּלוצים

די מיידעל.

— נין. איר וואָלט צוריק געשטאַכען מיט אַ מעסער.

— אַ מענטש וועלכען איר האָב לייעב מעג מיך שלאָגען. דו וועסט

מיך אויך מעגען שלאָגען, אַז איר וועל וועלען... נאָר „קאַנאַריקען“

האָב איר פּינט. וועסט זיך אָנגעהמען פאַר מיר?

— יאָ.

— און אַז איר וועל דיר בעמען, וועסטו איהם שמעכען?

— יאָ.

— דו קענסט צוגעהן צו איהם אַזוי ווי ער לייענט אַצינד בייך

פּויער און שמעכען איהם.

מאָסקע האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— און וועסט נאָר קיין מורא ניט האָבען?

— נין.

— לאַמיר זעהן.

— נומ.

מאָסקע האָט געגעבען אַ שאַרפען בליק אויף דעם מיידעל, זיינע

אויצען האָבען אַ גלאַנץ געגעבען, און אָהנע צו ריידען אַ וואָרט האָט ער זיך געלאָזט געהען צו קאָנאָריק'ן.

דאָס מיידעל האָט איהם אַ מינוט נאָכגעקוקט נייגערין. גור קוים איז ער אַוועק פון איהר דריי-פיער טריט האָט זי זיך אַרונטערגעשארט און אָנגעכאַפט איהם ביי די פיס. ער האָט ניט געהערט איהרע טריט און גיט געוואוסט ווי אַזוי זי איז אונטערגעקומען

— געה גיט. נאָך גיט איצט.

— לאָז מיר. ביי מיר איז איינמאָל געזאָגט — איז געזאָגט.

מיין נישט, אַז איר האָב מורא.

— איר ווייס. נאָר נאָך גיט איצט. וועסט מוזען אַנטלויפען פון דאַנען, און איר וויל גיט, אַז דו זאָלסט איצט אַנטלויפען פון דאַנען.

מאָסקע איז געבליבען שמעהן און האָט גיט געוואוסט וואָס צו

טהאָן.

— קום מיט מיר סיעפער אין וואָלד אַרין, וועל איר דיר דאָרט

עפעס זאָגען, רוימט איהם דאָס מיידעל און.

זיי האָבען זיך ביידע אונטערגעשלייכט און געקראָכען אויף אַלע

פיער אין וואָלד אַרין, — ביז מען האָט שוין גיט דאָס פייעריל און

גיט די בויר געזעהן.

— בלייב דאָ מיט אונז אין דער בניד. איר וועל צו דיר אַלע

נאָכט אַרויסקומען. ווילסטו?

מאָסקע שווייגט.

— און אַז דו וועסט דעם „קאָנאָריק“ שמעכען, וועל איר ווערען

דיין ליובאַווגיצע. ווילסטו?

מאָסקע שווייגט.

די מיידעל האָט אַראָבגענומען פון זיך דעם טור, אין וועלכען זי

איז געווען איינגעהילט. זי איז אַ מינוט געבליבען שמעהן אין איהר

ראַזאַווען באַמיסמענעם אונטער-קליידעל, פון וועלכען עס האָט זיך

אַרויסגעזעהן איהרע נאָקעטע ברוסט, און איהרע נאָקעטע אַרעמס, און

מאָסקע האָט דערזעהן דאָס בלייכקייט פון איהר קערפער, וואָס האָט

אַבעשימערט אינ'ם ליכט פון די שמערען. עס האָט אַבעה מוים גע-

דויערט א פאָר סעקונדען, וואָרים די מיידעל האָט זיך באַלד צוריק פּערהילט מיט דעם טוך.

מאָסקע איז אַ ווילע געבליבען שטעהן אַ פּערקאָפּטער, נאָר באַלד האָט ער זיך צוגערוקט צו דעם מיידעל און געוואָלט זי אַרומנעהמען מיט ביידע הענד.

אַ פּלעם פּון אַ באַטעק האָט געגעבען אַ ברען איבער זיין פנים. ער האָט זיך נאָר אויף איין מינוט אָבגעשטעלט און וויעדער געפרובט צולויפּען צו דער מיידעל, וויעדער האָט געבריהט אַ פּלעם פּון באַטעק אויף אַ צווייטע באַקס. ער האָט ניט געוואוסט פּון וואָנען עס קומט צו פליהען, און דאָס מיידעל האָט זיך אַרויסגערדעהט פּון איהם ווי אַ ווינד און צוגעפּליסטערט אין דער שטיף:

— נאָר ניט יעצט. אַז דו וועסט „קאַנאַריקען“ דעם האַלז איבער־שניידען, וועל איך דיין „לויבאָוויצע“ ווערען.

מאָסקע האָט געהאַלטען דאָס מעסער אין דער האַנד, וואָס זי האָט איהם געגעבען, און געאוילט זיך מיט פּלינקע פּריט צום יונג.

— שטעה, איך וועל שרייען, — האָט זי איהם נאָכגעשריען ער האָט זיך אָבגעשטעלט.

זי איז ווי אַ ווינד אַוועקגעפּלויגען און פּערשוואונדען אין דער נַיכט. מאָסקע איז איהר נאָכגעגאַנגען. אַז זי איז שוין געווען אין „בויד“, געשטאַנען ביים פּענסטערי, איידער זי האָט דעם קאָדענדעל פּערמאַכט, האָט זי וויעדער געלאָזט פּאַלען פּון זיך דאָס טוך, און מאָסקע האָט וויעדער געזעהן איהר לייב, וואָס האָט געשימערט אין דער נאַכט פּון דעם שטערן־ליכט.

ער האָט בעהאַלטען דאָס מעסער אין אַ כאַליאַווע פּון שטיוועל און איז געפּאַלען אויף דער ערד, אויסגעצויגען זיך און געקוקט אין דער נאַכט אַרײַן, און האָט ניט געוואוסט, צי דאָס אַלעס, וואָס איז פּאַרגעקומען מיט איהם די נאַכט, איז געשעהן אין חלום אָדער אויף דער וואַהר.

דער „קעניגליכער“ האַמעל

אין אַ פּאָר וואָכען אַרום זיינען די קונצענמאַכער אַרײַנגעקומען אין אַ שמעמעל אַרײַן „אַרבייטען“. די קונצענמאַכער האָבען אין שמאַרט געוואוינט ניט אין דער „בויד“, נור זיינען אײַנגעשטאַנען אין „האַמעל“, וועלכער האָט געטראַגען דעם שמאַלצען נאַמען „קרולעווסקי“ — קעניגליכער. זײַנע בעזיצער זײַנען חיים שפּאַספּויעל מיט זײַן טאַכטער, די שעהנע דבורה'לע, אַ יונג פּעט ווייבעל, וואָס קײנער ווײַס ניט אויב זי איז אַן אלמנה, אַ גרושה אָדער אַן ענוגה. מען ווײַסט נור, אַז זי איז אַ ווייבעל און האָט ניט קײן מאַן, און סוחרים און רײזע-אַגענטען האָבען לײב דאָרט אײַנצושטעהן, ווען זײ פּאַהרען דורך די שמאַרט. און ניט בלױז פּרעמדע. אין די לאַנגע ווינטערדיגע געכט זײַנען דאָרטען די שמאַרט-פּאַצעטען און שפּיעלען אין קאָרטען. און סײַלמאַל כאַפּט זיך אויף דאָס שמעדמעל מיט אַ נײַעס, אַז אַ לײטישער יונגערמאַן האָט דעם גדן פּערשפּיעלע בײַ דבורה'לען אין האַמעל, און די ווייבער רױמען זיך אין די אויערען: דבורה'לע האָט שױן וויעדער אײַגעם אין די הענד אַרײַנגעכאַפּט. בײַ דער דבורה'לע אין „קעניגליכען“ האַמעל זײַנען אײַנגעשטאַנען — דער „אַלמער תּרה“, די „מכשפה“, „קאַנאַריק“ און די דראַמען-געהערין. מאַסקע איז געשלאָפען אין דרויסען אויף דער בויד, היסען די פּערד.

נאָכ'ן „אַרבייטען“ זײַנען געזעסען די קונצענמאַכער בײַ זיך אין צימער. די פּענסטער פּון צימער זײַנען אַרויסגענאַנגען אויף אַ הויף אין אַ הינטער-סערעל און זײַנען תּמיד געווען פּערהאַנגען. אין האַמעל האָט מען דאָס גערופּען „דאָס פּינסטערע שמיבעל“. און דאָרט, אין דעם „פּינסטערען שמיבעל“ פּלעגען דאָס פּאַרקומען די „שרעקליכע זאַכען“, וועגען וועלכע מען האָט גערעדט אויף דבורה'לען. דער „אַלמער תּרה“ איז געווען צופּריעדען פּון דער הײַנטיגער פּאַרשטעלונג. געווען אַ שעהנע

איינגאָהמע. און תמיד ווען דער „אַלמער תרח“ איז צופריעדען נאָך אַן אַרבייטען, מרינקט ער אַ סך מהעע פון רוסישען סאַמאָוואַר, וואָס ער פֿיהרט מיט זיך מיט אין דער בויך. אויסגעטהאָן די שמוועל לינגט ער האַלב און זיצט האַלב אויף אַ בעט, צוגערוקט דעם טיש צום בעט און איז איינגעהילט אין גאַנצען מיט דער פאַרע וואָס שלאָגט פון דעם הייסען מהעע, וואָס אין דער „משאַשקע“ פאַר איהם. הייסע אַנגוסמען שלאָגען אַרויס אויף זיין שמערן, ער רויכערט די ליולקע מיט צופרייע-דענהייט און קיצעלט מיט'ן ציבעק די „אַלמע מכשפה“ הינטער די אָרעמס, ווינקענדיג מיט די אויגען אויפ'ן מיידעל, וואָס זיצט און ישמירט זיך אויס די פיס מיט אַזאַ מין עהל נאָכ'ן געהן אויפ'ן דראָם און אויף מאַסקע'ן, וועלכער שמעהט און דערלאָנגט מאַר'ן די פּלאַש צום שמויען.

— אַ שעהע פאַר, מיר וועלען מיט זיי שעהנע געשעפטען מאַ-
כען — זאָגט דער אַלמער.

— שווייג, זיי וועלען הערען.

דערווייל איז „קאַנאַריק“ אַרײַנגעקומען און האָט געשרינן אויף מאַסקע'ן, וואָס ער געהט ניט אַרויס צו די פּערד, מען וועט די פּערד אוועק'גנב'ענען. די אַלמע און דער אַלמער האָבען זיך אַנגענומען פאַר איהם, אַז ער זאָל איהם לאָזען אין שטוב זיין, און די פּערד וועט קיינעה ניט גנב'ענען, זיי שמעהן אין שטאַל.

— דו ווייסט, מאַרי, דער פּריץ וואָס האָט זיך גע'שרכנט צו
דיה אין פּלאַצק איז דאָך דיר נאָכגעפאַהרען. ער איז דאָ, — זאָגט
קאַנאַריק.

מאַרי איז רויט געוואָרען.

— פון וואָגען ווייסטו, האָסט איהם געזעהן? — פרענט דעה
„אַלמער תרח“ פּעראינטערעסירט.

— איר האָב איהם געזעהן אויפ'ן מאַרק, און ער שמעהט דאָס
דאָ איין אין דעם האַמעל.

— וואָס דו זאָגסט?

— יאָ — ווינקט „קאַנאַריק“ צום „אַלמע תרח“ און ווייזט מיט
די הענד אויף מאַסקע'ן, אַז ער קען ניט ביידען ווייַל מאַסקע איז דאָ

— געה, ממז'וק, געה אַרויס צו די פערד — זאָגט צו איהם
ווייך דער „אַלטער תרח“.

— פאַרוואָס עפעס אין שטאַל אַרײַן? לאָז ער געהן אין שענק
זיך געהמען אַ גלעזעל ביער. אפשר זײַנען דאָרט דאָ געסט, קען זײַן
מאַכען עפעס צו פערדיענען אויך — זאָגט די „מכשפה“
— יא, מאַסקע, געהם טאַקע מיט דעם „בעמבע“, אפשר וועט זיך
מאַכען עפעס צו פערדיענען. פאַר דיר, פאַר דיר, קענסט דאָס האַלטען
פאַר דיר — זאָגט דער „אַלטער תרח“.

מאַסקע האָט זיך אומגעקומט, געוואַרפען אַ בליק אויף מאַרײַן,
געכאַפט דעם הוט און איז אַרויס פון שטוב. ער איז אָבער גיט אַרײַן
געגאַנגען אין שענק. ער האָט זיך אַרונטערגעלאָזט הינטער'ן הויז, איז
אַרײַן אין סערעל און אויסגעזוכט דאָס פענסטער פון דעם „טונקעלען
צימער“. ער האָט עס באַלד דערקענט אָן דעם גרויען פאַרהאַנג. ער
האַט זיך אונטערגערוקט אין דער שטיף, און ווי אַ קאַץ געקראַכען אויף
דער מויער, אויסגעזוכט אַ שפאַלט אין לאַדען, און אָנהאַלטענדיג זיך
אָן די הוקס פון לאַדען האָט ער דורכ'ן שפאַלט אַרײַנגעקוקט און געזעהן
וואָס דאָרטען טהוט זיך, צוגעלעגט דעם אויער און געכאַפט אײַנצעלנע
ווערטער.

ווענען וואָס עס האַנדעלט זיך האָט ער גיט געוואוסט, כאַטש ער
האַט טרעפיהלט — דאָס האַרץ האָט איהם געזאָגט... ער האָט נאָך גע-
זעהן, ווי „קאַנאַריק“ שרייט אויף מאַרײַן און שרעקט זי מיט דער
האַנד. אַז ער וועט זי שלאָגען. און דער אַלטער און די אַלטע ריידען
מיט איהר און טענה'ן מיט איהר עפעס מיט גוטען אײן, ווייזען איהר
געלד, און דאָס מיידעל טופעט מיט די פיס און שאַקעלט מיט'ן קאַפּ
אויף גײן.

דערנאָך איז אַרײַנגעקומען אין שטוב דבורה'לע, די בעל-הבית'מע
פון האַטעל, מיט נאָך אַ אידעל, וואָס געהט קורץ אָנגעטהאָן און האַלט
אַ שטעקעלע אין דער האַנד. דבורה'לע מיט'ן אידעל האַכען זיך גע-
טוד'עט מיט'ן „אַלטען תרח“ און „קאַנאַריק'ען“ אין אַ ווינקעל שטוב.
דערנאָך איז דבורה'לע צוגעגאַנגען צו מאַרײַן האָט זיך געשפיעלט מיט
איהרע האַר און געשטייכעלט צו איהר, ריידענדיג מיט איהר, און

געקושט זי. דערווייל האָט איהר די אַלמע מכשפה די האָר גלייך גע-
 מאַכט, אַז אַנדער קאָפּטענדעל אַרויפגעוואָרפּען. מאַרי האָט זיך גע-
 לאָזט, און איהר פנים האָט געפלאַמט. „קאָנאָריק“ האָט דאָס שטיבעל
 צוגערוימט, אַוועקגענומען די פלאַש מיט'ן אויף און בעהאַלמען אין
 אַ ווינקעל, און דאָס אידעל מיט'ן שמעקעלע אין דער האַנד האָט גוט-
 מוטהיג געשמייבעלט און איז ערגעץ-וואו פערשוואַנדען. מאַטקע האָט
 זיך אָנגעשמויסען וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך... דאָס האַרץ האָט
 איהם אָנגעהויבען קלאַפּען, הענד און פיס האָבען איהם געציטערט, און
 עפעס האָט איהם גענאַגט ביים האַלז און אינעווייניג אין האַרץ. אַלעס
 איז איהם געוואָרען מיט אַמאָל גאַנץ גלייך, אפילו דאָס גאַנצע הויז
 מיט אַלע מענשען וואָס זיינען דערינען זאָלען איינגעזונקען ווערען, און
 ער מיט זיי. נור ער איז נייגערדיג געוואָרען וואָס דאָ וועט ווייטער
 פאַרקומען.

דערווייל איז דאָס אידעל מיט'ן שמעקעלע און גוטען שטייבעלע
 צוריקגעקומען און מיטגעבראַכט מיט זיך אַ הויכען גוי מיט אַ פאַר
 גרויסע וואַנצעס, וועלכער איז געווען אָנגעטהאָן ווי אַ שררה. דער גוי
 האָט זיך אַביסעל געשעהמט. געבויגען זיך און אַלעמען געגריסט.
 דבורה'לע מיט איין רינגעלע אין אויער האָט דעם גוי פערבעמען צום
 טיש. דער „אַלטער תרח“ האָט צוליעב דעם גוי אַ ראָק אָנגעטהאָן, און
 „קאָנאָריק“ האָט אויך געשמייבעלט. נור מאַרי האָט זיך ניט געוויזען.
 זי האָט זיך בעהאַלמען ערגעץ-וואו. נור דבורה'לע פיהרט זי אַרויס פון
 ווינקעלע (מאַרי לאָזט זיך ניט), און פיהרט זי צו צום טיש, צום גוי.
 דער גוי בויגט זיך פאַר איהר, גיט איהר די האַנד, און דבורה'לע זעצט
 זיך אַוועק מיט מאַרין ביים טיש. באַלד ברענגט מען אַרײַן ביער. מען
 גיסט אָן גלעזער. עמעץ-ווער געהמט אַרויס אַ טאַליע קאַרטען און מען
 הויבט אָן קאַרטען שפיעלען.

מאַטקע האָט זיך שוין מעהר ניט געקענט איינהאַלמען. ער האָט
 געוואָלט אַרײַנשפּרינגען דורכ'ן פענסטער, ער האָט זיך אָבער צוריקגע-
 האַלמען. ער איז אַראָב, און איז אַרײַן אין שטוב צו די קונצענמאַכערס.
 די שטוב איז אָבער געווען פערשלאָסען, האָט ער אָנגעקלאַפּט, און גע-
 טראַכט זיך, זאָל געשעהן וואָס עס וויל.

פון אינוועניג האָט מען איהם געפרעגט: ווער איז דאָרט? האָט ער געענטפערט אויף אַ הויך קול:

— איד, מאָסקע!

פון אינוועניג האָט מען עפעס גערערט. צום סוף האָט מען איהם געעפענט. געעפענט האָט איהם „קאָנאָריק“, צוהאלטענדיג די טהיר און געפרעגט איהם:

— וואָס ווילסטו?

— וועסט שפעטער געוואָהר ווערש — האָט מאָסקע אויפגעריסען די טהיר און איז אַריין.

— אַה, דאָס איז דער יונגער שפּאַניער, דער, וואָס האָט היינט דעם וועט געוואונען. זעהר שעהן, זעהר שעהן — האָט איהם דער פּאָלאַק מיט די גרויסע וואַנצעס געפאַמטשט בראַוואָ מיט די העגד.

— איך וועל איהם באַלד נאָך וואַרשא געהמען, אַז ער זאָל זיך דאַנגלען מיט „בישקע'ן“ — זאָגט דער „אַלמער תרח“, ווייזענדיג אויף מאָסקע'ן.

— צו וואָס ביזטו אַריינגעקומען? וואָס זוכסטו? מען וועט דאָך די פערד אַרויס'גנב'ענען — זאָגט ער הינטען אַרום צו מאָסקע'ן. זאָל ער געהן — ווייזט מאָסקע אויף „קאָנאָריק'ען“. איך וויל דאָ זיין.

— גאָט איהם זיין — מאַכט די „אַלמע מכשפה“.

— דער שפּאַניער וועט אפשר אַ גלאָז ביער טרינקען מיט אונז? פּראַשע — גיסט איהם אָן דער פּאָלאַק אַ גלאָז ביער.

מאָסקע האָט זיך פערשעהמט און געמאַכט מיט דער האַנד אויף גיט — דאָך האָט ער אויסגעטרונקען.

— דאָס איז דאָך דאָס קינד. קוקט אָן די הענטעלעך — ריהרט איהם אָן זאָנפט ביי דער האַנד דבורה'לע, און גיט צו איהם אַ גנב'ישען וואונק אין די אויגען אַריין.

מאָסקע'ן איז געוואָרען ווי מען וואַלט איהם מיט אויל בעשמירט, ער איז רויט-פערשעהמט געוואָרען און גנב'יש צוריק געוואונקען צו איהר.

דערווייַל איז דאָס שפּיעל אין קאָרטען ווייטער גענאַנגען. אַז

מאָטקע'ן האָט מען ווי פּערגעסען. דער וואונק פון דבורה'לע האָט איהם ווי בערוישט און געמאַכט איהם פּערגעסען אָן דעם גוי און אָן מאַר'ן. וועלכע איז געזעסען ווי אַ פּרעמדע ביים טיש און צוגעקומט זיך צום קאַרטען-שפּיעל. מאָטקע האָט געקומט אויף דבורה'לען, געוואָלט כאַפּען איהר'ס אַ בליק, נור דאָס ווייבעל האָט ווי פּערגעסען אָן מאָטקע'ן, און טיעף זיך אַרײַנגעלאָזט אין די קאַרטען.

ער האָט אַ קוק געטהאָן אויף מאַר'ן. מאַר איז ביז געווען, זי האָט ניט געוואָלט קוקען אויף איהם. דער יונג האָט דערפּיהלט, אַז דאָס מיידעל האָט געזעהען ווי ער האָט זיך איבערגעוואָרפען מיט בליקען מיט דעם שענהעם ווייבעלע, און וויל איהם ניט קענען. ער האָט געזעהן ווי מאַר האָט זיך מיט אַמאָל אונטערגערוקט צום פּאָן מיט די גרויסע וואַגצעס, און האָט איהם אונטערגעשטעקט קאַרטען, און דערביי האָט זי עס אַזוי געמאַכט, ווי זי וואָלט זיך צוגעלאָסטשעט צו דעם פּאָן ווי אַ הינטעל, און געלעט איהם די האַנד. מאָטקע'ן האָט דער טייוועל גע- כאַפט, ער האָט זיך געוואָלט וואַרפען אויף דעם פּאָן און איהם ווערען ביים האַלז. ער האָט געקוקט אויפ'ן מיידעל. מאַר האָט איהם גאָר ניט געזעהן. ער האָט זי געצופּט ביים אַרבעל. דאָס מיידעל האָט זיך אומ- געקוקט, געוואָרפען אויף איהם אַ ביזען בליק און וויערער אַרײַנגע- קוקט אין גוי'ם קאַרטען און געלערענט איהם וועלכע צו וואַרפען. און דער יונג האָט געמיינט, אַז עס לענט איהם אַוועק אַ טוימען אויפ'ן אַרט.

אין מיטען בעסטען שפּיעלען האָט זיך דבורה'לע אויפגעכאַפט און געזאָגט, ווי זי וואָלט זיך פּלוצים אָן עפעס דערמאָנט, אַז דאָרטען, אין דער גאַסט-שטוב, וואַרטען פּיעלע געסט אויף די קונצענמאַכערס, און זיי קענען פּיעל געלד פּערדיענען. די געסט ווילען זיי זעהן, און מען האָט זי אַרײַנגעשיקט נאָך זיי, און זי האָט זיך גאָר פּערגעסען און אין די קאַרטען גאָר זיך פּערשפּיעלט. דער „אַלמער תּרח“ האָט זיך אויפ- געכאַפט, גענומען אַ בעמבעלע אין דער האַנד אַרײַן און געוואונקען צו „קאַנאַר'קען“: „קום געלד פּערדיענען. קום, מאָטקע, מיט“. די אַלמע געהט אויך מיט. נור „דאָס קינד“, מאַר'ן, וועט זי ניט לאָזען מיט- געהן — ווייל זי איז טיער. „דאָס קינד“ האָט היינט שווער געאַרבייט

— זאָגט זי, און געהמט אַ טוך און געהט אויך. אַלע געהען. עס בלייבן
בען נור איבער מאַרי און דער גוי, וועלכע שפּיעלען אין קאַרטען ווייז
טער. און מאַטקע שמעלט זיך אַוועק ביי דער טהיר און וויל ניט געהן.
— קום, ממזר'ק, קום געלד פּערדיענען — שלעפט איהם דען
„אַלטער תּרה“ ביים פּלייצע.

מאַטקע מאַכט זיך אַרויס און בלייבט איבער.

— וואָס איז?

— גאָר ניט — ענטפּערט מאַטקע אָב קורץ.

„קאַנאַריק“ ווינקט צו איהם מיט די אויגען:

— געה, ממזר, דו זעהסט דאָך, זיי דאַרפּען זיין אַליין.

— איך וויל ניט — זאָגט מאַטקע.

— וואָס?

דער „אַלטער תּרה“ איז אויך צוגעקומען. זיי האָבען ניט געוואָלט
קליין סקאַנדאַל מאַכען, האָט איהם דבורה'לע אָנגענומען אונטער'ן
אַרעם, און געגלעט איהם מיט'ן הענטעל אויפ'ן בעקעל, געקוקט איהם
גלייך אין די אויגען אַריין, און געזאָגט וויערער מיט דעם גנב'ישען
שמייכלע:

— מיט וועמען ער וועט ניט געהן, מיט מיר וועט ער געהן. וואָס
קען ער פון אייך האָבען. אָבער פון מיר, ווייסט ער, קען ער יאָ עפעס
האַבען — האָט זי געזאָגט אין אַזאַ טאָן, מיט אַזאַ בליק, אַז מאַטקע
האַט געמיינט, אַז זי געהמט איהם באַלד מיט זיך מיט... און ער האָט
ניט געקענט ביישטעהן דעם יצר הרע.

מאַטקע האָט צוריקגעשמייכלעט וואוילעריש דער ווייבעל אין די
אויגען אַריין, און איז אַרויס מיט איהר.

הינטער זיך האָט ער געהערט מען שליסט די טהיר אויף זיי
ביידע, אויפ'ן גוי מיט מאַרי'ן. עס האָט איהם עפעס באַנג געטהאָן, נור
ער האָט געפּיהלט געבען זיך דאָס יונגע ווייבעל, און דאָס האָט איהם
געמאַכט פּערגעסען.

נאָך קוים איז דבורה'לע מיט'ן יונג אין דער שענק אַריין, האָט
זי פּערגעסען אָן איהם. זי איז באַלד צושוואומען געוואָרען צווישען די
פּיעלע געסט, בעלי עגלות, קצבים און פּרעמדע סוחרים, וואָס האָבען

געוואָרט אויף אײַהר. דאָס האָט זי דערלאָנגט דעם אַ קופּעל ביער מיט אַ שמייכעל אין פּנים אַרײַן; יענעם אַ האַלב גענוזעל מיט אַ גלעם, אַז עס זאָל זײַן בע׳מע׳טער צו עסען; דאָרט גאָר אײַנעם אַ געהיים גלעזעל בראַנפען, וואָס יענער האָט אויסגעטרונקען און פּערביסען מיט אַ קניפּ... מאַסקע איז פּון דערווייטענס געשטאַנען, צוגעקוקט זיך און צומישט געוואָרען, ניט געוואוסט וואָס עס טהוט זיך מיט איהם. ער האָט זיך דערמאָנט אַן מאַרײַן מיט דעם פּאַלאַק, וואָס זײַנען בײַדע אין „פּינסטערען שטיבעל“ אײַנגעשלאָסען. ער האָט זיך אַרויסגעמאַכט פּון דער שענק, און צו צו דער שטוב. די טהיר איז פּערשלאָסען. דורך דעם טהיר-לעכעל זעהט מען גאָר ניט. דער שליסעל שמעקט. ער איז אַרײַן אין סעדעל, אַרויפגעכאַפּט זיך אויף דעם מויער און אויסגעזוכט ד י שפּאַרע איז דעם לאָדען, דורך וועלכער ער זאָל קענען אין שטוב אַרײַנקוקען. ער האָט זי געפונען. די שפּאַרע איז אָבער געווען פּער-שמעלט מיט דעם פּאַרהענגעל. ער איז אַראָב, אויסגעזוכט אַ שטיקעל האַלץ, און מיט דעם האַלץ אָבגעשאַרט דעם פּאַרהאַנג און געזעהן וואָס אײַנוועג טהוט זיך... דאָס בלוט האָט געקאַכט אין איהם. און עס איז איהם געווען אזוי ווי קײַנמאַל ניט. ער האָט זיך מיט׳ן גאַנצען קערפּער אונטערגעשפּאַרט אונטער׳ן לאָדען, און דעם לאָדען אויפגעהויבען, אָבער אזוי שטיל, אַז מען זאָל אײַנוועגן גאָר ניט הערען. דערנאָך האָט ער די קײַטעלעך פּון די פענסטער אונטערגעבראַכען. מיט זיי האָט ער ניט געהאַט קײַן שווערע אַרבייט, זיי זײַנען געווען פּערראַסט פּון אַלמ-קײַט, און באַלד זיך גאַנצעגעבען. און מאַסקע האָט מיט אַמאָל געגעבען אַ שפּרונג אַרײַן אין שטוב.

מאַרײַ, וועלכע איז געווען האַלב אויסגעטהאָן מיט צופּלאַשעטע האַר, האָט פאַר שרעק געגעבען אַ שפּרונג אויף פּון דעם בעט, אויף וועלכען זי איז האַלב געלעגען און האַלב געזעסען. דער גוי איז אָבער געווען אַ האַלב נאַקעטער און פאַר מאַסקע׳ן זיך פּערשעהמט מיט זײַנע נאַקעטע, האַר-בעוואַקסענע פּיס, און אויף זײַן פּנים איז געלעגען אויס-געגאַסען אַנטמוטהיגער שמײַכעל האַלב פּון גענוס, האַלב פּון שעה-מעוודיגקײַט, אַז מאַסקע האָט אויף איהם רחמנות געהאַט, און גע-שפּאַנען אין מיטען שטוב אַ דערשראַקענער און ניט געוואוסט וואָס

צו טהאָן. דער גוי האָט געזוכט די הויזען, אַ ראָק צו פערשטעלען דעם
טהייל פון זיין נאָקעמען לייב.

און מאַרי האָט זיך דערווייל אונטערגעשליכט הינטער דעם יונג.
ער האָט געזעהען איהר בריוו נאָקעט לייב פון דער האַנד, וואָס האָט
אַרויסגעקוקט פון דעם זיידענעם צוריסענעם קאָפּטענדעל — האָט ער
איהר געגעבען אַ קלאַפּ אין קאָפּ. דאָס מיידעל האָט ניט געשריען, ניט
אַוועקגערוקט זיך, נאָר עפעס געשפּאַרט אין זיין האַנד אַרײַן. ער האָט
דערפיהלט אין זיין האַנד עפעס ווייכעס. און בײַם לײַכט פון דעם האַלב-
לײַכטענדעל לאַמפּ האָט ער דערזעהן לעדער. ער האָט פערשטאַנען, אַז
עס איז אַ לעדערנער טאַש מיט געלד. און האָט עס אינסטינקטיוו גע-
טוינד בעהאַלטען.

— בעהאַלט, געה אַוועק, מען וועט דיך כאַפּען... דער גוי וועט
שרייען.

מאָטקע האָט געהערט הינטער זיך די פליסערנדע ווערטער און
נאָך ניט גוט פערשטאַנען וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך דאָ. ער איז
נאָך געשטאַנען און ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. דער גוי מיט זיינע
האַר-בעוואַקסענע נאָקעטע פיס האָט אויסגעזעהען זעהר אַרים. און ער
האָט געהאַלטען אין איין זוכען די הויזען, וואָס ער האָט זיי ניט גע-
קענט געפינען. דאָס מיידעל האָט איהם בערוהיגט:

— בלייב דאָ, בלייב, ער געהט באַלד אַוועק — זאָגט זי צום
פאַלאַק און צו מאָטקע'ן געפליסערט אין דער שטיף:

— אַנטלויף און בעהאַלט. עס איז דעם גוי'ס, ער וועט שרייען.
מאָטקע האָט אינסטינקטיוו געפאַלגט. און אַזוי ווי ער איז אַרײַן,
אַזוי איז ער אויך אַרויסגעשפרונגען דורכ'ן פענסטער.

ער האָט געהערט הינטער זיך, ווי דאָס מיידעל האַסט דעם לאַפּ-
דען צו.

דער קאמפאניאן די דראמען-געהערין.

ער איז צריין אין שטאהל און ביים שוין פון די ברענענדע לאַמ-
שערנע האָט ער בעמערקט דעם לעדערנעם מאַש, וואָס מאַרי האָט איהם
אין האַנד געשטעקט. ער האָט איהם אויפגעעפענט, ער איז דערשראָ-
קען געוואָרען, אַ פאַק פאַפּיער-געלד איז אין איהם געווען. ער האָט
ניט געוואוסט וואָס דערמיט צו טהאָן. באַלד האָט ער זיך דערמאָנט
וואָס נתן נבב האָט אַמאָל געטהאָן. האָט ער אויך, ווי ער, געכאַפט דעם
כאָמאָנט פונ'ם פערד, אויסגעזוכט אַ לאַך און טיעף אין שטרוי פון
כאָמאָנט צריינגעשטעקט די מאַש און צוריק אויפגעהאַנגען דעם כאָ-
מאָנט אויף זיין אָרם.

אַז ער האָט דאָס אָבעטהאָן האָט ער זיך אַוועקגעלעגט אויף זיין
געלעגער אין שטאהל און האָט אָנגעהויבען צו טראַכטען. עפעס איז
ער געווען ביז און ער האָט זיך געוואָלט שלאָגען. אויף וועמען איז ער
געווען ביז? אויף אַלעמען, און מעהרסטען אויף זיך. און נאָך מעהר
איז איהם אַלעס גלייכגילטיג געוואָרען, און עס איז איהם גאָר ניט אָנג-
געגאַנגען וואָס דאָס וועט געשעהען. ער איז גרייט געווען אויף אַלעס.
אין מיטען דערינגען איז איהם גאָר איינגעפאַלען אַרויסצוגעהמען די
מאַש מיט'ן געלד פון כאָמאָנט און צריינצוקריכען אין „טונקעלען שטי-
בעל“ דורך דעם פענסטער און דאָס וואַרפען איהר אין פנים צריין,
אָדער אַוועקצוגעבען עס צו דאָס שעהנע ווייבעל דבורה'לע, די בעל-
בית'סע פונ'ם האַטעל, אַז מאַרי זאָל זעהן. נור באַלד האָט ער צו זיך
געזאָגט: „אַ שאַד דאָס געלד, זאָל דאָס געלד בלייבען פערשטעקט.“
און מאַרי, די דראַמען-געהערין, איז איהם שוין ניט אָנגעגאַנגען און
ניט „קאָנצאָריק“ איז איהם וואָס אָנגעגאַנגען. און עס איז איהם פלוצים
אַלעס לאַנגווייליג געוואָרען ביי די קאַטאַרינישטיקעס און ער האָט
געקלערט פון אַנטלויפן.

גור דאָס בלוט האָט אין איהם געקאָכט און ער איז ביז געווען אויף זיך. זאָל ער געהן זי שלאָגען, גוט צוהאַקען דאָס פנים און אַוועק-געהן? — עס לוינט זיך ניט. זי איז איהם שוין ניט אָנגעגאַנגען. גור געלד איז גוט. עס איז גוט אַז מען האָט געלד, מראַכט ער זיך. אַז מען האָט געלד קען מען פאַהרען וואוהין מען וויל און מען קען זיך קויפֿען וואָס מען וויל.

און דאָס געלד וואָס איז געלעגען אין כאַמאַנט איז איהם מיט אַמאָל משהייער געוואָרען. ער האָט געוואָלט דאָס געלד אַרויסנעהמען און גאָר אַמאָל זיך איינקוקען אין דעם, איבערצעהלען עס. ער האָט אָבער מורא געהאַט אַז מען זאָל ניט אַנקומען. האָט ער זיך איינגעהאַלטען. און מיט אַמאָל איז איהם משהייער געוואָרען די דראַמען-געהערין. „סיי ווי-סיי אַ גוטע, האָט עס מיר אַוועקגעגעבען“. און ער האָט זיך גע-מראַכט, אַז ער וועט ניט לאָזען אַז זי זאָל „קאָנאַריקען“ דאָס געלד אַוועקגעבען, ער וועט עס צוגעהמען און מיט „קאָנאַריקען“ וועט עה זיך שלאָגען.

און ער האָט זיך מיט אַמאָל דערמאַנט, ווי „קאָנאַריק“ געהט אַני געטהאָן און ווי ער געהט אָנגעטהון; אַז „קאָנאַריק“ געהט אָנגעטהאָן אין אַ פאַר שעהנע שטיוועל מיט אָבגעלאַקירטע כאַליאַוועס און אַ סאַ-מעמענע וועסטעלע, און ער געהט אָנגעטהאָן אין אַ פאַר צוריסענע קאַ-מאַשען, וואָס די „אַלמע מכשפה“ האָט אַמאָל געמראַגען, מיט אַ פאַה הויזען וואָס פלאַצט איהם פון הינטען. און „קאָנאַריק“, ווען ער וויל, מרינקט ער ביער, עסט ער צוקער-אייז. און ער האָט קיין גראַשען ניט, גור וואָס ער גנב'עט אין קאַמאַש אַריין אַ זעקסער, ווען מען וואַרפט איהם צו, ווען ער שפיעלט מיט דער קאַמאַרינקע, אָדער וואָס די אַלמע ניט איהם אַמאָל אין געהיים וויל ער קראַצט איהר דעם רוקען בעפאַה זי געהט שלאָפֿען. און עס איז איהם אַ וואונדער געווען וואָס ער האָט דאָס ניט געזעהען ביז איצט, און ווי האָט ער זיך ניט געשעהמט אַזוי אַרומצוגעהן מיט ווייבערשע קאַמאַשען און צוריסענע הויזען ביז איצט. — דאָס ערשמע, וועל איך מיר קויפֿען אַ פאַר שטיוועל מיט לאַ-קירמע כאַליאַוועס, אַז זיי זאָלען קוימשען ווען איך וועל געהן, און אַ פאַר שוואַרצע סאַמעמענע הויזען ווי דער אַלמער קאַמאַרינשמש'יק

האָם, מיט אַ גרויסען באַטעק אין האַנד, און זיך לאָזען וואַקסען אַ טשוּפּריגע פּון פּאַרענט. איך וועל זיי ווייזען ווי אַ קאָמפּאַרישטשיק זעהט אויס.

און וואָס אַמאָל איז איהם מאַרי טהייערער געוואָרען פאַר דעם וואָס זי האָט איהם געגעבען די מעגליכקייט דאָס אַלעס צו האָבען, און פאַר דעם וואָס זי וועט איהם נאָך געלד געבען ווען עס וועט זיך מאַכען, און ער האָט מיט אַמאָל דערפיהלט, אַז זי איז זייגע. זי געהערט צו איהם פונקט אַזוי ווי ער וואָלט אַ פוהר און וואָגען געהאַט. אורא' גע-הערט זי צו איהם. און עס האָט איהם געוואונדערט וואָס ער האָט ניט געוואוסט דערפון ביז יעצט און געלאָזט דאָס נאַצע געלד וואָס זי האָט געהאַט „קאַנאַריק'ען“ אַוועקגעבען. ער וועט מעהר ניט לאָזען, ניט ריידען און ניט קוקען אויף איהר. ער וועט זיך שלאָגען מיט „קאַנאַ-ריק'ען“. אוי, וועט ער איהם געבען! ער האָט געמאַכט פּויסמען.

דערווייל האָט זיך אין דרויסען געהערט אַ גערודער, מען רופט, מען רעדט הויך, און ער הערט שטאַרקע פריט געהען צו צום שטאַהל. אַ שמראַהל פון ליכט שיינט אַרײַן דורך אַ שפּאַריגע. איהם איז געווען אַלעס גלייך; ער האָט זיך נאָך געוואָלט איצט שלאָגען. ער האָט צוגעמאַכט די אויגען און געוואַרט. באַלד האָט זיך געהערט אַ קלאַפּען אין דער טהיר;

— עפען, ממזר'וק, עפען, עפען!

ער איז זיך געלעגען גלייכגילטיג.

— עפען, ממזר'וק, עפען, עפען! — האָט מאַסקע דערהערט דעם אַלמען קונצענמאַכער'ס קול. דעם אַלמען קונצענמאַכער האָט מאַסקע גערן געהאַט און איז איהם דאַנקבאַר געווען וואָס ער האָט איהם צוגע-נומען אין דער קאַמפּאַניע און איהם אויסגעלערענט „אַרבייטען“. עה האָט געפיהלט אַ דרד-אַרץ צו איהם, איז ער אַראָבגעקראַכען פונ'ם גע-לעגער און אויפגעעפענט.

— וואוהין האַסמו אַהינגעטהאַן די טאַש וואָס די מויד האָט דיר אונטערגעשמעקט? — שרייט „קאַנאַריק“ מיט כעס.

— שריי ניט, לאָז מיך ריידען — בערוהיגט איהם דער אַלמער. — ממזר'וק — הויבט ער אָן מיט גוטען — גיב אָב די טאַש. דער גוי מאַכט געוואַלדען, לויפט נאָכ'ן סטאַרשע סטראַזשניק און מיר אַלע

וועלען זיך א שווארץ יאָהר אויסריכטען.
 — א טאָש מיט געלד? — וואָס פאַר אַ טאָש? — פּרעגט
 מאַטקע פּערוואַנדערט.

— די טאָש, וואָס מאַרי האָט אַרויסגע'גנב'עט פון פּאָליאַק'ס קע-
 שענע און האָט דיר אונטערגעשטעקט — זאָגט „קאַנאַריק“.
 — זי האָט מיר קיין טאָש נישט אונטערגעשטעקט און אידן ווייס
 גיט — האָט מאַטקע קורץ אָבגעענטפּערט.
 — קום נור אין שטוב אַרײַן! — שרײַען זיי אויס, און געהמען
 מאַטקע'ן מיט זיך.

אין „פּינסטערען שטיבעל“ איז געשטאַנען דבורה'לע און האָט
 זיך די הענד געבראַכען, אַז די קאַמאַריגשטיקעס וועלען זי אונגליקליך
 מאַכען. דער סטאַרשע סטראַזשיק וועט קומען, וועט מען איהר דעם
 שענק צו'חתם'ענען. מאַרי איז געשטאַנען מיט צופאַטעלמע האָר און
 אַ דין קלירעל אַרײַפּגעוואָרפּען, איהרע נאַקעמע הענד און האַלז און
 ברוסט האָט זיך אַרויסגעוויזען פון איהר העמד, אויף וועלכע זי האָט
 נאָך נישט צײַט געהאַט קיין קאַפּטענדעל אַרײַפּצואוואָרפּען. זי האָט אויס-
 געקוקט גלייכנילטיג און געלאָזט זיך בעטראַכטען און אויפּעסען פון
 די בליקען פון די בעלי'עגלות, פּישערס און קצבים, וואָס האַכען זיך
 געשפּאַרט אין די אָפּענע טהיר און זײַנען געקומען אַהער צולױפּען
 אויף דעם פּאָליאַק'ס געוואַלדען, אַז מען האָט ביי איהם די טאָש מיט
 פּינף און אַכציג רובל אַרויסגעצויגען. דער פּאָליאַק אַלײַן איז שוין נישט גע-
 ווען. ער איז אַוועק געלאָפּען אין דער פּאָליצײַ נאָכ'ן סטאַרשי סטראַזשיק.
 — זי איז ווערט דאָס געלד, זאָל אידן שוין אַזאַ יאָהר האַכען —
 זאָגט אײַנער פון די קצבים בעטראַכטענדיג גוט דאָס מיידעל, און צום
 סוף האָט ער אַרויסגעגעבען זײַן אורטייל ווי אַ געניטער מבין אויף די זאַכען.
 — פאַר דאָס געלד וואָלט אידן מיר ליבער אַ נייע קאָבילע גע-
 קויפּט. נור אַ שבת מאַכען וואָלט אידן איהר אויך געגעבען — זאָגט
 לײַבעלע דער פּוהרמאַן.

— וויפּיעל טרעפּט אָן דײַן שבת? נײַן, ברודער, נישט פאַר דעם
 געלד קריגט מען אַזאַ סחורה. סטופּאַ צו דײַן טױבע חיה, מיט די
 פּערבונדענע צײַהן, וועט זי דיר נאָך דערפאַר געהאַקטע פּיש מאַכען...

דער עולם לאַכט.

דער אַלמער קאָמאָריגשטיק איז אַרײַן אין שטוב מיט „קאַנאַ-
דיק'ען“. זײ האָבען בײַדע געפֿיהרט מאַסקע'ן.

— אָט געהט ער, דער ריכטיגער כּחור.

דער אַלמער קאָמאָריגשטיק האָט געשטופּט דעם עולם פּון
טהיר, וועלכער האָט זיך שוין אָנגעהויבען אין שטוב צו שפּאַרען. צו-
געהאַקט די געהאַקט די טהיר נאָך זײ און צוגעשלאָסען.

— הער נור, ממזר'וק, גיב אָב דאָס געלד, אַז נישט גיב אײך דיר
אַרויס צו דער פּאַליצײ, אַזוי ווי אײך בין אַ איד. אײך גיב דיר אַרויס
צו דער פּאַליצײ, אַז דו ביזט אַן אַנטלאָפּענער פּונ'ם אָסטראַג, קײן
פּאַס בײַ מיר האָסטו דאָך נישט, און ווער דיין טאַטע איז ווייס אײך דאָך
אויך נישט. גיב אָב דאָס געלד און זאָל זײן שאַשטיג, אַז נישט וועט שלעכט זײן.
— גיט מיר אַרויס צו דער פּאַליצײ, האָב איד אַ זאָרג, וועל אײך

דערצעהלען, אַז איהר האָט די מויד גע'גנב'עט, אַז איהר פּערקויפט זי
צו שכורים פּאַר געלד און אַז נישט, שלאָגט איהר זי, און אַז איהר האָט
דעלט מיט גנב'שע זאַכען, און אַז איהר האָט דבורה'לען אָבגעשטעקט
די זילבערנע לײכטער וואָס מען האָט אונז אין זשאַכלײן געגעבען און
אַז מיר שמעהען דאָך, ווייל מיר וואָרטען אויף אַ סוחר פּון וואַרשוי,
וואָס וועט אָנקומען נאָך אַ סחורה וואָס געהט אויף צוויי פּיס, און
נאָך, — וועלען מיר אַלע געהן, וועלען מיר אַלע זיצען אין אײגעם,
וועט אונז היימליכער זײן.

— וואָס זאָגסטו? וואָס דערצעהלסטו פּאַר מעשיות? ווער וועט
דיר גלױבען? — איז דער קאָמאָריגשטיק געוואָרען אַ פּערציטערטער
פּון די אַלע מעשיות. ער איז ערשטויגט געוואָרען, פּון וואָגען ווייסט
מאַמקע פּון דעם אַלעם, מען האָט זיך דאָך געהיט פּאַר איהם און גע-
מײנט האָט מען, אַז ער האָט נאָך נישט געהערט און נאָך גיט געזעהן.

— וואָס פּאַר זילבערנע לײכטער? — ווערט דבורה'לע בלײַך —

ווער האָט דיר דאָס דערצעהלט? מײן ברודער האָט דאָך מיר נאָך
געשיקט פּיש פּון זשאַכלײן דורך זײ. קום אַרײַן וועסטו זעהען — עס
שמעהט דאָך נאָך דער קאַסטען.

— פּיש, אײך ווייס וואָס פּאַר אַ פּיש!

— מאַסקעלע, וואָס רעדסטו, וואָס? — וואָס הער איך פון דיר? ווער האָט דיר דאָס דערזעהלט? ברעכט זיך די „אַלמע מכשפה“ אויף איהם די הענד.

מאַסקע האָט איהר אין פנים אַרײַנגעקוקט און עס איז איהם אַ געלעכטער אָנגעקומען.

— און אָט דעם האַלערא, אָט דעם קליינעם שמד'ניק, וואָס דרעהט היהנער דעם קאָפּ אַראָב האָסטו צו זיך אַרײַנגעלאָזט. דו, דראָ-מען-געהערין, קונצען-מאַכערין, הע! שמעקסט איהם הינטען אַרום געלד אַרײַן, גנב'עסט און שמעקסט איהם אָב. וואָס? — געהט צו „קאַנאַריק“ צו מאַרײ, קוקט אויף איהר מיט בייזע אויגען, און הויבט אויף די האַנד. דאָס מײַדעל האָט זיך אַוועקגעשמעלט און געפּינטעלט מיט די אויגען, מורא האָבענדיג פאַר אַ קלאָפּ.

— ריהר זי אָן, ריהר זי אָן, לאַמיר זעהען. אַטויטער וועסטו ביי מיר ווערען! ווייזט מאַסקע „קאַנאַריק'ען“ אַפּויסט.

— וואָס, וועסט מיר ניט לאָזען? — נא, דאָ האָסטו פאַר איהם איינעם — פאַשטט ער מאַרײַן — און דאָ האָסטו דעם צווייטען.

נור איידער „קאַנאַריק“ האָט גאָר צייט געהאַט אַראָבצולאָזען די האַנד אויף מאַסקע'ן, איז מאַסקע שוין געווען אויף איהם. מיט איין שפרונג ווי אַ ווילדער הונד האָט ער איהם אָנגעכאַפּט מיט ביידע הענד ביים האַלז און געוואָרען איהם. ער האָט זיך געגעבען אַ ביים אַרײַן מיט זיינע שטאַרקע צייהנער אין דעם גאָרנעל און די אַדערען פּונ'ם האַלז האָבען זיך אָנגעצויגען און זיינען געשוואַלען געוואָרען און עס האָט אויסגעוויזען אַז זיי פּלאַצען אַרויס פון דער הויט. „קאַנאַריק“ האָט זיך געריסען אונטער איהם, אָבער פאַר וועהטאָג האָט זיך ביי איהם די קניע געבויגען און ער האָט זיך געוואָרפען אויף דר'ערד. מאַסקע איז אַרויף אויף איהם און געהאַלטען איהם ווי אַ הונד מיט די צייהנער ביים האַלז און מיט די פּויסטען אין פנים געשלאָגען. די ווייבער האָבען געשריען, געוואָלט זיי פאַרנאַנדעררייסען. נור זיי האָבן בען געקראָגען מיט די פיס אין בויד אַרײַן, האָבען זיי זיך אָבגעטראָגן. דער אַלמער סונצענמאַכער האָט געכאַפּט דעם באַטעק און געשטייט סען מאַסקע'ן איבער'ן קאָפּ, איבער'ן פנים, איבער די הענד. דאָס פנים

מיט די הענד זיינען מאַסקע'ן אָנגעלאָפּען געוואָרען פון באַסעק, נור מאַסקע האָט גאָר ניט געפיהלט וואָס מען טהוט איהם. ער האָט זיך אַרײַנגעקנאַמען אין „קאַנאַריק'ען“ און ביידע יונגען זיינען געווען ווי איין קנױל און מיט די צײהנער געביסען און מיט די הענד געשלאָגען. עס האָט זיך געהערט „קאַנאַריק'ס“ כאַרכלען און דאָס שווערע אָטהע=מען פון אונטער מאַסקע'ס לײב. דבורה'לע, די האַמעל=בעזיצערין, האָט די הענד געבראַכען און אויפגעפגענדיג די טהיר האָט זי אַרײַנגערופען אײַנגע פון איהרע פריינד, די בעלי=עגלות: „געוואָלד, זיי וועלען מיר אונגליקליך מאַכען, דער סטאַרשי קומט“. די בעלי=עגלות האָבען זיי מיט גראָבע שטעקלעך פערנאַנדערגעריסען. „קאַנאַריק“ האָט געבלאָטיגט אין גאַנצען און מאַסקע האָט געהאַט אַ בלויען פנים.

דורך די גאַנצע צײט פון געשלעג איז מאַרי געשטאַנען און האָט זיך גלייכנליטיג צוגעקוקט צו דעם שלאָגען פון די יונגען. קיין בעווע=נונג איז ניט געווען צו בעמערקען אויף איהר פנים. נור ווען מאַסקע האָט געלעגט „קאַנאַריק'ען“ און איהם געשלאָגען אין פנים, האָט אַ שוואַכער אונגעמערקבארער שמײכל געשײנט אויף איהרע ליפּען. זי האָט געוואוסט, אַז מיט דעם שלאָגען געהט זי איבער פון איין האַנד אין דער צווייטער און זי איז געוואָן צופריעדען דערמיט.

דערווייל האָבען די ווייבער פלינק אָבגעווישט די פאָדלאָגע פון בלוט, מען האָט זיך געריכט אויפ'ן סטאַרשי סטראַזשניק. „קאַנאַ=ריק'ען“ האָט מען געמוזט געהמען אין קיך אַרײַן, דאָרט האָט מען איהם דאָס פנים בעלעגט מיט קאַלמע האַנדמיכער. מאַסקע איז געשטאַנען אין אַ ווינקעל און איז ביז געווען. און דער אַלטער קאַטאַרינשטיק איז צוגעגאַנגען צו מאַרין און האָט איהר געוויזען דעם רימען וואָס ער טראָגט אויף זיינע הויזען:

— דיר וועל איך שוין שפעטער בעצאָהלען, אַז מיר וועלען פון שטאַרט אַרויסקומען. אַלעס איז איבער דיר.

נור דעם אַלמען קאַטאַרינשטיק האָט מאַסקע גאָר ניט געזאָגט. ער מעג שלאָגען, ער האָט זי געקויפט, ער האָט זי אויסגעלערעגט „אַרײַ ביימען“, ער האָט אַ רעכט אויף איהר.

9

א פאם איז דא ?

עס איז אָנגעקומען דער ספּאַרשי ספּראַזשניק מיט דעם פּאַלאַק, דעם גוי, ביי וועלכען מען האָט דעם טאַש מיט געלד אַרויסגענומען. דער גוי, אָהן אַ הוט, אָהן אַ קראַוואַט, מיט טרערען אין די אויגען, האָט דערצעהלט דעם ספּאַרשי ספּראַזשניק פּון דעם אונגליק, וואָס איהם האָט געטראָפּען, ווי אזוי מען האָט ביי איהם דעם טאַש מיט פינף-און-אַכציג רובעל אַרויסגענומען, און אָנגעוווּזען אויף מאַרין און אויף מאַטקע'ן. דער ספּאַרשי ספּראַזשניק, וועלכער איז שוין געווען אַן על-טערער גוי פּון אייניגע און זעכציג יאָהר, אַ דיקער, מיט אַ רויטען ברייטען קאַרק, מיט אַ דיקען בויד און אַ בלאַנדע לאַנגע באַרד, וועלכע איז זיך צופאַלען אין צוויי שפיצען, האָט אויסגעהערט בנעימות, מיט רוהיגקייט, גלויבליכטיג און האָט געשמייכעלט צו דבורה'לען:

— גוי, וואָס איז שוין ווידער פאַרגעפאַלען ביי דיר, פאַני שפּאַס-פּויגעל? אַלע נייעס געשעהט ביי דיר, פאַני שפּאַספּויגעל, איז האָטעל קרולעווסקי.

— ביי מיר? פאַני נאַטשאַליק! — וואונדערט זיך דבורה'לע מיט אַ לאַך און חנ'דעל — דער פּאַן נאַטשאַליק האָט ליעב צו שפּאַסען מיט אַ אידענע. אוי, ווי זעה איר אויס? — מאַכט זי אַ חנ'דעל, פערקעמענדיג זיך די האַר — וואָס בין איר שולדיג, אַז דער פּאַן קומט (ווייזט אָן אויפ'ן פּאַלאַק) און וויל אַ נקבה נעהמען ביי די קאַטאַרינע-שמשיקעס? ביי מיר איז אַן אָפּענער האָטעל. איר קען דעם פּאַן ניט אַכזאָגען. וואָס בין איר שולדיג?

— מיר וועלען שוין שפעטער זעהן. נאָר ערשטענס, וויל איר זעהן די פעסער, אַה! פאַני עלטסמער קאַטאַרינאַרוש, שמעל מיר צו די פעסער פון דיר מיט דיין קאַמפּאַניע.

— אָם באַלד, פאַני נאַטשאַליקו, אָם באַלד — זאָגט דער אַלמער.

— וואָס וועט דער פּאָן נאַטשאַלניק דאָ זיך אַנידערזעצן? דאָ איז נישט בעקוועם. דאָ איז נישט אַנגענעהם. ביטע, לאָז זיין דער ווילען פון דעם פּאָן נאַטשאַלניק מיט מיר צו געהן אין מין וואוינונג. דאָרט וועט דער פּאָן נאַטשאַלניק אויסהערען וואָס ס'איז געווען — זאָגט דבורה'לע און געהמט דעם פּאָן נאַטשאַלניק אונטער'ן אָרעם.

— ער, מען קען דאָ אויך ערפילען דאָס געזעץ — זאָגט דער „פּאָן נאַטשאַלניק“ און הויבט זיך אויף און גיט אַ וואונק צום אַלמען קונצענטראַכער: „קינדער, נאָך מיר!“

אין פינסטערען קאָרידאָר, דורך וועלכען דבורה'לע האָט געפיהרט דעם „פּאָן נאַטשאַלניק“, איז צווישען זיי ביידען אַנגעגאַנגען אַ שטיי-לאַער געשפרעד, וועלכער איז בעשטאַנען נאָר פון איינצעלנע ווערטער: — מאַדאַם דבורה'לע, עס געהט נישט, איך קען נישט. געזעץ! דער פּאָן איז אַ וואַזשנער מענטש, וועט זיך קלאַגען אויף מיר, דאַן זעצט מען מיר פון מין אַמט אַראָב.

דערויף האָט דבורה'לע אויך אַבגעענטפערט אין קורצע ווערטער: — דו ביזט, פּאָן נאַטשאַלניק, דער עלטסטער פון שפּאַרט, דו קענסט זאַעס. מען דאַרף דיך נישט לערנען. איך פערלאָז זיך שוין אויף דיר. אין דעם האָט עפעס געגעבען אַ בלישמיש אין דעם „פּאָן נאַטשאַלניק“ האַנד, און דער „פּאָן נאַטשאַלניק“ האָט געפרוואוּט טרעפּען אין דער פינסטער, מיט'ן טאַפען פון דער האַנד, וויפיעל עס איז. איבעראַ עייגענדיג זיך, אַז די מטבע איז אַזעלכע, וועלכע איז ווערט און עהרע זיין עהרע, האָט ער נאָך אַמאָל געזאָגט, אַז ער קען נישט, און זי אַריינגעשמעקט אין זיין הויזען-טאַש.

אַריינקומענדיג צו דבורה'לען אין איהר שטיבעל, וועלכע איז געווען שעהן אויפגערוימט, מיט צוויי פולע געבעטע בעטען, מיט אַ רויף טען הייצערנעם מיט און מיט אַ שענקעל זילבערוואַרג, האָט זיך דעה „פּאָן נאַטשאַלניק“ נאָך אַנדערש געפיהלט. אַוועקגעזעצט זיך ביים מיטש, האָט טאיהם דבורה'לע פאַרגעשלאָגען, צו ער וועט נישט פערזוכען פון די פריש-אַבגעקאכטע פיש. דער „פּאָן נאַטשאַלניק“ האָט זיך אַבגעזאָגט: — דאָס געזעץ וואָרט אויף מיר, אַלער ערשמענס דאָס געזעץ. דבורה'לע האָט אַריינגערופען דורך דער טהיר דעם פּאָמער:

— מאמע, דערלאנג נאָר דעם „פאָן נאַטשאַלניק“ אַ פּריש שמיאָ קעל אָבעקאַכטע פּיש — און באַלד האָט חיים שפּאַספּויגעל געמאַכט זיך אַ וועג צווישען דעם עולם און געטראָגען אויף אַ טעלער'ל עפעס אַזעלכעס, וואָס האָט אַרויסגעגעבען פון זיך אַ פאַרע.

— אַה, פּאָן שפּאַספּויגעל, וואָס מאַכסטו עפעס? דיך לאַנג שוין ניט געזעהן — זאָגט דער נאַטשאַלניק.

— פּאַני נאַטשאַלניק, איך היים דיר פּערוזכען פון די פּיש. אַזעלכע כע האָסטו נאָך אין דיין לעבען ניט געגעסען. געשמאַק! — מאַכט חיים שפּאַספּויגעל צו מיט'ן קאַפּ.

— פּערוזכען, פּאַני שפּאַספּויגעל, פּערוזכען — טהוט איהם דער „פּאָן נאַטשאַלניק“ צוליב און רוקט צו זיך דעם טעלער פּיש — טאַקי גוט, טאַקי גוט — קלאַפט ער צו מיט די צייהן.

און דערווייַל שמעהען אַרום די קונצענמאַכער, אַלע די הימלען אויסגעטהאָן, און דער „אַלמער תּרח“ האַלט גרייט אַלע פּאַפּירען... און פון דער צווייטער זייט, דער פּאָן פּאַלאַק מיט די וואַנצעס, און קוקען זיך צו, ווי דער „פּאָן נאַטשאַלניק“ עסט די פּיש, און דאָס וואַסער קומט זיי אין מויל אַרײַן.

נאָך די פּיש האָט דבורה'לע פּאַרגעלעגט אַ געבראַטענעם פּופּיָ קעל, אַ לעבערעל, און חיים שפּאַספּויגעל האָט אָנגעהויבען צו טראָגען אויף טעלערלעך די „האַניג-ביסענס“ און אַלע מענשען איז דאָס שפּיי-עכץ געקומען אין מויל אַרײַן; און די בעלי-עגלות האָבען מקנא געווען דעם „פּאָן נאַטשאַלניק“ און געשאַלטען איהם. וויפּעל עס האָט נאָה געקענט אין איהם אַרײַן...

— אַנו לאַמיר זעהן דינע פּאַפּירען — זאָגט דער „פּאָן נאַטשאַלניק“, האָבענדיג אויפגעגעסען די פּיש און צורוקענדיג דאָס טעלערעל מיט די לעבעלעך צו זיך.

— אָט דאָס איז דער פּאַס פאַר מיר מיט מיין ווייב מיט מייןע צוויי קינדער: גדליה שאַבאַסניק, און דאָס איז מיין ווייב, חיה שאַבאַסניק, און דאָס איז מיין טאָכטער חנה שאַבאַסניק, 19 יאָהר אַלט (ווייזט ער אָן אויף מאַר'ן), און דאָס איז מיין אינגסטער זוהן, נטע שאַבאַסניק (ווייזט ער אָן אויף מאַסקע'ן) און דאָס איז דער פּאַס פון

מיין עלטסטען קונצענמאכער מאיר אהרון קאנאריק.

— מאיר אהרון קאנאריק — גוט, גוט — זאגט דער „פאן נאָ-
ששאַלניק“ עסענדיג דאָס פעטע, שמאַלצענדיגע לעבעריל און קלאַפעני-
דיג מיט די ליפּען — גוט, גוט, מאיר אהרון קאנאריק, זאַלעס אין אָרד-
נונג. און וואָס האָסטו נאָך?

— דאָס איז אַן ערלויבעניש, אַז איד מעג מאַכען קונצען אין די
גאָס. פון דעם גובערנסקען שרייבער, פון נאַמע וואַרשא — ווייזט דער
אַלמער קאַמאַרינאַרזש — עס קאָסט מיך אַ סך געלט, נאָר איד האָב עס
געקראָגען פון גובערנסקי שרייבער אַליין.

— גוט, זעהר גוט — זאגט דער „פאן נאַששאַלניק“, בעקוקענדיג
דאָס פאַפיר און עסענדיג ווייטער די לעבערלעך—און וואָס האָסטו נאָך?

— און דאָס איז אַ בריעה פון אַ פּאָלקאַוויניק. ער שרייבט זיך
אונטער „משינ פּאָלקאַוויניק“. צו מיין טאַכטער שרייבט ער „מיליאַ
מאַרי“, רופט ער זי. אַז ער איז פערליעבט אין איהר אַרבייט און איז
פערליעבט אין איהר, און וועט זעהן אין דער פאַלאַטאַ, אַז זי זאָל קרי-
גען אַ מעדאַל, שרייבט ער — ווייזט דער „אַלמער תרח“ דעם „פאן
נאַששאַלניק“ דעם בריעה מיט אַ טריאומפירענדע מינע.

— פון אַ פּאָלקאַוויניק-משינ? אַ וואַזשנע זאך! — זאגט דער
„פאן נאַששאַלניק“. ער רוקט אַוועק די לעבערלעך און נעהמט דעם
בריעה צום לאַמפּ — וויערנאָ! וואַהר, פּאָלקאַוויניק-משינ. בעהאַלט
דאָס, עס איז אַ וויכטיגער דאָקומענט — זאגט דער „פאן נאַששאַל-
ניק“ און גיט איבער דעם בריעה צום אַלמען קאַמאַרינאַרזש — דאָס
האַט ער געשריבען איהר אַ מעדאַל? — ווייזט ער אויף מאַריין —
פאַרדיענט, וואַהר! אַלעס איז אָרדנונג. נו, וואָס האָסטו געגען זיי, פאן?
— ווענדעט ער זיך צום פּאָלאַק, וועלכער איז געשמאַגען אין אַ ווינ-
קעלע און געוואָלט ווייזען אַז ער איז גיט קיין חזיר, און רעדט גיט
אַריין ווען אַנדערע ריידען, אָדער ווען אַנדערע עסען — וואָס האָסטו
צו זיי, זיי זייגען אַרענמליכע מענשען. האָסטו געזעהן וואָס פאַר אַ
בריעה זיי האָבען געקראָגען פון אַפּאָלקאַוויניק-משינ?

— זיי האָבען דאָך מיך בע'גנב'עט און בערויבט מיך. צווגענו-
מען ביי מיך מיינע פינגאן-אַכציג רובעל. אָט די, דאָ — ווייזט ער.

און אויף מאַרין און אויף מאַסקען שרױענדיג.
 — דאָס ערשטע, ווי קומסטו צו זיי? — שמעלט זיך אויף דער
 „פאַן נאַמשאַלניק“ צום פּאַלאַק — ווי האָסטו געוואָגט צו געהן צו אַ
 דאַמע, צו וועלכער אַ פּאַלקאַוויק-משין שרױבט ליעבע-בריעף? און
 ערלױבעניש האָסטו געהאַט צו דעם פון דעם פּאַלקאַוויק-משין? פון
 מיר? דאָס צווייטע, דו געהסט און בעאוגרוהיגסט אַ דאַמע, אַ קונצעג-
 טאַכערין, וואָס האָט אָרדענס, וואָס קריגט ליעבעס-בריעף פון אַ פּאַל-
 קאַוויק-משין. דו ווייסט, אַז זי קען אָנגעבען אויף דיר אין סוד אַרײַן
 דערפאַר. און דאָס דריטע, דו זאָגסט מען האָט ביי דיר אַרויסגענומען
 דאָס געלד. ווער האָט עס אַרויסגענומען? די דאַמע? ניין! איר וועל
 ניט גלױבען, אַז אַ דאַמע וועלכע קריגט בריעף פון אַ פּאַלקאַוויק זאָל
 ביי אַ פּרעמדען מאַנספּערשויז געלד פון קעשענע אַרויסנעהמען. דאָס
 אינגעל דאָ? — ווייזט ער אָן אויף מאַסקען — עס איז דאָך דאָך נאָך אַ
 קינד. האָסטו געלעזען דעם פּאַס? זעכצעהן יאָהר אַלט. נו, וועט ער מיט
 געוואָלד געלד נעהמען פון אַזאַ גרויסען חיי דו ביזט? וועמען געהסטו
 דאָס דערצעהלען? לאַמיר איהם בעווכען. אַנו, קום נאָך אַהער צו מיר.
 אינגעל — וויגסט ער צו מאַסקען.

מאַסקע איז צוגענאַנגען מיט שמאַרקע טריט און מיט אַ שמײַ-
 כעל אויפ'ן פנים.

— אַנו, בעזוך איהם, אָט — האָט ער אָנגעהויבען צו בעווכען
 מאַסקען אין אַלע קעשענעס, אויפ'ן לייב, אין העמד, אין די הויזען —
 נו, וואו האָט ער געלד? ער האָט ביי דיר ניט גע'ננבעט קיין געלד.
 דו טשעפעסט זיך אומזיסט צו אונשולדיגע מענשען, צו מענשען, וואָס
 האָבען אַלע פּאַפירען אין אָרדנונג.

— און דאָס פּערטע — זאָגט ווייטער דער פאַן נאַמשאַלניק אין
 אַ נירעריגען מאָן דעם פּאַלאַק מוסר — אַז מען געהט צו אַ נקבה,
 געהט מען ניט מיט קיין טאַש מיט געלד מיט זיך, איז מען פאַר-
 זיכטיג. און איבעריגענס — לעגט ער צו חויד אויפ'ן קול, מיט אַ
 שמרענגע מינע, אָנווייזענדיג אויף די קאַטאַרינישטיקעס — זיי האָבען
 זייערע פּאַפירען אין אָרדנונג. אַנו, ווייז מיר נאָך אַקאַרשט דייע פּאַ-
 פירען? ווער ביזטו דאָס אַזעלכעס? אַ פּאַספּאַרט האָסטו? }

מאָטקע ערקלעהרט קרייען דער וועלט.

מאָטקע איז געלעגען אין דער בויד און געהיט די פערד, וואָס האָבען זיך געפונען אויפ'ן זעלבען הויף אין שטאַל. די נאַכט איז אַ זומערדיגע, אַ שטילע און אַן אויסגעשטערענטע, און עס האָט זיך איהם ניט געשלאָפּען. אַ טרויער האָט געדריקט זיין געמיטה, וואָס ער האָט פריהער ניט געוואוסט דעם טעם דערפון. זיין גאַנץ לעבען איז דורכגעגאַנגען פאַר איהם אין דער שלאָפלאָזער נאַכט. ער האָט זיך געזעהן אַלס קליינער יונג, ווי מען יאָגט איהם פאַר אַ גנבה, ווי ער ליעגט צווישען די ברעטער, און ווי ער לעבט איינער אַליין, ווי אַ ווילדער, אין פעלד. עס האָט איהם ניט באַנג געטהאָן פאַר זיין לעבען, און ער האָט עס אויך ניט בעדויערט. געמינט אַז אזוי מוז עס זיין און אזוי וועט עס ווייטער זיין. נור עס האָט זיך איהם אָנגעהויבען קלעהרען וועגען אַ תכלית. דאָס ערשטע מאָל אין מאָטקע'ס לעבען האָט ער אָנגעהויבען קלערען וועגען דעם מאָרגענדיגען טאָג, אַז ער זאָל ניט קומען פּלוצלונג, ווי עס ווילט זיך איהם, נור מיט אויסגערעכענטקייט, אזוי ווי מאָטקע ווינשט עס. איז עס געווען דאָס געלד, וואָס ער האָט געהאַט אין כאַמאַנט איינגענעהט, וואָס האָט איהם געבראַכט צו אַזעלכע געדאַנקען? ניין, ניט בלויז דאָס געלד. מעהר איז דאָס געווען דער „פאַס“, וואָס דער יונג קאַנאַריק האָט געוויזען דעם סטאַרשי סטראַזשניק, וואָס עס האָט איהם געבראַכט צו קלערען וועגען אַ תכלית. גוט איז איהם געבליבען איינע געקריצט אין קאָפּ דער פאַס, וואָס קאַנאַריק האָט געהאַט. „מאיר אהרון קאַנאַריק“ — אַ מענש פאַר זיך. און ווער איז ער? און וועמעס איז ער?

ער האָט אָנגעהויבען מקנא צו זיין „קאַנאַריק'ען“ זיין פאַס. ווען ער וויל און וואוהין ער וויל קען ער פּאָהרען, און ער קען יעדען אויגענבליק אוועקגעהן פון אַלעמען קאַטאַרינאַרזש. און ער, מאָטקע

איז אָנגעבונדען. זאָל ער נור וועלען אוועקגעהן פון די קאמארינארזשעס
טרעפט איהם דער ערשטער בעסטער סטראזשניק און פרעגט איהם אויף
פאס, און ארעסטירט איהם. דער אלטער קאמארינארזש האָט איהם
שטענדיג אין דער האַנד. און ווען ער וויל קען ער איהם אַרויסזאָגען.
"קיין פאס ביי מיר האָסטו אויך ניט." האָט ער גאנץ גוט געדענקט
דעם „אלטען תרח"ם" ווערטער. אָדער ער קען איהם גאָר לאָזען אַרעס-
טירען אַלס אן „אונגעוואוסטען".

— ניין, מען מוז האָבען אַ פאס. אָהן אַ פאס איז מען קיין מענש

ניט — האָט זיך מאַטקע געזאָגט.

וואו זשע נעהמט מען איהם? צוריקגעהן אין דעם שטעטלעך, פון
וואַס מען ער קומט, וועט מען איהם אַרעסטירען. אפשר זוכט מען איהם
יא, און אפשר זוכט מען איהם ניט. נור מאַטקע איז פעסט געווען ביי
זיך, אז קוים קומט ער צוריק אין שטעטלעך, וועט מען איהם אַרעס-
טירען. אפילו ווען ער וואָלט גאָר ניט געווען נעטהאָן און ער וואָלט
גאָר ניט געהאַט אויף זיין געוויסען (דאָס וואָס ער האט אָבגעטהאָן זיין
מילך-שוועסטער רבקה'לען, בעפאָר ער האָט פערלאָזט דאָס שטעטלעך,
האָט איהם גאָר ניט אויסגעקוקט פערדעכטיג, אז צוליעב דעם זאָל מען
איהם אַרעסטירען); נור מען וועט איהם גלאַט אזוי אַרעסטירען אָהן
אַ פאַרוואָס, און ער האָט גאָר ניט געגען דעם געהאַט. אזוי דאַרף מען...
וואָרים מאַטקע האָט זיך געפונען מיט דער וועלט אין קריענס-
צושטאַנד. דורך דעם, איז אַלעס וואָס ער קען אָבטהאָן דער וועלט, מעג
ער און דאַרף אָבטהאָן. און אַלעס וואָס די וועלט קען איהם דערפאַר
בעצאָהלען מעג זי און זי דאַרף. און ער האָט גאָר ניט געגען איהר
דערפאַר. און ער קלערט גאָר ניט אַמאָל שלום צו מאַכען מיט דער
וועלט. אזוי דאַרף עס זיין, ווייל אזוי איז עס.

און אום בעסער קריעג צו פיהרען מיט דער וועלט בעדאַרף ער
האַבען אַ פאס. און וואו נעהמט מען איהם? פלוצלונג פאַלט איהם
איין — פאַר וואָס טאַקע ניט קאנאַריק'ס פאס. ער וועט איהם צו-
גנב'ענען און וועט זיך אָנגעבען אַלס „קאנאַריק". ער וועט זאָגען, ער
איז עלטער מיט אַ פאַר יאָהר. און וואָס וועט זיין, אז „קאנאַריק" וועט
קומען אין פאַליציי און זאָגען, אז מ'האָט ביי איהם אַרויסגע'גנב'עט
דעם פאס און מען וועט אומעטום אָנהויבען זוכען „מאיר אהרן קאנאַ-
ריק"? דאַרף מען מאַכען אזוי, אז קאנאַריק זאָל ניט קומען אין פאַר-

ליצוי, אז די פאליציי זאל נאָר ניט וויסען און קיין מענש זאל נאָר ניט וויסען, אז עס איז אמאל אויף דער וועלט א „קאנאריק“ געווען. נור בלויז ער — מאַטקע — איז קאנאריק. און „קאנאריק“ דארף ווערען אַבגעווישט פון דער ערד. אין וואסער איהם דערטרינקען, א טיעפע גרוב אין וואלד אויסגראַבען, איינגראַבען, אז קיין האָהן זאל ניט קרעהען.

מאָטקע האָט זיך אויף איין מינוט ניט אַבגעשטעלט, און עס איז איהם נאָר ניט איינגעפאלען, אז ער קלערט וועגען א שרעקליכע זאך זענען א מענשען צו הרג'ענען. עס איז געווען זעלבסטפערשטענדליך, וואָלט „קאנאריק“ איהם ניט גע'הרג'עט, ווען ער וואָלט עס בעדאַרפט? אָבער פאר וואָס פונקט „קאנאריק“? יעדער איינער פון דער וועלט האָט זיך מאַטקע'ן אויסגעדאַכט, וואָלט איהם גע'הרג'עט און וויל איהם הרג'ענען — נור ער לאָזט זיך ניט, וויל ער איז שטאַרקער, און עס פאַלט איהם נאָר ניט איין צו פרענען ביי זיך, פאר וואָס עס איז אזוי אַדער צו ווינשען, אז עס זאל אַנדערש ווערען. עס איז שוין אזוי, וויל עס איז שוין אזוי.

און אזוי האָט ער בעשטימט דאַרף מען טהאָן. מען דאַרף „קאנאריקע“ אוועקשאַפען און דעם פאס צוגעהמען און אליין זיך רופען „קאנאריק“. נור מען דאַרף עס מאַכען קלוג, שטיל און מען מוז אַבוואַרטען אַ גוטע געלעגענהייט.

געקומען צו דעם בעשלוס, איז ער רוהיגער געוואָרען. ער האָט זיך אפילו פערנומען צו שלאָפען, נור עס האָט איהם ניט געשלעכערט. איז ער געלעגען און געקוקט אין די שטערן, צוגעפיימט זיך אַ ליעד, און פון צייט צו צייט געלאַכט אליין פאר זיך, דערמאָנענדיג זיך עפעס קאָרטישעס, וואָס ער האָט דעם געכמיגען מאַג דורכגעלעבט.

אין דעם דערהערט מאַטקע, ווי אימיצער שלייכט זיך צום בויד. אין דעם ווייסען כלאַסק וואָס עס האָט געגעבען און אין דעם נאַכט ליבען שטערן-שימער האָט מאַטקע דעריקענט, אז דאָס איז זי, מאַרי, ער האָט איינגעהאַלטען זיין פייפען און אַבגעוואַרט.

אז די מיידעל איז צוגעקומען צו דער בויד, און אָנגעהויבען שטיל שאַרען אין שטרוי, האָט מאַטקע הויך און ביז אויסגערופען:

— ווער איז דאָרט?

— שאַ, שריי ניט מאַטקע, זיי וועלען הערען, דאָס בין איך, מאַרי.

— וואָס ווילסטו? — פרעגט מאַטקע שטרענג.
 — מאַטקע, דו דערקענסט מיך ניט? — בלייבט שטעהן מאַרי אַ
 פערשעהמטע.
 — ניין. נעה צום רויטען „קאָנאַריק“, וועט ער דיך דערקענען.
 געסטו ווערן אזא רויטע סוקע ווי ער.

מאַרי איז געבליבען שטעהן, ווי אַן אָבענגאַסענע מיט קאַלטע וואַ-
 סער צייט זי האָט איהם דאָס געלד אַריינגעשטעקט און דאָס געשלעג
 איז פאַרנעקומען, האָט זי נאָך מיט'ן יונג ניט גערעדט. מאַטקע האָט
 זי אויסגעמיערען און ער האָט זי ניט געוואָלט זעהן, כאַטש ער האָט
 „קאָנאַריק'ען“ ניט געלאָזען זיך צו איהר טשעפען, און ער האָט גע-
 סטראַשעט, אַז ער וועט איהם שטעבען, ווען ער וועט זי אָנריהרען —
 דאָך האָט מאַטקע אַליין זי ניט געטשעפעט און ניט גערעדט מיט
 איהר און דאָס מיידעל איז אַרומגעגאַנגען אַ צורודערטע און האָט ניט
 געוואוסט צו וועמען זי געהערט. „קאָנאַריק'ען“ האָט ער ניט צוגעלאָזען
 צו איהר, און אַליין ריהרט ער זי ניט אָן. און פערליעבט איז זי געוואָר-
 רען אין מאַטקע'ן צום שטאַרבען צייט ער איז בייגעקומען „קאָנאַ-
 ריק'ען“. און יעצט איז זי אַליין, צום ערשטען מאל, געסוכטען צוגעהן
 צו איהם, כאַטש ער האָט זי פריהער נאָכגעזאָגט, און זי האָט זיך ניט
 אַומגעקוקט אויף איהם. צום ערשטען מאל און — אזאַ ברוך הבא...
 זי האָט געוואָלט אַוועקגען. אַ מינוט האָט זי געקעמפּט מיט זיך, נור
 די „היימלאָזיגקייט“ אין וועלכע זי האָט זיך געפונען צייט מאַטקע האָט
 זי אָבערשלאָגען פון „קאָנאַריק'ען“, האָט זי געהאַלטען אָנגעבונדען יעצט
 צו דעם יונג.

— פאַר וואָס? — האָב איך דיר ניט אַוועקגעגעבען דאָס געלד
 וואָס איך האָב אַרויסגעשליעפּט פון פּאַלאַק? וואָס יאָנסטו מיך?
 — און, אַז דו האָסט מיר אַוועקגעגעבען איז וואָס? — קומט דיר
 אַ שעהנעם דאַנק דערפאַר? האָסטו עס בעדאַרפּט טראָגען „קאָנאַריק'ען“
 וואָלט ער דיך ליעב געהאַט דערפאַר...“ און אַז דו ווילסט עס צוריק,
 אַב, נא, עס ליעגט אין כאַמאַנט — נעהם עס דיר און טראָג דיך אָב
 צו „קאָנאַריק'ען“.

אַ מאַדנעם געפיהל האָט מאַטקע געקראָגען צו דער מיידעל. צייט
 ער האָט זי געטראָפען מיט'ן פּאַליאַק האָט זי איהם נאָך מעהר גערייצט,
 נור דאָס געפיהל פון ליעבע איז אויסגעלאָשען געוואָרען ביי איהם

צו איהר, און עס האָט זיך ערוועקט ביי איהם אַ נקמה געפיהל, וואָס
 האָט זיך אויסגעדריקט אין אַ פערשטיקטע בעהאַלטענע ליידענשאַפט...
 און מיט דעם וואָס זי האָט איהם איבערגעגעבען דאָס געלד, וואָס זי
 האָט גע'גנב'עט ביים גוי, האָט זי זיך איבערגעגעבען אין זיין רשות,
 און מאַטקע האָט זי שוין בעטראַכט פאַר אַן אייגענטהום וואָס געהערט
 צו איהם. און זי האָט זיך אויך אזוי בעטראַכט. דאָס איז געווען אזוי
 זעלבסטפערשטענדליך.

די מיידעל האָט געשוויגען אַ וויילע, געקלערט עפעס מיט וואָס
 איהם צו נעהמען. מאַטקע איז דערווייל געלעגען און ווייטער זיך רהיב
 צוגעפויפט. פלוצים רופט זי זיך אָן:

— „קאָנאָריק“ יאָגט מיך נאָך. ער קושט מיר די הענד, אז איך
 זאָל איהם ליעבען. ער וויל מיר אַלעס טהאָן, אַלעס מיר איזעקגעבען
 נור איך זאָל איהם ליעבען.

— פרויביר עס נור טהאָן, וועל איך דיר מיט איהם אין איינעם
 די באַקעס אונטערהאַקען.

— ער האָט מיך אָבגעוואַרט אַ נאַנצע נאַכט, אָבגעהיט מיך, אַז
 איך זאָל צו דיר ניט אַרויסגעהן. איך האָב שוין לענגסט געוואָלט אַרויס-
 קומען צו דיר, ער האָט מיך ניט געלאָזט. ער האָט מיך געוואָלט שלאָ-
 גען.

— וואָס? — ער האָט דיך ניט געלאָזט אַרויסגעהן? — כאַפּט
 זיך מאַטקע אויף — וועסט זעהען ווי איך וועל איהם מאַרגען די פיס-
 קעס איינפאַטשען דערפאַר.

— יא, ער האָט מיר אָבגעהיט. מיט אַ באַטעק האָט ער מיך גע-
 היט. ער רערט מיך צו, אז איך זאָל מיט איהם אַנטלויפען פון דער
 קאַמפּאַניע. ער זאָגט אז ער וועט פאַהרען מיט מיר נאָך וואַרשאַ.
 דאָרט ווייסט ער אַן אַדרעס וואו מיר וועלען זעהן פיעל געלד פער-
 דייענען.

— אַנטלויפען? — און וואָס האָסטו געזאָגט?

— זעהסט דאָך, אז איך האָב ניט געוואָלט, איך בין געקומען דיר
 דאָס זאָגען.

מאַטקע האָט געקלערט אַ מינוט. מיט אַמאָל האָט זיך זיין שטימע
 געענדרט, מילדער געוואָרען, שטילער און געהיימיספולער.

— קום נור אַרויף!

מיט איין שפרונג איז דאָס מיידעל געווען אין דער בויד. מאַטקע
האַט זי אַרומגענומען, פעסט צוגענומען צו זיך, און ביי דעם ליכט פון
די שטערן האָט ער געמיהט זיך צו קוקען אין איהרע אויגען.
— דו האָסט מיך ליעב? זאָג, — פרעגט מאַטקע.

— יא, מאַטקע, טהו מיט מיר וואָס דו ווילסט, הייס מיך טהאָן
וואָס דו ווילסט און איך וועל דיך פאַלגען. איך וועל אלעס טהאָן וואָס
דו וועסט מיך הייסען.

— איך קען דאָך דיר אין די אויגען ניט קוקען צייט איך האָב
דיך געזעהן מיט'ן גוי, נעהמט מאַטקע און גיט זי אַ וואָרף אָב פון זיך.
אַ בלאַסק האָט געשטראַהלט אין איהרע שוואַרצע אויגען. זי איז
בליקליך געווען וואָס דער יונג האָט דאָס געזאָגט, וואָס דער יונג איז
אייפערזיכטיג אויף איהר. זי האָט געכאַפט זיין האַנד און פעסט צוגע-
דריקט צו איהר ברוסט, דער יונג האָט זי אַרויסגעריסען. זי האָט אַנ-
געכאַפט זיינע פיס און געבעטען זיך:

— שלאָג מיך, שנייד שטיקער פון מיר און ליעב מיך, ליעב מיך
— האָט זי זיך געבעטען, איינגראַבענדיג איהר פנים צווישען זיינע
פיס.

דער יונג האָט שוין אויפגעהויבען די האַנד צו איהר און זי גע-
וואַלט שלאָגען. ס'האָט זיך איהם געוואַרפען אין די אויגען דאָס בלאַסק
פון איהרע שוואַרצע האָר, וואָס האָבען געפערלט זיך אין דעם שטערן-
ליכט. האָט ער מיט די פינגער אָנגענומען איהרע האָר, און אַ וויילע זיך
געשפיעלט מיט זיי.

— מאַרי!

דאָס מיידעל האָט אויפגעבליקט צו איהם. אין איהרע שוואַרצע
אויגען איז געלעגען דער פונק, וועלכער עס ליעגט אין די אויגען פון
אַ געטרייען הונד.

— בעהאַלט די אויגען, איך קען דיר ניט קוקען אין די שלפיפּעס
אַריין — האָט ער איהר פערמאַכט די אויגען מיט די האַנד, און שטאַרק
זיך איינגעמעסן מיט זיינע ליפּען אין איהרע צייהן.

— קום צו מיר, מאַרי, אָט דאָ — נעהמט ער איהר און ציהט
אַרויף צו זיך — קום, זען דיך דאָ אַוועק, און שווייג. איך האָב דיר
עפעס צו זאָגען, נור הער און שווייג. האָסט מיך ליעב? ווילסט מיט
מיר זיין? זאָג יא, אָדער ניין? אַז ניין, גיב איך דיר צוריק דאָס געלך

וואָס איך האָב פון דיר גענומען, נאָ, אָט דאָ איז עס.
און מאַטקע איז צוגעלאָפּען, געכאַפּט דעם כאַמאָנט, וואָס איז
געלעגען נעבען איהם אין דער בויד, אויפגעטרענט און אַרויסגענומען
דאָס געלד, און געגעבן עס מאַרין:

— נאָ, נעהם דיר דאָס געלד און געה דיר געזונטערהייט, איך
וועל דיר גאָר ניט טהאָן. איך וועל דיר ניט שלאָגען. ליעב וועמען דו
וויילסט.

— מאַטקע, וואָס רעדסטו? דיר אליין, דיר אליין ליעב איך נור,
וואָס גיסטו מיר דאָס געלד צוריק? מאַטקע שלאָג מיר, טהו מיט מיר
וואָס דו וויילסט. פּערקויף מיר וועמען דו וויילסט, איך וועל אַלעס טהאָן
פאַר דיר, נור ליעב מיר, מאַטקע, ליעב מיר! — און דאָס מיידעל האָט
וועדער איינגעגראָבען איהר פנים צווישען זיינע פיס.

— אויב אַזוי טאָ הער מיר אויס — האָט ער אויפגעהויבען איהר
געזיכט און געקוקט איהר אין די אויגען אַרײַן — וויילסט אַנטלויפּען
מיט מיר פון די קאַטאַרינשטיקעס? וואָס וועלען מיר דאָ אויכוזיען
און אַרבייטען אויף די אַלטע? דו פּערדיענסט דאָך זיי דאָס גאַנצע
געלד, און קיין קליידעל האָסטו ניט, זעה ווי דו געהסט?

— מאַטקע, מאַטקע-לעבען, מיין איינציגער — און טרערען האָד
בען זיך געשטעלט אין די אויגען פון דעם מיידעל, און זי האָט געכאַפּט
זיין האַנד און האָט זי צוגעפּרעסט צו איהרע הייסע ליפּען און קאַלטע
נאָז.

— שווייג, הער, איך האָב מיר איבערגעלעגט, איך געה אַוועק פון
זיי. אַז דו וויילסט קום מיט. איך וועל דיר האַלטען, איך וועל דיר ניט
לאָזען קיין שלעכטס טהאָן, פון קיינעם ניט.

— האָרף אויס מאַטקע-לעבען, איך וועל דיר עפעס זאָגען —
פּליסטערט די מיידעל — דאָ קומט צופּאַהרען אַ איד, אַ סוחר פון
וואַרשאָ. ער האָט מיר געגעבען אַן אַרעס. ער האָט מיר שוין לענגסט
צוגערעדט, אַז איך זאָל אַנטלויפּען און קומען צו איהם קיין וואַרשאָ.
ער האָט אַ געשעפּט, זאָגט ער, אין וואַרשאָ, און אַז איך וועל דאָרט
אַהין קומען, וועל איך אַ סך געלד קענען פּערדיענען. אָט דאָ, האָב איך
די אַרעס, איך טראָג עס אויף מיין האַרץ. און זי נעהמט אַרויס פון
צווישען די בריסטען אַ צוקנייטשמע ווייזט-קאַרט און ווייזט זי
מאַטקע'ן.

— בעהאלט זי, מארי, בעהאלט זי, דאָס איז גוט, און האָרד מיר אויס, יעצט געה צוריק אַרײַן שאַ, שטיל, עס זאָל קײנער נײַט וויסען, אַז דו ביזט דאָ געווען בײַ מיר, און צו „קאַנאַריק'ען“ מאַך ווייטער חו'דלעך און זאָג איהם, אַז דו ווילסט אַנטלויפֿען מיט איהם, אַז דו האָסט מורא פֿאַר מיר, און דו האָסט מיך פֿינד און איהם האָסטו ליעב, און מיט איהם וועסטו אַנטלויפֿען, און דו וועסט איהם טאַקע אַוועק-נאַרען פֿון אַלטען, אײַך בעדאַרף עס.

— מאַטקע! — האָט דאָס מײדעל געקוקט מאַטקע'ן אין פנים אַרײַן און געוואָלט אויסגעפֿינען וואָס ער מײנט דערמיט, אין איהרע אויגען איז געלעגען אַ שרעק, זי האָט מורא געהאַט, מאַמע'ן שיקט ער זי צוריק צו „קאַנאַריק'ען“.

— האָב נײַט קײן מורא, עס איז אַ סוד, אײַך קען דײַר נאָך נײַט זאָגען, אײַך וויל זעהן אויב דו ביזט אַ געטרייע טויר, וועל אײַך דײַר אַלעס פֿערטרויען, יעצט שווייג, און טהו ווי אײַך הייס דײַך, זײ גוט צו „קאַנאַריק'ען“, און מאַך צו איהם חו'דלעך, און זאָג איהם, אַז דו וועסט אַנטלויפֿען מיט איהם, אײַך בעדאַרף דאָס צו עפֿעס האָבען, טהו זײ אײַך הייס, וועסטו טהאָן?

— אײַך וועל אַלעס טהאָן וואָס דו הייסט מיך, אַלעס, אָבער מאַטקע?

— האָב נײַט קײן מורא, מען דאַרף אַזױ, דאָס מײדעל האָט געשוויגען, און אויף עפֿעס געוואַרט, — און יעצט געה צוריק אין שטוב אַרײַן, שאַ, שטיל, עס זאָל קײנער נײַט זעהן און נײַט וויסען, אַז דו ביזט דאָ געווען, — דאָס מײדעל האָט איהם געקוקט מיט אַ בעטענדע מינע אין דײַ אויגען אַרײַן, ווי אַ הונד... און געוואַרפֿען זיך צו איהם, און איהם אַרומגענומען:

— מאַטקע...
— נײַן, נאָך נײַט הײנט — האָט ער זי זאַנפט אַבגעשטופֿט פֿון זיך, עס וועט שוין אַמאָל קומען אַ צײַט, הײנט דאַרף קײנער נײַט ווײַסען, אַז דו ביזט דאָ געווען, געה צוריק, געה אין שטוב אַרײַן.
— יא, מאַטקע.

— אָט אַזױ, און ער נעהמט זי אַרום און קושט איהר טיעף אין דײַ ליפֿען אַרײַן, דאָס מאַך קוקענדיג איהר אין דײַ אויגען אַרײַן.

— און געה אריין שא-שטיל און טהו וואס איך הייס דיק.
— יא, מאַטקע-לעבען — האָט מאַר'ס שטימע ווי אַ לייכטער
זינד שטיל, מיט אַ געהיימניספולען פליסטער געבלאָזען אין די לופט,
און איהרע נאָקעסע פיס האָבען געשימערט איבער די שטיינער אין
הויף אין שטערן-ליכט.

דער משפט איבער מאַטקע'ן.

אין אַ פּאָר וואָכען אַרום, צום הערבסט צו, איז דער „אַלמער תּרח“ מיט זיין טרופע אָנגעקומען קיין לאָוויטש צום גרויסען יאָהר־מאַרק. אין לאָוויטש צום גרויסען יאָהר־מאַרק זיינען אויך צוזאַמענגעפּאָהרען אַנדערע טרופען קונצענמאַכערס, און אַלע האָבען זיי געהייזט אייף אַ גרויס פּעלד הינטער דעם פּערדס־מאַרק, וואו זיי האָבען זיך אויפגע־שלאָגען לייזענמענע ביידלאַך און געוואוינט אין די בוידען. די פּערד האָבען זיך געפּאַשעט אינאיינעם אין וועלדעל. די פייערלעך האָבען זיך געברענט פאַר די געצעלמען. אין דעם רויך וואָס האָט געשלאָגען פון די קוימענס פון די ביידלעך, פון די פייערלעך, האָבען זיך געשפּיעלט האַלב נאַקעטע קינדער, האָבען זיך געפּאַשעט פּערשידענע חיות. עס זיינען געזעסען די אַלמע בכבוד'ע קאַטאַרינאַרזשעס און געהאַנדעלט צווישען זיך. ווער עס האָט מיט דעם אַנדערען אַ טויש געמאַכט אויף פּערה, ווער אויף חיות, וואָס שפּיעלען אין צירקען, און ווער אויף מענ־שען וואָס מאַכען קונצען.

מאַטקע האָט דאָרטען דערקענט די גאַנצע קאַטאַרינאַרסקי וועלט מיט זייערע טרופען און אַלע האָבען איהם נייגיעריג בעקומט — די נייע קראַפט וואָס איז צוגעקומען.

אַבער מאַטקע האָט זיך וועניג מיט זיי אינעמדעסירט. ער האָט שוין געהאַט אָפּגעמאַכט זיין מיינונג אוועקצוגעהן פון זיי. דאַגעגען איז דער „רויטער קאַנאַריק“ געווען אויסגעקאַכט מיט דער גאַנצער חברה. ער האָט זיך מיט אַלע געקענט. אין איינעם געטרונקען ביער מיט די „געזעלען“ פון די טרופען אין דאָרפישען שענקעל.

דעם ערשטען טאָג פון יאָהר־מאַרק באַגינען, בעפּאָר דעם „אַל־מען תּרח'ס“ טרופע איז נאָך אַרויס אין גאַס שפּיעלען, איז מאַטקע אַהיים געקומען צו די קאַטאַרינאַרזשעס אַ בענייטער. ער האָט זיך געקויפט אַ פּאָר נייע שטיוועל, אַ ווייסען טוכענעם אַנצוג און אַ הוט מיט אַ לעדערנעם דאַשעק.

אלע קאטארינארזשעס זיינען צוגעקומען בעקסקען מאַטקען און גערופט טרעפען וויפיעל ער האָט בעצאָהלט פיר די זאָכען. מען האָט זיך אין די אויערען גע'סוד'עט, פון וואַנען מאַטקע האָט אזוי פיעל געלד גענומען, און דער „אַלטער תרח" האָט הויך געקרעכצעט און גע- זאָגט אין דער קופע:

— עם איז פאר מיין גראַשען, מיין שווער אויסגעארבייטען גראַשען. דער יונג האָט גע'גנב'עט, און איך האָב געמוזט בעצאָהלען. צווישען די חברה קאטארינארזשעס איז שוין געווען בעוואוסט, אז מאַטקע האָט צוגענומען פון „קאנאריק'ס כלה" פינף און אַכציג רובעל וואָס זי האָט „פערדיענט" פון אַ פוילישען פרייז אין זשאַכלין. און אלע האָבען איהם בעטראַכט אינ'ם נייעם אַנצוג וואָס ער האָט זיך געקויפט פאר'ן געלד. די יונגען האָבען געוואָרפען אויגען אויף „קאנאריק'ען" און געלאַכט פון איהם:

— פאר דין געלד — קאנאריק, האַ?

— שעהן זעהסטו אויס, קאנאריק, די כלה דייענע ארבייט, און אַן אַנדערער פערדיענט.

— שמעל בער, נייער קאטארינארזש. — האָט זיך אַ יונג געווענדעט צו מאַטקע'ן.

מאַטקע האָט געשמייכעלט, אַרויסגעמאַכט זיך פון דער חברה, און האָט גערופען מאַרין. זי האָט געכאַפט אַ טוך אויף זיך, און מאַטקע קע איז מיט איהר געגאַנגען אין מאַרק אַרײן.

קאנאריק איז בלייב געווארען. ער האָט געביסען די ליפּען פאַר אונבעהאַלפענקייט. עם האָט איהם געשניטען אין גאַרגעל ווי מיט שטריק. ער האָט אַרומגעטראָגען אַ ביזו האַרץ אויף מאַטקע'ן זייט ער האָט איהם די דראַטען-געהערין אָבגעשלאָגען. ער האָט געהאַלטען אַלץ אין איין קלעהרען וואָס צו מאַכען אַזעלכעס, אז מען זאָל דעם „קליינעם יונג" אַוועק'פּטור'ען.

אַבער ער האָט איהם גאַרניט געקאַנט טהאָן. דער אַלטער „תרח" האָט אין דער שטיל געהאַלטען פאַר מאַטקע'ן, ווייל פון מאַטקע'ן האָט ער פיעל ערוואַרטעט, און צווייטענס, קאָסט איהם ניט קיין געלד, ער איז „זיינער" און ער האָט איהם שמענדיג אין דער האַנד מיט דעם פאַס. פאַרקעהרט, קאנאריק האָט גענומען געלד און געקענט אַוועקגעהן פון איהם, און אָבשלאָגען איהם די פּרנסה. און מיט נאָר-

לען איז הארצען האט קאנאריק געזעהען ווי מאטקע פארנעהמט זיין פלאץ, ווי די מויד קריכט ארויס צו איהם אין שטאל אריין יעדע נאכט און ער קען איהר גארנישט טהאן דערפאר — מאטקע בעשיצט זי, און ער האט מורא פאר מאטקע'ן.

יא, קאנאריק האט עס געמוזט מודה זיין, אז ער האט מורא פאר מאטקע'ן. און יעצט פערשעהמט ער איהם פאר די קאטארינארזשעס, פאר אלע קאלענען. זיי קענען איהם שוין אזוי לאנג פאר א קונצעד מאכער, א בעל-מלאכה, און דא קומט אזא יונגער שנעק א גארנישט, און נעהמט איהם אוועק די מויד פאר אלעמען אין די אויגען! ער זאלט זיך יעצט געווען געווארפען אויף איהם, נאר ער האט זיך אב-געהאלטען, דערפאר וואס ער האט געהאט אין זינען מאטקען א שפיר צעל" אבצוטהאן.

— ווער איז דער? — זעה, קאנאריק, וואס טהוט זיך מיט דיר? — דו לאזט דיר אזוי טרעמען מיט די פיס פון אזא פעמפיק? וואס ישווייגסטו? — שרייט אויס וועלוועל כוואט, דער יונג וואס שלינגט איין שווערדען און ציהט דערנאך פון מויל ארויס שטיקער פייער — דער הויפט קאמעדיאנט פון שלמה'לע ממזר'ס קאטארינארזשעס. — לאמיר זעהן וואס דו קענסט, געה דו און שמעל זיך געגען איהם.

— א בראד נאך דיינע יאהרען! — אט געה איד צו — און איז א מאמעס א אינגעל, און פון זיינעם א פאטש פאלסטו אויך אוועק — זאגט מיט שטאלץ דער „אלטער תרח“.

— וואס, דער פעמפיק?

— יא, דער פעמפיק — זאגט געלאסען נאר מיט א שטאלצע מינע דער „אלטער תרח“.

— וואו האסטו איהם געפאקט? — א גומער בעל-מלאכה? — פרעגט שלמה'לע ממזר, וואס איז בלינד געווען אויף איין אויג, און געהאלטען זיך אלס גבור צווישען די קונצע-מאכערס.

— דאס, ברודער, האב איד אליין אויסגעפונען. איד האב גער-וואוסט אז ביי א מאמען וואקסט אויף א זוהנדעל, וואס וועט פער-שמעחן א וועלט, ברודער. ער לעגט דיר — „בישקען“ (א פוילישער יונג), וועט איד זיך מיט דיר. איד פיהר איהם אוועק אין ווארשוי

און ער לעגט „בישקען“ — זאָגט דער „אַלטער תּרַח“, איבערשמירענדיג דיג זיך מיט איין האַנד די גראָהע אָבגע'חלב'טע האָאָר, און מיט דער צווייטער האַנד קלאַפענדיג אין דער גאַלדענע קייט, וואָס איז גע'האַנגען אויף זיין דיקען בויך.

— וואָס דערצעהלט ער דיר דאָרט מעשיות! געקומען אונז נאַכצולויפּען פאַר א פּאָר יאָהרען, אַ ממור'ניק, אַן אָבגעריסענער הונד, אַ יתום, אַ גאָר נישט — זאָגט קאַנאַריק.

— נו, איך וועל איהם מאַכען פאַר אויס קאַפּעלוש מאַכער —

זאָגט וועלוועל כּוואַט.

— האָסט געזעהען, ווי דער קליינער יאָגט פּון זיך? — מען

דאַרף איהם געבען אַ שנעל אין נאָז — זאָגט דער צווייטער קאַטאַ'רינאַריש פּון שלמה'ממור'ס חברה, — דער יונג וואָס טראָגט די קאַ'טערינקע אויפ'ן בויך, און דעם בלאָז פּייפּער אויפ'ן רוקען, און מיט'ן פּוס ציהט ער אָן דעם קלומפּיר מיט די צימבעלס וואָס ער טראָגט אויפ'ן קאַפּ.

— מען וועט איהם שוין געבען, מען וועט איהם שוין געבען —

בערוהיגט איהם מיט דער האַנד וועלוועל כּוואַט. און נעהמט קאַנאַ'ריק'ען אין אַ ווינקעל אַריין און סוד'עט זיך מיט איהם.

— לאָסיר זעהן וואָס איהר קענט. — איך האָב מוראַ, ער וועט

זיך געגען אייך אלעמען אַן עצה געבען — איז דער „אַלטער תּרַח“ שטאַלץ אויף זיין מאַטקע'ן.

דערווייל פּיהרט מאַטקע מאַרין אַרום איבער דעם יאָהר'מאַרק, און ווייס גאָר נישט וואָס דאָ געהט פּאָר. ער שטעלט זיך אָב פּאַר די בעסקעטס מיט די קאָלירטע בענדער, וועלכע די ווייבער פּערקויפּען אויף אַ טישעל. מאַרי קלייבט זיך אויס אייניגע שטיקער, און בע'קוקט זיי. עס געפעלט איהר.

— קויף דיר, מאַרי, קויף! נאָ, נעהם דאָס אויך מיט — לעגט

ער איהר אַן אַ האַלבען שירץ — וואָס קומט אייך, אידענע?

מאַטקע דינגט זיך נישט. ער נעהמט אַרויס אַ האַנד זילבער

נעלד פּון די נייע הויזען-טאַשען, און גיט עס דער אידענע. דערנאָך פּיהרט ער מאַרין צו צו אַ טישעל, וואו מען פּערקויפּט קאָלירטע זיי

דענע טיכער.

— נו, מאַרי, זעהסט דאָס טוך? נעהם. עס וועט דיר שען.

זיין — זאגט מאַטקע און בעצאָהלט פאַר'ן טוֹך.
מאַרי וויקעלט זיך דערמיט אַרום און געהט מיט איהם מיט אַ
לאַכענדע מינע פון איין טישעל צום צווייטען. מאַטקע האָט ווידער
דערזעהן קאמאַשען מיט רויטע אַבצאַסען.

— מאַרי, ווילסט אזא פּאַר קאמאַשען ?

בעצאָהלט, גענומען. ער האָט זי געפיהרט צו די שטעלען מיט
קרעלען. אויפ'ן לאָוויטשער יאָהר־מאַרק פּערקויפט מען די שעהנסטע
קרעלען, רויטע און בורשטינענע, און ווענעציאַנער גלאַז־קרעלען,
וואָס די אַרטיגע מיידלעך טראָגען.

ער האָט בעהאַנגען די דראַטען־געהערין מיט שנידען קרעלען און
זי געפיהרט צו די קראַמען מיט פיין־געפאַרבטע וואַל־שטאַפּען. פאַר־
נאַכט האָט ער אַהיים געפיהרט מאַרי'ן. ער האָט גערויכערט ציגאַר־
רען און געהאַלטען די הענד אין די הויזען־קעשענעס און די נייע כאָד־
ליאַווקעס פון די לאַקירטע שטיוועלעך האָבען געגלאַנצט, און מאַרי האָט
געגאַנגט צוקערלעך און געהאַט פיעלע פעק מיט נייע איינגעקויפטע
זאַכען. די יונגען האָבען איהם אָבגעווארט. דערזעהן מאַטקע'ן, האָד
בען זיי איהם אַרומגערינגעלט.

— וועסט שטעלען אַ גלעזעל ביער, נייער קאַטאַרינאַרוש ? —
פּרעגט וועלוועל כּוואַט.

— מען ווייסט דאָך גאָר נישט צו דו ביסט אַ קאַטאַרינאַרוש,
צי דו קענסט „אַרבייטען“, מען הערט דיר דאָך גאָר נישט, מען זעהט
דאָך דיר גאָר נישט — לעגט צו שלמה'לע ממזר.
מאַטקע שטייבעלט גוטמוטהיג.

— אז איהר ווילט ביער — קומט אין שענקעל אַרײַן.

— אָט אזוי איז גערעדט, ביזטו אַ כּוואַט ! לאָזט איהם אַראָפּ
דער בלינדער ממזר אַ קלאַפּ מיט דער פּלאַטשיגער האַנד, ווי מיט אַ
שפּאַדעל איבער'ן קאַפּ.

מאַטקע האָט איהם אָנגעקוקט, ער האָט ניט געוואוסט, צי ער
מיינט עס ערענסט. גאָר ווען ער האָט געזעהן דאָס געלעכטערעל אויף
דעם ממזר'ס ליפּען, האָט ער אויך געשמייכעלט, כאַטש דער קלאַפּ
האַט איהם וועה געטהאָן.

— וועט זיך דיר גאָר דער קאַפּ ניט פּערדרעהען פון אַ גלעזעל
ביער ? — פּרעגט וועלוועל כּוואַט.

מאָסטע האָט געזעהן אז זיי טשעפען זיך צו איהם, אז מען וויל איהם אַרײַנקריגען אין די לאַפּקע — דאָך האָט ער זיך געשעהמט צו ריקצוכאַפּען און אַרויסצואווייזען, אז ער האָט מורא, — האָט ער זיך אָנגערופּען :

— לאָז דיר דער קאַפּ נישט דאַרען פאַר מיר, אז דו ווילסט ביער, קום אין שענק, און ער האָט אָנגעהויבען פריהער צו געהן מיט גרויסע שפּרײַזען.

— מאָטקע, געה נישט, געה נישט, זיי וועלען דיר שלאָגען, מאָטקע! — האָט איהם מאַרי נאָכגעשריען, און איז נאָכגעלאָפּען מיט אַ געשריי נאָך די דריי.

— גיב נור אַ קוק ווי די מויד האָט מורא פאַר זיין נפש! האָב גיט קיין מורא, קעצעלע, ווער וויל איהם שלאָגען? רופּט זיך אָב דער בלינדער ממזר.

— געה אַהיים, מאַרי, האָב נישט קיין מורא, האָב נישט קיין מורא, זיי וועלען מיך נישט שלאָגען — רופּט איהר צו מאָטקע.

ער האָט שוין געזעהען אז ער איז אַרײַנגעפאַלען, נאָר עס איז שוין געווען פאַרפאַלען, צוריקגעהן, אַרויסווייזען אן אימה, — דאָס האָט ער גיט געמאַרט... ער האָט זיך פאַרגעברייט, געזוכט אין די קעשענעס מיט וואָס צו שלאָגען — ער האָט אָבער נאָר נישט געפונען, עס איז איהם טרויעריג געוואָרען, אָבער ער האָט אויף איין מינוט נישט פערלאָרען דעם מוט, און געשריען אויף מאַרי'ן, וועלכע איז פון הינטען נאָכגעגאַנגען :

— געה אַהיים, די מינוט געה אַהיים, אז גיט צושלאָגן איך דירן דאָס פּרצוף.

— אָט אזוי איז גוט — אָט אזוי איז רעכט! וואָס האָט זי זיך צו מישען, וואָס מאַנספּערשויען טהוען? האָט וועלוועל געזאָגט. מאַרי איז נישט אַהיים געגאַנגען.

אז זיי זיינען אַרײַנגעקומען אין דער קריסטליכער שענק אַרײַן, וואָס איז געווען הינטער דער שטאָרט, האָט שלמה איהם אַרײַנגעדאַהרט אין אַ בעזונדער שטיבעל, דאָרטען האָט מאָטקע דערזעהן ווי קאַנאַריק זיצט מיט אַ פּאָר יונגען קאַטאַרינאַרזשעס און טרינקען ביער און רעדען הויך און בעלעכט.

ווען הברה האָט איהם דערזעהען, איז שאַ שטיל געוואָרען — אַז

מען האָט געקוקט אויף איהם. מאַטקע האָט געהייסען מיט אַ פּרעה' ליכער מינע דערלאַנגען דריי גלעזער ביער, און זיי האָבען זיך אַוועק געזעצט ביי אַן אַנדער טישעל. קיינער האָט קיין וואָרט ניט אויס גערעדט. נאָר באַלד האָט זיך פון יענעם טישעל, ביי וועלכען קאַנאַריק איז געזעסען, געהערט זיך אַ שטימע:

— דאָס איז דער בחור, וועלכער נעהמט אַוועק אַ מיידעל פון אַ גומען ברודער? דאָס איז ער?

— יא, דאָס איז ער! האָבען אַנדערע אָכגעענטפערט.

מאַטקע האָט עפעס געזוכט אויפ'ן טיש, וואָס צו נעהמען אין האַנד אַריין. אויפ'ן טיש איז נאָר נישט געווען. קיין ביער האָט מען נאָך נישט פּערלאַנגט. ער האָט געקלעהרט צוצולויפּען צום בופּעט און כאַפּען אַ קופּעל אין האַנד, אויף יעדענפאַלס. נאָר איידער ער האָט זיך אויפגעשטעלט, איז אויסגעוואַקסען פאַר איהם אַ הויכער מאַן, מיט אַ געשפּרינקעלטען פנים און אַ פּאַר רויטע אויגען, וועלכען ער האָט צום ערשטען מאָל דערזעהן:

— הער נור, דו, דו קליינער פעמפיק. דו נעהמסט אַוועק אַ

מיידעל פון אַ קאטאַרינאַרוש, הע?

— איז וואָס ווילסטו? איז וואָס געהט עס דיר אָן? — פּרעגט

מאַטקע נאָך געלאַסען, כאַטש ער איז בלייב געוואָרען און די פינגער האָבען איהם געציטערט פאַר וואָס ער האָט נאָר נישט געהאַט עפעס אין דער האַנד.

— וואָס איך וויל? אַ פּרעטענזיע וויל איך!

— אַ פּרעטענזיע? וואָס איז עס אזוינס אַ „פּרעטענזיע“?

— אָט דאָס איז עס! און איידער מאַטקע האָט נאָך צייט געהאַט

מיט די אויגען צו פינקלען, האָט ער געקראַגען אזא קלאַפּ איבער'ן קאַפּ, אַז דאָס גאַנצע פנים האָט זיך איהם בעגאַסען מיט בלוט. די אויגען און די אויערען האָבען זיך איהם פּערקלעפט אין בלוט, און ער האָט ניט געקענט זעהן און הערען. אומזיסט האָט מאַטקע זיך געפרובט זיך וואַרפען אויפ'ן הויכען יונג. וויפיעל יונגען עס זיינען געווען אין שעגס האָבען זיך גענומען צו מאַטקע'ן, און ער האָט דערפיהלעט קלעפּ וואו ער האָט נאָר אַ שטיקעל לייב געהאַט. צויערשט האָט ער פּערשוויגען, געשעהמט זיך צו שרייען. נאָר אז ער האָט געזעהן, אַז ער קען זיך שוין ניט העלפען, האָט ער גענומען שרייען מיט אַזאַ

אונמענשליכער שטימע, אז מען האָט עם דערהערט ווייט אַוועק פֿון דעם שענק.

— פֿערשטאַפֿ איהם דאָס מויל — מענשען וועלען זיך נאָך צו זאַמענלויפֿען.

זיי האָבען מאַטקע'ן געכאַפֿט, און געוואָרפֿען איהם אין אַ ווינ־קעל. מאַטקע איז געלעגען ווי אַ גע'הרג'עמער, ער האָט זיך שוין נישט געריהרט, נור שווער געאַטהעמט. שטיקער בלוט זיינען פֿערגליווערט געלעגען איבער זיין פנים, איבער זיין קאַפֿטע, איבער דער פֿאַרלאָגע, און מען האָט נישט געוואוסט מעהר, וועלכעס איז מענש, אַנצוג און וועלכעס איז הילצערנע פֿאַרלאָגע.

די יונגען זיינען שוין אָבגעטראָטען פֿון איהם, נאָר קאַנאַריס איז נאָך געשטאַנען און האָט איהם אַראָבגעצויגען די נייע שטיוועל, וואָס מאַטקע האָט זיך געהאַט געקויפֿט אויפֿ'ן מאַרק. ער האָט איהם אויך געוואָלט אויסטהאָן דעם אַנצוג. דער אַנצוג איז אָבער געווען איינ־געשמירט אין בלוט. ער האָט איהם בעזוכט און געפונען ביי איהם עטליכע און צוואַנציג רובעל פֿון דאָס געלד, און קאַנאַריס האָט דאָס צו טהיילט צווישען די חברה. ער האָט גענומען נקמה פֿאַר זיינע בע־ליידיגטע געפיהלען און געשטיילט דעם איבערגעברענטען כעס וואָס עם האָט אַזוי לאַנג געקאַכט אין איהם.

— לאָז איהם שוין, — ער וועט שוין געדענקען — האָט וועלוועל כוואַט איהם אַוועקגעשלעפֿט פֿון מאַטקע'ן.

אין דרויסען הינטער דער טהיר איז געשטאַנען מאַרי. זי האָט דערהערט ווי דער יונג שרייט, האָט זי אָנגעהויבען נאָך הער כער צו שרייען.

— געוואָלד, — ראַטעוועט — געוואָלד ראַטעוועט!

— געהט ארויס נאָך איהר, געהט ארויס — מענשען וועלען זיך נאָך צוואַמענלויפֿען.

אַ פֿאָאָר יונגען האָבען זיך אַרויסגעריסען דורכ'ן פֿענסטער און איהר געכאַפֿט, דאָס מויל פֿערשטאַפֿט און אַריינגעשלעפֿט זי אין שענק. די מויד האָט זיך געריסען, ניט געלאָזען. זיי האָבען אָבגעריסען פֿון איהר דאָס קלייד — צוריסען דאָס ווייסט און מיט אויסגעפאַטשטע באַקען האָבען זיי איהר אין דעם שענק אַריינגעבראַכט.

שלמה ממזר האָט זי אָנגענומען ביי דער האַנד, געקוקט איהר אין

די אויגען אריין און איהר געזאגט א פאָאָר ווערטער, וואָס מיר קענען דאָ ניט איבערגעבען. דערנאָך האָט ער זי צוגעפיהרט צו מאַטקע'ן וועלכער איז געלעגען אין א ווינקעל, ווי א פערבלומטיגטע שמאַטע און זיך נישט געקענט ריהרען, און געזאָגט צו איהר אזוי:

— זעהסט ווי ער ליגט, ווילסטו אויך אזוי ליגען? — זאָלסטו געהן מיט קאַנאַריק'ען, זאָלסטו איהם אוועקגעבען דאָס געלד וואָס דו פערדיענסט. ער איז דוין חתן (ווייזט שלמה אָן אויף קאַנאַריק'ען) און זיינע ביזטו. און איהם זאָלסטו אוועקגעבען דאָס געלד וואָס דו פערדיענסט, אז דו ווילסט זיך נישט אַזאַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען, אזוי ער דאָ.

נאָר מאַרי האָט איהם נישט געהערט. קוים האָט ער זי נאָר נאָכ-געלאָזט, האָט זי זיך געגעבען אַ וואַרף אויף מאַטקע'ן. מיט די שטיי-קער צוריסענע טוך וואָס זי האָט אויף זיך געהאַט, האָט זי אָנגעהויבען אַבצואווישען דאָס בלוט פון מאַטקע'ס פנים, און געוויינט אויף איהם: — מאַטקע, מיין טהייערער מאַטקע, וואָס האָבען זיי דיר געטהאָן? — געה אוועק... געה אוועק... אַ כאַלערע, — האָט דער יונג

קוים אַרויסגעקריצט פון די צייהן.

נאָר מאַטקע האָט זי ניט געדאַרפט יאָגען. באַלד האָט זי אַ יונג געגעבען אַ כאַפּ אָן ביים צאַפּ און אַ שלעפּ אוועקגעגעבען פון מאַטקע'ן און מיט דער גאַנצער קראַפט האָט ער זי געגעבען אַ שטופּ צו צו קאַנאַריק'ען — וועלכער איז געזעסען אַ ברוגז'ער. ער האָט פון זיך די מויד אַבגעוואַרפען. און צוויי פעטש האָבען אַבגעפויערט הינדער מען אַרום אויף איהרע באַקען.

12

מאטקע פערלאזט די קאטאריןשטיקעס.

מען האָט מאָטקע'ן אהיים געטראָגען, אזוי ווי קאָנאָריק האָט גע-
 זאָגט, „אין אַ לייַלעך“ און איהם אַוועקגעלעגט אויף די לאַנקע פאר'ן
 געצעלט. דער „אַלטער תּרַח“ האָט געשאַלטען און איז ביז געוואָרען
 פאַרוואָס מען האָט דעם יונג דאָס „רעכט“ געטהאָן פאַר'ן יאהרמאַרק,
 און מען האָט איהם צושטערט אַ גרויס פּערדיענסט, וואָס ער וואָלט
 געקענט מאַכען מיט'ן יונג. אָבער טהאָן האָט ער גאָר ניט געקענט.
 דערווייל איז קאָנאָריק געבליבען אויבערהאַנד. און אויך איז איהם
 ניט זעהר פּיעל אָנגעגאַנגען מאָטקע. „דער הונד איז ווערטה געווען
 דעם שטעקען“ און מען האָט מאָטקע'ן בעדאַרפט לערנען ווי צו עהרען
 אַן עלטערען קאָטאָרינאַרזש און ניט אויסכאַפּען קיין נקבות.
 דערווייל איז מאָטקע געלעגען און האָט זיך ריהרען ניט געקענט.
 מען האָט נור געהערט פון איהם אַ שטיל אַטעמען. אַ פּעלדשער רופּען
 צו איהם, האָט מען מורא געהאַט. עס איז ניט געווען די געוואָנהייט
 פון די קאָטאָרינאַשטיקעס אַרייַנצולאָזען אַן אויסערליכען מענשען אין
 זייערע געשעפטען, כדי מען זאָל גאָר ניט געוואָהר ווערען וואָס ביי זיי
 טהוט זיך. האָבען איהם די ווייבער, מיט די „אַלטע מכשפה“ אין דער
 שפיץ, אָבגעוואַשען די בלוט, פּערקלעבט איהם די לעכער פון קאַפּ
 מיט אַזאַ מין וואָסס וואָס היילט, און אויסגעשמירט איהם דאָס צו-
 האַקטע, צובלוטיגטע לייב מיט אַזאַ מין גנב'ישען אויל, וואָס זיי
 אַליין האָבען צוזאַמענגעשטעלט און זיי היילען דערמיט קראַנקע פּערד.
 מאָטקע איז געלעגען אַ פּאַאַר טעג אויף איין אָרט, זיך ניט געריהרט,
 פּערקלעבט די אויגען און שטיל געהעשקעט. די ווייבער האָבען איהם
 צוגעטראָגען מיך און וואָסער. טיילמאָל האָט ער געטרונקען און
 טהיילמאָל האָט ער געלאָזט שטעהן, און מען האָט ניט געוואוסט צי ער
 וועט בלייבען לעבען צי ער וועט שטאַרבען. דער „אַלטער תּרַח“ האָט

אָנגעהויבען סטראַשען, אז ער וועט געהן ברענגען פּאַליציי, אז מען
האָט איהם דעם יונג אוועקגע'הרג'ט צוליב קאָנקורענציע, ווייל ער
איז אַ גוטער „בעל-מלאכה“. קאנאָריק האָט איהם ניט געהערט און
ניט געמאַכט זיך אויס זיינע רייד. וואָרום נאָכדעם ווי ער האָט אָנגע-
לערענט מאַטקע'ן, האָט ער ניט בלויז געקראָגען די ממשלה איבער דער
מויד, נאָר ער איז געוואָרען דער „מאכער“ אין דער טרופּע, און דער
„אַלטער תּרח“ האָט אין געהיים מורא געקראָגען פאַר קאנאָריק'ען, אז
ער זאָל ניט ווערען עלטסטער, און אויף די עלטערע יאָהרען וועט דער
„אַלטער“ מוזען אַרבייטען ביי איהם.

אין אַ פּאָר טעג אַרום האָט זיך מאַטקע אַליין אויפגעהויבען פון
זיין געלעגער און איז אַליין אַריינגעקראָכען אין דער בויד אַריין.
מאָטקע האָט זיך געשמירט די וואונדערן. נור עז איז געווען שוואַך
און געהאַרכט און געמאַן אַלעס וואָס קאנאָריק האָט איהם בעפּוילען.
ער האָט געזעהן ווי קאנאָריק רעגיערט איבער דער מויד, און ווי מאַרי
קושט איהם. ער האָט געזעהן, ווי קאנאָריק שיקט די מויד ערגעץ-וואו
וואוהין זי וויל ניט געהן. ער שלאָגט זי, אז זי זאָל געהן — און זי
געהט. מאַטקע האָט געשוויגען.

נור ער האָט זיך אָנגעהויבען גוט איינקוקען אין קאנאָריק'ס פנים,
ווי ער וואָלט עס געוואָלט גוט געדענקען ווי אזוי עס זעהט אויס, אַ
לאַנגע, לאַנגע צייט דערנאָך. ער האָט זיך אָנגעהויבען איינצוקוקען צו
קאנאָריק'ס בעוועגונגען, ווי ער וואָלט געוואָלט זיך אויסלערנען נאָכ-
צומאַכען קאנאָריק'ען, ווען קאנאָריק וועט שוין ניט זיין. ער האָט איהם
געוואָלט געדענקען.

דערווייל איז דעם יונג בעסער געוואָרען. ער האָט שוין אָנגע-
הויבען אַליין אַרומגעהן און צו שפּאַצירען פאַר דעם הויז. קאנאָריק
האָט געשריען אויף איהם וואָס ער דרעהט זיך אַרום לעדיג.
— נעהט די בעמבע און געה אין גאַס אַריין.

די „אַלטע מכשפה“ האָט זיך אָנגעהויבען צו בעטען ביי קאנאָריק'ען
אויף מאַטקע'ן:

— לאָז איהם אָב, זעהסט דאָך, קוים ער ריהרט זיך.

— די באַלערע וועט איהם ניט פּאַקען. בחנם וועט ער דאָ פרעסען

— זאָל ער געהן פּערדיענען.

מאָטקע איז בלייב געוואָרען, איינגעבויען זיך ווי ער וואָלט מורא

געזאגט פאר קאנאריק'ען, אז ער זאל איהם ניט שלאגען, געשוויגען און זיך איינגעקוקט אין זיין פנים.

און ביינאכט, ווען מארי איז צוגעקראכען צו מאַטקע'ן, איהם גער קושט, געהאלזט און געוויינט אויף זיין צו'הרנ'עמען קאפ, האָט דער לונג איהר געשושקעט אין אויער אריין :

— געה אוועק, מארי. געה אוועק — קאנאריק וועט זעהן.

— זאל ער מיך הרנ'ענען, איך וויל ניט אוועקגעהן.

— געדענק, מארי, וואָס איך האָב דיר געזאָגט. דו געדענקסט ?

— איך געדענק.

— שווייג, און רעד אָן קאנאריק'ען, אז ער זאל אַנטלויפֿען מיט

דיר. רעד איהם אָן, און זאָג איהם, אז דו האָסט איהם ליעב, אז נור

איהם אליין האָסטו ליעב, און דו ווילסט אַנטלויפֿען מיט איהם.

וועסטו איהם אָנרעדען ?

— יא, מאַטקע.

— און ווען ער וועט זיין פערטיג מיט דיר אוועקצוגעהן, קום און

זאָג מיר אָן.

— יא, מאַטקע.

— נור שווייג, מארי, שווייג, אז דו ווילסט מיך און דיך רעמען —

שווייג.

— יא, מאַטקע.

— און געה אוועק יעצט, געה ; און געדענק וואָס איך זאָג דיר.

— איך געדענק.

דער הערבסט איז אריבערגעגאנגען, מיט די בויד ארומפאָהרען האָט מען שוין ניט געקענט, צו קאלט געווען. און ווי יעדע ווינטער האָט דער „אַלטער תרח“ פאָרגענומען זיין ריזע אין אַ קליין שטערמעל אריין צו אַ פריינד, אַ קאטארינאָרוש, וואו מען האָט איבערגעווינטערט. דער גרויסער לאָוויטשער יאָהר-מאַרק איז געווען דער לעצטער יאָהר-מאַרק פון זומערסעזאָן און פון דאָרט איז מען געפאָהרען איבער ווינטערען. דער הייזאָהריגער יאָהרמאַרק האָט זיך ביים אַלטען קאטאָרינאָרוש ניט איינגעגעבען — ווייל מאַטקע איז געלעגען אַ קראַנקער, און די מויד האָט אויך שלעכט געארבייט. די מויד איז אַ פאָאר מאָל

געפאלען און זי האט ניט געוואלט ארבייטען. דער „אלטער תרד" איד בייז געווען. געפאקט די זאכען אויף די בויד און זיך צוגעאיילט אונטער צופאָרערן פון יאהרמארק פריהער ווי אן אנדערס מאָל. ווייל ער האָט נאָך געוואָלט אריינכאַפּען א פּאַר שמערטלעך איידער דער ווינטער קומט.

אין א קליין שמעדטעל, וואו זיי האָבען זיך אָבעשטעלט נאָך יאהרמארק, איז מאַסקע געוואָהר געוואָרען, אז קאנאריק האָט געהייסען מאַרין ארויס'ננב'ענען איהר קאַרב זאכען פון בויד און איהם געדען אוועקצוטראָגען. מאַסקע האָט זיך דערפרעמט. די לאַנגע ערוואַר טעמע צייט איז אָנגעקומען. ער האָט געהאַלפּען מאַרין ארויס'ננב'ענען דעם קאַרב, און געהייסען איהר נאָכגעהען זעהן וואו קאנאריק שטעלט איהם. קאנאריק האָט געמראָגען דעם קאַרב אין א נאָהענט דאָרף אריין צו א גוי, ביי וועמען ער האָט גערונגען א פוהרעל מיט א פערד, און בעשטעלט זיך מיט מאַרין, אז ביינאכט, ווען ער וועט געבען א פיהר, זאָל זי ארויסשפרינגען דורך דעם פענסטעריל פון בויד. ער יועט שוין ווארטען אויף איהר אויפ'ן שאַסע, און ער וועט זי אוועקפיהרען און דאָרף אריין צו א גוי. פון דאָרט וועלען זיי ארויספאָהרען מיט א פוהר צו דער נאָהענטער באַהיטטאַנציע.

נאָך דעם זעלבען טאָג האָט זיך מאַסקע געמאַכט א שפּאַציער צום דאָרף צו, וואוהין קאנאריק האָט אוועקגעמראָגען מאַרין'ס קאַרב. אויס געקוקט דעם וועג און געפונען, אז נאָהענט געבען א וואַלד, ניט ווייט פון א וועג אראָב, געפינט זיך א קליין שוואַרץ טייכעל, וועלכער גיסט זיך צווישען בעוואַקסענע קוסמען מיט גרינס. ביי דעם טייכעל האָט זיך מאַסקע אָבעשטעלט און עפעס געקלערט. ער האָט אויסגעקליבען אן אָרט, וואו עס איז געווען געדיכט בעוואַקסען מיט גרינס אין גרענער, געמאַכט זיך א סימן ביי א בוים, געבען וועלכען עס איז געלעבען א קופע שטיינער. לאַנגווייליג האָט ער בעקוקט דעם בוים, די שטיינער, דעם וועג, און נאָכאַמאָל צוגעגאנגען צום טייכעל און אריינגעוואָרפען א בליק, דער גרונד פון טייכעל האָט געמוזט זיין בעדעקט מיט געד מויעכטס און שליען, ווייל שטיקער ווילדע וואַסער-טראָג האָבען אומזי געשוואומען איבער'ן טייכעל. ער האָט דערזעהן, אז סיים ברעב פון טייכעל איז דאָס וואַסער בעוואַקסען מיט הויכע גרינסען, קוויטשען און שמעכערס, און עפעס געקלערט וואָס איז איהם ניט אנגעשען

געווען. ער האָט אויסגעפֿיפּט אַ ליעד און איז צוריקגעגאַנגען צו די קאַטאַרינישטיקעס — אַן איינגעבויגענער, אַ טרויעריגער און אַ שוואַר-
נבער, ווי ער וואָלט נאָך געווען געליטען פון די קלעפּ, וואָס ער האָט גע-
קריגען. אָנגעקומען צו די קאַטאַרינישטיקעס האָט מאַסקע געקראַצט
זיך אין קאַפּ און עפעס געברומט אונטער דער נאָז.

— וואָס איז דיר, ממור'וק? — פּרעגט איהם דער „אַלטער תּרח“
וועלכער איז געוועסען אויף אַ קאַסטען פאַר דער בויד און געוואַרעמט
זיך אין דער שפּעטער הערבסט־זון.

— איך געה אַוועק פון אייך, — זאָגט מאַסקע שטיל.

— וואָס? וואוהין וועסטו געהן?

— סיי ווי סיי קען איך שוין ניט ארבייטען. די יונגען האָבען

מיר געשפּאַלטען דעם קאַפּ. וואָס וועל איך זיצען ביי אייך אויפּעסען
די ביינער? איך וועל מיר געהן.

— וואוהין וועסטו געהן? ווער וועט דיר צונעהמען, אונזער געזונט

ידו ביזט? זעהט, וואָס זיי האָבען אויס דעם יונג געמאַכט.

— איך וועל מיר געהן אין שטאָרט אריין. איך וועל מיך אויסלע-
רען אַ מלאכה. אַ שוסטער וועל איך ווערען, ווי מיין טאַטע איז. ביי

אייך קען איך שוין סיי ווי סיי ניט זיין.

אין אַ מינוט ארום איז דאָס גאַנצע לאַגער געוואָר געוואָרען, און

מאַסקע געהט אַוועק פון די „טרופּע“. די „אַלטע מכשפה“ איז אַרויס-

געקומען פון דער בויד, און איינגעריכטע אין סאַזשע פון דער קיך, ביי

וועלכע זי האָט געקאַכט. דערהערט, אז דער יונג געהט אַוועק, איז זי

אַרויס מיט אַ געוויין, געווישט זיך דאָס פנים מיט דעם שמוציגען

פאַרטוך, מיט וועלכען זי האָט דאָס אויסגעשמירטע פנים נאָך מעהר

פּערשמירט, און אָנגעהויבען צו שעלטען קאַנאַריקען און די יונגען.

וואָס זיי האָבען אויס מאַסקע'ן געמאַכט, און בעוויינט איהם, ווי מאַט-

קע וואָלט שוין געווען אַ טויטער.

דער „אַלטער תּרח“ איז טרויעריג געוואָרען. ער האָט געזעהן זיין

יסוף, אז קאַנאַריק וועט געוועלטיגען איבער איהם, אָדער ער וועט איהם

ונאַר לאָזען שטעהן אויף די אלטע יאָהרען און אַוועקגעהן פון איהם.

העלפען האָט ער זיך ניט געקענט. ער האָט זיך ניט געוואָלט צורייסען

יעצט מיט קאַנאַריקען איבער דעם יונג, און געמיינט, אז ווען מאַסקע

וועט אוועק, וועט קאנאריס זיך בערוהיגען. די מויד וועט בלייבען ביי
איהם, און עס וועט זיין ווי פריהער.

דער „אלטער תרח“ האָט זיך אָנגערופען :

— אז דו ווילסט געהען, וועל איך דיך דאָך ניט איינהאלטען. ינור
קיין פּאָס פאַר דיר האָב איך ניט. איך דארף דעם פּאָס פאַר אן אנדער
דען, וואָס איך וועל צוגעהמען אויף דיין אָרט. קיין געלד קען איך דיר
אויף ניט געבען. דו האָסט מיך אָבגעקאָסט א סך געלד. איך האָב בער
צוהאלט פאַר דיר פּינף-און-אַכציג רובעל, וואָס די מויד האָט פון גוי
געזענב'עט. נאָר אַ פאַר גילדען נא דיר דאָך, אז דו זאָלסט האָבען אויף
די ערשטע שלעכטע צייט, און זעה דיר אליין צו העלפען. — האָט דער
אלטער ארויסגענומען זיכער-געלד און געגעבען מאָסקע'ן.

מאָסקע האָט צוגענומען דאָס קליין-געלד, איז אריין אין בויד צו-
זאמענגעהמען זיינע זאכען.

— אלטע, גיב איהם אַ פאַר העמדער, — מיינע גיב איהם אוועק!
— שרייט דער „אלטער תרח“ דער ווייב אין דער בויד. ער האָט
וואַרמנות געהאַט אויפ'ן יוגנט.

קאנאריס האָט דערהערט, אז מאָסקע געהט אוועק, איז ער נאָך
מעהר צופרידען געווען. עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז פאַר זיין
פּלאַן צו אנטלויפען מיט מאָרי'ן איז עס ווי געוואונשען. ווייל דער
„אלטער תרח“ וועט ניט וויסען מיט וועמען די מויד איז אַנטלאָפּען.
זאָן וועט ניט וויסען וועמען צו זוכען. האָט ער מיט אַ געוויסע
וואַרמנות דריגע צופריעדענע שטימע אריינגערופען אין דער בויד אריין :
— מיינס אַ העמד גיט איהם אויך מיט, און אַ פּאָאר אַלטע
וואַרמנות ! כאַפּט איהם דער שוואַרץ יאָהר.

מאָסקע האָט דעררווייל די זאכען זיך איינגעפאַסט, וואָס די אַלטע
וואַרמנות איהם צוגעוואַרפען, געמאַכט זיך אַ פעקעל, און געוואונקען צו
מאָרי'ן, וועלכע איז געלעגען אין אַ פּאָק בעטגעוואַנד און געשפיגעלט זיך
זאָן געקעמט זיך די האָהר.

— איך ליעג אין וואַלד, ווערסט אַ פּייף, ס'ו גאָר ניט — נור
לויף אין וואַלד אריין. גוט ?

— גוט. — האָט די מויד צוריק געוואונקען מיט די אויגען —
זאָן האָט זיך לוסטיגער געקעמט די האָהר, און אָנגעהויבען צו זינגען
מיט אַ פרעהליכע שטימע, ווי אַ פּויגעל, דאָס רוישישע ליער :

„טויענדיג האָב איך געליעבט.
 טויענדיג האָב איך אויפגעהערט.
 נור איין־איינציגען
 פּערגעסען קען איך ניט“.

מאָטקע איז אַרויס פֿון בויד מיט אַ פּעקעל אויף די פּלייעס, גע-
 מאַכט זיך שוואַך געהען, מיט אַ טרויעריגען אַראָבעלעזענעם קאַפּ, די
 אַלטע איז אַרויס אויף די טרעפּלעך פֿון בויד, און איהם נאָכגעקוקט מיט
 געוויין, דער אַלטער האָט אויך אונטערדריקט אַ טרעהר צווישען זיינע
 געדריכטע הערלעך אויף די אויגען־הייטלעך, און געזאָגט מיט אַ כּלר-
 פּענדער שטימע:

— אזוי איז עס, מאָטקע, געה צווישען מענשען, ווער אַ שוסטער
 אפּשר וועסטו אויך אַ מענש ווערען.
 קאָנאָריק האָט איהם צוגעוואָרפען אַ זילבערנעם האַלבען רובּעל
 און געזאָגט פֿון דער הויך:
 — נאָ, געהם צו!

מאָטקע האָט געלאָזט פּאלען דעם האַלבען רובּעל און גוט זיך איינ-
 געקוקט צום לעצטען מאָל אין קאָנאָריק'ס פּנים, און אַן ערנסטקייט אין
 געלעגען אין זיין בליק, ווי ער וואָלט וועגען עפעס געקלעהרט, און ער
 איז אונטע אויפ'ן וועג צום שטעדטיל צו.
 מאַרי האָט דעם קאַפּ אַרויסגעשטעקט פֿון אַ פענסטער פֿון ביידעל,
 און מאָטקע האָט לאנג געהערט איהר שטימע הינטער זיך:

„נור איין־איינציגען
 פּערגעסען קען איך ניט“

ער האָט שוין יעצט געוואוסט ווער דער „אין־איינציגער“ איז
 און האָט געשמייכלט.
 ער האָט זיך פּערקירעוועט אַן אַ זייט און זיך פּערנומען אין וואַלד
 אַריין.

13.

זיי אויז פון „מאטקע'ן" ווערט „קאנאריק"

מאטקע איז אריין אין וואלד, אויסגעווכט דעם בוים, נעכען וועלכען
 ער האט זיך געמאכט א צייכען, און אוועקגעלייגט זיך. די זון האט
 אָנגעהויבען אונטערצוגעהן, דער וואלד בעגאָלדעט, דאָס וואסער בע-
 הויכט און מאַטקע האָט זיך געפונען אונגעהימיש. פיעל האָט ער דורכ-
 געקלעהרט, נור אַלץ איבער אועלכע זאכען, וואָס האָט גאָר נישט קיין
 שייכות געהאט מיט דער טהאַט וואָס שטעהט איהם פאָר. ער האָט גע-
 בענקט נאָך די מוטער און געוואָלט זעהן וואָס די טהוט. דאָס פרייע
 פעלד און דער וואלד און דאָס וואסער האָט איהם דערמאָנט אָן די
 יאָהרען, ווען ער האָט געלעבט אויפ'ן פעלד ביי זיך אין שטעדטעל. און
 ער איז גליקליך געווען, וואָס ער איז פריי, און געהערט נישט מעהר
 צו די קאטאָרינאַרושעס. דאָס וואָס שטעהט איהם פאָר, האָט ער פער-
 געמען גאר אין גאַנצען און געפיהלט זיך ווי אַמאָל אין די יונגע יאָר-
 דען. ער האָט גענעמען פון כרויס וואָס די „אַלטע מכשפה" האָט איהם
 מיטגעגעבען אויפ'ן וועג און עס האָט איהם גוט געשמעקט. ער האָט
 זיך געוואָלט מאַכען אַ פייער'ל אין וואלד, נור דערמאָהנט זיך, אז עס
 איז נישט גוט, אז מען וועט איהם בעמערקען. ער איז צוגעגאַנגען צום
 וואַסערי, געוואָלט זיך באַדען, נור אַריינגעקוקט אויפ'ן גרונד און גע-
 זעהען דאָס גרינע געמייזעכטס וואָס שווימט ארום אין וואסער, האָט
 ער זיך אָן עפעס דערמאָהנט... ער האָט זיך שוין נישט געוואָלט באַדען,
 איז אַוועק און פערשטעקט זיך צווישען די בוימער.
 עס איז נאכט געוואָרען, און מאַטקע'ן איז געווען נאָס און אונ-
 בעקוועען צו ליגען. אין די טונקעלהיים האָט ער מעהר געקלעהרט
 וועגען „קאנאָריקען", וועגען מאַרי'ן, וועגען די נאכט וואָס קומט אָן.
 מאַטקע איז ערעכנט געוואָרען. ער האָט אָנגעהויבען צו קלעהרען. אז
 ער האָט נישט קיין היים, און ער האָט נישט וואו אהין צו געהן. און

וואָס מען דאַרף טהאָן, איז הרג'ענען היינט אין אָבענד קאַנאַריק'ען, ער האָט איהם שוין נישט פיינד געהאַט, נור בעטראַכט איהם פאַר אַ זאַך וואָס געהער צו איהם, און דאָס דאַרף מען טהאָן, כדי מאַסקע זאָל האָבען אַ היים, זאָל האָבען וואו אַדיינצוגעהן און ניט דאַרפען בלייבען דאָ אין פייכטען וואַלד.

איז איהם קאַנאַריק געוואָרען גלייכגילטיג, גאַנץ גלייכגילטיג, ער האָט איהם קיינמאָל נישט געזעהן, קיינמאָל ניט געקענט, — קיינמאָל זיך ניט געשלאָגען מיט איהם. נור קאַנאַריק איז אַ זאַך וואָס מען בעדאַרף געהמען און אריינצואַרפען אין וואסער, און צוואוואַרפען מיט שטיינער, אַז עס זאָל קיינער נישט וויסען, אַז דאָרט אָדער ערגעץ אַנדערשוואו ליגעט „אַ קאַנאַריק“, און כדי קאַנאַריק זאָל נישט קענען שרייען, אַז מענשען זאָלען זיך צוזאַמענגלויפּען — דאַרף מען קאַנאַריק'ען שמעכען אונטער'ן אַרים, פּלוצלונג, טיעף אין דער ריפ אריין, אַז ער זאָל גאָר קיין צייט נישט האָבען צו שרייען. און דאָס דאַרף מען אויספיהרען געשיקט, שטיל, כדי קיינער זאָל נישט בעמערקען. קיינער זאָל נישט וויסען, דער אַלטער „קאַטאַרינאַרוש“ און די „אַלטע מכשפה“ זאָלען מיינען, אַז קאַנאַריק לעבט און איז ערגעץ וואו אַוועק מיט דער מויד, און די „אַלטע מכשפה“ זאָל שילטען קאַנאַריק'ען, און קאַנאַריק וועט זיך דערווייל ליגען דאָ טיעף אין וואסער, צווישען די גרעזער פּערשמעקט, און מאַסקע וועט פאָהרען מיט דער באַהן קיינ וואַרשווי, וועט האָבען די מויד, און וועט האָבען אַ פּולע טאַש מיט געלד, און וועט האָבען אַ פּאַס און וועט הייסען „קאַנאַריק“.

ער האָט אַרויסגעצויגען פון דער כאַליאַווע דאָס מעסער, וואָס מאַרי האָט איהם אַמאָל געשאַנקען, צו שמעכען קאַנאַריק'ען, און וואָס ער האָט עס געהאַט בעהאַלטען די גאַנצע צייט אין כאַמאַנט פון פּערד, עס איז געווען אַ קאָוקאַזער קינזשאַל, מיט אַ ביינערנעם הענטעל, און עס איז געלעגען אין אַ שידעל. דאָס מעסער איז געווען האַלכ פּער ראַסטעט. אָהנע צו טראַכטען וועגען עפעס דערביי, האָט מאַסקע אריינגעשמעקט דאָס מעסער אין דער ערד און אָנגעהויבען אָבצורייבען די פּערראַסטעטע שטיקער זאַמד. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז כל זמן דאָס מעסער וועט ניט שיינען אין דעם ליכט פון די שטערן — וועט ער דערמיט ניט קענען שמעכען קאַנאַריק'ען. ער האָט ענערגיש געריבען דאָס מעסער אין די ערד, ווען עס האָט זיך פּלוצלונג געהערט אַ

פויגעל רופען אין וואָלד, האָט ער אויפגעהערט צו רייבען דאָס מעסער, און איינגעהערט זיך צום פויגעל, געוואָלט דערגעהן וואָס פאַר אַ פּויר זעל רופט, איז עס אַ „קוקו“ אָדער אַ האַלץ פויגעל וואָס קלאַפט מיט זיין שנאָבעל אין די שאַל פון בוים...

עס איז איהם קלאַט געוואָרען און עס האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אז עס איז שוין זעהר שפעט, די נאכט איז געווען אַ פעטע געדיכטע נאָלד נאכט, און ער האָט געהאַט דאָס געפיהל, אז דער וואָלד איז אָנגע-שטאַפט מיט עפעס אַזעלכע מיני ברואים וואָס שטעהען נור ביינאכט אין וואָלד, ער האָט ניט מורא געהאַט פאר זיי, און זיי זיינען איהם נישט אָנגעגאנגען אויך, נור ער האָט פערדרוס געהאַט וואָס עס ציהט זיך אזוי אַלאנג און זיי קומען נישט, איז ביז געוואָרען אויף די מויד, געמיינט אַז די מויד איז אַלעס שולדיג וואָס זי פערשפעטיגט זיך אַזוי, (ווארים אַז קאנאָריק זאָל זיין די סיבה, האָט ער נישט גערעכענט, קאנאָריק, זעהט שוין אויפגעהערט צו עקזיסטירען אין זיין מה אַלס אַ לעבעדיגע האַרץ, וואָס קען אפשר ווערען אַ סיבה, און מען קען דערויף ביזן זיין). דער איז אייניגע מאָל ארויסגעגאנגען אויפ'ן וועג, דער הימעל איז געווען גערוואַלקענט און טהיילמאָל האָט זיך ענטפלעקט אַ שטיק הימעל מיט אַשטערען, האָט מען געזעהן אַ שטיק וועג, נור אָפטמאָל איז דער היר זעל פערשמעלט געווען, און עס האָט זיך געדאַכט אז די גאַנצע לופט איז אָנגעפילט מיט אזאַ שטאַף וואָס פערשטעלט אַלעס פון די אויגען, אויפ'ן וועג האָט ער גאָר ניט געזעהען, קיין מענש איז ניט געגאַנגען, קיין פוהר איז ניט געפאָהרען, עס איז געווען אַ הינטער וועג, אַ פויר גערשער, מיט צוואַקערטע זאַמד, און מעהר ווי אין דאָרף האָט ער ניט געפיהרט, אַרום פאַרנאכט האָט ער יאָ געהערט אַ פוהר דורכפאָהרען, אַז גויה האָט אַ קוה געטריבען אויפ'ן וועג — נור ווען די זונן האָט זיך געזעצט האָט ער שוין גאָר ניט מעהר געהערט.

פלוצים האָט איהם אָנגעהויבען זיין האַרץ צו קלאַפען — עס האָט זיך איהם געדאַכט, אז ער דעהערט מענשען רעדען, געהען האַסטיג און רעדען הויך, ער איז אַריין אין וואָלד, און אוועקגעלייגט זיך אונטערן בוים, און געוואַרט, פון נעבעל האָט זיך וואָס אַמאָל דיימליכער דעהערט שטימען, באַלד האָט ער דערקענט מאַרי'ס שטימע, די מויד האָט מיט אַ כיון הויך גערעדט, כדי מאַטקע זאָל דעהערען, אז זיי געזען, באַלד האָט ער אויך געהערט קאנאָריק'ס קול, ווי ער זאָגט

האסטיג: „רעד ניט הויך — מען קען הערען“, און עס איז מאַסקען אַ וואונדער געווען וואָס קאַנאַריק קען רעדען. מאַסקע איז געלעגען אונטערן בוים אָהן אַטהעם און די שטימען און די טריט האָבען זיך געהערט וואָס אַמאָל געהענטער, באַלד איז עפעס פּערביי געפּלויגען פאַר איהם ווי אַ שוואַרצער שאַטען און ווי אַ ווינד. מאַסקע האָט לכתחילה פּערגעסען וואָס ער האָט צו טהאָן. ער האָט זיך באַלד דערמאָהנט, און געגעבען אַ שטילען פּיף. ער האָט שוין געוואָלט געבען אַ העכערען פּיף, און ער הערט עפעס אַ גערודער, און קאַנאַריק'ס שטימע, זעהר קלאָהר, ווי ער וואָלט געשטאַנען פאַר איהם:

— וואוהין געהסטו, מאַרי! ווער פּייפט?

און מאַסקע האָט פאַר זיך געזעהן אַ שוואַרצען פּלעק, און דער פּלעק איז ביי איהם געווען אַ טויטע זאַך. דער שוואַרצער פּלעק האָט אויסגעשריען:

— אוי, מאַמע!

מאַסקע איז דערציטערט געוואָרען פאַר דעם וואָרט „מאַמע“, און ער האָט זיך פּערוואונדערט וואָס דער שוואַרצער פּלעק קען רופּען „מאַמע“. באַלד האָט איהם דער שוואַרצער פּלעק געגעבען אַ כאַפּ אָן ביים האַלז, און דאָס האָט איהם געגעבען ענערגיע און מוטה, אז ער זאָגט זיך שלאָגען מיט דעם שוואַרצען פּלעק.

באַלד האָט ווער אַרומגעוויקעלט דאָס פנים פון שוואַרצען פּלעק, און אַ געשריי איז האַלב דערשטיקט געוואָרען צווישען די בוימער אין וואַלד, און האַלב אין ז טוף. אז דער „שוואַרצער פּלעק“ האָט שוין נישט געקענט אַרויסגעבען פון זיך קיין מענשליכע געשריען „אוי, מאַמע“, נור עפעס ווילדע כאַרכלען — האָט מאַסקע געקענט אַרייַן שטעבען אין דעם ווייכען וואַרימען פּלעק ווי אין אַ טויטע זאַך. ער האָט זיך געוואונדערט, וואָס פון דעם ווייכען וואַרימען שטראַמט אַרויס עפעס וואַרימעס, פעטעס, און דאָס בעניסט זיין האַנד, און עס איז אַנגעגעהם ווען דאָס פעטע וואַרימע ניסט זיך אויף דער האַנד. ער האָט קיין צייט נישט געהאַט צו קלעהרען דערפון, נור ס'איז ביי איהם דורכגעלאָפען ווי אין אַ חלום. באַלד האָט דער שוואַרצער פּלעק שוין נישט אַרויסגעגעבען פון זיך קיינע כאַרכלען, און איז אומגעפאלען און איינגעקאַרטשעט זיך, און עס איז געבליבען ליגען אַ טויבע זאַך.

דענסטמאָל איז מאַטקע געקומען צו זיך. ער האָט אויסגעזוכט דאָס פעקעל, וועלכע קאנאָריק האָט געטראָגען אויף די פּלייצעס, ווען מאַטקע איז איהם אונטערן אָרים בעפאלען, געגעבען עם כאַרי'ן צו האַלטען. דערנאָך האָט ער אָנגענומען קאנאָריק'ען ביי אַ פּוס און צוגעשלעפט איהם צום טייכעל. דאָרט האָט ער איהם בעזוכט, ער האָט גאָר נישט געפונען, ער האָט איהם אָבעבונדען דאָס טוך פון פנים — געמאָטערט זיך ניט אַריינצוקוקען איהם אין פנים אַריין, האָט איהם אויפגעריסען דאָס העמד. אויפ'ן לייב אָנגעבונדען האָט קאנאָריק געהאַט אַ זעקעל, אין וועלכען עם איז געלעגען פאַפיער געלד און אַ פּאַס אַיינגעווויקעלט אין אַ שטיקעל פאַפיער, אויפ'ן פּאַס האָט זיך מאַטקע מעהר געפרעהט ווי אויף דאָס געלד, בעהאַלטען עכ, האָט ער אויסגעזוכט די שטיינער וואָס ער האָט אָנגעגרייט נאָך פון פאַר גאַכט, אַרומגעבונדען קאנאָריק'ען מיט מאַרי'ס טוך און אַריינגעשטופט די שטיינער אין טוך אַריין, האָט ער איהם אַריינגעקוליעט אין וואַסער אַריין צווישען געמיוזעכטס און קאנאָריק איז פּערשוואַנדען פון דער וועלט.

אָבעוואַשען זיך ביים וואַסער, האָט ער בעפוילען די מויד, אַז זי זאָל זיך אויך גוט אַרומוואַשען אין וואַסער. דערנאָך האָט ער אויסגעטוהאָן זיין צוריסענעם ראָק מיט די שטיוועל, געמאַכט דערויס אַ פעקעל און אָנגעלייגט מיט שטיינער און אַריינגעלאָזט אין וואַסער. אין קאנאָריק'ס פּאַס האָט ער געפונען זיינע נייע שטיוועל מיט די לאַ-קירטע באַליאָועס וואָס קאנאָריק האָט איהם אויסגעצויגען אין דער שטוב, און קאנאָריק'ס נייעם אַנצוג. ער האָט זיך אויסגעפּוצט אין דעם שפּיעגעל פון דעם שטערען בעלויכטען וואַסער, אין וועלכען קאנאָריק איז יעצט געלעגען. האָט זיך אָנגעטוהאָן קאנאָריק'ס נייעם אַנצוג, די סאַמעט-רויטע אויסגעשניטענע וועסט און אָנגעהאַנגען זיך זיין זיינער מיט די גרויסע זילבערנע זעלנערישע קייט. אַז מאַטקע איז שוין געווען אָנגעטוהאָן האָט ער נאָך גענומען אַ פּאַר שווערע שטיינער און אַריינגעלאָזט אין וואַסער, אויף דעם אָרט אויף וועלכען קאנאָריק איז געלעגען, גענומען קאנאָריק'ס פּאַס אויף די פּלייצעס, די מויד ביי דער האַנד און איז געאַנגען.

— נאָלסט געדענקען, אז איך הייס מאיר אהרון קאנאָריק און אויב

— וואָלסטו מיר רופען שטענדיג, דו הערסט, זאָלסט נישט פּערגעסען —
האַט מאַטקע געזאָגט צו דער מויד שמרענג.
— און איד הייס חנה רבורה זילבערשטיין.

— וואָס, פון ווען?

— קאָנאָריק האָט מיר געקויפט אַ פּאַס פֿון די קאָמאָרינאַרזשעס
פֿון האָט מיר איהם היינט געגעבען, ווען איד בין אוועק מיט איהם.
געדענק!

— דאַס איז גוט.

די נאַכט איז געווען אַ קאַלטע און מאַרי האָט גאַר ניט געהאַט
אויף זיך גאַר איהר לייכט טיולענעס קאַפּטענדעל און אַ קליידעל אויפֿ'ן
גאַקעמען לייב. עס איז איהר קאַלט געווען, זי האָט די גאַנצע צייט
געקוקט מיט בענקענדע און פּערלאַנגענדע בליקען אויף מאַטקע. זי
האַט געפּיהלט דאָס בעדערפּעניש צו ווערען אַרומגענומען, און צו ווער
דען צוגעדריקט פֿון די שטאַרקע וואַרימע אַרימס, איבער וועלכע עס
האַט נישט לאַנג גערונען מענשען בלוט... צו ווערען אַריינגענומען פֿון
דעם וואַרימען אַטעם, וואָס האָט נישט לענגס געאַטעמט לעבע-
דיגס בלוט... זי האָט זיך צוגעקאַרמשעט צום יונג, אַיינגעקעמען זיך
מיט איהר ציטריג לייב צו זיין ברויזענדען קערפּער און געקוקט צו
איהם מיט קינדישע בעמענדע אויגען.

— מאַטקע, מאַטקע לעבען! האָט זי זיך געטוליעט צו איהם.

דער יונג האָט זי אוועקגעשמופט פֿון זיך.

— נישט יעצט, קום, מיר דאַרפֿען אַנטלויפֿען, עס ווערט שפּעט.

— מאַטקע, מאַטקע אַיינציגער, שלאַג מיר, טרעט מיר מיט די

פּיס, און איד וועל דייןע הענד קרשען. טהו מיט מיר וואָס דו ווילסט.
איך וועל דיר אַלץ, אַלץ האַרבען.

— ווי הייס איד? — האָט זי מאַטקע געשלאָגען מיט די פּויסט

אַיז פּנים אַריין — ווי הייס איד? האָסט פּערגעסען?

— קאַ— נאַ— דיק! מיין לויבאַוויניק קאַ— נאַ— דיק!

איז וואַסער וואָס איז געווען ניט ווייט פֿון זיי האָט זיך ווער בע-

דוואוינען— דאַס וואַסער האָט אויפגעציטערט און געפאַטשט אונרוהיג
צווישען דעם גרינס, און די קוויטשערס, ווי עס וואָלט זיך ווער אויפֿ-

געכאפט און ארויסגעקוקט פון וואסער ביי דעם נאָמען קאנאָריק
 וואָס האָט זיך געהערט אין וואַלד.
 מאָטקע און מאַרי האָבען נישט געהערט דאָס ציטערען אין וואַסער.
 זיי האָבען זיך בידע ביי די הענד אָנגענומען און גענאָגען מיט פלינד
 קע טריט צו די נאָהענטסטע סטאָציע, צו פאָהרען נאָך וואַרשוי, אויף
 דעם אַרעם, וועלכע מאַרי האָט צווישען די ברוסטען געהאַט פער
 שטעקט.

דריטער טהייל

סאטקע אין ווארשא.

1

די אלטע שטאָדט.

אין אַ ווינקל פון דער גרויסער ווארשא אין נאָך איבערנע-
 בליבען אַ רעשט פון דער מיטעל-אלטערישער שטאָדט. די אלטע
 שטאָדט אין ווארשא בעשטעהט פון הויכע, שמאַלע, אַלטע הייזער, וואָס
 אונזערע זיידעס פאר הונדערטער יאָהרען האָבען זיי אויפגעשטעלט.
 איין הויז איז אָנגעמויערט אין צווייטען און קוים ריהרט מען איינס,
 וועלען זיך די אַנדערע צופאַלען. זיי האָבען קיין הויף, קיין פענסטער,
 קיין ליכט, נור יעדעס הויז איז ווי אַ לאַבירינט. לאַנגע פינסטערע קאָ-
 רידאַרען פיהרען דורך געהיימניספּאַלע וועגען אין די שטובען פון די
 הייזער. און די וועגען ווייסען נור די אַלטע איינוואָהנער פון די היי-
 זער, וועלכע זיינען אין זיי געבוירען און ערצויגען געוואָרען. אונזער
 איינער, אז ער פאלט אריין אין אזא הויף, מיינט ער, אז ער איז פער-
 בלאַנדזשעט געוואָרען אין אלטען קלויסטער, וואָס פון די ווענט
 שמעקט די אינקוויזיציע, און אַ שרעק בעפאַלט איהם פון די הויכע
 רונדיגע באַלקענס, וועלכע בויגען זיך ארום זיין קאָפּ, פון די שווארצע
 ערנסטיגע ווענט וואָס רינגלען איהם ארום, און ער בלייבט שמעהן
 אין מיטען וועג פאר פינסטערניש און שרעק.

און נישט נור די הייזער — די נאנצע טהייל אַלטע שטאָדט מאַכט
 אזא איינדרוק. אין מיטען מארק, אין אן אלטען אויסגעטריקענטע

ברונען, וואָס איז אַמאָל געווען דער שטאָלץ פון וואַרשא, שטעהט די וואַרשעווער וואַסער-נימפע, האַלב פרוי, האַלב פיש. דער סימבאָל פון דער וואַרשעווער שטאָרט. אַרום איהר, אַרום די וואַסער-נימפע, וואָס איז ניכער אַ סימבאָל פאר די וואַרשעווער פערפיהרערישע פרוי, איי-דער פאר דער שטאָרט, שטעהען אין ענגשאפט די הייזער ווי אַלמע, אַלמע זיידעס, הויכע און שטאָלע ווי סוכאָטניקעס. יעדעס איינע אין אַנאָנדער קאָליער אָבגעפאַרנט מיט די צייכענס פון די אַלמע צעכען אויף זיי. אין מאַרק זיינען אויפגעשטעלט בוידען און שטעלען, און ווי עס פאַסט זיך פאר אזא אַלמע טהייל שטאָרט, איז דאָ דער מאַרק פון אַלמ-וואַרג. איהר קריענט דאָ צו קויפּען פון אַלמע אָבגעניצטע-טע לעפעל ביז אַ פאַר אַלמע שטיוועל. און נישט איינער קומט דאָ אַרײַן אַן אָבגעריסענער און נעהט אַרויס אַ בעקליידעמער מיט אַ פאַר-שטיוועל וואָס זיינען גענייהט געוואָרען פאר פינף יאָהר אין פאַרײ, מיט אַ ראָק וואָס איז געמאַכט געוואָרען אין אַ ניו יאָרקער שאַפּ, און מיט אַ העט וואָס איז געקויפט געוואָרען אין אַ בערלינער קראָם. און דאַס אַלעס האָט ער געקויפט פאר קליין-געדל, פון וועלכע עס איז איהם גאָך איבערגעבליבען אויף מיטאַג.

אין איינע פון די הייזער, וועלכע האָט געטראַנען דאָס שטאָל-צען נאָמען „דער שיף אַנקער“ און איז טאַקע געווען בעצייכענט מיט אַ שיף וועלכע איז געווען גרין אָבגעפאַרנט אויף אַ רויט פעלד, האָט זיך געפונען דאַס טהיידהויז „קאַפּע וואַרשאַווסקי“. בינאַכט איז די „קאַפּע וואַרשאַווסקי“ בעלויכטען מיט צוויי רויטע לאַמטערנעס, וועל-כע ברענען זיך אונטער דעם שילד מיט דער גרינער שיף. און אויף דריי פיער שטוהלען וועלכע שטעהען אין דרויסען פון דער „קאַפּע וואַר-שאַווסקי“ זיצען אויסגעזעצט מיידלעך, יונגע און עלטערע אין אַ מאָד-געענליזשע, האַלב אויסגעטהאַן, האַלב אָנגעטהאַן, אין ווייסע קאַפּ-טענדלעך און ווייסע ספּאַרניצעס. אָפּט קורצע, און ווייזען אַרויס די רויטע, בלויע, שוואַרצע סמרימפּה און די וואַרשעווער געטאַקטע שר-בעלעך. ביי אַ טהייל פון זיי האָבען זיך די האָר צולאָזט, ביי אַ טהייל זיינען די האָר אַרומגענומען מיט רויטע בענדער, און ביי די עלטערע און דיקע האָבען זיך די קאַפּטענדלעך אויפגעשפּילעוועט און צופעליג ווייזט זיך אַרויס אַ לייבליכע געהויבענע ברוסט. די עלטערע זיצען גור אַזוי שווער און אונטעוועגליך אויף די שטוהלען פאר דער „קאַפּע

ווארשאוסקי". די אינגערע און די שעהנערע לויפען ארום אויף די טראַטואַרען, לאָזען פליהען זייערע צולאָזטע האַר, לאָזען אַרויסווייזען זייערע נאַקעטע הערצער און ברוסטען און זייערע געטאַקטע שטאַרקע קורצע פיס, וואָס הויבען זיך פון די קורצע קליידלעך, און כאַפען אָן די דורכגעהערס ביי די אַרימס.

און די גאס איז דענסטמאַל בעלעכט, פאר פיעלע אזעלכע אַלטע ערנסטע הייזער ברענען רויטע לאַמטערנעס און בעלייכטען די אַלטע סימנים פון די פאַרצייטיגע צעכען. פאר פיעלע טהירען פון אזעלכע קאַפּעען זיצען אויסגעזעצט מיידלעך אין אזעלכע מאַדנע שלאַף-ציי-מערדיגע קאַסטיומען, און פיעלע יונגע לייטלעך, און עלטערע מענ-שען, ציווילנע און רעגיערונגס-לייט אין פערשיעדענע פאַרמען, יונגע און אַלטע, בעלעכען אין די אבענדען די טראַטואַרען פון דער אַלטער שטאָרט. אַפּטמאַל שפיעלט אַ קאַטערינקע פאר אַ הויז און קינדער טאַנצען נאָד'ן טאַקט פון דער קאַטערינקע, אַפּטמאַל הערט זיך אַ האַר-מאַניקע שפיעלען. דאָס זיצט דער סטרוזש פאַר'ן הויז מיט אַ שיקסע אין די אַרימס און שפיעלט זיך פּערגעניגענד אַ מעלאַנכאָלישע פּוילישע מאַזורקע און "היט דאָס הויז", אַז קיין גנבים, און קיין אונגעמאַל-דענע מענשען זאָלען אין הויז ניט אַריינקומען. נור ער לאָזט אַריין די מיידלעך מיט די געסט וואָס זיי פיהרען פון דער גאס און ווערען פּערשוואַנדען אין פינסטערען לאַבירינט פון אזא הויז.

דאָס איז אלעס אין אַבענד. יעצט איז אַבער טאָג. דער מאַרק פון די אַלטע שטאָרט איז פול מיט סוחרים און קונים. אלעס איז דאָ אַ סחורה, אלעס פּערקויפט מען און מ'קויפט דאָ. עס שטעהט אַ זעלנער מיט ראָזעוואַנע ברויט, אַנאַנדערער מיט קאַזיאַנע לייוואַנד צו פּערקויר פּען. אַ איד מיט אַלטע שירמס און אַבגעניצעוועטע קראַגענס, אַ אידענע מיט אַלטע ווייבערשע קליידער. און דער מאַרק איז פול מיט קונים, און מען קויפט און מען טהוט אָן די געקויפטע זאַכען באַלד אויף'ן אָרט. טהייל מאַכען אַ טויש. לאָזען איבער די אַבגעטראַגענע זאַכען פאַר אַ ברויט, פאַר אַ פּעקעל פאַפּיראַסען, און אַפּטמאַל געהט איינער אַוועק פון דעם מאַרק אין גאַנצען אָהן אַ ראָק, פאַר אַ טרונק בראַנפּען, אַזוי ווייט ווי די פאַרגעשריעבענע אַנשטענדיגקייט לאָזט צו. געהט אָן דער האַנדעל. ד. ה. ביז צו די הויזען. (אָהן הויזען קען מען זיך אין מאַרק ניט אַרומדרעהען לויט פאַרשריפט). און די נימפע. די וואַרשע-

ווער וואסער נימפע, וואָס שטעהט אין דעם אויסגעטריקענטען ברר-
נען, האָט שוין געזעהן ניט איין נאָקעטען קערפער. און ווען זי וואָלט
נישט געווען געמאכט- אויס קופער און מעטאַל, וואָלט זי זיך געריר-
טעלט פאַר שאַנדע פון פערשיעדענע סצענעס וואָס עס קומט איהר
אויס צוצוועהן.

אין „קאפע ווארשאַווסקי“ איז יעצט שטיל. איינזאַם זידט דער
גרויסער סאַמאָוואַר אין א ווינקעל פון קאפע און די פליעגען עסען זיך
רוהיג די קעז און קיבלעך מיט די אַנדערע געקעכטס, וועלכע ליגען
אויסגעלייגט אין שוויפענסטער. אין קאפע אליין ווייזט זיך קיינער
נישט, נור אין אַ הינטער-שטיבעל וואָס האָט קיין פענסטער נישט,
נור אַ קליינעם לופטשיק, וועלכער געהט ארויס אין אַנאַנדערן צימער,
(וואָס יענער האָט יאָ פענסטער און בעלייכט גאַנץ מאַט מיט אַ פאַר-
נאַכטליכען שימער דאָס שטיבעל). ביי אַ ווייסען לאַנגען מיט-
ביי וועלכען אַ מיידעל שטעהט און וועלנערט אויף אַ ברעט אַ טיינעל,
זיצען אַ פאַר אַנדערע מיידלעך, צו וויבלעך, און טרינקען טהיי. אַ
טהייל פון זיי זיינען נאָך אין נאַכט קליידער, כאַטש עס איז שוין אַ
שטיק נאָך מיטאָג. איינע אין אַ העמד, די צווייטע אין אַ שלאַפּראָק,
אַ טהייל מיט צולאָזטע האָר, וועלכע זיי טרינקענען אין דער לופט.
— אין שטוב פיהלט זיך אַ ריח פון פודער און שלעכטע „פאַרפיומען“.
די „לאַוויטשערין“ האָט אַראָבגעבראַכט פון דער הויף פון איהר צי-
מער'ל, וואו זי וואהנט, אַ האַלב טויז באַטיסטענע העמער, מיט די
זשוראַדאָווער טישטיכער און האַנדטיכער, וואָס זי האָט געזאַמעלט אין
איהר קאַרב און האָט געוויזען די שעהנע דעסענס אין וועלכע עס איז
געווען איהר נאָמען אויסגעהאַפטען. די מיידלעך האָבען בעטראַכט די
אַרבייט, געפרופט טרעפען וויפיעל די לאַוויטשערין האָט בעצאָהלט
פאַר די לייליכער מיט די טישטיכער, און די וועש איז אַרומגעגאַנג-
פון איין האַנד אין דער צווייטער.

דאָס נייעס, אז די לאַוויטשערין האָט זיך וויעדער געקויפט נייע
וועש, האָט אַרויסגערייצט די בעל-חבית'טע פון די קיך אַרויס — וואו
זי איז געשטאַנען און האָט געקאָכט מיטאַג פאַר די קינדער וואָס דאַר-
פען באַלד פון חדר אַהיים קומען. די בעל-חבית'טע איז אַרויסגעקומען
פון קיך מיט אַ צופלאַכט פנים פון פייער, אַ דיקע, פעטע ווארשע-
ווער אידענע מיט אַ פעמען האַלז און פעטע פינגער, זי האָט מיט

פרייד אויך גענומען בעטראכטען די פרישע גלאַנצענדיגע טישטיכער און האַנדטיכער. ווי א טיכטיגע ווארשעווער ווירטהין האָט די בעל־הבית'טע נישט געקענט גלייכגילטיג זיין צו וועש, און מען האָט די טישטיכער אויסגעצויגען אויף די טישען, אויף די בענק, אויפ'ן בעט וואָס איז דאָרטען געשטאַנען, געמאַסטען זייער לענג און געפרופט טרעפען זייער ווערט.

— וואָס וועסט דו טהאָן מיט אזוי פיעל וועש, דאָבריש ? —
 האָט די בעל־הבית'טע געפרעגט די לאוויטשערין מיט אַ בעהאלמען שמיכעלע אין די פעטע פאלדען פון איהר גרויסע געזיכט און מיט אַ וואונק צו די אנדערע מיידלעך, וואָס האָט אויסגעדרוקט אי שפּאַס אי אַ ביסעל קנאוּ אויף די וועש. — האָסט דאָך שוין אזוי פיעל, אז די וועש פּוילט דאָך ביי דיר אין קאַסטען. דו ניצט דאָך זי נישט.
 — שאַרט נישט, זאָל זי פּוילען. עס וועט קומען אַמאָל אַ צייט, אַז אויך וועל זי ניצען אויך.

— הילאי פאר מיינעט וועגען, — האָט די בעל־הבית'טע פון „קאַפע ווארשאַווסקי“ געזאָגט, וויעדער מיט דעם זעלבען שמיכעלע, און געוואָלט אריינגעהן צוריק אין קיך אריין. אָבער עס האָט זי אַבער שטעלט געגענדיג די זשאַכלינערין'ס שטימע:

— גיעב נור אַ קוק ווי עס אַרט איהר ווען אונזער איינע קויפט זיך וועש. זיי אליין מעגען זיך נור קויפען אויסשטייערס, בעל־בתיש-קייט. שאַרט נישט, דאָבריש. ניין זי געזונדערהייט.

די בעל־הבית'טע פון קאַפע הויז איז ניט געווען די בעל־הבית'טע פון „היזעל“, צו וועלכען די מיידלעך האָבען געקערט. די מיידלעך האָבען געקערט צו אנדערע בעלי־בתים, אין דעם קאַפע זיינען זיי נור אריינגעקומען, ווייל דאָרט איז געווען זייער „בערזע און זיי פלעגען דאָרט פערבריינגען ביי טאָג, ביז מען טהוט זיך אָן פאר דער דער נאַכט. און פאר גענעדעל די זשאַכלינערין האָט די בעל־הבית'טע פון קאַפע הויז מורא געהאַט. ערשמענס האָט די זשאַכלינערין אַ גרויס מויל, און צווייטענס, האָט זיך אין שכנות'דיגען הויז אויפגעעפענט אַנאָנדער קאַפע הויז, אַ קאַנקורענט. און מיידלעך פון אנדערע הייזלעך האָבען דאָרטען אָנגעהויבען צו פערקעהרען.

— איך מײן דען עפעס, פון מיינעט וועגען, וואָס האָט זי זיך אָנגײ-

געטשעפעט אן מיר? לאָז זי זיך דאָס גאנצע געוועלכ אויסקויפּען. —
און די בעל־הבית'טע איז צוריק אריין אין קיך.

— וואָס וועסט דו טאָקע טהאָן מיט די טישטיכער און סערוועץ
טען, וועסט דו דאָס ניצען? אַך, איך האָב דאָרט ליעב אַ שעהנעם קאַפּ
פעלוש און אַ שעהנע פּאָלערינע, דאָס איז פאר מיר. — אָבער אויסגע-
האַפטענע טישטיכער, דאָס איז גוט פאר אַ בעל־הבית'טע וואָס פיהרט
אַ היים, נישט פאר אונזער איינע — האָט זיך אָנגערופּען יענטע'לע
דער ממזר.

די מיידלעך האָבען אונטערגעשמיכעלט. זיי האָבען געוואוסט
פון די לאוויטשערניס שוואכקייט צו קויפּען זיך בעל הבת־ישקייט,
טהייערע וועש פאר דעם אָבגעשפּאַרטען גראָשען וואָס זי גיט ניט אויף
אויף קיין קלייד, אויף קיין שיד, און ווי זי קען נור פון אַ גאַסט ציהען
אַ גראָשען — גיט זי עס אויס פאר אַ בעל הבת־ישקייט, כאָטש דאָס
בעל הבת־ישקייט האָט געפּוילט ביי איהר אין קאַסטען. אפשר האָט
זי געהאַט נאָך אַ האָפּנונג אַמאָל עס צו בענוצען, ווען זי וועט חתונה
האָבען און פיהרען אַ אנשטענדיג לעבען, ווי עס איז די האָפּנונג פון
די מעהרסטע פון אזעלכע מיידלעך, און אפשר האָט זי די האָפּנונג
שוין אַליין אויף ניט געהאַט, נאָך עס איז ביי איהר געווען אַ מין
שפּיעל, ווארום, או קיינער איז ניט געווען בימאָג, פּלעגט זי ליעב
האָבען ארויסנעהמען די אָנגעקויפטע זאכען פון קאַסטען און אויפ־
ראמען איהר שטיבעל, ווי זי וואָלט געהאַט אַ מאַן און געווען גע-
פיהרט אַ בעל הבת־יש לעבען. זי האָט אויף איהר קליינעם טיש אויס-
געלעגט אַ ריין טישטוך, אויפגעשטעלט דעם נייעם קופּערנעם סאַמאָ-
וואַר, אָנגעהאַנגען די בילדלאַך אויף די וואַנד, אַ אויסגעהאַפטענע
זיידענע קאַפע אויף'ן בעט, און פארנאכט, ווען מען האָט זיך אָנגע-
הויבען גרייטען אויף געסט, האָט זי די זאכען צוריק אויפגעפאַקט און
בעהאַלטען אין קאַסטען אריין...

נאָך באַלד איז דער שמועס איבערגעהאַקט געוואָרען. אין קאַפע
הוויז איז אריינגעקומען אַ מיידעל פון אַ יאָהר אַכט, אַרומגעהילט אין
אַ גרויסען שאַל, וואָס אַ האַלבער האָט זיך איהר נאָכגעשלעפט אויף
דער פּאָדלאַגע און פון דעם אנדערען האַלבען האָט ארויסגעשטאַרט
ווי אַ קליין חי'ה'לע דאָס קעפעל פון אַ קינד, וואָס דאָס מיידעל האָט
געהאַלטען. אין דער צווייטער האַנד האָט זי געהאַלטען אַ בלעכענעם.

טשייניק און אריינגערעדט מיט א הייזעריגע שטימע, וואָס קומט פון אַ פערשטאָפּט געזעל מיט א בעלייגטען האַלז, אויף אַן עכט ווארשעווער לשון, וואָס האָט געקלונגען ווי געזונגען :

— פאר א צווייער געזאָטען וואסער!

— חנה'לע, חנה'לע, א קונה איז דאָ! — האָט איינע פון די האַלב נאָקעטע מיידלעך אריינגערופען אין קיך אריין, וואו די בעל-הבית'טע איז געווען.

פון דער קיך איז ארויסגעקומען א מיידעל פון א יאָהר אכט-צעהן, ניינצעהן, אָנגעטהאָן געוועהנליך ווי יעדער אַנדער לעבעדיגע מענש, נאָר דאָ צווישען די האַלב-נאָקעטע מיידלעך, וועלכע זיינען געזעסען אין זייערע נאכט-העמדער און שלאָף-רעק, האָט דאָס מיידעל, וועלכעס מען האָט גערופען חנה'לע, אין איהר רויט-בלויען קארטענעם סטאניקעל מיט די גלאַטע פארקעמטע האַר, מיט די צוגעפלאָכטענע צעפ, און מיט דעם פרישען, נאטירליכען פנים, אויף וועלכען עס איז גישט געלעגען קיין פעהארטעווער, געבראכענער פודער, ווי ביי אַנדערע מיידלעך, זיך אויסגענומען ווי אוננאטירליך און מאָדנע. זי האָט אויסגעזעהען ווי אַ אָנגעטהאָנענע צווישען נאָקעטע, חנה'לע איז אריינגעגאנגען אין קאפע הויז, און האָט גענומען פון דעם קינד, וואָס האָט געהאַלטען נאָך אַ קלענער קינד אין האַנד, דעם בלעכענעם טשייד-ניק און האָט אָנגעגאָסען געזאָטענע וואַסער פון זודיגען סאַמאָוואַר.

— וואָס מאַכט די מאַמע? — האָט געענדיל די זשאַכלינערין געפרעגט די קליינע מיידעל.

— איך ווייס נישט. די מאַמעשי ליַעגט אין בעט און דער טאַטעשי איז נישטאָ — האָט דאָס מיידעל וויעדער געזאָגט אין אַ קינדערשען געזאַנג מיט אַ הייזעריגע שטימע.

— גיב איהר, חנה'לע, א קעז-קיכעל, דאָ האַסמו א פירער — זאָגט די זשאַכלינערין, ארויסגעהמענדיג א בייטעלע פון איהר זאָק און אוועקלעגענדיג אַ קופערנע מטבע אויפ'ן טיש.

חנה'לע איז צוגעגאנגען צום שוויפּענסטער, אין פענסטער איז געוואָרען א רעש פון די אַנטלאָפּענע פליעגען, וואָס חנה'לע האָט דערשראָקען מיט איהר האַנד, ארויסגענומען א קעז-קיכעל און דער-לאַנגט דער מיידעל, און דאָס מיידעל האָט עס צוגענומען אַהז ווערטער. — און פאר מיר אויף.

— און פאר מיר אויך — האָבען זיך געלאָזט הערען שטימען פון אלע זייטען, וואו די מיידלעך אין די נאכט-העמדער זיינען נור גע-
זעסען, און חנה'לע האָט אָנגעלעגט דעם קינד אין טוך אריין קעגן-
קיבלאך וויפיעל זי האָט נאָר געקענט דערטראַגען.
— זעה נור, אז דו זאָלסט ניט פאלען מיט'ן קינד, — שרייט
איחר נאָך די זשאַבלינעריין.

— געה פאמעלאך, דו הערסט, — זאָגען אַנדערע מיידלאך.
— א רחמנות דעם פאפיראַסניק. דאָס ווייב קרענקט שוין דעם
זיבעטען חודש, און א פולע שטוב מיט קינדערלאך. דאָס האָט מען
פון חתונה האָבען, זאָגט די זשאַבלינעריין, און ווישט זיך אָפּ פון פנים
מיט אַ טיכעל דעם נעכטיגען פודער.
— ניט אלע מענער זיינען דאָך אועלכע שלים-מול'ניקעס ווי דער
פאפיראַסניק, — רופט זיך אָפּ אין אַ ווינקעל די לאוויטשעריין, וועל-
כע לייגט צונויף איחר וועש.

באלד האָט זיך די טהיר פון קאפע הויז אויפגעפּענט מיט רעש
און א פאָר אינגלאך, ווי אַ צוויילינג האָבען געגעבען א שפרונג אריין,
געוואָרפען מיט די הענד, מיט די קאפּאַטעס, מיט די קאַשקעטלאך,
און מיט סידורים וואָס זיי האָבען געהאַלטען אין די הענד.
— מאַמע, גיב אונז עסען! — האָבען די אינגלאך אויסגעשריען,
נאָך זייענדיג ביי דער טהיר.

— שלמה'לע, קום נאָר אהער, — רופט צו אַ אינגעל די לאָווי-
טשעריין.

— ניין, שלמה'לע, קום צו מיר, אָט האָסטו אַ צווייער, אז דו
וועסט אהער געהן — זאָגט די זשאַבלינעריין, און נעהמט ארויס אַ
צווייער פון זאַק.

— שלמה'לע, איך וועל דיר קויפען אַ מעסערייל, אז דו וועסט
אהער געהן.

דאָס אינגעל איז געשטאַנען אין מיטען, מיט'ן סידור אין דער
האַנד, האַלב רויט געוואָרען פון ווארימקייט, וואָס ער איז געלאָפען און
געקוקט מיט די בלישצענדע אויגעלאך און ניט געוואוסט וואו צו געהן
— נאָך'ן צווייער צי נאָך'ן מעסערייל.

— שלמה'לע, קום עסען, — האָט איהם פּלוצלונג אָנגענומען
חנה'לע ביי דער האַנד און האַלב מיט געוואלד אין קיך אריינגעשלעפּט.

— גיב נור א קוק, ווי זי האָט מורא, איד וועל איהם א שטיק אַפּפּייסען. — קרימט זיך די זשאַכלינגערין.

דאָס אינגעל האָט נאָך מיט בלישצענדע אויגען געקוקט צום צווייער, וואָס די לאַוויטשערין האָט געהאַלטען, און האַלב מיט גע- וואַלד אוועק פון שטוב.

נאָר אין קאפּע הויז איז וויעדער געוואָרען א בעוועגונג. עס זיינען אריין צוויי פרעמדע מענשען און לויט זייער אנשמענדיגעס אויסזעהן און אנשמענדיגע קליידונג, זיינען זיי, קענטליך, געווען זעהר זעלטענע געסט אין קאפּע הויז. די מיידלאך האָבען זיך צוריק געצוי- גען אין א ווינקעל, א טהייל פון זיי האָבען זיך פעריכט זייערע פּריוורע און זייערע קליידער, און געקוקט מיט בלישצענדע אויגען. די בעל-הבית'טע איז אויך אריינגעקומען פון קיך, גלייך געמאכט זיך די האַר און איז אנטקעגען געגאנגען די פרעמדע אונגעווענהליכע געסט. די בעל-הבית'טע איז בלייב געוואָרען און אביסעל דערשראָך קען געוואָרען פאר די פרעמדע מענשען. נאָר באַלד האָט זיך צוויי שעה זיי געוויזען א בעקאנט פנים, וועלפּיל דער רויטער האָט מיט זיין הייזעריגער באַס שטימע אריינגערופּען אין טונקעלען צימער אריין:

— קאַנאַריק איז נישטאָ?

די מיידלאך און די בעל-הבית'טע האָבען זיך בערוהיגט דער- הערענדיג וועלפּיל דעם רויטענס, דעם בעל הבית פון הייזעל'ס בע- קאנטע שטימע, און האָבען אַבגעענטפּערט:

— יא, דאָ איז ער, ער שלאַפּט, — און געוויזען אויף א טונ- קעל ווינקעל פון קאפּע הויז, וועלכער איז אין גאנצען געווען איינ- געוויקעלט אין פינסטערניש, און האָבען אויסגערופּען:

— קאַנאַריק! קאַנאַריק! מען רופּט דיך!

פון א זאפּע איז אראַבגעקראַכען א הויכער יונג, ארויסגעקומען פון דער פינסטערניש. די לאַקירטע האַליאוועס פון זיינע שטייוועל האָבען געבלישצעט נאָך אין די טונקעלע הייט. זיין שוואַרצע גרויזע איז געווען צורודערט, און א פנים האָט ער געהאט א זויערס, כאַטש אַן אַויבגעשלאַפענעס, א חוטרע, מיט צוויי קליינע שוואַרצע וואַנסעלאַך.

ער האָט זיך גלייכגילטיג די אויגען אויסגעווישט מיט די הענר, און ארומגעקוקט זיך א פערוואונדערטער, ווי ער וואָלט דאָ פלוצלונג אריינדגעפאלען, און געפרעגט מיט א יונגע קלאָהרע שטימע, וועלכע איז געווען פון א שטארקע ברוסט ::

— ווער רופט מיך ?

אין דער שטימע האָט מען איהם דערקענט, עס איז געווען „מאָטקע גנב“.

.2

דער „דירעקטאר“.

קאנאריק האָט אָנגעקוקט די ביידע נייע לײַט, וואָס וועלפּיל
 האָט אַרײַנגעבראַכט אין קאַפּע-הויז. אײַנער פּון זײ, דער עלטסטער
 איז געווען א נידעריגער, א דינליכער, מיט אַ פּאַר שוואַרצע פינקעלדיגע
 אויגען, וואָס האָבען געקוקט אויף אַלע און אלעס מיט פּער-
 אכטונג און חשד; ווי אײַנער וואָס איז זיכער אין זײַן וועלט, און
 האָט אַלעס אין דר'ערד. א גראָבען ציגאַר האָט ער געהאַלטען אין
 די צײַהן, וואָס זײַנען שוואַרץ געווען פּון רויכערען. מיט אַ הייזערדיג
 קול געהוסט יעדען אויגענבליק און געשפּיענען. נאָר דערפּאַר האָט
 פּון איהם אַראָבעבליצט בריליאַנטען. א בריליאַנטענע האַרפע אין
 קרײַוואַט וואָס האָט צו וויסען געגעבען, אז דער בעמדעפּענדער שטעהט
 נאָהענט צו די קונסט. גרויסע בריליאַנטענע רינגען אויף די קורצע
 דינע פינגער. נאָר דעם גרעסטען בריליאַנט אין פּלאַטין אײַנגעזעצט
 האָט ער געטראָגען אויפ'ן קלײַנעם פינגער, וואָס ער האָט געהאַלטען
 אויס געוואָנהייט אין אײַן איבעררייבען אין זײַן סאַמעטע רױט-
 שרייענדע וועסט און אײַנגעקוקט זיך מיט האַלבפּערמאַכטע אײַגע-
 לאַך אין זײַן גלאַנץ.

דער צווייטער איז געווען א פּיעל אינגערער, א שעהנער הויכער
 יונגערמאַן, אָנגעטהאָן אין אַ עלעגאַנטען אַנצוג, אויך מיט בריליאַנטען
 בעפּוצט די הענד, נאָר קלענערע. און ער האָט געהאַלטען אין אײַן
 קאָקעטירען מיט די שוואַרצע קורצע וואָנסעלאַך, וואָס זײַנען געווען
 אָבעשניטען ענגליש-דזשענטעלמעניש.

דער אינגערער האָט געקוקט מיט גרויס דרך ארץ אויפ'ן עלטערען,
 און ער האָט איהם געהאַלטען אין אײַן טיטולירען: „פאַן דירעקטאר“.
 מאַטקע האָט זײ שוויגזאַם בעטראַכט, געוואָרען אביסעל אונזר-
 היג, וואָס אועלכע וואַזשנע לײַט האָבען עפעס צו איהם א געשעפּט.

דאָך האָט ער זיין פּערוואַנדערונג ניט אַרויסגעווויזן. ער האָט נאָר געקוקט מיט אַ ברוגז'דיגען בייזען בליק אויף וועלפּיל דעם רוימען, וואָס ער האָט איהם גערופּען, און געפרעגט שמוס: וואָס איז?

— הער אויס קאַנאַריק: — דאָ איז אַ געשעפט פאַר דיר. אז דו וועסט זיין אַ קלוגער, קענסט דו אַ גראָשען כאַפען, נאָר דו מוזט זיין קלוג און פּערשטעהן אן עסק.

— וואָס פאַר אַ געשעפט? לאָמיר הערען! — האָט קאַנאַריק געפרעגט. געמיינט אז ער טהוט דאָס גאַנץ רוהיג. — נור די אונדזר הינקייט און די טשיקאַווינקייט, וואָס האָבען די לייט צו איהם, האָט זיך אַרויסגעווויזן פּון זיין בעוועגונג.

דער עלטערער מאַן, דער „פּאַן דירעקטאָר“ האָט קאַנאַריק'ען בער טראַכט פּון אַ זייט און דורכגענומען מיט זיינע קליינע פינקעלדיגע אויגעלאַך, וועלכע ער האָט צוזאַמענגעקנייטשט, ווי ער וואָלט גע-וואָלט דערנעהן אין גאַנצען ווער ער איז. דערנאָך האָט ער זיך אויס-געוואָס, אויסגעשפיגען, ווי עס וואָלט געווען אַ צייכען, אז ער ווייסט שוין, ווער ער איז און האָט זיך אָנגערופּען, אַרומקוקענדיג זיך מיט פּעראַכטונג אויף דעם קאַפע הויז:

— נישטאָ וואו זיך אוועקצוזעצן. וואָס קען מען דאָ קריגען? — חנה'לע, חנה'לע, קום נור ארויס — האָט וועלפּיל אַריינגע-רופּען אין שטוב אַריין, דער בעל-הבית'טעם מיידעל זאָל אַרויסקומען.

— חנה'לע, חנה'לע! האָט מען געהערט פּון אינעוועניג רופּען.

באַרד איז אַרויסגעקומען חנה'לע מיט אַ האַנדטוך אויף'ן פלייצע, און געקוקט פּערוואַנדערט און ערשאַקען אויף די פיינע לייט וואָס האָבען בעזוכט דאָס קאַפע הויז. און די שרעק האָט געריטעלט איהרע יונגע, פּרישע באַקען און ערציטערט און געגלאַנצט איהרע שוואַרצע יונגע אויגען.

— מאַך אַן אָרט וואו זיך אוועקצוזעצן. זעהסט דאָך ווער עס איז דאָ — האָט וועלפּיל געריבען פאַר פּרייד זיין פּלאַטשיגע נאָז, אויזענדיג מיט די אויגען אויף די בכבוד'ע געסט.

חנה'לע האָט פלינק מיט'ן האַנדטוך איבערגעריבען דאָס טישעל, אוועקגעשטעלט אַ פּאַר שטוהלען. אַלע האָבען זיך אַרומגעזעצט. דער דירעקטאָר האָט מיט די זעלבע קליינע אויגעלאַך, וואָס ער האָט פּרייד ער בעמראַכט קאַנאַריק'ען, יעצט דורכגעלעכערט דאָס בעגעגליכע

מיידעל. דערנאָך, אז דער דירעקטאָר האָט זיך שוין געהאַט אַוועק
געזעצט אביסעל פון דערווייטענס פון טיש, האָט ער זיך אָנגערופען
מיט אַ גוטמוטהיגען שמייכלעך:

— אַנו, לאָז זי דערלאנגען אַ פּלאַש שאַמפּאַניער, נאָר אַן עכטע
מייסטער מאַרקע.

— חנה'לע! האָסטו שאַמפּאַניער? — האָט וועלפּיל געפרעגט
מיט אַ שפּאַסחאַפּטען טאָן, וועלענדיג צופריעדענצושטעלען דעם „פּאָן
דירעקטאָר“.

חנה'לע איז געבליעבען שמעהן אין מיטען שטוב און האָט נישט
געוואָוסט וואָס מען בעט איהר.

— וואָס זאָל איך געבען? האָט זי געפרעגט ביזו און רויט
ווערענדיג.

— גיב שוין דאָרט דיין טהעע מיט די קעזיקכלאָך, וואָס דו
האַסט, — האָט דער יונגערמאַן, דעם דירעקטאָר'ס אַדיוטאַנט געזאָגט
מיט אַ בעפּעהלענדען טאָן.

— ווער איז דאָס? — האָט דער „דירעקטאָר“ געפרעגט, איינ-
קוקענדיג זיך מיט די קורצע אויגעלאָך אין זיין גרויסען בריליאַנט פּוֹן
קליינעם פינגער, ווי ער וואָלט ניט געווען געמיינט חנה'לען, נאָר דעם
בריליאַנט.

— זי איז די בעל־הבית'טעם טאַכטער. די מוטער איהרע האַלט
דאָס דאָ די קאַפּע הויז.

— און זי דרעהט זיך ארום אויף נאָט'ס וועלט און טהוט נאָר ניט,
אַ שאָד, — האָט דער דירעקטאָר געזאָגט, ווי פאַר זיך.

— יא, זי איז אַ בעל־הבתיש קינד, די מוטער היט זי ווי דאָס
אויג אין קאַפּ, — האָט וועלפּיל ווייטער דערצעהלט.

— נו, לאָז זי איהר היטען. וואָס זיצט מען? — האָט דער
„דירעקטאָר“ געפרעגט אונגעדולדיג מיט אַ קאַפּרין.

— קאַנאַריק, דו ווייסט, ווער דער פּאָן איז? — ווייזט וועלפּיל
דער רויטער אויפ'ן „פּאָן דירעקטאָר“.

— ניין, איך ווייס נישט, האָט מאַטקע אָפּגעענטפערט ביזו און
צורודערט. די געזעלשאַפּט אין וועלכע ער איז נישט געוועהנט גע-
ווען, האָט איהם גערוועזן געמאַכט.

— דאָס איז דער „פּאָן דירעקטאָר“ פון קאַפּע שאַנטאַן „אַקוואַר-
יום“. דו ווייסט וואָס דאָס הייסט?
— ניין, איך ווייס נישט, — האָט וויעדער מאַטקע אָבגעענט-
פערט ביזו.

— צו דעם מענשען אין שאַנטאַן קומען אריין אועלכע געסט.
זוי דער פּאָליצמייסטער. די העכערע נאַטשאַלסטוואָ קומען דאָרטען
אריין, דו ווייסט, וואָס דאָס הייסט?

— דער פּאָליצמייסטער אליין? און דער גובערנאַטאָר נישט?
אַלע העכערע אָפיציערען מיט די פּאָלקאוניקעס, דער גאַנצער וואָאינ-
סקי שטאַב קומען אין „אַקוואַריום“ טרינקען שאַמפּאַניער און זעהען
די שאַנסאָנעטקעס ארבייטען — האָט געזאָגט מיט שטאַלץ דער שעד-
נער יונגערמאַן.

דער „פּאָן דירעקטאָר“ וועגען וועלכען עס איז דער געשפרעך גע-
גאַנגען האָט גאנץ גלייכגילטיג אריינגעקוקט אין בריליאַנט אריין פון
זיין קליינעם פינגער.

— ביי דעם „פּאָן דירעקטאָר“ ארבייטען די גרעסטע אַקטריסעס.
די גרעסטע טענצערינס פון דער וועלט. פארשטעהסט? אז ביי איהם.
אז עס טאַנצט א שאַנסאָנעטקע, קריעגט זי א נאָמען איבער דער
וועלט, און קען קריגען טויענדער דערנאָך. די גרעסטע שאַנסאָנעט-
קעס קומען צו פּאָהרען קיין וואַרשאַ און בעטען זיך ביים „פּאָן
דירעקטאָר“, אז ער זאָל זיי ערלויבען צו טאַנצען אין זיין שאַנטאַן.
כדי זיי זאָלען קריגען א נאָמען.

חנה'לע האָט דערוויל אריינגעבראַכט אויף א טאַץ טהעע מיט
קעזיקלעך און אוועקגעשטעלט פאר די געסט.

— נו, דער שאַמפּאַניער איז דאָ? — האָט דער „דירעקטאָר“
געפרעגט און וויעדער גענומען בעטראַכטען חנה'לען מיט זיינע צו-
זאַמענגעקנייטשטע אויגעלעך, און דאָס מיידעל האָט זיך גערויטעלט
אונטער זיין בליק און איהרע הענד האָבען געציטערט און איבערגע-
גאַסען די גלעזער מיט טהעע, וואָס זי האָט אוועקגעשטעלט.

— דרעהט זיך ארום א מיידעל אויף גאַט'ס וועלט און טהוט גאָר
ניט! א שאָד! — זאָגט דער דירעקטאָר פאר זיך מיט א זיפּץ און
געהמט ארויס פון טאַש א גאָלדענע פּאַפּיראַסען-טאַש, בעזעצט מיט

בדיליאנטען און סואווענירס און טהיילט ארום די זיצענדע מיט פאָר־פּיראַסען.

— הער אויס, קאַנאַריק, — דער „פּאַן דירעקטאָר“ האָט געהערט פון דיין נקבה, די שפּאַניערין, אז זי קען געהן אויף א דראָט און מאַך כּען אַקראַבאַטישע קונצען. ער וויל זי זעהען.

— דאָס מיידעל, אָט די, דעם בעל־הבית'טעם טאַכטער געפעלט, מיר, — האָט דער דירעקטאָר זיך פּלוצלונג אַבגערוּפּען.

— דער „פּאַן דירעקטאָר“ האָט נאָך נישט געזעהן יענע, די שפּאַניערען, פּאַנע דירעקטאָרשע. זי איז גוט. א שוואַרץ־בלוטטיגע ברוד־נעטקע, גאַנץ שפּאַניש, און נאָך גאָר פּריש. קוים, קוים, — האָט דער יונגערמאַן, וואָס איז געווען דער מבין אויף די סחורות, געריהמט פּאַר דעם „דירעקטאָר“ די סחורה.

— איך בין אן עהרליכער מענש — רופט זיך אָן וועלפּיל צו מאַט־קע'ן, זעהסט, ווען דער „פּאַן“ (וויזענדיג אויף'ן יונגען מאַן) איז גע־קומען צו מיר און געמאַכט מיט מיר א שמועס וועגען די שפּאַניערין, האָב איך איהם באַלד געוואָגט: די שפּאַניערין איז קאַנאַריק'ס נקבה. ער האָט זי צו מיר אריינגעבראַכט, ער האָט זיך צוליעב איהר געשלאָג־גען מיט שלמה שלאָסען־העקער. ער האָט צוליעב איהר אין די זייטען געשטאַכען געקראָגען. דאָס איז זיינס. וואָס מיינס איז מיינס, און וואָס זיינס איז זיינס. קיין סקאַנדאַלען און מעסער־שטעף האָב איך נישט לייעב. דיין נקבה, — דאַרף מען מיט דיר רעדען. דער „פּאַן דירעקטאָר“ קען מאַכען פון איהר א לייט, און דו קענסט כאַפּען א שעהנעם גראַשען — ווילסט דו זי אָפּלאָזען דעם „פּאַן דירעקטאָר“?

מאַטקע איז געזעסען די גאַנצע צייט און האָט געשוויגען. עפעס וואָס טיעף אין זיך געקלעהרט און געצויגען א האַלבע וואַנכע און גע־קייעט. אויפ'ן דירעקטאָר האָט ער שוין געטראָגען א כּעס, אין בעס־טען פאל וואָלט ער איהם גאָר געוואָלט גאָר די אויגען אונטערהאַקען. פאַר וואָס ווייסט ער נישט. עס איז איהם נישט געפּאַלען געוואָרען. ווי דער „דירעקטאָר“ האָט געקוקט אויף חנה'לען. וואָרום כאַטש מאַטקע איז געווען אַ פּאַטראָן פון נקבות, און א נקבה איז ביי איהם געווען גערעכענט פאַר א סחורה, אָבער ער האָט געוואוסט דעם אונטער־אַשיעד פון א נקבה ביי צו חנה'לען וועלכע איז אן אונשולדיג מיידעל.

און האָט נישט ליעב געהאַט וואָס דער „דירעקטאָר“ האָט געזאָגט. דורך דעם האָט ער געשוויגענען און גאָר נישט אָבעגענטפערט.

— כאַפּט נישט, לויפט נישט, לאָמיר זי א פריהער זעהען. איך ווייס וואָס דאָס איז ? — האָט דער דירעקטאָר געזאָגט גלייכגילטיג.
— דער „פּאַן דירעקטאָר“ קען זי זעהען. וואו איז זי, קאַנאַריק ?
— זי איז אויבען ביי זיך אין שטוב — האָט מאַטקע ביז אָפֿ-געענטפערט.

— טאָ וואָס וועלען מיר באַלעמוטשען, קומט לאָמיר זעהען די שפּאַניערין פון בערדיטשעוו, — האָט דער „דירעקטאָר“ געזאָגט אונט-געדורליג.

— חנה'לע, חנה'לע, — האָט וועלפיל זי גערופען.

דאָס מיידעל איז אריינגעקומען.

דער „דירעקטאָר“ האָט ארויסגענומען א גרויסען דיקען ברוסטענד-טאַש, צוערשט דאָרט געזוכט און דוקא געפרעגט, אויב זי האָט נישט פון קיין הונדערטער רעשטע צו געבען.

אַלע האַבען געלאַכט. דערנאָך האָט ער א פרעג געגעבען — פון א פינה און צוואַנציגער ? צום סוף האָט ער געפונען א רובעל, וועל-כען ער האָט דער מיידעל אין האַנד אריינגעגעבען מיט אַ מיעפען בליק פון די צוואַמענגעקנייטשטע אויגעלעך. קיין רעשטע האָט ער ניט געוואַלט נעהמען.

— דרעהט זיך ארום א מיידעל אויף גאָט'ס וועלט און טהוט גאָר נישט, — האָט דער „דירעקטאָר“ נאָך אַמאָל געזאָגט פאר זיך. איהם איז געפעלען די חכמה, און ווי אַ מענש, וואָס האָט זיך זעהר ליעב געהאַט, האָט ער ליעב געהאַט אָפט צו דערמאָהנען זיינע חכמות.

א אַלע האַבען זיך אויפגעהויבען גרייט שוין צו געהן, איז מאַטקע געבליבען זיטצען.

— וואָס זיצט דו קאַנאַריק ? דו געהסט נישט מיט ?

— קום נור אהער וועלפיל, — האָט מאַטקע גערופען דעם בעל.

הבית פון הייזעל אין א ווינקעל אריין.

— ווער איז דער ? — פרעגט ער אויפ'ן „דירעקטאָר“.

— דאָס איז דאָך דער „דירעקטאָר“ פון קאפע שאַנטאן „אקוואר-יום“.

— ב'ווויס נישט, יא דירעקטאָר אָדער נישט דירעקטאָר, נאָר דער

מעגש געפעלט מיר נישט. אז ער וויל ארויפגעהן זעהן די שפאניע-
דין, זאָל ער געהן. אויבען איז אן אָפען הויז, און ווער עס וויל געהן
ארויף, קען געהן. נאָר קוים וועט ער וועלען עפעס דאָ מאַכען מיט
חנה'לען, דו הערסט, — געהט ער פון דאנען קיין לעבעדיגער ניט ארויס.
— וואָס פאלט דיר איין? — ביזט משוגע געוואָרען?

— גענוג, איך האָב שוין געזעהען. יעצט קען ער געהען. איך
וועל דאָ ווארטען.

— אפשר וויל ער נישט, אז איך זאָל ארויפגעהן, וועל איך נישט
געהען. „קרומאשאטקא“, קום — זאָגט דער „דירעקטאָר“ צום שעה-
נעם, הויכען מאן, וואָס מען האָט איהם אין די אונטער-וועלט גערופען
„קרומאשאטקא“. דאָס איז געווען א יונג א גבור, וואָס דער דירעק-
טאָר האָט איהם מיטגעפיהרט מיט זיך צום בעשיצען.

דער דירעקטאָר, „קרומאשאטקא“ און וועלפיל זיינען ארויפגעגאנגע-
גען צו די שפאניערין. זיי זיינען געגאנגען איבער א פינסטערען טרעפ,
דער „דירעקטאָר“ האָט זיך בעלויכטען מיט א עלעקטרישען לעמפעל.
אויף די טרעפ האָבען זיי אָנגעטראָפּען קליינע קינדער, וועלכע זיינען
געזעסען און געשפיעלט זיך אין דער פינסטער. פון ערגעץ וואו האָט
זיך א טהיר אָפגעעפענט און א אירענע האָט דעם קאָפּ ארויסגע-
שטעקט, און פון שטוב האָט זיך געהערט א קינדיש געוויין.

באלד זיינען זיי אָנגעקומען פאר א טהיר: וועלפיל איז א פריהער
אריין. דערנאָך האָט ער דעם קאָפּ ארויסגעשטעקט און אריינגערופען
דעם „דירעקטאָר“ מיט „קרומאשאטקא“.

זיי זיינען אריינגעקומען אין א קליין שטיבעל, וועלכע איז געד-
ווען פארהאנגען טהיר און פענסטער מיט פערשטויבטע, רויט סאַמעט-
נע פאָרהאנגען. אויף א געבעט סאָפקעלע איז געזעסען א מיידעל אין
א לייכטבאַטיסמען נאַכט-קאַפּטענדעל, גערויכערט א סיגארעטעלע און
געפוצט זיך די נעגעל מיט א מעניוקור, עפעס געפיפט, און געקוקט
האַלבער-וואונדערט אויף די אריינגעקומענע געסט.

דער „דירעקטאָר“ האָט די אויגעלעך פערקנייטשט און דורכגע-
ענבערט דאָס שוואַרץ-בעהנ'עוועטע מיידעל מיט זיין בליק, געקנייטשט
די אויגעלעך און געקוקט מיט איבערלעגונג, ווי ער קוקט אויף דעם
בריליאַנט, וואָס ער טראָגט אויף זיין קליינעם פינגער. עס זעהט זיך
אויס, אז דאָס מיידעל איז איהם געפעלען צו זיין צוועק, וואָרום וויל

תמיד, אז דער „פאן דירעקטאָר“ איז צופריערען געווען פון עפעס, האָט ער זיך בעלעקט מיט זיין קליין צינגעל, און די אויגעלעך האָבען זיך איהם געקנייטשט, און ער האָט יעצט אויך ארויסגעכאַפט די גאַלדענע פּאַפּיראַסען טאַש און אָנגעהויבען פּאַפּיראַסען צו טהיילען.

— פּאַנע דירעקטאָרשע, דאָס איז אונזער שוואַרצע שפּאַניערקע — ווייזט אויף איהר אָן וועלפּיל, דער בעל-הבית, מיט שטאַלץ.

דאָס מיידעל האָט זיך אומגעקוקט און דערוועהן ווי דער „דירעקטאָר“ בעטראַכט זי פון א זייט מיט זיינע איינגעקאַרטשעטע אויגעלעך, האָט זי זיך ווי עפעס פּערשעהמט, גערויטעלט זיך אביסעל, און אונטערגעכאַפט די שוואַרצע שווערע לאָקען האָאר, וואָס זיינען איהר איבער'ן דינעם האַלז געפאלען און אויפגעהויבען זיי און פּערשפּיעלעט מיט האָר נאָדלען.

— איך זעה, איך זעה, — האָט דער „דירעקטאָר“ געזאָגט, און גע-
טהיילט פּאַפּיראַסען.

— קענסט געהן אויף א לאַם, נינאָ? — האָט זי וועלפּיל געפּרעגט.

— יא, איך האָב געאַרבייט אין א צירק אויף דער פּראָווינץ.

— און טאַנצען שפּאַנישע טענץ קענסטו?

— איך ווייס נישט. מען האָט מיר אַמאָל געלערענט — האָט

דאָס מיידעל געשמייכלט.

— זי וועט שוין קענען, מען וועט זי שוין אויסלערנען, זאָל זי

זיך נאָר אויפהויבען און געהן איבער דער שטוב.

דאָס מיידעל, וועלכעס איז געוואָהנט געווען אז די געסט וואָס

קומען צו איהר זאָלען זיך מיט איהר אַנדערש בענעהן און אַנדערע

זאַכען פּערלאַנגען, איז יעצט ביי די מאָדנע פּראַנעס און ביי דעם אַנד-
שטענדיגען האַלטען זיך פון די פּרעמדע, דערשראָקען געוואָרען, און

זיך גערויטעלט ווי אַן אַתשולדיג מיידעל פאַר פּרעמדע מענשען. נור

אַזויס געוואָנהייט צו פּאָלענען מאַנספּערשויןען, האָט זי יעצט אויך גע-
פּאַלגט, אויפגעהויבען זיך און געגאַנגען איבער דער שטוב.

דער „דירעקטאָר“ מיט „קרוּמאַשאַטקאַן“ האָבען זיך געשמעלט

אַין א ווינקעל און בעטראַכט ביידע דאָס מיידעל'ס גאַנג, איהר פיגור

אַון דעם ריטם פון איהרע טריט און האָבען וועגען דעם גערעדט צוויי-
שען זיך אין דער שטיל ווי פּערד-סוחרים רעדען צווישען זיך, בעקור

קענדיג א פּערד וואָס מען געהט קויפּען. זיי האָבען געהייסען דאָס

מיידעל זיך אָבשטעלען אין מיטען גאַנג, די הענד אויפהויבען אין דער הויף, בעוועגען זיך. דאָס מיידעל האָט געפּאָלגט אויס געוואָהנהייט. — נו, האָב איך דעם „פּאָן דירעקטאָר“ גענאָרט? האָט „קרומאַ-שאַטקא“ געזאָגט אין דער שטיל צום „דירעקטאָר“.

— זי וועט שוין קענען. מען וועט זי שוין לערנען — האָט דער „דירעקטאָר“ אָבגעענטפּערט צופריעדען און וויעדער גענומען טהיילען פּאַפּיראַסען.

— ווער האָט זי אָהער געבראַכט? — האָט דער „דירעקטאָר“ גע-פּרעגט אין דער שטיל וועלפּיל'ען, דעם בעל הבית.

— דאָס איז דער יונג, ער רופּט זיך קאַנאַריק. ער האָט זי גע-בראַכט פּון דער פּראָווינץ. ערגעץ וואו זי דערטאַפּט אין א צירק. א, גענוג קלעפּ און מעסער-שמעך האָט ער געקראָגען איידער מען האָט איהם אין די חברה אריינגענומען. מען האָט זי איהם געוואַלט אָפּ-שלאָגען. ער האָט זיך נישט געלאָזט. ער איז א ביטערער יונג. א ליאַדע וואָס שטעכט ער באַלד, און חברה האָבען מורא פאַר איהם יעצט. זי איז זיין נקבה, ער נעהמט פאַר איהר דאָס געלד אָב, מיט איהם דארף מען זיך דורכרעדען. מיט איהם איז נישט גוט צו האָבען צו טהאָן. ער איז א בייזער יונג.

— אויב אזוי קומט רעדען מיט'ן יונג. מיט איהר איז דאָך ניט דאָ וואָס צו רעדען — האָט דער „דירעקטאָר“ געזאָגט און איז ארויס.

3

סיניעמס פרנסה קומט נישט אן גרינג.

מאָטקע איז איבערגעבליעבען אין קאפּע-הויז און איז געווען צוריק דערט. דעם „דירעקטאָרס“ בליקען אויף חנה'לען און זיינע רייד אויף איהר האָבען איהם געמאַכט אונרוהיג. ביז איצט איז איהם נאָר ניט אין זינען אריינגעקומען חנה'לע, אַנדערהאַלבען יאָהר, צייט מאָטקע איז געקומען קיין ווארשא מיט מארי'ן און האָט זי אריינגעגעבען אין דעם „הייזעל“ אין „קאפּע ווארשאַווסקי“, קען ער חנה'לען אַלס די בעל-הבית'טעס מיידעל, וואס בעדיענט די געסט.

צוערשט איז איהם אויך א וואונדער געווען, וואָס צו חנה'לען רעדט מען אנדערש, צו חנה'לען בעציהט מען זיך אנדערש, און אלע סיי די יונגען, וואָס האָבען צו זאָגען איבער די גאסען-מיידלאך און סיי די געסט, וואָס קומען דאָ ביינאַכט אריין, ווייסען צו מאַכען אן אונטערשיעד צווישען חנה'לען און די אנדערע מיידלאך. קיינער וועט ניט וואגען זיך צו איהר טשעפען, צו איהר רעדען אנדערע ווערטער, ווי צו הייסען איהר דערלאנגען טהע, קאפּע, געבעקס און בעצאָהלען איהר. כאָטש חנה'לע האָט זיך ארומגעדריעהט האַלבע נעכט אין קאפּע און צוגעזעהן די אלע ווילדע סצענעס, וואָס די געסט גיבען אָן מיט די מיידלעך, דאָך איז עס עפעס אווי געווען. דערנאָך איז ער שוין גע-וואָהנט געוואָרען דערצו, ווי אלע אנדערע, און געוואוסט, אז חנה'לע איז אַ בעל-הבית'יש מיידעל און די אנדערע — נקבות. און פונקט אווי ווי אלע אנדערע יונגען, האָט ער עפעס געהאַט א געפיהל פון א פליכט אַבצוהיטען חנה'לען, און וועה וואָלט געווען דעם גאסט, וואָס וואָלט זיך געוואנט אַנצוריהרען איהר. נאָך מעהר: אפילו די מיידלאך, וועלכע האָבען גערעדט צווישען זיך די אויסגעלאָסענסטע רייד, האָר בען זיך געהאַלטען פיעל אַנשמענדיגער, ווען חנה'לע איז געווען אין קאפּע הויז. אלע האָבען געוואָלט געווינען איהר פריינדשאַפט, און

איינע האָט די אנדערע מקנא געווען, ווען חנה'לע האָט זיך מיט יענע מעהר אָבגעגעבען און גערעדט מיט איהר.

אָהנע צו וויסען האָבען די יונגען זיך געפּוצט פּאַר חנה'לען און געוואָלט איהר געפּעלען. מאַטקע האָט דאָס געטהאָן ווי די אנדערע יונגען, ניט קלעהרענדיג דעריבער. דעם „דירעקטאָר'ס“ רייד האָבען איהם ניט נאָר דערצאָרענט וואָס דער „דירעקטאָר“ וואַנט צו קלעהרען וועגען איהר ווי וועגען א נקבה, נאָר זיי האָבען מאַטקע'ן צורודערט און מאַטקע אליין האָט עפעס אָנגעהויבען צו קלעהרען וועגען חנה'לען, וואָס ער האָט געהאַלטען ביי זיך ווי אַ וויכטיגע ענדערונג, און ער האָט זיך געוואונדערט, פארוואָס ער האָט ביז איצט וועגען דעם נאָר נישט געטהאָן.

אזוי פערטהאָן אין זיינע געדאַנקען, האָט איהם וועלפּיל דער דריטער געקלאַפט איבער'ן פלייצע און צוגערופען איהם צום טיש, וואו דער „דירעקטאָר“ מיט דעם הויכען, שעהנעם יונגענמאַן, וואָס מען האָט גערופען „קרומאשאַטקא“, זיינען שוין געזעסען ביים טישעל און געווארט אויף איהם.

— הער אויס, מאַטקע, דו קענסט דאָ פּערדיענען א שעהנעם גראַשען, אזא, וואָס דו האָסט נאָך אין דיין לעבען ניט אָנגעזעהען. — רופט זיך צו איהם אָפּ וועלפּיל — און אז דו וועסט זיין אַ קלוגער יונג, קענסטו נאָך געלד פּערדיענען.

— פארוואָס און פאַר וויפּיעל? — פּרעגט מאַטקע קורץ
— דער „פּאַן דירעקטאָר“ וויל פון דיר די שפּאַנקע אָבקיפּען.
אָבקיפּען אויף איינמאַל, אז דו זאָלסט אויף איהר מעהר קיין פּרע-טענזיעס ניט האָבען — האָט זיך אָנגערופען דער הויכער יונגענמאַן, זאָס מען האָט גערופען „קרומאשאַטקא“.

מאַטקע האָט געשוויגען און איז געבליעבען זיצען בלאַס. ער האָט געקלעהרט נאָך א מינוט אום זיך אויפצוכאַפּען און דעם „דירעקטאָר“ מיט דעם שעהנעם יונג מיט וועלפּיל'ען — אלעמען די צייהן און די אויגען אויסצהאַקען. ער האָט שוין געביילט אַ פּאַר פּויסטען אויף זיי. דער „דירעקטאָר“ רופט זיך אָן:

— און ביי מיר איז באלד געלד, ביי מיר איז ניט גערעדט. איך האָב ניט קיין מורא, אז דו וועסט מיר דאָס געלד צונעהמען. מיר בער טאַלט מען קיין געלד ניט — זאָגט דער „דירעקטאָר“ און נעהמט ארויס

פון זיין ברוסט־קעשענע די ברייטע, גרויסע טאש, כאפט ארויס א פינף־און־צוואנציגער און לענט עס אויפ'ן טיש פאר מאַסקע'ן. — דאָ האָסטו דערווייל פינף־און־צוואַנציג קערבלאך האַנד־געלד, און אז דו וועסט איהר ברענגען אויף דעם אדרעס, אויף וועלכען מען וועט דיה הייסען, קריגסטו דיינע הונדערט און פופציג קערבלאך.

מאַסקע'ן האָט דאָס בלוט געגעבען א שלאַג אין פנים אריין, דער זעהענדיג דאָס געלד אויפ'ן טיש. עפעס א געדאנק און א האַפנונג האָט איהם געגעבען א לייכט אויף אין די אויגען אריין און דער געדאנק האָט עפעס געהאט א שייכות מיט חנה'לען. פארוואָס, האָט ער ניט געוואוסט. ער איז מילדער געוואָרען. דאָס געלד האָט ער ניט צוגענומען, געלאָזט עס ליעגען, נאָר געזאָגט מיט א ציטערנדע שטימע: — איך'ס מיר איבערלעגען.

— וואָס וועסטו זיך איבערלעגען, נעהם צו דאָס געלד, נאָר — ווינקט צו איהם וועלפיל — וואָס? עס פעהלט דיר מוידען? קענסט דיר אַבשלאָגען די לאַוויטשערין און די זשאַבלינערין, וואָס האָסטו מורא פאר שלמה'לע שלאַסען־העקער? ווי קומט ער צו זיי? דו ביסט אזא גוטער מחותן צו די נקבות ווי ער.

— מורא האָב איך ניט — זאָגט מאַסקע געלאסען — נאָר איך וועל זיך איבערלעגען.

— גוט — זאָגט דער „דירעקטאָר“ — לעג זיך איבער, און דאָס געלד קענסטו דערווייל צענעהמען. איך האָב ניט מורא וועסט עס מיה בעהאַלטען. און אז דו וועסט זי וועלען אהין פיהרען וועט דיר וועלפיל געבען דעם אדרעס. און אויף געלד וועל איך זיך אויך ניט דינגען; וועסט זי בריינגען קריגסטו די גאנצע צוויי הונדערט, נאָר איך מוז זי האָבען ביז זונטאג פיער אוינגעד, שפעטער בעדארף איך זי ניט. קום, „קרומאַשאַטקא“, איך מוז שוין געהן — האָט זיך דער „דיר־רעקטאָר“ אויפגעהויבען און איבערגעלאָזט דאָס געלד ליעגען פאַר מאַסקע'ן.

מאַסקע איז געבליעבען זיצען, געקוקט אויפ'ן געלד. ער איז רויט געוואָרען, האַלב דערשראָקען, און געשוויגען. דער „דירעקטאָר“ מיט „קרומאַשאַטקא'ן“ האָבען נאָך עפעס געדערט ביי דער טהיר מיט וועלפ'לען. פלוצלונג האָט וועלפיל אַריינגען רופען אין שטוב אריין חנה'לען.

מאָטקע האָט זיך אויפגעכאַפּט ביי דעם וואָרט ווי א גערייזטען
הונד, נור די בעל-הבית'טע האָט פון דער צווייטער שטוב אָבגעענט-
פערט, אז חנה'לע איז ניטאָ און זי איז אליין ארויסגעקומען אויף דער
שוועל. דער „דירעקטאָר“ האָט געהערט, אז חנה'לע איז נישטאָ, האָט
ער גערלאָזט מיט „קרומאשאטקא'ן“ דאָס קאפּע הויז.
וועלפיל איז צוגעגאַנגען צו מאָטקע'ן איבעררעדען מיט איהם.

אין שכנות מיט די מיידלאך, וואו עס איז געווען די „הייזעל“
האָט געוואָהנט אין דער צווייטער שטוב א איד, א פאפיראַסניק, אַן
ארים, מאַגער אידעל, וואָס האָט געהאַט א סך קינדערלאך. דאָס ווייב
זיינס האָט נאָר געבוירען צוויילינגס. און פון דעם פיעל קינדלען איז זי
תמיד געווען א קראַנקע און איז תמיד געלעגען אין בעט. דער פאפיר-
ראַסניק פלעגט א גאַנצען טאָג אין די קליינע האָטלען ארומלויפּען
פערקויפּען זיינע פאפיראַסען. די מאמע איז קראַנק געווען און די
קינדער פלעגען איבערבלייבען אויף נאָט'ס בעראָט. נאָר די פרנסה
פון דעם אידען איז ניט געווען די פאפיראַסען, נאָר דאָס ווייב, וועלכע
איז אַמאָל געווען א נייטהעריק, האָט נאָך ביז היינטיגען טאָג אויפגע-
האַלטען א ווערקשטאַט, דאָס הייסט, קליינע מיידלאך, אויף דער לעה-
רע, זיינען געזעסען און האָבען גענייהט קינדער-קליידלאך. די שוואכע
קינדערליגע אידענע האָט די קליידלאך צוגעשניטען און די קליינע מייד-
לאך האָבען זיי גענייהט. מיט די סחורות פון די קליידלאך פלעגט מען
דערווייז די בעטען צודעקען, די טישען גרייטען אָדער די סידינער צו-
דעקען ביי נאַכט. צו דער אידענע מיט די קינדערלאך פלעגען די מייד-
לאך פון „הייזעל“ אָפט אריינקומען. בייטאָג, ווען זיי האָבען גאָר
נישט געהאַט צו טהאָן, פלעגען זיי פערקעהרען ביי די קראַנקע אידע-
נע. איינע פלעגט העלפען די קינדערלאך וואשען, אויסקעמען. אַן
אַנדערע — דאָס געפּעס וואשען; נאָר אַנדערע האָבען געהאַלפּען די
מיידלאך די קליידלאך נייהען. איבערהויפט האָט עס די מיידלאך פון
די „הייזעל“ געצויגען צו די שכנים. זיי פלעגען ליעב האָבען געפינען
פריינד צווישען די איינוואָהנער פון הויז. און די שכנים האָבען קיין
בעזונדער געפיהל און בעציהונג ניט געהאַט ניט צו די מיידלאך און ניט
צו זייער פּראָפעסאָן. יעדער איינער האָט זיך זיין פרנסה ווי זיין

לעבען דורכצופיהרען. און קיינעמס פרנסה קומט ניט אָן גרינג. האָבען זיי גיכער די מיידלאַך בעדויערט איידער פּעראַכטעט. נאָר בעד דויערט אָפּטמאָל אויך ניט. זיי זיינען שוין צוגעוואָהנט געוואָרען צו זיי און פּערטראָגען זיך מיט זיי ווי גלייכע מיט גלייכע, און אָפּטמאָל זעהר בעפריינדעט זיך צווישען אַנאַנדער.

מאָרי די קנצענמאכעריין, מאָסקע'ס נקבה, האָט זי אויך ווי די איבעריגע מיידלאַך בעפריינדעט מיט דעם פּאפּיראַסניק'ס ווייב און פּלעגט דאָרטען פּערקעהרען, העלפען די קינדער אין בעל הבית'ישקייט און שמועסען מיט די קראַנקע אידענע, וואָס פּלעגט זיצען אָפּט ביים פענסטער און לופּט כאַפּען. דאָס לעבען דאָ אין דעם „הייזעל“, וואו מאָסקע האָט זי אריינגעבראכט, איז איהר גאָר נישט געפּלען. ניט צוליבע די אונאַנשטענדיגקייט פון דער פרנסה. נאָר עס איהר פשוט לאַנגווייליג געוואָרען. צוערשט, ווען זיי זיינען נאָר אַריינגעקומען קיין וואַרשא, האָט זי אינטערעסירט וואַרשא. יעצט האָט זי שוין אַביסעל וואַרשא געקענט. געווען שוין אויף די מאַרשאַלסקאַווסקי גאַס אין זאַקסישען גארטען, אין אידיש טהעאַטער — און זי האָט געבענקט נאָך דער בויד, וואו זי פּלעגט מיט די קנצענמאכערס ארום פּאַהרען פון שטאָדט צו שטאָדט. זי וואָלט שוין לאַנג פון דאנען אנטלאָפּען, נאָר זי האָט מורא געהאַט פאר מאָסקע'ן. מאָסקע איז געוואָר דען ניט בלויז איהר הערשער, נאָר אויך איהר בעשיצער. ווי אלע אַנדערע מיידלאַך האָט זי אויך צו מאָסקע'ן געפיהלט דאָס געפיהל פון ליבע און אונטערטענהיגקייט. מאָסקע איז פאר איהר געוואָרען אין דער גרויסער שטאָדט וואַרשא איהר פּאָטער, איהר עלטערער ברודער, דער איינציגער מענש, וואָס זי פערמאָגט. און אלעס וואָס ער טהוט איז גוט, און מען בעדאָרף איהם הערען בלינדערהיים און פּאַלגען אלעס וואָס ער הייסט. די טחאָט וואָס ער איז בעגאנגען מיט קאַנאַריק'ען אין וואַלד, האָט איהם געשטעלט אין איהרע אויגען ווי אַ גאָט. און די אימה פאר איהם איז פּערוואַנדעלט געוואָרען אין ליבע. זי האָט זיך נאָר ניט געקענט פאַרשטעלען ווי זי וואָלט געקענט אַ טאָג עקזעסטרירען אָהן מאָסקע'ס אויבערהערשאפט איבער איהר. און ווען מאָסקע פּלעגט קומען און בייזערען זיך אויף איהר, אוועקנעהמען דאָס געלד, דאָס טרינק געלד, וואָס זי האָט געקראָגען פון די געסט און גוט אויס-

שילטען, האָט זי זיך געפיהלט, אז זי געהערט צו איהם, אז זי האָט אַ היים — און אַ פאָטער.

דורך דעם האָט דער בעזוך פון די געסט, וואָס האָבען זיך אזוי מאַדנע געהאַלטען צו איהר, אַרויפגעוואָרפֿען אויף איהר אַ שרעק. זי איז ניט געוואָהנט געווען, אז זי זאָל אַן אנדערען הערען, ווי מאַטקע'ן. זי האָט געהאַט אַ מאַדנעם געפיהל עפעס, און, ווי תמיד, יוען די מיידל לאַך האָבען עפעס געהאַט אויפ'ן האַרצען, פלעגען זיי אַריינקומען צו די פאַפיראַסניצכע און אוועקוועצען זיך פאַר איהר בעט און פאַר איהר פערטרויען זייערע הערצער, אזוי האָט דאָס מאַרי איצט אויף געטהאָן.

— אוי, לאַה לעבען, געקומען צו מיר אַזעלכע רייכע מענשען און האָבען מיך עפעס אזוי מאַדנע בעקוט, נאָר נישט געוואָלט פון מיר נאָר אזוי מיך בעטראַכט, ווי זיי וואָלטען מיך געגאַנגען קויפען. אוי, נוואו איז קאַנאַריק, דאָס האַרץ שרעקט זיך מיר אזוי, וועלפיל האָט זיי אַריינגעפיהרט, — האָט זי דערצעהלט פאַר דער אידענע אין בעט אַריין.

— געה שוין, נאַר איינער, קאַנאַריק ווייס אודאי דערפון, אָהן קאַנאַריק'ען וואָלט זיי וועלפיל נישט געוואַנט אַרויפצושיקען, און אז דו האָסט קאַנאַריק'ען האָסטו שוין פאַר סייניס וואָס מורא צו האָבען — האָט איהר די אידענע געטרויסט.

— פאַר קאַנאַריק'ען האָבען זיי אלע מורא. ער איז שטאַרקער פאַר זיי אַלע, הע — האָט דאָס מיידעל געזאָגט מיט שטאַלץ.
— וואָס דען, ניין? אז דו האָסט קאַנאַריק'ען, נאַר! — האָט דאָס ווייבעל אָבעגענטפערט. און מאַרי איז שטאַלץ געווען און רוחני געוואָרען.

נאַר באלד האָט זיך קאַנאַריק געוויזען אין טהיר.

— נינא!

נינא האָט זיך אויפגעכאַפט ווי פון א דונער.

— אָם שוין, קאַנאַריק! — און איז אַרויס אין קאַרידאָר.

— געה, טחו דורך אָן, איך האָב ערגעץ מיט דיר צו געהן.

— קאַנאַריק!

— יואָם שטעחסטו, מאַך עס פלינקער, איך האָב קיין צייט.

אז זיי זיינען אריינגעקומען אין שטיבעל אריין האָט דאָס מיידעל
איהם ביי דער האַנד אָנגענומען :

— קאַנאַריק, וואוהין ווילסטו מיך פיהרען ?

— וועסט שוין זעהן.

זי האָט זיך געהענטער צוגערוקט צו איהם, און מיט שרעק איהם
געקוקט אין די אויגען אריין.

— ווער זיינען דאָס געווען די פרעמדע לייט ?

— וואָס איז דיין עסק ? !

זי האָט איהם אָנגענומען ביי ביידע הענד און צוגעריקט זיך צו
איהם און געקוקט איהם אין די אויגען אריין.

— מאַטקע, וואָס ווילסטו טהאָן מיט מיר ?

דער יונג האָט פערביסען די ליפען, מיט שרעק זיך אומגעקוקט
אויב קיינער האָט ניט געהערט זיין נאָמען, געביילט אַ פאָר פויסטען :

— וואָס האָסטו געטהאָן, עס האָט דאָך גוער געקענט הערען. איך
וועל דיר די צייהן אויסהאַקען.

— שלאָג מיך, וויפיעל דו ווילסט. טהו מיט מיר וואָס

דו ווילסט. נאָר גיב מיר ניט אוועק צו פרעמדע מענשען, פערקויף

מיר ניט, פערקויף מיר נישט. מאַטקע, מיין איינציגער טחזיערער

מאַטקע ! — און דאָס מיידעל האָט זיך געוואָרפען צו זיינע פיס, ארומ

גענומען זיינע פיס און צוגעקלעמט זיך צו איהם. זי האָט שוין ניט גע

רעדט קיין וואָרט, נאָר געקוקט אויף איהם מיט אזעלכע ושאַדנע אוי

גען, ווי אַ שטומער הונד קוקט אויף זיין הערר, אז ער זאָל איהם ניט

אוועקטרייבען.

— טהו דיך אָן, איך וויל דיך פיהרען צו אַ גאַסט אין אַ האַטעל

אריין — האָט מאַטקע געזאָגט זי צו בערוהיגען.

— אָט שוין בין איך באַלד פערטיג — איז זי אויפגעשפּודנגען

מיט אַ ראַנקבארען בליק אַ קוק געטהאָן אויף מאַטקע'ן און געכאַפּט

זיך פלינג אַנטהאָן...

4

אין דיא-נעפעלדיגע אבענדען.

די אלטע שטאָדט האָט אָנגעצונדען איהרע לאַמפּען אויף די עקען נאָסען צו איהר נאַטליכעס לעבען. באַלד האָבען די שוויפענסטער אין די ביליגע קינעמאָגראַפּען אָנגעהויבען אַרויסצוגיסען זייערע געלע און גראַהע גאָז ליכט. דאָס ליכט האָט זיך געגליטשט איבער די אלטע מויערען, און בלאַהליך־שאַטענדיג בעלויכטען די ערנסטע אַלע ווענד פון די הייזער. אין די טונקעלע לאַברייניטשע קאַררידאָרען האָבען זיך אָנגעהויבען צו בעווייזען די מיידלאַך פון די „הייזלאַך“, אָנגעטהאַן אין זייערע פּערפּיהרערישע צוציהענדע באַטיסמינע ווייסע נאַכט־קאַפּ־טענע, מיט די רויטע בענדער בעפּוצט. און פון די האַלב־שאַטענדיגע טונקעלהיים האָבען אַרויסגעבלישצעט זייערע פינקעלדיגע אויגען און קרענקליך־פּערפּיהרערישע געזיכטער, געקוקט שטיל, ליידענשאַפּטליך, ווי בעמענדיג אַנטהייל צו נעהמען אין דער לאַסט פון זייער קרענק, אין וועלכער זיי שמעקען, און מען האָט עס געטהאַן....

באַלד האָבען זיך אויך בעווייזען די סטרוזשעס מיט זייערע געד־ליעכטע אין די אַרימס און געשפּיעלט מיט זייערע האַרמאָניקעס. וויי־בער מיט קינדער אויף די הענד האָבען זיך אויסגעוועצט אין די אויס־געמדריקענע רינשטאַקען, געכאַפּט פּרישע לופּט, און מיט זייערע ענט־בלויזטע, אויסגעדראַמטע ברוסטען געקאַרמעט זייערע קינדער, ווי יעדעס לעבעדיגע כעשעפעניש טהום עס און שעהמט זיך ניט. וואַרום עס איז געווען אַ זומער נאַכט. לופּט האָט געפּעהלט אין די ענגע, שמאַלע הייזער פון דער אלטער שטאָדט, וואָס האָבען קיין הויפּען נישט. און די דורשט נאָך לופּט האָט דאַרום אַרויסגעוואָרפּען די איינוואָהנער פון די אינעוועניגסטע וואָהנונגען אויף דער גאָס אַרייס.

און דאָס אינטימע מענשליכע לעבען, וואָס שפּיעלט זיך תּמיד אַב אין די סדרות־דיגע בעהעלטענישען פון די וואָהנונגען, האָט דאָס מאַל

פריי און אָפּען זיך אויסגעלייגט אויף דער גאס. צו שעחמען זיך איז
 ניט געווען וואָס. איינער האָט דעם צווייטען נישט געקענט. און אלע
 מען האָט די נויטה געטריעבען צו לעגען זיך אויף דער גאס אויסגעבעט
 אויף קישענס. און פאר גאָט און פאר'ן שימערענדיגען הימעל האָבען
 זיי געלאָזט זייער ליבערלוסט פריי, ווי זי האָט געוואָלט...

פרייטאָג צינאַכטס איז עס געווען, און אידישע ווייבער האָבען
 אָבעקאָכט עסען אויף דעם גאַנצען שבת'דיגען טאָג, און דאָס געשמאַק
 פון די אָבעקאָכטע פיש און דער ריח פון די געדעמפּטע פליישען
 האָט זיך ארויסגעריסען פון די הייזער אויף דער גאס ארויס און פער
 כאַפּט מיט זיין פעפּערדיגען געשמאַק די דורכגעהערע און די לעגענדי
 דע פּאַרלאַך....

וואָס אַמאָל זיינען די טראַטואַרען פון דער „אַלטער שטאָרט“
 געדיכטער געוואָרען מיט שפּאַציערענדע. דאָס זיינען געווען די אַראַב־
 געקומענע „געסט“ פון די אַנדערע טהיילען שטאָרט צו די מיידלאַך פון
 די „הייזלאַך“. פּערשיעדענע יונגע לייט און עלטערע, אין פשוט'ע
 מענשליכע קליידונג און אין אָפיציעלע, זעלנער און אָפיציערען, בע-
 אַמטע און ציווילע, אלע זיינען דאָ געווען גלייך. אלעמען האָט די
 ליבערלוסט געבראַכט צושלעפען אין דער „אַלטער שטאָרט“
 און באַלד האָבען זיך אויסגעמישט די מיידלאַך פון די „הייזלאַך“ מיט
 די געסט. די פּערבאַטענע ליבערע אין איינעם מיט די על פי הופּה
 זקדוּשין ערלויבטע.

צווישען זיי האָבען זיך געדרעהט מוטערס מיט זויגענדע קינדער,
 און סטרוזשעס מיט דיענסמען, און קינדער פון פּערשיעדענעם עלטער
 האָבען זיך געפּלאַנטערט אונטער די פיס, און אלעמען האָט בעלויכטען
 דאָס האַלב־פּערפיהרערישע, האַלב סודות'דיגע נראָהע גאַזליכט, וואָס
 האָט זיך גענאָמען איבער די ערנסטע בלאַהליך־פּערשאַטענטע ווענד.

און די גרויסע „קולטורעלע“ שטאָרט וואַרשאַ איז מיט אַמאָל גע-
 וואָרען פּערוואַנדעלט אין א „פּיסיניק“ פון אור־אַלטע מענשען אין אַ
 אור־אַלטען וואַלד, ווען די מענשען האָבען זיך ניט געשעהמט צו ליבענען
 איינער פאר'ן אַנדערען...

און אין דעם יאהר־מאַרק פון ליבערע פלעגען פון צייט־צור־צייט
 דורכמאַרשירען אויף די טראַטואַרען די היטער פון אָרדנונג, אַ
 סטראַזשניק אָדער א פּריסטאָוו, און נאָכקוקען אויב אלעס איז און

אָרדנונג. נאָר אָפּטמאָל האָט זיין מענשליכעס גובר געווען זיינע ערני-
 סטע פליכטען, און דער „היטער פון געזעץ“ איז אליין פּערשוואַונדען
 מיט אַ טולענעם ווייסען פּערפיהרערישען פּלעק אין די טונקעלחייט פון
 אַ לאַבריוּטישען קאָררידאָר....

דאָס קאפּע הויז „וואַרשאַווסקי“ איז יעצט אין אַבענד בעלעכט.
 אויפ'ן בופּעט זיינען אויסגעשטעלט די פּערשיערענע געבעקס, אייער-
 קיכלעך און אַנדערע גוטע זאכען, וואָס מען האָט בייטאָג בעהאַלטען
 פון די פּליעגען, און הינטער'ן בופּעט זירט הויך דער גרויסער סאַמאָ-
 וואַר. די טישלאַך אין קאפּע הויז זיינען אויך בעזעצט, און אַ דינער
 רויך פון פּאַפּיראַסען און ציגאַרען הילט איין ווי אַ פּערשלייערמער
 וואַלקען די אַנוועזענדע. די מעהרסטע געסט אין קאפּע הויז זיינען די
 „פּאַטראָנען“ פון די פּערשיעדענע „הייזלאַך“, וואָס זיינען אין די אומ-
 געבונג. דאָך געפינט זיך אויך אַ גרויסע צאָהל גלאַט אזוי געסט,
 וואָס קומען אריין אין אַבענד קאפּע טרינקען און אַ דאַמינאַ שפּיעלען
 אָדער אַ פרעמדער, אַן אַראַבעפּאַלענער.

אין הינטער גרונד זיטצען אויך אַ פּאָר מיידלאַך, אַנגעטהאָן אין
 שטאָפּען פון אויפּפּאַלענדע קאָלירען, מיט נאַסע פּערשאַרטע, פּערקאַמ-
 טע האַאַר, און אַ געשמעק פון ביליגען פּערפיום און פּאַודער לאָזט זיך
 הערען פון דאָרטען. דאָס זיינען מעהרסטענס פון די מיידלאַך, וואָס
 כאַפּען זיך אריין פון דער גאַס אַברוהען זיך אַביסעל, צו זעהן אַ פּאַטראָן
 אָדער אַ בעל הבית פון אַ „הייזעל“ און מיט איהם עפעס איבער-צו-
 רעדען.

הינטער דעם בופּעט שטעהט נישט היינט ווי אַלע מאָל חנאַל'ע
 אָדער די בעל הבית'טע פון קאפּע הויז. עס איז היינט פּרייטאַג אין
 אַבענד. און דער בעל הבית פון קאפּע הויז, וואָס איז אַ נאַנצע וואָך
 פּערנומען ביי זיין געשעפט, איז אהיים געקומען, זיצט זיך מיט זיין
 פּאַמיליע אין דער קיך און ריכט אַב שבת.

פון דער קיך רייסט זיך טאַקי ארויס דער געשמאַק פון פיש און אַ
 פּערשלאַפּענער נגון פון זמירות. הינטער דעם בופּעט שטעהט אַ קריס-
 טין, די סטרוזשקע פון הויז, וואָס מען שטעלט זי אַן איבער שבת, אום
 געלך פון די געסט אַבצונעהמען, און נעכען איהר לאַויה דער וואָך שטעהט
 אַ אינגעל, איינער פון דעם צווילינג, וואָס זיינען פּריהער פון חרה
 אַחיים געקומען, און היט אַב, און די גוי'ע זאָל דאָס קליין געלך צו זיך

אין טאש ניט אראבלאָזען. דאָס היטען די גוי'ע קומט פאר עפענטליך. די גוי'ע ווייסט דערפון. די געסט ווייסען אויך דערפון, און אלע היטען זי, אז זי זאל דעם פירער, אָדער זעקסער, וואָס זי נעהמט אָב פאר אַ בלעזעל טהעע גלייך אריינלעגען אין קאסע אריין. און זי טהוט עס.

ביי איינעם פון די טישלאך איז געזעסען קאנאריק מיט זיין „שפאַ-נערין“, די דראַטען-געהערין. די דראַטען-געהערין איז ניט גענאָגען ווי די אנדערע מיידלאך אויף דער גאס. מאַטקע האָט זי ניט געלאָזט. זי איז נאָר געווען פאר בעסערע געסט, אין די האַטעלען צו פיהרען, אָדער פאר אַפיציערען, וואָס פלעגען אראַכפאלען אין דער „אלטער שטאָרט“. דורך דעם איז זי אין אבענד נישט געווען אָנגעטהאָן אין באַטיסט ווי די אנדערע מיידלאך, נאָר אין מעהר „אַנשטענדיגע“ קליי-דונג, אין א זיידען ווייסען בלוזקעלע, מיט א טיעף אויסגעשניטענעם האַלז און הענד, און מיט א סך שפאַנישע קעמעלאך אין די האַר.

קאנאריק האָט א הויז איהר געהאַט זיך שוין „ערוואָרבען“ אַנדער דע מיידלאך, וואָס האָבען געארבייט אויף איהם. אָבער מעהרסטענס זיינען די אַנדערע מיידלאך געווען עלטערע שוין, ביליגע סחורות, וואָס זיינען געווען אין גאס, און מיט יענע איז איהם ניט אָנגעשטאנען צו געהן, אָדער צו זיצען מיט זיי ביי איין טישעל. איבעריגענס האָט שוין דאָס גאַנצע קאפע הויז און די „הייולאך“ פון די נאַנצע אומגעבונג גע-וואוסט די פראַפאָזיציע וואָס מען האָט געמאַכט די שפאַנקע, און אז דער „דירעקטאָר“ פון „אַקוואַריום“ איז זי געקומען אַנגאַזשירען אין זיין קאפע שאַנטאָן. די „שפאַנקע“ איז מיט אַמאָל געוואָרען א גרויסע מיוחס'טע אין דער אונטערוועלט.

און צו דאָס פאַאר'ל, צו קאנאריק מיט די „שפאַנקע“ האָבען זיך געשאַרט די מיידלאך פון די „הייולאך“. אלע האָבען זיי מקנא געווען די שפאַנקע, און אלע האָבען זיי געוואָלט קומען אונטער קאנאריק'ס הערשאַפט. ערשטענס, איז קאנאריק געווען א יונגער, געזונטער יונג, וואָס אלע צוהאַלטערס און וואוילע יונגען האָבען מורא געהאַט פאר איהם, און צו זיינס א נקבה וואָנט זיך קיינער נישט צוּמשעפען און, צווייטענס, האָט קאנאריק גוט בעהאַנדעלט זיינע נקבות. ער האָט זיי אַפט ארויסגעפיהרט שפאַציערען, ער פלעגט זיי נעהמען אין טהעאַטער, איז שטאַדטישע גאַרטענס, און פלעגט זיי קויפען שעחע זאַכען צום אַנטהאַן.

דורך דעם איז שטענדיג ביי זיין טיש געווען פול מיט מיידלאך.

און דאָס מאָל איז אויך די „לאָוויטשערין“ און די גאסמענינערין אריינ
געקומען פון גאס אין קאפע הויז, און דערזעהענדיג קאנאריקען מיט
די „שפּאַנקע“, זיינען זיי צוגעפאלען צום טישעל און זיך געפרעהט מיט
זיי.

די לאָוויטשערין און די גאסמענינערין האָבען אָבער געהערט צו
שלמה'לע שלאָסענהעקער. שלמה'לע שלאָסענהעקער איז געווען אַ
יונג, פאר וועלכען ס'האָט אַמאָל דער גאַנצער זשיבאָוו און אייזערנער
טהויער געציטערט. מען האָט דערצעהלט פון איהם גבורות, אז ער
שלאָגט זיך מיט צעהן סטראַזשניקעס און ברעכט אויף שלעסער ווי
דורך אַ צויבער וואָרט. אָבער דאָס איז אלעס געווען אַמאָל, היינט לעבט
שלמה'לע שלאָסענהעקער מעהר מיט די לאָרבֿער־קראַנצען פון זיין
פּערגאַנגענהייט איידער מיט די געגענוואַרט. ער טרינקט צופיעל
ביער, און פון דעם האָט ער געקראָגען אַ גרויסען בויד און איז געוואָרען
שווער־פעלטיג, און גלאַט אזוי איז ער שוין אלט געוואָרען. און זייט
דער „נייער שנעק, וואָס איז געקומען פון אַלד־שוואַרץ־יאָהר“ (קאַנאַ-
ריק) האָט איהם אזוי די באַקען אונטערגעהאַקט, דאָן, ווען
שלמה'לע שלאָסענהעקער האָט איהם געוואָלט די „שפּאַנקע“ אַכשלאַ-
גען, און דער יונג איז אָפּגעלעגען אַ פּאַר וואָכען אין בעט — האָט
שלמה'לע שלאָסענהעקער פּערלאָרען פון זיין אוישטערליכען רוהם,
און דער אויפגעהענדער שטערען איז געוואָרען קאנאריק־מאַטקע. נאָר
דאָך שרעקט נאָך שלמה'לע שלאָסענהעקער מיט זיין פּערגאַנגענהייט,
און חברה ווילען זיך נישט טשעפען צו איהם.

יעדער פון די גרויסע שטערען האָבען ארום זיך משרתים/לאָך,
שאלאטען שמישים רופט מען זיי, ווי אַ קעניג זיינע מיניסטראָרען.
קאַנאָריק האָט נאָך נישט געהאַט זיינע, ער איז נאָך געווען צו יונג, און
נישט פּערשטאַנען די בעדייטונג פון די שאלאטען־שמישים, האָט ער זיי
געיאָגט פון זיך. אָבער שלמה'לע שלאָסענהעקערס רעכטע האַנד
איז געווען יוסף'ס מאַלפּע. דאָס איז געווען אַ קליינער יונג, אַ הויקער,
מיט אַ גרויסע, קרומע נאָז, וועלכער האָט געדיענט שלמה'לען אזוי
געטריי ווי אַ הונד, און איז אין גאַנצען געווען פּערנומען מיט זיין
דבינ'ס לויב און שטאַרקייט. שלמה'לעס „פּאַטריאָט“ איז אין אָבענד
אַרומגעגאַנגען איבער דעם טראַטואַר פון די אַלטע שטאָרט און האָט
אַכטונג געגעבען אויף שלמה'לע שלאָסענהעקערס גוט, אויף זיינע

מידען, אויב זיי פיהרען אהיים די געסט, אָדער זיי דרעהען זיך אין גאס. אז די מיידלאך האָבען איהם דערזעהען, האָבען זיי זיך גע- שראָקען פאר איהם ווי פאר א שפיאָן, און אָנגעהויבען מיט הוצפה צו שלעפען געסט, ווייזענדיג אז זיי ארבייטען גוט.

ווי קאנאָריק איז געזעסען מיט זיין „שפּאַנקע“ ביי א טישעל אין קאַפּע הויז, און נעבען זיי איז אויך צוגעקומען די „לאוויטשערין“ מיט די „גאָסטעניגערין“, איז אריינגעקומען יוסף'ס מאַלפּע און מיט די כּיס- רע אויגעלאָך ווי ביי א קאָז האָט ער זיך אומגעקוקט אין קאפּע הויז און, דערזעהנדיג אז קאנאָריק זיצט מיט שלמה'לע שלאַסען־העקער'ס נקבות, איז ער פּערשוואַנדען ווי א ווינד. עס איז אייגענטליך געווען געגען דעם אָנגענומענעם געזעץ פון דער אונטערזעלע, אז א קאָדעט א גוטער ברודער זאָל זיצען מיט נקבות פון אן אנדערען. דאָס איז שוין געווען א סימן, אז יענער וויל די נקבות אָבשלאָגען און שאפּען זיך „א פּראָטעניצע“. די מיידלאך האָבען אָבער ניט בעמערקט, אז יוסף'ס מאַלפּע האָט זיי נאָכגעשפּירט, און זיי זיינען ווייטער געזעסען. באַלד זיינען זיי געקומען אָנוואַגען דערפון אַנדערע מיידלאך, ווארום איינע האָט די אַנדערע אָבגעהיט.

— שרה'לע, געדענק אין גאָט! די מאַלפּע איז דאָ געווען און האָט

אייך געזעהן זיצען מיט קאנאָריק'ען!

— וועה איז מיר! — האָבען די מיידלאך אויסגעשריען ערשראָך-

קענע, און געכאַפט די טיכער אויפ'ן קאָפּ און געוואַלט פלינק ארויס.

אין מאַטקע'ן האָט זיך ערוועקט דער ווילען צו הערשען און ווייזען

ווער עס איז שטאַרקער, האָט ער אויסגעשריען:

— זיצען! איך הייס זיצען!

די מיידלאך זיינען בלאַס געוואָרען, ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן.

געוואַלט האָבען זיי בלייבען און אין האַרצען זיך געפּרעהט, וואָס קאָ-

נאָריס געהט זיי איבערנעהמען אונטער זיין רשות, אז זיי זאָלען גע-

הערען צו איהם, אָבער זיי האָבען מורא געהאַט פאר שלמה'לע שלאַסענ-

העקער און פאר'ן סקאַנדאַל, וואָס וועט ארויסקומען, נאָר קאנאָריק האָט

בעפוילען מיט אזא שטרענגען טאָן זיצען, אז זיי זיינען זיצען געבליע-

בען בלאַס, טוירט און אין שרעק.

— ניט דאָ אהער קאפּע, קעד־קיכלאך! — האָט קאנאָריק בעמור-

לען.

די געסט אין קאפע הויז זיינען נייגעריג געוואָרען וועגען סקאַנ-
דאַל, וואָס דאָ וועט ארויסקומען. זיי זיינען געבליעבען זיצען אויף
זייערע ערטער און פון דרויסען זיינען אַנדערע געקומען, נייגעריג צו
וויסען וואָס דער סוף וועט זיין.

— עסט, טרינקט! — האָט קאַנאַריק בעפוילען די מיידלאַך. די
מיידלאַך זיינען אָבער געבליעבען זיצען מיט האַרץ-קלאַפּעניש און אַנ-
געהויבען זיך בעטען:

— קאַנאַריק לעבען, וואָס ווילסטו האָבען? לאָז אונז געהן.
שלמח'לע וועט דאָך אונז ממית'ן.

— האָט ניט קיין מורא, איך בין דאָ. לאַמיר זעהן, אז ער זאָל
איין וואַגען אָנריהרען! דעם קאַפּ וועל איך איהם שפּאַלטען!

די מיידלאַך האָבען זיך אינערליך געפרעהט אויף קאַנאַריק'ען.

— עסט, טרינקט, איך הייס — האָט קאַנאַריק בעפוילען מיט די
אויגען.

די מיידלאַך האָבען דאָס געטהאָן מיט אַנגסט און האַרץ-קלאַפּעניש
און געשוויגען אין ערוואַרטונג. באַלד איז אַריינגעקומען שלמח'לע
שלאָסען-העקער. ער איז שוין געווען אַן עלטערער יונג, די געשמאַלט
פון אַ איד אין די פּערציגער, אַ ברייט-בייניגער, מיט אַ בויך, מיט אַ
רויטען קאַרק. די גאַלדענע קייט האָט הויך געבאַמבעלט אויף זיין בויך
פון זיינע שווערע טריט, נאָר דאָס פנים, כאַטש שוין פּערעלטערט, מיער-
און אויסגעלאָשען, דאָך האָט עס נאָך געהאַט אין זיך וואויל אינגלישע
שפורען, קורצע וואַנסעלאַך און גרויסע ברעמען, מיט אַ פּאַר גרויסע
אַבגעשטאַנענע אויערען און ער האָט געוואַרפען אַ שרעק פון דערוויי-
טענס. שטיל איז געוואָרען אין קאפע הויז ביי זיין אַריינקומען, ווי
פאַר אַ שטורם. די מיידלאַך, די „לאָוויטשערין“ און די „גאַסטעניצע-
דיין“ האָבען זיך איינגעקאַרטשעט און בעהאַלטען די פנים'ער אין די
נלעזער טהעע, אז זיי זאָלען איהם ניט זעהן. שלמח'לע שלאָסען-הע-
קער, מיט איין האַנד אין די הויזען-קעשענע און די אַנדערע פּערלענגט
אויפ'ן רוקען, האָט גלייך געשפּרייזט צו קאַנאַריק'ס מישעל, צוערשט
זיך שטילשווייגענד אַרומגעקוקט, ווי ער וואַלט עפעס געזוכט, און אַז
ער האָט ענדליך בעמערקט די צוויי נקבות זיינע, האָט ער געפרעגט מיט
פּערוואַנדערונג:

— וואָס טהוט איהר דאָ? וואָס געהט איהר ניט אין נאם ארויס?

— האָט שוין, נאָר געוואָלט א גלעזעל טהעע טרינקען — רופט זיך אָן די „גאסטעניגערין“, און הויבט זיך אויף.

— זיצען בלייבען! — האָט קאנאָריק געגעבען מיט'ן פויסט אַ קלאַפּ אין טיש, און די מויד און אפילו שלמה'לע זיינען בלייב צוריקגעבן טרעמען אויף א טריט. די מויד האָט זיך צוריקגעזעצט.

— וואָס איז דאָס? בענקארט! — האָט זיך שלמה'לע געשטעלט אַרײַן אין די אויגען אַרײַן.

קאנאָריק האָט אָבער ניט געקוקט אויף איהם, נאָר געווענדעט זיך צו די מיידלאַך:

— די קעפּ וועל איך צושפּאַלטען, ווער עס וועט פון דאנען אוועק געהן! דאָ וואָלט איהר זיצען, ביי מיר, ביים טיש! איך וועל זעהן ווער עס וועט אייך יאָגען פון דאנען!

— אזוי? — שרייט אויס שלמה'לע און אין זיינע אויגען איז גע'לעגען א כעס און אן אימה — די מינוט ארויס אויפ'ן נאם! די מינוט אָדער איך צושפּאַלט די קעפּ!

די מוידען האָבען זיך מיט שרעק ארומגעקוקט, ניט געוואוסט זועמען צו פאַלגען; זיי זיינען שוין געשטאַנען, נאָר קאנאָריק'ס א בליק האָט זיי צוריק אַנידערגעזעצט.

א מינוט האָבען אַלע געשווועגען, נור שלמה'לע איז בלייב געוואָר'דען. די נאָז'לעכער האָבען זיך איהם געעפענט און ער האָט די צייהן פון מויל ארויסגעשטעקט און די אויגען האָבען איהם אָנגעהויבען אָנ'צוצינדען זיך ווי א פייעריל און ער האָט געפרוואווט כאַפען קאנאָריק'ס בליק.

אָבער קאנאָריק האָט גאָר נישט געקוקט אויף איהם, ווי ער וואָלט גאָר ניט געשטאַנען נעבען איהם.

— וואָס טרינקסטו ניט די קאפּע? — גיט ער א שאר צו א נלאָז צו א מויד.

— דו ממזר איינער, — האָט שלמה'לע זיך געגעבען א רוק אויף קאנאָריק'ען.

ווי א שלאַנג איז קאנאָריק פּלוצלונג אויפגעשפרונגען און טיעף אַרײַנגעקוקט שלמה'לען אין די אויגען. אזוי זיינען זיי ביידע א מינוט

צוויי געשמאנען איינער געגען אנדערען און געקוקט אין די אויגען אריין, ווי צוויי טיגערס, איידער זיי ווארפען זיך איינער אויפ'ן אנדער-רען.

אין קאפע הויז איז געווען שטיה, אז מען האָט געהערט די פליע-גען זשומען ארום די קעז-קיכלאָך. די יונגען זיינען אלע געבליעבען זיצען אויף זייערע ערטער, מורא געהאַט זיך אריינצומישען, נאָר די „לאָוויטשערין“ האָט זיך ארויסגעכאַפּט פון טישעל און געגעבען אַ געשריי אויף דער בעל-הבית'טע: „קומט אריין, זעהט וואָס דאָ טהוט זיך!“

דער בעל הבית פון קאפע הויז, א הויכער, שמאָלער אידעל, וואָס האָט ערגעץ-וואו געהאַט נאָך א געהיים געשעפטעל, די בעל-הבית'טע די ווארשאווער אידישע דיקע ווירטהין און חנה'לע, אלע שבת'דיג אָנגעטהאָן, זיינען געבליעבען שטעהען אויף דער שוועל פון דער קאפע. זיי האָבען געזעהען ווי די צוויי יונגען שטעהען איינער געגען דעם אנדערען און קוקען זיך אין די אויגען, און אן עלעקטרישער שטראָם ציהט זיך צווישען זייערע אויגען ווי א פייער. קיינער האָט ניט גע-וואגט צוצוגעהן צו זיי; יעדער האָט זיך אינסטינקטיוו אָבעגרוקט און געווארט אויף דעם שטורם, ווען ער וועט אויסברעכען. נאָר פּלוצלונג האָט זיך חנה'לע, די אַכצען-יעהריגע מיידעל, מיט דעם גלאנציגען, פריש-אַבגעוואשענעם שווארצען קאַפּ האָר אויף שבת, אריינגעלאָזט זיך צווישען די צוויי, זי איז אויפגעוואקסען ביי מאַטקע'ן, אויפגעהויבען די זענר און די אויגען צו איהם און געזאָגט מיט איהר מיידעלשער שטימע, בעטענדיג זיך:

— קאַנאַריק, וואָס טהוען זיע? מען וועט אונז דאָס געשעפט שליסען. דער פריסטאוו דרעהט זיך אויף דער גאַס; קאַנאַריק, איך בעט איה'ן!

אין איהר שטימע האָט זיך געהערט דאָס קלאַפען פון איהר האַרץ. אַלע האָבען מורא געהאַט פאַר איהר, אז זי זאָל ניט פאַקען א קלאַפּ. די כּוּמטער האָט געשריען: „חנה'לע, געה אוועק, געדענק אין נאָם!“ נאָר חנה'לע איז אַלץ געשמאנען און געבעטען זיך:

— קאַנאַריק, טהוט דאָס ניט!

און פּלוצלונג האָט קאַנאַריק אוועקגענומען זיינע בליקען פון שלמה'לע שלאָסען-העקער, און געווענדעט זיי אויף חנה'לעס געוואַשענע

שבת'דיגע האָר. האָט געזעהן די צוויי שוואַרצע צעפּ וואָס פלעכטען זיך אראָב איבער איהר רוקען און די שרעק און די ריינקייט אין איהרע אויגען. לאַנג קוקען אויף איהר האָט ער ניט געקענט. ער האָט דעם בליק געבויגען צו דר'ערד, א גוטער שמייכעל האָט זיך צוגאָסען איבער זיין מויל און וואַנצעס, געקראַצט זיך מיט אַ האַנד אונטער אן אויער און זיך אָנגערופען צו די „דראָטען-געהערין“:

— קום, נינא.

גענומען די דראָטען-געהערין און געוואָרפען א פּעראכטענדען בליק אויף שלמה'לען און געברומט אונטער'ן נאָז:

— כאַפּט איהם די שוואַרצע יאָהר. און איז ארויס פון קאפּע-הויז. אלע האָבען זיך פּערוואונדערט פארוואָס קאַנאַריק האָט דאָס גע' **מאָן**

.5

זיי מען בעדיענט מאַטקען.

יערען שבת איז מאַטקע ווי דער מנהג איז געווען ארויסגעגאנגען שפּאַציערען מיט זיינע „נקבות“ איבער'ן שטאָרט, געפיהרט זיי אין זאָקסישען גארטען, אָדער אין אידישען טהעאָטער, ווען דאָס אידישע טהעאָטער האָט געשפּיעלט איינע פּון די גוטע שטיקער, וואו קינדער האָבען געזונגען א סך ליערלאך, און וואו מען האָט פּיעל מאַל קדיש געזאָגט. דעם שבת ווי יערען אַנדערען, האָבען די מיידלאך, מאַטקע'ס נקבות, פאַרבּערייטעט זיך צום שפּאַציער. וואָרום שבת ביי טאָג איז געווען דער פּרעהליכסטער אָרן פּרייעסטער טאָג פּון זייער לעבען, ווען זיי געהען אויס אויף דער ליכטיגער וועלט, ניט געלד צו פּערדיענען, נאָר פּאַר פּערנעניגען, און טהוען זיך אָן נישט צוליעב פּרנסה נאָר פּאַר זיך און גוטע פּריינד.

אין רויטען וועלפּיל'ס „הייזעל“ איז פּון דער פּרייה אָן שבת געווען אַ גרויסע בעוועגונג. די מיידלאך האָבען זיך פּאַרבּערייטעט צום שפּאַציער, זיי האָבען געפּרעסט די בלוזקעס, אויסגעזוכט זיך די שעהנסטע קליידער און בעראַטהען זיך איינע מיט די אַנדערע וואָס אָנצוטהאָן. נאָר מעהרסטענס האָבען די מיידלאך פאַרבּערייט מאַטקע'ן צום שפּאַציער. איינע האָט איהם א העמד אויסגעפּרעסט, די צווייטע האָט איהם די הויזען אויסגעפּרעסט. אן אַנדערע די סאַמעטענע וועסט גערייניגט, און נאָר אן אַנדערע די שטיוועל איהם אָפּגעפּוצט, וואָרום וואָס שעה נער און עלעגאַנטער מאַטקע איז געגאַנגען אָנגעטהאָן ווען ער איז מיט זיי ארויס אויפ'ן שפּאַציער, אלס בכבוד'ער איז עס געווען פיר זיי, אלס שטאַלצער האָבען זיי זיך געפּיהלט.

אז די מיידלאך זיינען שוין געווען אָנגעטהאָן, זיינען זיי אריין צו די קראַנקע פּאַפּיראַסען-מאַכערין, אז זי זאָל זיי בעקוקען און מביוות זאָנען. די פּאַפּיראַסען-מאַכערין איז ווי תמיד געזעסען ביים פענסט-

טער און דאָס האַרץ זיך דערקאַפּט מיט שאַלעכץ פון א פּאַמעראַנץ. די קינדערלאַך פּערשמוצט די פּנימ'לאַך און די נעזלאַך מיט דעם שבת'דיגען עסען אין די נייע שבת'דיגע קאַשקעטלאַך זיינען געזעסען אויף דער ערד און האָבען זיך געשפּיעלט אין ביינדעלאַך, און מלך פּאַפּיראַס-ניק, וועלכער איז אליין געווען אַמאָל א חסיד'ישער יונגערמאַן, נאָר היינט פּאַריזאַנט א גאַנצע וואָך אין פּרנסה, האָט שבת זיך אָבגערוהט, געזעסען אין די גאַטקעס און האָט געזאָגט פּרק.

די מיידלאַך זיינען אריינגעקומען אָנגעטהאָן אין בלויע קאַרטען-קלידלאַך מיט אַטלעסנע אונטערפּאַלדען, און געווינען דאָס קראַנקע ווייבעל די העטס מיט די פּיעלע פּעדערען און בלומען, די נייע קאַמאַ-שען, און געבעטען אויף זיך מבינות זאָגען. דאָס קראַנקע ווייבעל האָט דערפון הנאה געהאַט. אליין נאָר נישט געהאַט וואָס אָנצוטהאָן און איז שוין ניט געווען אין דרויסען זייט יאָהרען, האָט זי גרויס הנאה גע-האַט צו רעדען פון מאָדעס, אין וועלכע זי איז אַמאָל מיידעלווייז גע-ווען א גרויסע בריה'טע, מבינות געזאָגט, אז דאָס שמעהט ניט נוט, און די קאָלירען פּאַסען נישט און אליין זיך נישט געשעהמט אָנצופּרוּבירען די העטס אויף איהר שבת'דיגען שייטעל און געל פנים און געטראכט ביי זיך מיט קנאה: ווען זי האָט אזוינס אָנצוטהאָן, וואָלט זי נאָך היינט געווען א שעהן ווייבעל און וואָלט אין גאס ארויס שפּאַצירען כּאַטש קראַנקערהייד.

— די פּאַלדען זיינען דאָך צו ברייט, רייזעלע, זאָגט זי צו א מיידעל, וועלענדיג כּאַטש א שטאָך געבען יענע וואָס זי איז צו דין.
— אַ, היינט טראָגט מען אזוי. אלע פּאַניעס אויף די מאַרשאַל-קאָוסקי גאס טראָגען אזעלכע.

דער איד, מלך פּאַפּיראַסניק איז בייז געווען וואָס די „טמאות“, די מיידלאַך פון די הייזלעך פּערקעהרען ביי איהם אין שטוב און זיין ווייב האָלט זיך אונטער מיט זיי. אָבער ער האָט זיך נאָר נישט גע-קענעט העלפען. ער האָט געוואָהנט מיט זיי אין שכנות, הויז ביי הויז, און די מיידלאַך האָט עס געצויגען צו איהם אין שטוב אריין וואו זיי קענען אריינקומען אלס שכנות און פּריינד. עס איז נישט געווען פאר זיי די טהיר צו פּערמאַכען. און אַפּט מאָל האָט מען פון זיי א טובת געהאַט. א חוץ וואָס זיי האָבען די קינדער געטהיילט צווייערס אָרער געקויפט געבעקס און פּלעגען דאָס ווייבעל העלפען אין בעליהבתיש-

קייט, האָבען זיי אונטערנעהאַלטען זיין האַנדעל מיט די געהיימע פּאַ-
פּיראַסען און פּערקויפּט צו די געסט וואָס זיינען געקומען צו זיי. די
טובות האָבען געפּיהרט צו פּריינדשאַפּט, נישט קוקענדיג אויף די פּראָ-
פעסיע וואָס זיי פּערנעהמען. איבריגענס ביים פּאַפּיראַסניק אין שטוב
האַט מען נאָר געהאַט פּערגעסען מיט וואָס די מיידלאַך פּערנעהמען זיך.
זיי האָבען זיך אויפּגעפּיהרט ווי גוטע שכנ'טעס און ווי אַנדערע גע-
וועהנליכע מענשען. און דער פּאַפּיראַסניק איז מיט דער צייט דערצו
אזוי געוואָהנט געוואָרען, אז ער האָט אויך פּערגעסען, אז די מיידלאַך
זיינען „טמאות“. אָפּטמאָל האָט ער בעשטימט צו וועקסלען די וואָה-
נונג, כדי פּטור צו ווערען פּון די שכנות'שאַפּט. נאָר קיין געלד איז
נישט געווען אויף איבערצוציהען זיך. קיין אַנדער וואָהנונג האָט זיך
נישט געמאַכט, און מען איז שוין פּשוט געווען צוגעוועהנט צו די
טובות....

נאָר שבת האָט עס איהם פּערדראַסען מעהר ווי אַן אַנדערס מאָל.
ווען ער זאָגט פרק, קומען זיי, די „טמאות“, אריין. האָט ער זיך פּער-
דרעהט, און איינגעטונקט זיך אין סדור און געזאָגט מיט אַ זינגענדיגען
נגון.

„על שלשה דברים העולם עומד“, אויף דריי זאַכען שטעהט די
וועלט....

און די מיידלאַך האָבען זיך צוגעהערט צו דעם בעקאַנטען היימ-
שען נגון און האָבען זיך גוט געפּיהלט ווי אין דער היים.
אם מעהרסטען האָט די „לאַוויטשערין“ שבת נאָכמיטאָג ליעב גע-
האַט צו פּערברענגען ביים פּאַפּיראַסניק. זי איז געווען אַ פּרוּמע טאַכ-
טער פּון דער היים. איהר פּאַטער איז נאָך ביז היינט אַ מלמד אין
לאַוויטש. זי האָט זיך געהאַט פּערליעבט אין אַ פּרייזער, דער פּאַטער
האַט זי דוקא געוואָלט חתונה מאַכען עפעס דאָרט פּאַר אַ אויסגעווייק-
טען אָרים בחור פּון בית-המדרש. פּערדיענט האָט זי געלד פּאַר זיך,
אַ זאָקען-מאַכערין געווען. האָט זי דער פּרייזער געהאַט אָנגערעדט
און זי איז אַנטלאָפּען מיט איהם קיין לאַדז. דאָרטען האָט ער זי ער-
געץ וואו אריינגעגעבען, פּון וואנען זי איז דאָ אַהער געקומען אין „הייר-
זעל“. היינט בעדייערט זי שוין נישט און נישט זי פּרעהט זיך. יעדער
האַט זיין אונגליק, און קיינעם קומט נישט אָן די פּרנסה גרינג. נאָר
זי האָט געהאַפּט אַמאָל נאָך פּון דאנען ארויסצוקומען און חתונה האָבען

מיט אן אָרענטליכען מענשען, און זי האָט געהאַלטען אין איין זאמ-
לען וועש אויף א אויסשטייער. זי האָט דאָס געהאַט א בעזונדערע ליע-
בע צו דעם פאפיראַסניק, צו זיין פאמיליע, און אז עס איז געקומען שבת,
האָט זי ליעב געהאַט צו הערען ווי ער ליענט פרק, עס האָט זי דער-
מאַהנט אן פאָטער אין דער היים, און אפשר אן איהר אייגענעם לעבען,
וואָס האָט איהר מהיילמאָל אויפגעשיינט פאַר די אויגען ווי א חלום...
דערווייל האָבען זיך אלע מאָטקע'ס נקבות פערזאמעלט אָנגע-
טאָנענערהייד ביי דער „שפּאַנערין“ און געווארט אויף מאָטקע'ן.

עס זיינען געווען פיער מיידלאך: די שפּאַנערין און נאָך דריי
וואָס מאָטקע האָט זיך „ערוואָרבען“ און געהאַלטען זיי אין פערשידע-
דענע הייזלאך אין דער שכנה'שאַפט ארום. זיי זיינען אלע אריינגע-
קומען צו די „שפּאַנערין“, ווייל זיי האָבען געוואוסט, אז מאָטקע האַלט
די „שפּאַנערין“ פאר זיין הויפט נקבה, און זי איז מעהר מיוחסת פאר
זיי אלעמען, ווייל זי געהט נישט אויף דער גאס, נאָר אין האָטעלען,
און מאָטקע קויפט איהר שעהנערע אנצוגען ווי אלע אַנדערע.

עס איז שוין געווען שפעט און מאָטקע איז נאָך נישט געווען.
שלאַמ'לע שלאָסענדהעקער איז שוין דאָ געווען, און האָט צוזאַמענגע-
נומען זיינע מיידלאך: די גאָסטענינערין, די „יאטילע“ און די „בלאָנ-
דע ראָזע“. (די „לאָוויטשערין“ האָט נישט געוואָלט געהן. זי איז אי-
בערגעבליעבען ביים פאפיראַסניק און איינגעהערט זיך ווי ער זאָגט
פרק מיט דעם גמרא גוון). די מיידלאך, מאָטקעס כלות האָבען אונגע-
דולדיג ארויף און אראָב געדערהט זיך, געקוקט פון די פענסטער, פון
די שטיגען און אָנגעגרייט איהם די העמד, דעם אנצוג, די שטיוועל,
דעם קראוואט, אָבער מאָטקע געהט ניט. די „שפּאַנערין“ האָט אויס-
געטהאָן דעם הוט מיט די רויטע רויזען, און האָט זיך געשוואָרען אפילו
אז ער זאָל צוועצט ווערען, וועט זי אויך שוין ניט געהן מיט איהם
שפּאַצירען.

— וועסט דיך לאָזען איבערבעטען. אז ער וועט דיך בעטען,
וועסט געהן — האָבען די אַנדערע מיידלאך געזאָגט, ניט אָהן קנאה,
וואָס זי איז די „געליעבטסטע“.

דערווייל איז מאָטקע אריינגעקומען אין קאפע הויז. אין קאפע
הויז איז קיינער איצט נישט געווען, און איינמאל פאר א גאנצע וואָך
האַט דער סאַמאָואַר וואָס איז געווען איינגעמויערט אין א קעסעל נישט

געזידט. מאַסקע האָט אריינגעקוקט אין פינסטערן אַלקעריל און האָט
בעמערקט חנה'לע איז געזעסען ביים פענסטער און האָט געלעזען א
ביבעל. זי האָט זיך שטאַרק פּערוואונדערט וואָס קאַנאַריק טהוט יעצט,
אין אזא צייט, אין קאפּע הויז, ווען קיינער איז ניטאָ, נאָר זי האָט זיך
ניט געמאַכט זעהען קאַנאַריק'ען און ווייטער געלעזען אין איהר ביבעל.
מאָסקע האָט זיך געדרעהט אין אַלקעריל, אריינגעקוקט אין קאפּע
הויז, ווי ער וואָלט וועמען געזוכט. דאָס מיידעל האָט איהם ניט גע-
פּרעגט וואָס ער וויל, ער איז געווען אַ פּיימישער. און ער האָט געקענט
אריינקומען ווען ער האָט געוואָלט.

מאָסקע האָט זיך אַנגעקוקט: די בעל הבית'טע איז ניטאָ. די
בעל הבית'טע מיט דעם בעל הבית זיינען געשלאָפּען אין דעם שטיבעל,
די ברידערלאך זיינען אויך ניט געווען, נור חנה'לע אליין איז געזעסען
און געלעזען.

דער יונג האָט זיך געמאַכט האַרץ, אויסגעהוסט זיך און געמאַכט
א טריט צום מיידעל, אוועקגעשטעלט זיך פון דערווייטענס און גע-
זאָגט מיט א פּערשעהמטע מינע:

— וואָס לעזען זי, חנה'לע? א ביבעל?

דאָס מיידעל איז נישט געוועהנט געווען, אז ווער פון די יונגען
זאָל זיך ווענדען צו איהר מיט אַנדערע זאכען א חוץ צו דערלאנגען
טהעע אָדער נעהמען בעצאָהלט. און געוואָהנט איז זי געווען, אז אלע,
סיי די יונגען, אין סיי די מיידלאך, זאָלען זיך פּערהאַלטען צו איהר
אַנשטענדיג. אין די בעל הבית'טעס געגענווארט האָבען זיי זיך ניט
געשעהמט צו רעדען די אויסגעלאָסענסטע רייד, אָבער ווען חנה'לע איז
אריינגעקומען און די מיידלאך האָבען גערעדט די מיאוס'טע רייד,
האָבען זיי באַלד איבערגעהאַקט און געזאָגט איינע צו די אַנדערע:
"שא, א מיידעל איז דאָ..." זי האָט געוואוסט די פּרנסה מיט וועלכע
די מיידלאך פאַרנעהמען זיך, נאָר זי איז שוין אזוי צוגעוועהנט געוואָר-
רען דערצו אז עס האָט אויף איהר קיין בעזונדער איינדרוק ניט גע-
מאַכט. עס האָט ניט געוועקט איהר מיידעלשע פאַנטאַזיע, און ניט
געבראַכט, אז זי זאָל וועגען עפעס נאָכקלעהרען. זי האָט געהאַלטען
די מיידלאך פון די "היילאך", ווי אלע שכנים, פאר "אונגליקליכע",
נאָר וואָס זאָל מען טהאָן? קיינעמס פּרנסה קומט ניט אָהן גרינג. און
זי האָט זיך בעצויגען צו זיי איינפאַך ווי צו אלע אַנדערע מענשען.

דורך דעם איז איהר אזא וואונדער געווען, וואָס מאַטקע האָט זיך פּלוצר
לונג אָבעשטעלט און אַרײַנגעקוקט זיך אין איהר לעזען, וואָס ער האָט
עם קײנמאָל נײַט געטהאָן.

דאָס מײדעל האָט איהם אָנגעקוקט, אָבענענטפּערט:

— א ביכעל. — און האָט ווײטער געלעזען.

מאָטקע איז ווײטער געשטאַנען און געפּרעגט:

— וואָס פּאַר א ביכעל, א מעשה?

— יא, א מעשה, דאָ האָבען זי, זעהען זי — האָט איהם דאָס

מײדעל געשטעקט דאָס ביכעל אין האַנד אַרײַן.

מאָטקע האָט געהאַלטען דאָס ביכעל אין האַנד קאַפּויער, רױט

געוואָרען, ווי א התנבְּחור און געזאָגט מיט א פּאַרשעהמטען שמויכעל:

— אײך קען נישט לעזען. עפּעס א שעהנע מעשה?

— יא, א שעהנע מעשה, יאָסעלע — הייסט זי.

— וואָס פּאַר א מעשה?

— א מעשה מיט א יתום, ווי ער האָט נײַט געהאַט קײן מאַמען.

קײן מאַמען און זיך אַרומגעוואַלנערט בײ פּרעמדע מענשען און מען

האָט איהם געשלאָגען אױך, — האָט דאָס מײדעל געזאָגט און א טרעהר

האָט געגעבען א בליץ אין איהר אויג אויף דעם העלר פּון דער מעשה

וואָס זי האָט געלעזען.

מאָטקע האָט זיך א מינוט פּערקלעהרט. דאָס פּנים זײנס איז געד

וואָרען אונשולדיג ווי בײ א קינד און די אויגען רײן, און ער האָט אָב

געענטפּערט מיט א פּערלעגען שמויכעלע:

— אױ, איז עס דאָך א שעהנע מעשה, אײך וואָלט זי געוואָלט

הערען.

— אײך וועל זי איהן אַמאָל פּערצעהלען.

— זי וועלען זי מיר פּערצעהלען?

— יא — שאַקעלט דאָס מײדעל מיט'ן קאַפּ.

— גוט.

— הנה'לע, הנה'לע! קום נאָר אַרײַן! — האָט די מאַמע גערופּען

פּון די וואָהן־שטוב, מורא האָבענדיג פּאַר מאַטקע'ן.

מאָטקע איז אוועק צו די מײדלאַך. ער איז נײַט גוט געווען דעם

הײנטיגען שבת צו זײ. עס איז איהם נײַט געפּעלען דאָס העמד וואָס

זײ האָבען איהם אויסגעפּרעסט, און דערנאָך האָט ער נײַט געוואָלט געהן

מיט אלע מיידלאך שפאציערען. עס איז ניט שעהן, זאגט ער, מיט פיער, נור מיט צוויי און צוויי. אז ער האָט זיך שוין געהאַט אָנגעטהאָן, האָט ער איבערזעקוקט די מיידלאך, און צום ערשטען מאל עפעס איז איהם ניט געפעלען ווי זיי געהען אָנגעטהאָן, געהייסען אראַפּרייסען די גרויסע פּערדערען פון די קאַפּעליושען. די מיידלאך האָבען איהם אָנגעקוקט ווי משוגע. נור פּערפאלען. ער האָט געהייסען. ער האָט זיי געפיהרט, ניט ווי תּמיד, פיער אין איין שערענגע, נאָר צוויי און צוויי, ווי גענו, אין זאקסישען גארטען אריין. די "אָוויצאָווע אלעע" אין גארטען איז פול געווען מיט שפּאציערענדע. יונגען און מוידען פיעלע אויף אלע בענק, צווישען די בוימער און אויפ'ן ברייטען וועג. מאַטקע איז פארביי מיט זיינע כלות. די מיידלאך זיינען געווען שטאַלץ, נרוים ביי זיך וואָס מאַטקע פיהרט זיי.

מאַטקע האָט געהאַלטען די הענד אין די הויזען קעשענעם, דעם בוסט פּערוואַרפען אן א זייט און געבויגען דעם בליק צו דר'ערד. פון דער אָפּענער וועסט האָט זיך ארויסגעריסען דאָס ווייסע געפּרעסטע בעמד, וואָס די מוידען האָבען עס אזוי שטייף אויסגעפּרעסט ווי א ברע-טעל. קיין קראַגען האָט ער ניט געטראָגען, דערפאר א רויטען, שמאַל לען, לאַנגען קראַוואַט, זאָס א מויד האָט איהם אויסגענעהט פון א רויטען באַנד, און זיינע גלענצענדיגע האַליאָוועס האָבען געפינקעלט פון דערווייטענס.

דער עולם האָט איהם געקענט און איין יונג האָט געשטופּט דעם צווייטען: "זעהט, זעהט, קאַנאַריק געהט מיט זיינע כלות!" די מיידלאך האָבען געוואוסט, אז מען קוקט זיי נאָך און זיי זיינען שטאַלץ געווען דארויף.

אויפ'ן שפּאציער האָט ער זיך אָנגעטראָפען מיט שלמה'לע שלאָס סען-העקער. יענער איז אויף געגאנגען מיט זיינע כלות, נאָר קאַנאַריק'ס כלות זיינען געגאנגען שעהנער אָנגעטהאָן און זיינען געווען שטאַלצער, און יענע מיידלאך האָבען זיי מקנא געווען, ווייל זיי האָבען געוואוסט, אז קאַנאַריק פיהרט זיינע נקבות אין טהעאַטער און שלמה'לע שלאָסען-העקער זשאַלעוועט א גראַשען, זאמעלט זיך א פּערמעגענס חתונה צו האָבען.

די יונגען האָבען זיך אָנגעקוקט. מאַטקע האָט אויפּגעהויבען די אויגען און געקוקט אויף שלמה'לען מיט א שפּאַטישען געלעכטעריץ, און

וְשִׁלְמַח'לֵעַ הָאֵט אויסגעמידען זיין בליק און איהם ניט געוואָקלט זעהן.
 מאַטקע הָאֵט ניט לאַנג פּערבראכט אין גארטען. ער הָאָט גע-
 פיהרט זיינע כלות אין אידישען טהעאטער אויף קאראווע גאס. דער
 יונג וואָס פּערקויפט בילעטען אין דער קאסע הָאָט קאנאָריק'ען גוט
 געקענט. איבערהויפט איז מאַטקע געווען אַן אָנגעלעגטער גאסט אין
 אידישען טהעאטער. ער הָאָט בעצאָהלט מיט רובעלס פאר בילעטען
 פאר זיך מיט זיינע כלות, וואָס מען איז עס גאַרניט געוואהנט געווען
 אין אידישען טהעאטער. דער וויצע־דירעקטאָר, אַ דיִקער יונג, מיט
 אַ פּאַר שוואַרצע צייהן און אַ גאַלדענע האַרפע אין דעם לאַץ פון זיין
 דאַס איז איהם אַנטקעגען געלאָפּען און אלע אָנגעשטעלטע זיינען איהם
 אַנטקעגען געלאָפּען און אָנגעוויזען איהם די פּלעצער און גערעדט צו
 איהם פּויליש „פּראָשע פּאַנאַ“. אין אידישען טהעאטער הָאָט מען גע-
 שפּיעלט אַ שטיק, וואָס מען הָאָט אַ סך געזונגען און אינגלאַך הָאָבען
 קדיש געזאָגט. מאַטקע'ס כלות הָאָבען דערביי געוויינט און געווישט
 זיך די טרעהרען מיט די זיידענע טיכלאך פון די אָנגעפּוידערטע באַ-
 קען. מאַטקע איז אַרויס אין בופּעט און געקויפט זיינע כלות טשאַקאָ-
 לאַדס, און געהייסען געבען אַ יונג פון טהעאטער, אַן אַקטיאָר, אָדער
 אַ וויצע־דירעקטאָר, אַ טרונק בראַנפּען ביים בופּעט, אוועקגעזעצט זיך
 ערנסט און צוגעהערט זיך צו די ליעדלאך וואָס זיינען איהם זעהר
 געפּעלען.

נור אַם מעהרסטען איז איהם געפּעלען דער קאָמיקער און די
 אינגלאַך וואָס הָאָבען קדיש געזאָגט. ער הָאָט זיי געהייסען אַרויפשיקען
 אויף דער ביהנע טשאַקאָלאַד.

און די מיידלאַך זיינען גליקליך געווען. אלעס איז זיי געפּעלען
 און הָאָבען איינגעליבט זיך אין אלע אַקטיאָרען. אַ גאַנצע וואָך הָאָבען זיי
 געזונגען די ליעדלאַך וואָס זיי הָאָבען געהערט אין טהעאטער, דער-
 צעהלט צו אַנדערע מיידלאַך און דעם קראַנקען פּאַפּיראַסניק'ס ווייב,
 און חנה'לען, ווי די אינגלאַך הָאָבען קדיש געזאָגט נאָך זייער געשמאָר-
 בענע מוטער, און ווי דאַס קינד הָאָט די הענטלאַך אויסגעשטרעקט, און
 זיי הָאָבען געוואַרט מיט אונגעדולד אויפ'ן צווייטען שבת, ווען מאַטקע
 וועט זיי נאָך אַמאָל פיהרען אין טהעאטער.

אַבער מאַטקע איז עפעס וואָס מיט זיך ניט צופּריעדען געווען,
 צייט ער הָאָט זיך שבת בעגעגענט מיט חנה'לען.

.6

מאָטקע ווײַל זיך אַנוואַרמען.

מאָטקע האָט ניט געוואוסט וואָס מיט זיך צו טהאָן. וואָס אַ טאָג איז איהם חנה'לע מעהר געפעלען און ער האָט זיך איינגעליעבט אין איהר, און ער האָט ניט געוואוסט ווי אזוי צו רעדען צו איהר. דער יונג וועלכער האָט געהערשט איבער פיער לעבענס אין ווארשא, וואָס איז געוואָהנט געווען צו כעפעהלען און מען זאָל איהם פאָלגען, און וואָס גאָרנישט האָט עקזעסטרט זיין ווילען צוריקצוהאַלטען, נישט קיין גאָט, נישט קיין געזעץ און נישט קיין געוויסען — דער יונג איז הילפלאָז געוואָרען און ווי א קינד זיך בענומען, ווען ער האָט זיך בער געגענט מיט דער קליין חן-עוודיגער מיידעל, וואָס האָט צוויי לאַנגע שווארצע צעפ און אויגען וואָס קוקען דרייסט אָהן שרעק אין יענעם פנים אריין, און וואָס האַלט זיך פון דערווייטענס פון אלע „געסט“ פון דעם קאפּע-הויז, טהוט איהר ארכייט ווי א פליכט, און „געהט זיך איהר וועגס“. און נאָך איינס. דער יונג איז פערשעהמט געוואָרען אין איהר געגענווארט. צייט ער האָט גערעדט מיט איהר שבת ביים ביכעל לעזען, קען ער איהר גלייך אין פנים נישט קוקען, אז ער זאָל זיך ניט שעהמען... ער האָט זיך פיעל מאָל פאָרווירפע געמאכט, אז ער איז א „פרייער“ וואָס ווערט פערכאפט פון אַ ליאדע מיידעל און עס פאסט נישט פאר א יונג א „קאדעט“, ער זאָל זיך לאָזען פיהרען פון אַ נאַרישע „קאפּע-מיידעל“, פון א „פריטיץ“, אַ גאָר נישט, און כדי זיך אליין איינמאָל פאר אלע מאָל צו ווייזען ווער מאָטקע איז, און מיט מאָטקען שפיעלט מען זיך נישט, האָט ער בעשטימט, זיך אריינצו'גנב-ענען צו איהר ביינאכט אין שטוב און „פערטיג“ זי מאַכען... פאר גאָר נישט, נור גלאַט אזוי, ווייל ער וויל אזוי, און לאָז איהם ווער פרוואוען עפעס טהאָן.

ז האָט שוין נאנץ נוט אויסגעשפירט דאָס אָרט וואו זי שלאָפּט.

הינטער דער אלקער זיינען געווען צוויי פינסטערע שטובען, איינס פון זיי האָט נישט געהאַט קיין פענסטער נור אן אָפּענע טהיר אין א צוויי־טע שטוב וואָס האָט יאָ געהאַט פענסטער. מאָסקע האָט געוואוסט, אז אין יענע שטוב אָהן פענסטער שלאָפּט חנה'לע און צו איהר זיך ארייני־צו'גנב'ענען מוז ער אדורך די ערשטע שטוב מיט'ן פענסטער, אין וועלכען עס שלאָפּט דער „קאפּע־מאכער“, דאָס הייסט דער בעל־הבית פון קאפּע־הויז מיט די אידענע. נור ער האָט זיך פאר דעם אויך נישט געשראָקען. ער האָט זיך פּערלאָזט אויף זיין געשיקטקייט און פּראַקטיק.

א גאַנצען טאָג און א גאַנצען אָבענד און נאַכט, אין וועלכע ער האָט בעשטימט דאָס זייניגע אויסצופיהרען, האָט ער זיך נישט גע־זוואָלט בעגעגענען מיט חנה'לען און ניט קוקען איהר אין די אויגען אריין. שפּעט אין דער נאַכט, ווען די „מיידלאַך“ זיינען שוין פּערשוואַנדען פון דער גאַס, און נור אין דעם קאפּע־הויז האַלטען זיך אויף די לעצטע געסט — האָט ער זיך געוויזען. אין „קאפּע ווארשאַווסקי“ איז שוין טונקעל געווען. די בעל־הבית'טע איז אַ שאַד געווען נייע צוואַנציג קאָפּעקען אריינצואווארפען אין דעם גאז־אויטאָמאַט, און די לאַמפּען האָבען זיך טאַקע געברענט מיט דעם אויסגעהענדען ליכט, פון די לעצטע כחות. אין א ווינקעל זיינען געזעסען א פּאַר מיידלאַך וואָס עס האָט זיי ניט געלאַנגען צו פּריגען קיין געסט „אויף א גאַנצע נאַכט“ — און אויסגערעדט זיך די הערצער. אין הויז זיינען שוין אלע געשלאָך פּען. מאָסקע איז אריין אין קיך. זי איז פּערשפּאַרט געווען מיט א ברעם. ער האָט קונציג דאָס ברעם אונטערגעהויבען, עס זאָל ניט פּאַר לען און אָנמאַכען א גערודער. אויף אלע פּיער, בעלויכטען נור מיט דעם קאַרגען נאַכט־לעמפּעל וואָס האָט זיך געברענט אין חנה'לעס ציי־מער, איז ער אדורך געקראַכען די שטוב אין וועלכער דער בעל־הבית מיט די אידענע זיינען געשלאָפּען. פון דער טונקעל־חייט האָט זיך פּערנומען א חויד שנאָרכען פון פּערשיעדענע ווינקלען, און שאַטענס זיינען נאַכגעקראַכען נאָך מאָסקען, וועלכער האָט זיך ווי א קאַמי גע־גליטשט אין חנה'לעס שטוב אריין. אין חנה'לעס שטוב האָט א לעמ־פּעל געברענט. די ערשטע זאך האָט ער געקלעחרט אויסצוגעפינען, אין וועלכען בעט חנה'לע ליגעט. דערנאָך דאָס לעמפּעל אויסצולעשען, צוצוקריכען צו חנה'לעס בעט, דאָס מויל איהר פּערשטעלען מיט די

האנד און אריינגעקומען צו איהר אין בעט אריין. אז ער איז אין שטי-
בעל אריינגעקומען האָט איהם אַ ווארימקייט און א דומפיגקייט ארום
גענומען פון די שלאָפענדיגע אַטעמס וואָס האָבען זיך געהערט אין
אשטיבעל. דאָס הארץ האָט איהם אָנגעהויבען צו קלאַפּען, און ביי דעם
קאַרנען שיין פון לעמפּעל האָט ער געזוכט הנה'לעס בעט. עס איז גע-
ווען א שלאָף-באַנק. א קאַסטען וועלכער דיענט בייטאָג פאר א באַנק.
ביינאַכט פאר אַ בעט. דער קאַסטען איז געווען אויסגעבעט מיט קיר-
שענס, אלע פּעדערען פאר הנה'לעס אויסשטייער, געשליסענע און נישט
געשליסענע, זיינען אויסגעלענען אין קאַסטען. צווישען די קישענס
איז געלעגען הנה'לע, נעבען איהר, איהר יונגער פינגער יעהריגער ברר
דערי, וועלכער האָט זיך ווי א קינד צוגעפיעשטשעט צו די שוועס-
טער'ס נאַקעטע יונגע ברוסט. מאַטקע איז פּערבאַפט געוואָרען פון
בילד. ער האָט נישט אויסגעלאָשען דאָס לעמפּעל, נור קניענדיג פאר'ן
בעט האָט ער זיך אריינגעקומט אין הנה'עס שלאָפּענדע געזיכט. ער
האָט געהערט איהר אַטעהעמען וואָס האָט זיך געטראָגען פון איהרע נאָר
לעכער און אָפּענעם מויל, און געפיהלט די ווארימקייט וואָס האָט גע-
שלאָגען פון איהר צווארימטען קערפּער. די שווארצע קודלעס האָבן
וועלכע האָבען זיך איצט צופלאַשעט און געווען בעווייט מיט פּעדערען,
זיינען געלעגען ארום איהר פנים, פּערשפּרייט איבער איהרע נאַקעטע
ארימס און נאַקעטע הענד, און זיי האָבען זיך בעוואויגען און געהויבען
אין איינעם מיט דעם שלאָגען פון איהר ברוסט. די ברוסטען צוזאמען
געקנייטשט, ווי זי וואָלט וועמען ארוםהאַלזען, איז זי געלעגען מיט
איהרע יונגע הענד ארוםגענומען איהר קליין ברודערל. די אויגען האָט
זי געהאַט פּערמאַכטע, נור אונטער די פּערמאַכטע הייטלעך האָט זיך
ארויסגעזעהען בולט דאָס אויג, און די שווארצע שטייפּע הערלעך פון
די הייטלעך האָבען זיך פּערשלאָסען, ווי פּערמאַכטע פליעגעלעך פון
פּייגעלעך, און אָבגעחויט דאָס אויג, און ארום איהרע ליפּען איז געלע-
גען אויסגעגאַסען יענער הן-עוודיגער שטייכעלע וואָס האָט מאַטקע'ן
"דרך ארץ" געלעהרענט, וואָס האָט מאַטקע'ן געמאַכט חילפּלאָז, און
ווי א קינד איהם געמאַכט יעדעס מאָל ווען ער האָט געוואַנט צוצוגע-
צו איהר און צו רעדען מיט איהר. מאַטקע האָט געקניעט פאר'ן בעט,
האָט בעטראַכט הנה'לען, געהערט און געפיהלט איהר ווארימקייט און
איהר אַטחעס און געוונדקייט וואָס האָט געשלאָגען פון איהר בעט

ארויס, און זיך פאָרנעשטעלט ווי ער וואָלט איהר מאַן געווען. ער איז
 אהיים געקומען שפעט ביינאַכט פון א יריד. א דערפּרוירענער, פון דעם
 פייכטער, קאַלטער נאַכט אין וועג, און קריכט אריין צו איהר, צו זיין
 ווייבעל אין בעט אריין, און זי דערווארימט איהם מיט איהר יונגע גע-
 זונטע לייב, דאָ אין בעט צווישען די קישענס און פּעדערען. א גוט
 שמייכלע איז איהם אדורך געגאַנגען איבער די ליפּען. עס איז איהם
 גוט געווען אזוי צו קלעהרען און ער האָט גאָר אין גאַנצען פּערגעסען
 צו וואָס ער איז דאָ אריינגעקומען. ער האָט שוין יעצט קיין חשק ניט
 געהאַט אויסצופיהרען זיין ווילען. עס איז איהם גוט געווען צו קניען
 פאַר איהר בעט, צו קוקען אין איהר שלאָגענדע איינגעשלומערטע
 ברוסט, צו פיהלען איהר אָטהעם און ווארימקייט און צו פאנטאַזירען
 וועגען דעם, אז זי וואָל זיין ווייב ווערען, זיין אמת איינציג ווייב.
 מיט מעהר פאָרויכטיגקייט ווי ער איז אריינגעקראַכען, איז ער פון
 איהר שטיבעל ארויסגעקראַכען. נישט זי און נישט איהר פאָטער אויפֿ-
 צואוועקען, כדי זיי נישט צו דערשרעקען. די נאַכט איז מאַטקע שוין
 גישט געשלאָפּען רוהיג. ניט די נאַכט און ניט די אַנדערע נעכט. ער
 האָט געקלעהרט וועגען דעם, ווי אזוי זיין פאנטאַזיע וואָהר צו מאַכען.
 אז חתל'ע זאָל זיין ווייב ווערען. ניט איינע פון די מיידלאַך, וועלכע
 זיינען איהם שוין יעצט גאָר ניט אָנגעגאַנגען, נור זיין אמת ווייב, צו
 וועלכע ער זאָל אין בעט אריינקריכען, אָנצואווארימען זיך פון דעם
 קאַלטען, נאַסען נאַכט־וועג, ווען ער קומט פון יריד אהיים...

.7

מאָטקע וויל א חתן ווערען.

מאָטקע האָט זיך אָנגעהויבען נאָר אַנדערש צו פיהרען, צו דער פער-
וואונדערונג פון אלע זיינע פריינד און בעקאנטע. ווי שלמה'לע שלאָ-
סען־העקער האָט ער אָנגעהויבען צו בעהאַנדלען זיינע נקבות. ער האָט זיי
אָנגעהויבען צו בעטראכטען ווי א סחורה און קיינע פאמיליערע בע-
ציהונגען מיט זיי מעהר ניט געהאַט. ער איז שוין מיט זיי ניט גע-
זעסען ביי איין טישעל אין קאפּע־הויז „ווארשאַווסקי“, ער האָט זיי
שוין ניט אזוי אָפט ארויסגעפיהרט אויף א שפּאַציער שבת נאָך מיטאג,
מאָטקע האָט אָנגעהויבען צו שפּאַרען א גראַשען און ניט ווי זיין גע-
וואָנהייט האָט ער זיך נאָר גענומען דינגען מיט זיי איבער די קלייד-
לאך, שידך און העטס וואָס זיי האָבען פערלאַנגט פון איהם, און ווי
שלמה'לע שלאָסען־העקער פלעגט ער טענה'ן צו זיי, אז זיי זיינען גע-
קומען צו מאַכען געלד.

— גיב נאָר א סוק, יעדען מאָנטאָג און דאָנערשטאָג א נייעם העט.

דו קענסט געהן אין דעם.

קיינער האָט ניט געוואוסט וואָס איז געוואָרען מיט מאָטקע'ן.
ער פלעגט שוין א גאַנצע נאַכט אָבזיצען אין קאפּע־הויז, אָדער ארום
דרעהען זיך אין דער גאַס און אַכטונג געבען אויף זיין סחורה. און
קוים פלעגט אַ מויד ארויסקומען פון אַ גאַסט, האָט ער זי בעזוכט, אויב
זי האָט ניט פערשטעקט קיין קליין־געלד אין זאָק אריין... ער איז געוואָר-
רען א ביטערער יונג, ווען גוטע ברידער האָבען צוגעזעהן ווי ער רייסט
א וועלט איין, שפּאַרט אַ גראַשען — און ווארפט שוין ניט רובעלס,
האָבען זיי הינטער איהם דאָס געלעכטער געמאַכט, און חיים'ל ממוח
האָט אפילו געוואנט איהם אין די אויגען צו זאָגען :

— וואָס איז, קאנאַריק — געהסט חתונה האָבען, וואָס דו זשאַ-
לעוועסט אזוי א גראַשען ?

— לאן דיר דעם קאפ ניט דארען פאר מיינעם וועגען. אז דו וועסט לעבען, וועסטו זעהן, אז די לייז וועלען דיר פריהער ניט אויפ-
עמען, — איז געווען דער אנטוואָרט.

און ווירקליך איז מאַטקע'ן נישט געווען צו פערשמעהן. מאַטקע
האַט זיך געמאַכט א פיינעם אַנשטענדיגען אַנצוג, שבת זיך אָנגעמאַךן
ווי א געוועהנליכער מענש, און דרעהט זיך פאר דער קאפע „ווארשאָור
סקי“. קיינער ווייסט ניט וואָס איז מיט מאַטקע'ן, און מאַטקע קלעהרט
זוי אזוי צוצוקומען צו חנה'לען, ווי אזוי צו רעדען מיט איהר.

וואָרום אז מאַטקע האָט זיך עפעס אונטערגענומען, איז ער גע-
וואָהנט געווען עס גלייך אויספיהרען. און ער האָט ניט געהאַט קיין
צייט צו ווארטען און געמיינט האָט ער אויך, אז אָט באַלד וועט חנה'לע
פאר איהם אַ כלה ווערען. וואָרום מאַטקע האָט זיך נאָר ניט גע-
קענט פאַרשטעלען, אז מען זאָל איהם אָבזאָגען. פאר וואָס? „איז ער
ניט אזא שעהנער ווי אן אנדערער, און א גראַשען קען ער אויך פער-
דיענען.“ נור ווי אזוי קומט מען צו איהר?

ער האָט איהר שוין געקויפט א זייגעריל, און א נאָלדען פינגעריל
אויף מיט א ברייליאַנט, פינף און פערציג רובעל אָבגעצאָהלט דערפאר
און האַלט עס אויפ'ן האַרצען, איינגעבונדען אין א שמאַטקע. נאָר
זוי אזוי ניט מען איהר דאָס, אז עס זאָל אויסזעהן פייך, או זי זאָל
אויסען אז ער מיינט מיט איהר אויף אן אמת א חתן צו ווערען?

ער האָט שוין אפילו נאָר געקלעהרט ווי אויף יום טובים וועט ער
מיט חנה'לען נאָר אהיים פאָהרען צו דער מאַמען. ער האָט זיך מיט
אַמאָל דערמאָהנט אָן דער מאַמען, און געוואָלט איהר פערנגיגען אָנ-
טראָן. דעם טאָמען נישט, נאָר דער מאַמען. איהר וועט ער א שעה
גע מתנה קויפען. א שייטעל איהר קויפען, אַ מאַנטעל מיט ברעגען און
אַ פאַטשיילע, און אויף יום טוב וועט מאַטקע קומען מיט דער כלה
אהיים. מאַטקע וועט ארויסגעהן מיט חנה'לען שפאַציערען איבער די
גאַסען פון שטעדטעל, עס וועט זיין א געיעג צו די פענסטער, ווייבער
וועלען זיך סוד'ן אין די אויערן, און פרעגען איינע די צווייטע:

— ווער איז דאָס?

— דו דערקענסט איהם ניט, דאָס איז דאָך מאַטקע, דער רויטער
קלאַטקע'ס זוך, געקומען מיט דער כלה צו דער מאַמען צו גאַסען.

— דאָס איז דער קליינער גנב, מאַסקע, וועלכער האָט פון די קינד-
דער די זעמעל און די בייגעל פון די הענד ארויסגעכאַפט?
— דאָס איז ער, דער גנב, צוליעב וועלכען מען האָט קיין קינד
אין גאס ניט געקענט ארויסשיקען, דאָס איז ער דער רויטער זלאַסקע'ס
זוהן. — גיט נאָר א קוק, וואָס פאר א יונג עס איז אויסגעוואקסען, אוי
טאמעלע קרוין, וואָס א גרויסע שטאָרט מאַכט פון א מענשען!
— און ווי שעהן איז דאָס, א יונג האָט זיך אָן דער מאמען דער
מאָהנט, שעהנע מתנות איהר געבראכט.

— לָאָז אן אַרימאן אויך אַמאָל נחת האָבען. זי האָט עס, נעבעך,
כשר פערדיענט, וויפיעל צרות מען שמעהט אויס איידער מען ערציהט
אזא יונג.

אזוי וועלען די ווייבער רעדען, זיצענדיג פאר דער מהיר שבת
פארנאכט, ווען ער וועט מיט דער כלה שפאצירען. און ער וועט זיך
גאָר נישט מאַכען דערפון. ער וועט נאָר אויפהויבען דעם ראָק און
צייגען די גאַלדענע קייט וואָס ער טראָגט אין דער וועסט און חנה'לע
וועט טראָגען א הוט „פּאַדוואַרשאַווסקי“. פופצען קערבלאך וועט ער
פאר א הוט בעצאהלען. אין דער גאַנצער שטאָרט איז נאָך ניטאָ אזא
שעהן מיידעל ווי חנה'לע, און זאָל געהן אזוי אָנגעהאָן ווי זי, און דאָס
איז זיין כלה, מאַסקע גנב'ס כלה, און זאָלען זיי צופלאַצט ווערען.

דער יונג האָט זיך געבאָדען אין דעם נחת וואָס ער האָט זיך אויס-
געפאַנטאָזירט וועגען חנה'לען. נור ווי אזוי קומט מען צו צו איהר?
זאָל ער צוגעהן צו איהר און איהר זאָגען, אז ער וויל פאר איהר א
חתן ווערען? האָט ער מורא, אז זי זאָל זיך ניט דערשרעקען פאר איהם
און אנטלויפען. ער וואָלט איהר דאָס וועלען זאָגען איידעל, זעהר
איידעל, אז זי זאָל פערשמעהן אז ער מיינט עס טאַקע ערנסט, מיט
דעם גאַנצען רעכטען אמת, פאר איהר א חתן צו ווערען.

קיין פריינד, קיין מענש האָט ער ניט געהאט צו פערטרויען זיין
האַרץ, און איז ארומגעגאַנגען מיט זיך. ער האָט גאָר בעשטימט צו
שיקען צו איהר א שדכן, וועלכער זאָל קומען צו ר' מלך ליכטענשטיין
(חנה'לעס פאָטער). (עס איז איהם מיט אַמאָל געפּלעגן גאָר דאָס וואָרט
ר' מלך, ווי ער האָט איהם אַמאָל געהערט רופען פון שמש פון שוהל-
בעל, ווען ער איז געקומען מאָהנען געלד פאר אן עליה). צו איהם וועט
ער שיקען א שדכן, וועלכער זאָל איהם בייַדען דעם שידוך.

אין שכנות האָט געוואָהנט א איר וואָס האָט געהאַט א לערער קרעמעל. נור מאַטקע האָט געוואוסט אז נישט דאָס איז דעם איר'ס פרנסה. דער איר איז געווען אַ חזן אין שוהל'עכיל פון קרעטשמער'ס הויף, א מוהל, און אז עס איז געקומען פאר סכות זיינען די לערער פערשוואונדען פון דעם קראָם, און אויף זייער אָרט האָבען זיך געוויזען אתרונים און לולבים. און נלאט איז דאָס געווען א שעהנער איר, מיט א שעהנער באָרד, און אלע איינוואוינער פון דער אַלטער שטאָרט האָבען אין זיין קראָם אריינגעזאָגט „נוט מאָרגען“. דעם אידען האָט מאַטקע אויסגעקליבען פאר'ן שרכן, ער האָט געוואוסט אז ער איז א בכבוד'ער איר און פאר אַזא בכבוד'ע זאך בעראַרף מען א בכבוד'ען מענטש. מאַטקע האָט געהערט, אז דער איר פיהרט אויס שרוכים אין די פיינע הייזער, און ער האָט געוואָלט צו חנה'לען שיקען א פיינעם שרכן, ניט קוקענדיג וויפיעל געלד עס זאָל איהם קאָסטען. ער האָט איהר גע'וואָלט אימפּאָנירען מיט'ן שרכן.

אז מאַטקע האָט זיך געוויזען צו דעם אידען אין געוועלכעל, איז דאָרט געוואָרען א בהלה ווי אַ שרפה וואָלט געוואָרען. דער איר איז בלייב געוואָרען דערזעהנדיג מאַטקע'ן אריינקומען אין געוועלכעל, און די אידענע מיט די קינדער האָבען זיך געוויזען אויף דער שוועל פון דער טהיר, מורא'האָבענדיג פאר'ן פּאָטערס לעבען... מאַטקע האָט נישט פערשטאַנען, פאר וואָס זיין ערשיינונג האָט ארויסגערופען אַזא בהלה, האָט ער זיך פערוואונדערט אומגעקוקט. און אז ער האָט נאָך געזאָגט, אז ער בעראַרף מיט ר' ברכיה (דער איר ווי יעדער בכבוד'ער איר האָט געהייסען ר' ברכיה) צו רעדען אליין אונטער פיער אויגען, האָט דאָס נאָך מעהר שרעק ארויסגערופען. און די אידענע האָט געזאָגט „זי וועט זיך דאָס לעבען איינשטעלען“ און ניט אוועקגעהן. נור מאַטקע האָט זי באַלד בערוהיגט. ער האָט זיך אומגעקוקט, און געזאָגט נאנץ נאָאיוו: — איך וויל, ר' ברכיה, איהר זאָלט אריבערנעהן צו ר' מלך'ן

פון „קאפּעהויז“ און רעדען מיר א שידוך מיט חנה'לען.

אז דער איר האָט דערהערט וועגען וואָס דאָ האַנרעלט זיך, איז איהם אָנגעגאַנגען א געלעכטער, נור ער האָט מורא געהאַט צו שטייב'לען, וואָרום עס האָט געשמעקט מיט'ן לעבען. דער איר האָט זיך ערעכט פערקלעהרט, און געשוויגען.

— וואָס קלעהרט איהר? אויף געלד וועל איך נישט קוקען, איך

זועל אייד בעצעהלען ווי א רייכער וואָס קומט צו אייד, — כאַפט ער די האַנד צו דער קעשענע.

— איהר זעהט, דאָ האַנדעלט זיך, איך מיינן. גלאַט אזוי אריבער-
געהן... האָט איהר שוין מיט'ן מיידעל געשמועסט? — איז דער איד
געפאלען אויף א המצאה, קלעהרענדיג ווי אזוי ארויסצומאַכען זיך פון
דעם עסק.

— מיט'ן מיידעל האָב איך נאָך נישט גערעדט, נור איך מיינן, אז
זי וועט וועלען, איבריגענס איז עס נישט אייער עסק — רעדט מיט
ד' מלך'ן, און זאָגט איהם, אז איך האָב אייד געשיקט.

— פערשטעהט איהר מיך אזוי, א חתן פון דער היינטיגער וועלט,
איהר זיינט דאָך א יונגער-מאַן פון דער היינטיגער וועלט — האָט ר'
ברכיה דערווייל זיך אָבגעקויפט מיט א קאָמפלימענט — רעדט צו
ערשט מיט דער כלה, דערנאָך שיקט מען א שדכן. איהר פערשטעהט
דאָך אליין.

מאָסקע האָט איינגעזעהען, אז דער איד האָט רעכט, איבויגענס
האָט איהם דער קאָמפלימענט „א חתן פון דער היינטיגער וועלט“ זעהר
פערשמעקט — האָט ער זיך געלאָזט איבערלייגען, און טאקע איינגע-
זעהען, אז ער בעדארה צוערשט רעדען מיט הנה'לען.

— אז דאָס מיידעל וויל איז שוין גאָר אַן אַנדער זאָך. זעהט
איהר, דענסטמאָל קען מען שוין דעם טאַטען איבעררעדען, די מאַמען
איבעררעדען.

מאָסקע האָט איינגעזעהען, אז דער איד האָט רעכט, איז ער אוועק
און אָבגעמאַכט ביי זיך צוערשט איבערצורעדען מיט הנה'לען.

ער האָט אָבגעלייגט אויף שבת. שבת נאָכמיטאג, ווען דער בעל-
הבית מיט דער בעל-הבית'טע שלאָפען און הנה'לע זיצט און לעזט דאָס
מעשה ביכעל, וועט ער מיט איהר רעדען. ער האָט מיט האַרץ קלא-
פונג געווארט אויף שבת. אָבגעגאַלט זיך, אָנגעטהאָן זיך אַ קראַנען מיט
אַ קראַוואַט און דעם נייען שבת'דיען אַנצוג וואָס ער האָט זיך געקויפט
פאַר צוואַנציג רובעל, מיט די שעהנע גלענצענדיגע שטיוועל, האָט זיך
מאָסקע אַרומגערעהט פאַר דעם טראָטואַר פון הייזעל. בהינם האָר-
בען שוין די מיידלעך געווארט אויף איהם, מאָסקע איז שוין מיט זיי
שבת נישט גענאָנגען שפאַצירען. (מאָסקע האָט שוין אפילו געהאַט
די שפאַצירען געמאַכט פאַר אויס געליעבטע, זי איז שוין געוואָרען

א נקבה ווי אלע אנדערע), זיי האָבען שוין געוואוסט דערפון, און ארויס-
געקוקט ווי געפאנגענע שבת פון די פענסטערלאך פון די הייזלעך, אָדער
זיי זיינען געזעסען ביים קראנקען פאפיראַסניק'ס ווייב, מאַטקע איד
שוין געווען פערנומען מיט אנדערע זאַכען.

ער האָט אָבגעווארט, אז עס זאָל קיינער ניט זעהן, און איז אריין
אין קאפע היין, אין אלקעריל האָט ער געטראָפּען חנה'לען. זי איז גע-
זעסען ביים וואַרימען אויווען און געלעזען דאָס ביכעל, בעלויכטען פון
דעם ליכט וואָס האָט אריינגעדרינגען אין די געפרוירענע שויבען פון
קאפע געוועלכ. מאַטקע האָט זיך אויסגעהוסט, געשמייכעלט, און גע-
דרעהט זיך אויף די פאָדקאוועס פון די שטיוועל. חנה'לע האָט ניט
אוועקגענומען דעם בליק פון ביכעל ארויס. זי האָט געזעהען מאַט-
קע'ן, גאָר ניט געמאַכט זיך דערויס און ווייטער געלעזען.

— געפעהלט איהן מוין ניער אנצוג, חנה'לע? האָט מאַטקע גע-
פרעגט מיט אַ שמייכעל, און געוויזען זיין ראָק.

חנה'לע האָט ארויסגענומען איהרע אויגען פון ביכעל, געוואָרפען
א בליק אויף מאַטקע'ן, און געגלעט מיט איהר בליק אויף זיין אנצוג,
און געזאָגט מיט אַ שמייכעל "גוט" און ווייטער געלעזען.
דאָס שמייכעלע האָט מאַטקע'ן דרייסט געמאַכט, און חשק גע-
געבען. — רופט ער זיך אָן:

— וואָס לעזען זי, וויעדער די מעשה מיט'ן יתום?

— ניין, אַן אנדערע מעשה.

— אויך אַ שענהע?

— יא, אַ שענהע.

— און די מעשה מיט'ן יתום, זי האָבען מיר געזאָלט דערצעהלען?

זי וועלען מיר דערצעהלען?

— געהען זי שוין, וואָס דארפען זי אועלכע מעשות.

אויף איהרע ליפען האָט אָבגעשיינט יענער שמייכעלע, וואָס מאַט-
קע האָט געקענט פון איהר שלאָף, און ווידער האָבען זיך די הערלעך פון
איהרע אויגען צוגעשלאָסען, ווען דאָס מיידעל האָט אַראָבעבויגען איהר
בליק אין ביכעל אריין, און מאַטקע'ן איז דאָס אַלעס אזוי בעקאַנט
פאָרנעקומען, ווי עס וואָלט שוין זיינס געווען. ער האָט עפעס גע-
זוכט ביי זיך אין טאַש, ארויסגענומען עפעס, איינגעוויקעלט אין אַ

פאפירעל, נעקנייטשט דאָס אין זיין גרויסע שטארקע האַנד, און אָנגע-
הויבען צו שטאַמלען, בלייד-ווערענדיג :

— חנה'לע, איך'ל אינהען עפעס זאָגען.

דאָס מיידעל איז דערשראָקען געוואָרען פאר די ערנסטקייט און
בלייבנקייט פון דעם יונג. צום ערשטען מאל האָט זי איהם געזעהען
אזעלכען ; מאַטקע שטאַמעלט, מאַטקע ווערט בלייד, זי האָט זיך דער-
שראָקען און אויפגעהויבען זיך פון אָרט.

— איך האָב שוין לאַנג געוואָלט זאָגען, נור ניט געקענט. יעצט
וועל איך זאָגען.

דאָס מיידעל האָט געזוכט מיט די אויגען א טהיר. זי האָט ניט
געוואוסט וואָס צו טהאָן. זי איז רויט געוואָרען און דערשראָקען.

מאַטקע האָט אויפגעוויקעלט פון פאפיער דאָס גאָלדענע זייגעריל,
וואָס ער האָט געטראַגען אין א טעשעל אויפ'ן האַרץ און געזאָגט מיט אַ
האַלב-פערשטיקטע שטימע :

— איך וויל מיט איהן א חתן ווערען.

דאָס מיידעל איז אין איין סעקונדע בלייד און רויט געוואָרען. זי
האָט געעפענט דאָס מויל צו שרייען מאַמא, און דאָס וואָרט איז פער-
שטיקט געוואָרען פון איהר שרעק. זי האָט מיט רחמנות-בעטענדיגע

אויגען געקוקט אויף מאַטקע'ן, און מאַטקע האָט געמיינט, אז ער דישיעט
א יונגע טויב, פון דעם בליק וואָס זי האָט געשיקט אויף איהם. ער

האָט געוואָלט עפעס זאָגען און ניט געוואוסט וואָס, האָט ער געזאָגט :

— חנה'לע, איך מיינ נישט אזוי... איך וויל א חתן ווערען, מיט

איהן א חתן, זי זאָלען מיינ כלה זיין.

דאָס מיידעל האָט זיך צוריק געפונען. דאָס לעצטע וואָרט האָט
ארויסגערופען ווי א שמייכעל אויף איהרע ליפען, וואָס מאַטקע האָט
עס גאנץ גוט בעמערקט.

— וואָס דארפען זי מיר, זי האָבען שוין אזוי פיעל כלות ?

און חנה'לע איז אריין אין דער צווייטער שטוב.

מאַטקע איז געשטאַנען מיט'ן גאָלדענעם זייגעריל אין דער האַנד.

און ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן....

8

מאטקע שרייבט א בריוועל צו דער מאמע.

באלד זיינען אלע, וועלפיל דעם רויטענס "היוועל", דאס קאפע
 זעוואָהר געוואָרען אז מאַטקע שדכן'ט זיך צו חנה'לען און וויל מיט
 איהר א חתן ווערען. איז וואו מאַטקע איז נישט געגאנגען האָט ער גער
 הערט הינטער זיך א געלעכטער: "דער חתן געהט". איהם האָט זיך
 געדאכט אז מען שטעקט הינטער איהם א צונג ארויס, און אויף יעד
 דענס פנים האָט ער בעמערקט א שמייכלען. ער האָט ניט פערשטאָ
 גען פארוואָס מען לאכט איהם אויס, דאָס האָט איהם צונערווירט, און
 ער האָט זיך שוין צו אייניגע יונגען געמשעפעט, די פנים'ער אויסגע
 שלאָגען און געשריען: "די כאַלערא וועט איך פאקען. וואָס איז,
 איהר מענט חתנים ווערען און איך נישט?" מען האָט מורא געהאט
 פאר איהם, און מען האָט איהם אויסגעמיעדען. אָבער מאַטקע איז גער
 וואָרען דאָס געשפרעך פון גאנצען געסעל, און אלע האָבען געהאט ווע
 גען וואָס צו לאכען.

חנה'לע איז פערשוואונדען. די בעלה'כית'טע פון קאפע הויז
 האָט זי מורא געהאט צו האַלטען אין קאפע ווארשאווסקי פאר מאַטקע'ן.
 איהם זי די מאמע אוועקגעשיקט אויף א פאָר וואָכען צו א מוחמע אויף
 די פאוויא-נאם. דאָס האָט מאַטקע'ן געקרענקט מעהר פאר אלעס. ער
 האָט געפיהלט די גאנצע פראכטונג און אימה וואָס מען האָט צו איהם.
 מען האָט זי בעהאַלטען, כדי ער זאָל איהר קיין שלעכטעם נישט טהאָן.
 דער האָט אין אָנהויב געגלויבט, אז מען האָט זי בעהאַלטען, ווייז מען
 גלויבט איהם נישט, אז ער מיינט ערנסט מיט איהר א חתן צו ווערען.
 נאָר ער וויל זי ארייננאָרען און מאַכען אויס איהר איינע פון די "מיינד
 לאַך". ער האָט געקלעהרט עצות ווי אזוי ער זאָל ערוועקען צו זיך צו
 בריווען. ער האָט שוין בעהאַנדעלט אלע זיינע כלות ווי סהורה, ווי א

פרעמדער, שטרענגער נאך געוואָרען צו זיי, ווי שלמה'לע שלאָסען-הער
קער, און געוויזען די אידענע פון קאפע הויז, אז ער האָט מיט זיי קיין
פאמיליאַרנע בעציהונג נישט, נאָר אז „דאָס איז זיין פרנסה“. אז די
אידענע איז געווען האָט זיך קיין טויד אין קאפע הויז נישט געטאָרט
בעווייזען. ער האָט באַלד גענומען שרייען:

— וואָס טהוסטו דאָ? פארוואָס געהסטו נישט אויף דער גאס
ארויס?

אָבער זיין „פלייסיקייט“ זי צו בערוהיגען האָט איהם גאָר נישט
געהאָלפֿען. די אידענע האָט איהם געזעהן אויסצומיידען און דאָס גאָר
צע הויז פון „קאפע-מאכער“ האָבען געציטערט פאר איהם.
מאָטקע האָט געבענקט נאָך חנה'לען. ער איז ארומגעגאנגען אַ
צומישטער פאר בענקשאפט, און כאַטש געוואָלט מיט איהרע ברידער-
לאַך רעדען. ער האָט ליעב געקראָגען איהרע ברידערלאַך, די צוויי
אינגלאַך, דעם צווילינג, און ווען זיי זיינען פון חדר אהיים געקומען האָט
זיך מאָטקע מיט זיי געשפיעלט, געטהיילט זיי געלד און געפיהרט זיי
אין געוועלבעל אריין, וואו מען קריגט צו קויפֿען צוקערלאַך. ער האָט
זיך ביי די קינדער געפיהלט ווי אין איהר נאָהענטקייט. דאָס פנים'ל
פון אינגעל, וועלכער איז געשלאָפֿען מיט חנה'לען, האָט איהם דערמאָנט
און יענע סצענע ביינאכט, און ער האָט דורך דעם קינד זיך געפיהלט
נאָהענט צו חנה'לען. אָבער חנה'לעס מוטער האָט מורא געהאט פאר
די קינדער אויף, און אז מאָטקע פלעגט זיך נור בעווייזען אין קאפע הויז,
איז ווי פון א שלעכטען גייסט האָט זי באַלד די קינדער אין דער שטיב
אריינגעטריבען: „משה'לע, אריין!“ „היים'ל, אריין!“ האָט זי גע-
שריען אויף די קינדער. מאָטקע האָט שוין לאַנג געוואָלט רעדען מיט
די אידענע און איהר פרעגען, וואָס זי יאָגט איהם אזוי פון זיך. ער האָט
זי ניט געוואָלט אָבער דערצערנען. ער האָט געוואָלט מיט איהר גוט
אומגעהן. האָט ער גאָר נישט זיך וויסענדיג געמאכט.

איינמאָל איז ער אין קאפע הויז אריינגעקומען. עס איז געווען
אין אבענד, די ליכט האָט זיך ערשט אָנגעהויבען אָנצוינדען, און די
„געסט“ האָבען זיך אָנגעהויבען צוזאמענצוקומען. פון דרויסען האָט
מען דערהערט דעם רעש פון די געסט און מ'האָט געזעהען דאָס ליכט
פון די לאַמפען. ביי מאָטקע'ס אריינקומען אין קאפע הויז איז שאַ-
שטיל געוואָרען. עס זעהט זיך אַינס, מען האָט געהאַלטען אין עפעס

דערען, דער עולם האָט איהם נאָכגעקוקט, און מאַטקע איז אריינגע-
 גאַנגען אין אלקעריל און האָט ארויסגערופען חיים'לען, דאָס פינף יאָהר-
 ריגע אינגעלע, וואָס האָט, איבעריגענס, אויך מאַטקע'ן זעהר ליעב גע-
 האָט. ער איז צו מאַטקע'ן ארויסגעלאָפּען מיט פרייד. מאַטקע האָט
 איהם עפעס געפרעגט. באַלד האָט א יונג געגעבען א וואונק צו דער
 אידענע, חנה'לעס מוטער, וואָס איז יעצט געשטאַנען הינטער'ן בופעס
 אַנשטאַט חנה'לען. די מוטער האָט באַלד געגעבען א רוף חיים'לען:

— חיים'ל, וואָס טהוסטו דאָ? געה אין שטוב אריין.

דאָס אינגעל איז אוועקגעגאַנגען. מאַטקע'ן האָט עס מערדראַסען.
 איז ער צוגעגאַנגען צו דער אידענע, געזאָגט מיט א'ן איינגעהאַלטענעם
 כעס, אויף וויפיעל ער איז נור בכח געווען זיין כעס איינצהאַלטען:
 — וואָס זאָגט איהר איהם אזוי, וואָס, איד'ל איהם אויפזעסען?
 — ניין, קאַכאַריק, ווער זאָגט דען עפעס? נאָר עס איז דאָך א-
 אַ אינגעל, ער מוז דאָך אין שטוב זיין, — האָט די אידענע אָנגעענט-
 פערט, בלייב ווערענדיג פאר שרעק.

מאַטקע האָט א מינוט געשוויגען, דאן האָט ער זיך פלוצלונג אַב-
 גערופען:

— וואו איז חנה'לע?

די אידענע איז בלייב געוואָרען ווי א ליילאך. מורא האָט זי
 געהאַט פאר מאַטקע'ן, דאָך האָט זי ניט געקענט זיך איינהאַלטען, און
 זי זאָל ניט מאַטקע'ן איינמאָל פאר אלע מאָל ארויסווייזען די גאַנצע
 פּעראכטונג וואָס זי פיהלט צו איהם. זאָל איהר דאָס קאָסטען, וואָס
 עס זאָל ניט זיין, אבי דער יונג זאָל זיך חנה'לען פון קאָפּ ארויסשלאָגען.
 — וואָס האָבען זי זיך עפעס צו פרעגען אויף חנה'לען? — האָט
 די אידענע געפרעגט מיט געבייזער.

מאַטקע האָט שטיל געשוויגען און האָט די אידענע אָנגעקוקט.

— זי האָבען זיך נישט וואָס צו פרעגען אויף מיין קינד. מיינען
 זי נישט דערפאר וואָס איך האָב אזא פינסטערע פרנסה, מעג שוין
 יעדער איינער מיט מיין קינד האָבען צו טהאָן, מיינען זי נישט. מיין
 קינד איז נישט פון אוועלכע מענשען ווי זי זיינען, און ווי דאָ קומען
 אריין. — מיין פינסטערע פרנסה, נעבאָך. נאָר וואָס וועט מיר העל-
 פען — האָט די אידענע אָנגעהויבען צו וויינען, און געווישט איהרע
 טרעהרען מיט'ן פארטוך.

מאטקע איז געשטאנען. ער האָט נישט געוואוסט וואָס צו טהאָן און וואָס צו זאָגען. עס האָט איהם געקרענקט פאר די אידענע'ס רייד, און ער האָט זי נישט געוואָלט דערצערנען. פאר די אויגען האָט ער שטענדיג געזעהען הנה'לען מיט די שוואַרצע צעפּ; אין האַרצען האָט ער געפיהלט א בענקשאַפט נאָך איהר. ער האָט אָבער פּלוצלונג רחמנות געקראָגען אויף זיך, אויף זיין מוטער, וואָס מען האָט זי בעליידיגט, האָט ער געגעבען א קלאַפּ אין בופעט מיט די האַנד, אז אלעס האָט גע- צימערט, און געשריען.

— וואָס מיינען זי, איך בין א סמור? איך האָב אַיך א מאַמע!

די אידענע האָט זיך דערשראָקען פאר זיין צאָרן, האָט זי זיך אָנגע-

געוויבן צו בעמען:

— ווער זאָגט דען עפעס אויף איהנס מאַמא, הלילה, געוויס האָבען

זי א מאַמא, וועלכער איד האָט דאָס ניט קיין מאַמא, זאָל זי לעבען בין הונדערט און צוואַנציג יאָהר.

— איך האָב געמיינט... עס וואָלט נישט גוט געווען, ווען זי וואָלט

מען געווען עפעס געדערט אויף מיין מאַמא. עס וואָלט נישט גוט גע- ווען... — האָט מאַטקע איהר געוויזען א פאָר פּויסטען, אז די אידענע האָט זיך איינגעקאָרטשעט.

מאַטקע האָט זיך אוועקגערעהט פון דער אידענע, א מינוט עפעס

געקלעהרט, ער האָט געוואָלט עפעס טהאָן, אז אלע דאָ אין קאפע הויז זאָלען וויסען אז מאַטקע האָט א מאַמע. און שוין אויפ'ן שטעל האָט ער גערופען פון דער גאס אריין די „לאָוויטשערין“.

— גנענדיק, קום נור אריין.

דאָס מיידעל איז אריינגעקומען פון גאס, אין נאכט-קאָפּטען, מיט

די אָבנעפארבטע ליפּען און באַקען, און געפרעגט דערשראָקען:

— וואָס איז?

— זען זיך אוועק, אָט דאָ, — האָט מאַטקע אָנגעוויזען אויף אַ

טישעל, — זען זיך אוועק, נעהם א פּעדער, פּאַפּיער, און שרייב מיר אַ בריעף צו מיין מאַמען.

די „לאָוויטשערין“ האָט געקענט שרייבען איריש, און זי איז געווען

די ברעפּען-שרייבערין אין „הייזעל“. צו איהר האָבען זיך אלע געווענ-

דעט וואָס האָבען געטראָגען עפעס אויפ'ן האַרצען, און זי האָט פאר אלע

די בריעף געשריבען.

באלה האט א יונג אריינגעבראכט א בויגענדיג בריעה-פאפיער.
פון געוועלבעל געגענאיבער, וואו מאַטקע האָט אריבערגעשיקט. חיים'ס
האָט פֿון שטוב אריינגעטראָגען א טינטער און פּעדער, און די לאַוויר
טשערין האָט געטונקט די פּעדער און געפּרעגט:
— וואָס זאָל איך שרייבען?

— שרייב אזוי, — האָט מאַטקע הויך דיקטירט, אז אלע זאָלען
הערען, און ארויף און אראָפּ גערעהט זיך איבער'ן קאָפּע-הויז — שרייב
אזוי: „צו מיין טהייערע, ליעבע מאַמע“. האָסט שוין אָנגעשרייעבען?
יא! שרייב ווייטער: „איך שיק דיר פינף און צוואַנציג רובעל“,
און מאַטקע האָט ארויסגעכאַפּט פֿון דער קעשענע א פינף און צוואַנציג
גער און אוועקגעלעגט איהם אויפ'ן טיש מיט אַ קלאַפּ, „פינף און צוואַנציג
ציג רובעל, און קויף דיר א שייטעל, א פּאַר שיק, און א טוך. דעם טאָג
טען זאָלסטו גאָר נישט קויפּען, ווייל ער האָט מיך געשלאָגען, ווען
איך בין געווען א קליינער יונג. נאָר דאָס גאַנצע געלד פאַר דיר, איך
בין אין וואַרשא, א בעל מלאכה, א קאמאשען שטעפּער, און פּערדיען א
סך געלד, און געה א חתן ווערען. איך געה א שעהן מיידעל, פון א
פיין הויז ארויס, און, אז איך וועל מיט איהר א חתן ווערען, וועל איך
מיט איהר אהיים קומען צו גאַסט, און וועל דיר מיטברענגען מתנות...
— אזוי וועה מיר, — קרעכצט די אידענע הינטער'ן בושעט, כאָד
פּענדיג זיך פאַר'ן פנים — הערענדיג ווי מאַטקע דיקטירט דעם בריעה
צו דער מאַמא.

ביי אן אנדער טישעל זיינען געזעסען שלמה'לע שלאָסען-העקערס
שאַלאַטען-שמישים, יוסף'ל מאַלפּע, דער ממזר און נאָך חברה. זיי
האַבען שוין לענגסט אָבגעשאַטעוועט מאַטקע'ן און געלאַכט אויס איהם.
זיי האָבען אויסגעהערט דעם בריעה, וואָס מאַטקע דיקטירט, און האָד
בען זיך געקנייפט איינס דאָס צווייטע פאַר געלעכטער. די יונגען
זיינען געזעסען מיט די פנים'ער איינגעקופיעט ארום טישעל און האָבען
לויצען געמאַכט איבער מאַטקע'ס מאַמא. מאַטקע האָט דיקטירט דעם
בריעה, אָבער הינטער'ן קאָפּ האָט ער גוט פּערנומען דאָס לאַכען און
הוזק מאַכען אויס זיין מאַמען. ער האָט גאַנץ גוט געהערט, וואָס די
יונגע זאָגען, נאָר ער האָט זיך איינגעהאַלטען און ווייטער דיקטירט
די „לאַוויטשערין“:

— און אז מענשען וועלען זעהן ווי די רויטע זאָטקע געהט שבת

מיט איהר זונס כלה אין שוהל אריין — וועלען זיי צוזעצט ווערען...“
 — „די רויטע זלאטקע“? דו הערסט ווי זי הייסט?—זי איז פון די
 ריכטיגע. — האָבען די יונגען געלאכט אין די פויסטען מיט אַ פערשטיק-
 טען געלעכטער.

נאָר מאַסקע האָט שוין געקוקט אויף א טיש, ארום וועלען עס איז
 ליידיג געווען, און ווי ער האָט דיקטירט די ווערטער, „זאָלסט אָנגרייטען
 אַ שענהעם יום טוב פאר אונז“, האָט ער געכאַפּט דעם טיש ביי צוויי פיס,
 אַראָבגעגלימט אלעס וואָס איז געשטאַנען אויף איהם און אריבער-
 געוואָרפען דעם טיש איבער די יונגען'ס קעפּ.

— ווער האָט געלאַכט אויס די רויטע זלאַטקע?

אין אַ מינוט ארום האָט ער שוין געהאַלטען אין דער האַנד יוסף'ס
 מאַלפּע אַ צו'הרג'עטען און אַ צובלוטיגטען, וואָס האָט געציטערט אין
 זיין האַנד, ווי אַ פיש.

— דאָס האָסטו געלאַכט אויס די רויטע זלאַטקע, יא? — האָט
 ער דעם יונג געשלאָגען אין פנים, — כּוּיג דיך אַראָפּ אויף דער ערד, אָט
 אזוי, — האָט ער אונטערגעקאַפּיעט דעם יונג אין די קניען, ביז דער
 יונג האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער ערד. „דאָ“, האָט ער אָנגע-
 וויזען אויף די שמוציגע פּאַדלֶאָגע „איז די רויטע זלאַטקע'ס פּוס. איז
 די רויטע זלאַטקע'ס... קוש די רויטע זלאַטקע'ס...“ האָט ער געשלאָגען
 דעם יונג אין קאָפּ, ביז יוסף'ס מאַלפּע האָט אויסגעשטעקט די נאָז און
 די ליפּען און אָנגעהויבען צו וואַלגערען זיין פנים אין די שמוציגע פּאַד-
 לֶאָגע.

— אויס די רויטע זלאַטקע לאַכט מען נישט, און ווער עס לאַכט

אויס איהר, קושט איהר אזוי די פיס!...

און געבענדיג נאָך אַ טראַסק דעם יונג, איז ער צוריקגעגאַנגען

און האָט ווייטער דיקטירט דעם בריעף צו דער מאַמען:

„און איך וועל דיר מיטברענגען אַ געבראַטענע גאַנז און לעכע-

דיגע פיש, און זאָלסט אונז אָנגרייטען א יום טוב... פאר מיר, מיט מיין

כלה....

.9

דער פאלקאזאניק קאמיסאר בוזאסטאזאן.

די מיידלעך, וועלכע האבען געהערט צו מאַסקע'ן, האָבען גע-
קראַכט אונטער דעם יאָך פון זיין שווערע האַנד, זייט ער האָט זיך
גע'שרכנ'ט צו חנה'לען. ער האָט זיי בעהאַנדעלט ווי טויטע סחורה,
וואָס געהערט אויסשליסליך צו איהם, און האָט ניט געפיהלט אז ער
טהוט אַן עולת. קיין גוט וואָרט האָט ער זיי ניט געגעבען. ער האָט
פון זיי ארויסגעצויגען יעדען גראַשען, וואָס זיי האָבען פון אַ גאַסט
געקראָגען, און געיאָגט זיי צו דער „אַרבייט“, ווי מען יאָגט שקלאַפען...
די מיידלעך האָבען ניט געוואוסט וואָס ס'איז געוואָרען מיט איהם,
און זיי האָבען געבענקט נאָך אַן אויסלעזער, וואָס זאָל קומען און בער
פרייען זיי פון מאַסקע'ן און זאָל זיי פון זיין רשות צונעהמען. זיי
האָבען שוין אפילו מקנא געווען שלמה'לע שלאַסען-העקער ר'ס כלות.
דאָך פיהרט ער זיי אַמאָל שבת אויפ'ן שפּאַציער אַרויס; דאָך רופט
ער צו אַ מויד און רעדט מיט איהר. מאַסקע אָבער, צייט ער האָט
אַנגעהויבען קלעהרען וועגען חתונה האָבען מיט חנה'לען האָט קיינעם
ניט געזעהן, נור זיך. קאַרג געוואָרען, געזאַמעלט אַ גראַשען צו אַ גראַר
שען און גיט זיי קיין גוט וואָרט ניט. שרייט און בעפעלט, ווי זיי
וואַלטען זיינע ריענסטען געווען.

נח, זיינען שוין די מיידלעך צוגעוועהנט געוואָרען צו אונטער-
וואַרפען זיך אונטער דער לוינע און געמיטה פון זייער הערשער, אָבער,
מאָרי, די קונצענמאַכערין האָט זיך צו דעם ניט געקענט צוגעוועהנען,
איהר האָט אַם מעהרסטען געקרענקט מאַסקע'ס בעהאַנדלונג. זי האָט
זיך נאָר געהאַט פרייוויליג אונטערגעוואַרפען אונטער מאַסקע'ס הער-
שאַפט, ווייל זי האָט איהם ליעב געהאַט און פאַרליעב גענומען אַלעס
פון איהם. נור צייט מאַסקע האָט זיך אַנגעהויבען שרעכען צו חנה'ל
לען, האָט זי איהם פיינד געקראָגען. עס האָט זי געמאַכט אויפערזיכט,

טיג ווי משונע. זי האָט געהאַט דעם געפיהל, אַז מאַטקע וואָס זי אָב-
גענאַרט. ער איז געגאַנגען מיט איהר אַ שטיק וועג צוזאַמען, יעצט
לאָזט ער זי שטעהן אין מיטען און געהט אליין ווייטער. און געשוואַרען
האַט זי ביי זיך אין האַרצען מאַטקע'ן ניט צו לאָזען ווייטער געהן...
אַלעס צו טהאָן, און איהם מיטשלעפען אין דעם גרוב, אין וועלכען ער
האַט זי אריינגעבראַכט.

דערווייל האָט ער זי יעדעס מאָל ערניערדיגט און דערצו נאָך אין
די אויגען פון די אַנדערע מיידלעך. ער האָט זי געיאָגט אויף דער גאַס
מיט די אַנדערע מיידלעך צוגלייך, און אָבגענומען דאָס געלד. און
אַמאָל ווען זי איז געזעסען מיט יוספ'ל מאַלפע אין קאַפּע-הויז, האָט
מען עס איהם דערצעהלט, האָט ער זי פאַר אַלעמען אין די אויגען
געפאַטשט. די מיידלעך, קרעכצענדיג אונטער מאַטקע'ס יאָך, האָבען
זיך כּאָמט געטרייסט מיט דעם, וואָס מאַטקע בעהאַנדעלט זי הישפּאַ-
נערין אויף ניט בעסער, און זיי האָבען פון איהר געלעכטער געמאַכט:
— ער איז אַ קלוגער, קאַנאַריק, וואָס טויג איהם אַ „יאַטישע“
אז ער קען קריגען אַ בעלהבתיש קינד פון אַ מאַמעס אַ היים, —
האַבען די מיידלעך געזאָגט, איבערווינקענדיג זיך אויף די הישפּאַ-
נערין.

און די הישפּאַנערין האָט אַלעס אַראָבעשלונגען און געשוויגען.
זי האָט אויסגעהאַלטען די קלעפּ וואָס מאַטקע האָט איהר געגעבען,
און זי האָט זיך ניט-וויסענדיג געמאַכט. נור זי האָט זיך זעהר געד-
פּוצט און געוואָלט געסט געפעלען. זי האָט זיך געקויפט הישפּאַנישע
קעמעלעך און גאָר ניי-מאָדנע פּערקעמט די האָאַר, מיט דריי געקריי-
זעלטע לאָקען אויף'ן ניעדעריגען שטערען, וועלכע האָבען איהר דער-
גרייכט ביז צו די אויגען, און אַ דרייבייגעל צאָפּ, אַלט-מאָדיש מיט
אַ גרויסע שפּאַנישע קאַם. שטענדיג איז איהר דער שטאַניק ניט
צוגעגאַנגען און מען האָט אַרויסגעזעהן איהר נאַקעטען רוקען. די
הישפּאַנערין האָט געקראָנגען אַ שם אויף דער אַלטער שטאַרט, און
וועלפּיל'ס הייזעל האָט פּלוצים בעקומען נאַנץ פיינע, אָנגעזעהענע
געסט. צו וועלכע דער רויטער וועלפּיל איז גאָר ניט צוגעוועהנט געווען.
גאָר מאַטקע האָט דאָס אַלעס ניט געזעהן. מאַטקע איז געווען פּערנר-
מען מיט גהג'לען, און בעהאַנדעלט די הישפּאַנערין ווי איינע פון זיינע
„כּליות“.

נור פלוצים איז די הישפאנערין אויפגעהויבען געוואָרען צו אַזאַ
 גדולה, אויף וועלכער מ'האָט געמוזט אויפמערקזאָם ווערען, און ער האָט
 אָנגעהויבען צו ווערען אייפערזיכטיג. צו דער הישפאנערין אין היי-
 זעל אריין האָט אָנגעהויבען צו קומען ניט קיין אנדערער ווי דער קאָ-
 מיסאַר פון ניינטען צירקעל, דער אַליין־הערשער איבער דער אַלמע-
 שטאָרט וואַרשוי, דער גרויזאַמער וואַסיל ניקאָלאַיעוויטש כוואַסטאָוו.
 דער קאמיסאַר כוואַסטאָוו האָט געהאַט זיין אייגענטהום דאָס
 גאַנצע פערטעל פון די אַלמע שטאָרט וואַרשוי. אַלע געשעפטען האָבען
 געהערט צו איהם — אַלע וויין־קראַמען, שניט־לאָדענס און טראַקטירען.
 די עפענטליכע הייזער און די קאַפע שאַנטאַנען. אַז ער איז אין דער
 פריה אַרויס שפאַצירען איבער זיין צירקעל, האָבען די קרעמער און
 די בעלי־הבתים פון די הייזער געציטערט פאַר שרעק: „וואו וועט
 ער אַריינפאלען? אויף וועמען וועט ער וואַרפען זיין אויג?“ ער
 איז געווען אָנגעטאהן אין יום־טובֿ'דיגען פאַראַה, מיט גלאַנצענדיגע
 שטיוועל, וועלכע האָבען געסוויסטשעט צעהן איילען פאַר איהם; די
 קנעפּ האָבען געבליסטשעט אויף זיין מאַנטעל. זיין קאַרק איז געווען
 דיק און רויט, זיין געזיכט — רויה. די באַרד פערשפרייט אין צוויי
 שפיצען איבער זיין ברוסט, פון וועלכער עס האָט אַראַבגעגלאַנצט אַ
 לאַנגע שערענגע מיט אַרדענס. ער איז געגאַנגען געלאַסען, רוהיג איר
 בער די גאַסען פון זיין קעניגרייך און אומגעקוקט זיך מיט זיינע פינג-
 קעלדיגע אויגען פון אַלע זייטען אויב אַלע סטראַזשיקעס גיבען איהם
 אַב „טשעסט“, צו אַלע בעלי־הבתים נייגען זיך פאַר איהם און נעהמען
 אַראַב דאָס היטעל. און קוים געהט איינער דורך, וואָס נייגט זיך ניט
 פאַר איהם, נעהמט ניט אַראַב דאָס היטעל מיט אַ נייג, קומט ער איהם
 פאַר פערדעכטיג און ער גיט אַ וואונק צו די צוויי סטראַזשיקעס וואָס
 געהן איהם נאָך פון הינטען, דעם „בונטאָוניק“ אַבצושטעלען און פּרע-
 גען איהם אויף אַ פאַס. נור זעהר זעלמען טרעפט זיך אַזאַ סקאַנדאַל,
 אַז עס זאָל ווער דורכגעהן און דערזעהן דעם „פּאַלקאָוניק“ (ווי ער
 האָט לייעב געהאַט זיך צו מיטלירען) און ניט אַראַבכאַפען דאָס היטעל
 פאַר איהם. אַלע זיינען געטרייע אונטערטהאַנען, אַלע דינען געטריי
 דעם קייסער און דעם „פּאַלקאָוניק קאמיסאַר“. געהט ער דורך פאַר
 אַ דעליקאַטעסען געשעפט, וואו עס שמעהען אין פענסטער ארויסגע-
 שמעלט דער פרישער קאַוויאַר, די גערויכערטע פיש, די שעהע פּרוכט

טען — שמעקט עס איהם אָן. געהט ער אַרײַן אין געשעפט, און אַלע דער סוחר, זיין ווייב מיט זיין שעהנע טאָכטער קומען אַרויס צו בער דינענע דעם „פּאַלקאַוויק“. און ער לאָזט זיך ווײַזען פון פּרישען קאַ-וויאַר, פון די פּיש און די פּרוכטען און בעפעלט עס איהם אהיים צושיקען. דער סוחר, מיט זיין ווייב מיט זיין שעהנע טאָכטער שטעהען פאַר איהם מיט אונטערטהעניגקייט, בויגען זיך פאַר איהם, און מיט דעם אַנגסטײַגען שמייעלע אויף די ליפען ערפילען זיי דעם וואונש פון „פּאַלקאַוויק“. און באַלד טראָגט אַ גאַראַדאַוואַי איהם שוין נאָך פון פּרישען קאַוויאַר, פון די געדויכערטע פּיש און פון די שעהנע פּרוכטען. דערזעהט ער אין אַ שוויפּענסטער שעהנע פּוטערואַרג אַרויס-געשטעלט, שמעקט עס איהם אָן און באַלד טראָגט אַ צווייטער גאַראַד-דאַוואַי אַן אַנדער פעקעל נאָכ'ן „פּאַלקאַוויק-קאַמיסאַר“.

אזוי שפּאַצירט יעדען פּריהמאַרגען דער זעלבסט-הערשער איבער זיין קעניגרייך. און ביז דער „פּאַלקאַוויק“ קומט אָן צו זיין היים, זיינען די הענד פון גאַראַדאַוואַיעס שוין בעלענגט מיט פעקלעך פון אַלעם שעהנסטען און בעסטען, וואָס ער האָט נור געזעהן אויף זיין וועג.

מיט די הייזלאַך וואָס ער האָט געהאַט אין זיין צירקעל. האָט ער געפונען ניעדריגער פון זיין כבוד צו בעשעפטיגען זיך. די „הייזלאַך“ האָט ער איבערגעלאָזט פאַר די קלענערע טשינאַוויקעס, וואָס זיינען געשטאַנען אונטער זיין רשות — פאַר די גאַראַדאַוואַיעס און פּרי-סטאַוס. ער האָט זיך נאָר אָבגעגעבען מיט דעם קאַפּע-שאַנטאַן „אַקוואַריאַום“ און מיט אַנדערע אַריסטאָקראַטישע פרעהליכע הייזער, וואָס האָבען זיך געפונען אין זיין קעניגרייך. נאָר דאָך האָט יעדער פּריסטאַוו און גאַראַדאַוואַי געהאַלטען פאַר זיין פּפליכט דעם „פּאַל-קאַוויק“ מיטצוטהיילען פון יעדער אויסערגעווענהליכער נקבה, וועל-כע האָט אַמאָל, דורך אַ צופאַל, זיך בעוויזען אין די „הייזלעך“. דענסטמאָל איז דער „פּאַלקאַוויק“ אַליין אַראַבגעקומען אין „הייזעל“ אַרײַן, בעקען די אויסערגעווענהליכע סחורה און זעהן אויב זי איז ווערט אַז ער זאָל זיך מיט איהר אָבגעבען.

און יעדעס מאָל ווען דער קאַמיסאַר האָט זיך בעוויזען אין אַזאַ „הייזעל“, איז עס געווען אַן אונגעווענהליכער פאַל. דער בעל-הבית פון „הייזעל“ האָט דערמיט שטאַלצירט און געריהמט זיך מיט דעם שם

פון זיינע סחורות, און די מיידלעך פון די „הייזלעך“ האָבען זיך גע-
פיהלט געהערט און געהאַלטען זיך פאַר עפעס בעסער פון די חבר'טעס
פון די אַנדערע „הייזלעך“.

דאָס זעלבע גליק האָט אויך געטראָפּען די הישפּאַנערין. און
קוים האָט דער „פּאַלקאָוויק“ דערזעהן די קונצענמאַכערין, האָט ער
זיך אַזוי איינגעליעבט אין איהר, אַז ער האָט זי יעדע נאַכט בעזוכט.
ער איז געקומען צו איהר, דוקא אין דעם בלינדען וועלפּיל'ס „הייזעל“.
און דוקא אין אַבענד, ווען די מיידלעך זיינען ארויס אין גאַס. דאָרט
אַהין, צו וועלפּילין אין „הייזעל“ האָט דער „פּאַלקאָוויק“ געהייסען
אַריינשיקען פון די געשעפטען וויין, גערויכערטעס עסענוואַרג און
פּרוכטען. די אַרימע קינדער פון דער גאַנצער שכנ'שאַפט האָבען
אַנגעהויבען בעסער אויסצוזעהן פון די עסענוואַרגס וואָס זיי האָבען
געקראָגען צוטהיילט פון די מיידלעך, און אַלע שכנים האָבען גענאָסען
דערפון. אין אַבענד פלעגט ער אַהין קומען און איינשליסען זיך מיט
דער הישפּאַנערין ביי איהר אין צימער'ל, אַנ'שכור'ען זיך און מאַכען
אַרגעס. ער פלעגט אַלעס צוהאַקען, וואָס האָט זיך געפונען אין שט'ר
בעל, און כאַטש דער רויטער וועלפּיל האָט פון „פּאַלקאָוויק'ס“ קומען
אַין „הייזעל“ נור היזקות און שאַדען געהאַט, דאָך איז ער זעהר שטאַלץ
געווען דאָרויף, געפיהלט זיך געהערט, און די איינוואָהנער פון געסעל
האָבען שוין אַנגעהויבען צו קומען צום רויטען וועלפּיל בעמען ביי איהם
טובות, „אַ גוט וואָרט“ ביים קאַמיסאַר, ביי וועלכען דער רויטער וועל-
פּיל איז פּלוצים געוואָרען אַ גאַנצער „מאַכער“...

צו ערשט איז מאַטקע'ן די מעשה מיט'ן קאַמיסאַר אויף אַזוי פיעל
אַנגעגאַנגען אויף וויפיעל דער קאַמיסאַר האָט איהם קאַליע געמאַכט
די פרנסה, וואָס ער האָט געצויגען פון דער הישפּאַנערין. די הישפּאַ-
נערין איז גאַנצע נעכט געווען פערנומען מיט'ן „פּאַלקאָוויק-קאַמיסאַר“
און מאַטקע האָט פון איהר וועניג-וואָס געהאַט. אַכער שפעטער האָט
עס איהם שוין אַנגעהויבען צו פערדריסען. און איינמאַל, ווען דער
„פּאַלקאָוויק“ איז געווען איינגעשלאָסען מיט דער הישפּאַנערין
אין איהר צימער'ל, און דורך דער פערמאַכטער טהיר האָט זיך פער-
נומען דער קלאַנג פון גלעזער, פון דעם וויין וואָס זיי האָבען געטרוי-
קען דאָרט, איז מאַטקע געוואָרען אייפערזיכטיג. ער האָט זיך אַנגעהוי-
בען צו פערבענקען נאָך דער הישפּאַנערין. ער האָט זיך אַנגעהויבען

צו דערמאָהנען די נעכט אין די וועלדער, ווי זי האָט זיך אַרויסגעצײַגט
צו איהם פון דער בויד, און פאַר די אױגען איז איהם שמען געבלי-
בען דאָס בילד פון יענער נאַכט אין וואַלד, ווי ביידע, ער און די קינד
צענמאַכערין שלעפען קאַנאַריקען אַ נאַסען און אַ שווייגעדיגען אין
מייכעל אַרײַן...

מאָסקע האָט ניט געוואָלט זיך דערמאָהנען אַן דער סצענע. ער
האַט זיך געפיהלט פריקער יעדעס מאָל ווען ער האָט געקלערט דערפון.
כאַטש ער האָט ניט פערשטאנען און ניט געפיהלט די שולד און די
ישרעקליכקייט פון דער טהאַט. עס איז ביי איהם געווען אַן אונאַנ-
גענעהמע עראינערונג פון אַ חוב, וואָס ער האָט געמוזט טהאַן. נוה
יעדעס מאָהל, ווען ער האָט געקלערט דערפון, איז איהם די קונצענ-
מאַכערין פאַרגעקומען אַזא נאָהענטע, ווי ער וואָלט מיט איהר אין
יענער נאַכט חתונה געהאַט און זי איז געוואָרען זיין ווייב אײַף שמענ-
דיג. אָדער ווי ער וואָלט מיט איהר צוזאַמען דאָן געבוירען געוואָרען און
זי איז זיין שוועסטער; און ער האָט זיך געפיהלט מיט איהר אזוי פער-
בונדען, אַז ער האָט געפיהלט, אַז וואָס עס זאָל ניט געשעהן, אָבער
מיט איהר מוז ער שמענדיג זיין. נור צײַט חנה'לע איז איהם געפעלען
און ער האָט זיך אין קאַפּ אַרײַנגענומען, אַז ער מוז חתונה האָבען מיט
חנה'לע, איז איהם די קונצענמאַכערין געוואָרען גלייכגילטיג. אָבער
קוים איז איהם חנה'לע פערשוואונדען פון אונטער דער האַנד און ער
האַט געכאַפט פון איהר מוטער דעם פסק, האָט ער זיך געוואָלט אַרויס-
שלאַגען פון קאַפּ די גאַנצע געשיכטע מיט חתונה האָבען און זיך דער-
מאַנט אַן די הישפאַנערין. נאָך מעהר האָט איהם צו דעם אײַפגערייזט
דער „פאַלקאָוויק-קאָמיסאַר“. זײַנע אָפטע בעזוכען, די גאַנצע נעכט
וואָס ער האָט פערבראַכט אײַנגעשלאַסען מיט דער הישפאַנערין און די
מתנות, וואָס זי האָט געקראגען פון איהם, האָט איהם אזוי אײַפער-
זיכטיג געמאַכט אויף דער ערשמער געליעבטער זײַנער, אַז ער האָט
זיך מיט אַמאָל דעם גאַנצען חתן-ווערען פון קאַפּ אַרויסגעשלאַגען און
אַנגעהויבען זיך וויעדער צו דערנעהענטערען צו דער קונצענמאַכערין.

שווער איז עס איהם אויך ניט אָנגעקומען. ביי די ערשמע ווער-
טער זײַנע, ביי זיין פערלעגען שמייכעלע און ביי דעם אָנגעהמען זי ביי
דער האַנד, האָט זי איהם אלעס מוחל געווען. זי האָט ווידער געהערט

צו איהם מיט לייב און לעבען. זי האָט זיך געפיהלמ, אז מאַטקע איז
איהר בעשערטער, איהר מאַן, איהר ברודער און איהר הערשער, וואָס
קען טהאָן מיט איהר אלעס וואָס ער וויל און פיהרען זיך ווי אזוי עס
געפעלט איהם.

נור יעצט איז געשטאנען דער „פּאָלקאוויניק־קאָמיסאַר“ אין וועג
און זיי האָבען ביידע געקלערט ווי אזוי פון איהם פטור צו געווען.

.10

מאָטקע בענקט.

ביי דעם רוטמען וועלפעל אין „היוזעל“, אין דעם קליינעם שטיבעל
 ביי דער קונצענמאכערין, איז היינט געווען אַ באל. דאָס האָט זיך
 מאָטקע אַ באל געמאכט פאר זיך און פאר זיינע כלות, די מיידלאך.
 פרוכטען, וויין און עליקאטעסען זיינען געווען פיעל, כיד המלך. דאָס
 האָט דער פאָלקאָוויק-קאָמיסאר צוגעשטעלט, אריינגעשיקט יעדען טאָג
 פון די געשעפטען וואָס ער האָט אונטער זיין קעניגרייך, און די זאפּאָ-
 סען זיינען געווען אזוי פיעל, אז צייט דער פאָלקאָוויק האָט אָנגע-
 הויבען פערקעהרען צו די הישפאָנערין האָבען די פאפּיראָסען-מאכע-
 רין'ס קינדערלאך, וואָס האָבען געוואוינט אין שכנות, נאָר אַנדערש, גע-
 זינטער און פרישער אויסגעזעהן. די גאַנצע שכנה'שאפט האָט געלעבט
 פון די עסענוואַרג און מאָטקע האָט זיך יעדען טאָג געקענט מאכען אַ
 באל. נור היינט איז געווען אַ גרויסער באל. היינט איז חנה'לע צו-
 ריקגעקומען אהיים צו דער מאמע אין קאפּע-הויז אריין, און מאָטקע
 האָט געוואָלט איהר מיט דער מאמע ווייזען, אז ער האָט זיי אין
 דר'ערד; אַז ער איז געווען אַ יאָלד וואָס ער איז זיך געגאַנגען שרעכען
 צו אַ נאַריש מיידעל, און זי האָט געוואנט קאַנאַריק'ען אַבצושלאָגען.
 ער האָט געוואָלט ווייזען, אז קאַנאַריק בעדאַרף קיינעם ניט, אז קאַנאַ-
 ריק האָט פאר קיינעם קיין מורא ניט, אפילו פאר'ן קאָמיסאַר-פאָלקאָווי-
 ק. ער טרינקט אויס זיין וויין, וואָס ער שיקט אריין פאר זיך, ער
 וועט איהם אוועקנעהמען די הישפאָנערין און זי ערגעץ-וואו אוועקפיה-
 רען. און מיט איהם וועט זי געהן. פאר איהם וועט זי אפילו אוועק-
 ווארפען אַ פאָלקאָוויק-קאָמיסאַר.
 מאָטקע, האַלב-אויסגעטהאָן, איז געלעגען אויסגעשפּרייט ווי אַ
 קעניג איבער'ן בעט, פאר איהם אויפ'ן טיש זיינען געשטאַנען אויסגע-
 שטעלט די וויינען, ליקערען, קאַניאַקס, און ביי איהם צו רעכטען איז

געזעסען די הישפאנערין. זי איז געווען אָנגעטהאָן אין דעם שענה־
 סטען זיידענעם קלייד, מיט די שפיצען בעפוצט, אין ווייטען טיעפען
 דעקאָלטע, מיט די נאַקעטע הענד און מיט די נאַקעטע ברוסט, און
 געטראָגען די גרויסע רויטע רובינען־אוייערינגלאַך מיט בריליאַנט־
 טען בעזעצט, וואָס דער פּאָלקאָוויק האָט איהר געשאַנקען, ווי אַלע
 שאַנסאַנעטקעס געהען אָנגעהאַן. און מאַטקע האָט איהר אליין אָנגע־
 טהאַן דאָס גאָלדענע רינגעל מיט בריליאַנטען, וואָס ער האָט געקויפֿט
 פאר חנה'לען. שכור'לעך איז מאַטקע געווען פון טהייערען וויין און
 ליקער, האָט ער אַוועקגעיאָגט פון זיך אלע מיידלאַך, וואָס ער האָט
 זיי פרייהער אריינגערופען צו ווייזען זיי אז די הישפאָנערין איז וויעדער
 די קעניגין, אז זיי זאָלען צוועצט ווערען פון קנאה (אזוי האָט די היש־
 פאָנערין געוואָלט), דערנאָך האָט ער זיי ארויסגעטריבען און איז גע־
 בליעבען מיט איהר אליין. זי האָט שוין געטאַנצט פאר איהם, זי
 האָט זיך שוין אויסגעטהאָן נאַקעט פאר איהם, און זי האָט אלעס גע־
 מוזט מאַכען פאר איהם, ווי זי טהוט פאר'ן פּאָלקאָוויק־קאָמיסאַר...
 זי האָט זיך אויסגעטהאָן נאַקעט, נאָר אין די שוואַרצע שטרימף און
 רויטע רובינען אין די אויערען מיט די הישפאָנישע קאַמען אין די האַאר
 — האָט זי איהר נאַקעט לייב געבראַכען פאר איהם און געוויזען יעדע
 גליעד בעזונדער... מאַטקע איז געלעגען ווי א קעניג און געזופט דעם
 ליקער און בעטראַכט זיין אייגענטהום. זי האָט איהם געמוזט רופען
 פּאָלקאָוויק. ער האָט זיך איינגערעדט, אז ער איז דער פּאָלקאָוויק־
 קאָמיסאַר, און אלעס וואָס מאַרי די הישפאָנערין האָט געטהאָן פאר'ן
 פּאָלקאָוויק־קאָמיסאַר, האָט זי געמוזט טהאָן אויך פאר איהם.

— ווער בין איך? — האָט מאַטקע געפרעגט.
 — פּאָלקאָוויק־קאָמיסאַר פון 9טען צירקעל אין „גאראד“
 ווארשא.

— און ווי אזוי גיט מען אָב טשעסט (עהרע) א פּאָלקאָוויק־קאָ־
 מיסאַר? — האָט מאַטקע נאָכגעמאַכט דעם קאָמיסאַר.
 — אָט אזוי, — האָט זיך די הישפאָנערין אוועקגעשטעלט א נאַ־
 קעטע פאר איהם מיט דער האַנד הינטער דעם שמען.
 איהר שמאַלצער שוואַרץ־העלדענדיגער קערפער, אין די שוואַרצע
 זיידענע שטרימף מיט די רויטע רובינען אין די אויערען, שמעהענדיג
 ווי א זעלנער פאר איהם האָט איהם גערייצט און דערמאָהענדיג זיך

אז אזוי טהוט זי אויך פאר'ן פאלקאוניק, איז מאַטקע אייפערזיכטיג געוואָרען און מיט כעס שוין אויסגעשריען:

— און ווי טיטולירט מען א פאלקאוניק־קאָמיסאר?

— יעוואָ פּרעוואַסכאָדיטעלסטווא פאלקאוניק־קאָמיסאר וואָס!

ניקאָליעוויטש כוואַסטאָוו!

— מאַטקע קאָנאָריק! — האָט מאַטקע געגעבען א שריי אים.

— מאַטקע! — האָט דאָס מיידעל אויסגעשריען מיט שרעק, דערפֿ

הערענדיג זיין גאַנצען נאָמען און דעם נאָמען פון טויטען. עס האָט איהר פאר די אויגען געגעבען א שוין יענע נאַכט, און עס איז איהן געווען ווי ווען א ווייבעל דערמאָהנט זיך די נאַכט פון חתונה.

— און דו האָסט לייעב א קאָמיסאר א גוי! א כאַלערע! א

כוואַסטאָוו, א טשאַרט. און אזוי מאַכסטו פאר איהם יעדען טאָג.

געה! — האָט ער איהר געגעבען א שטופ אָב פון זיך מיט פּעדאכטונג.

— מאַטקע לעבען, איך האָב איהם דען לייעב? עס עקעלט דאָך

מיד. וואָס זאָל איך טהאָן? ער האָט זיך צוגעטשעפעט צו מיר און

קריכט צו מיר. נעהם מיד ארויס פון דאָנען. פיהר מיד אוועק, זאָל

ער מיד ניט געפינען.

— דיך אוועקפיהרען? אזוי לאנג קרענקט ער. מאַטקע אַנטלויפט

ניט, פאר מאַטקע'ן אַנטלויפט מען. איך וועל שוין מאַכען אזוי, און

ער וועט מעהר ניט קומען, דיין פאלקאוניק־קאָמיסאר.

— ווי מיט קאָנאָריק'ען, הע? קאָנאָריק איז אויך געווען א פאלק־

קאוניק־קאָמיסאר, — לאַכט די הישפּאַנערין.

— מאַטקע איז בלייב געוואָרען און פּערהאַלטען איהר מיט

האַנד דאָס מויל.

— קאָנאָריק'ען לאָז אָב, שווייג! ער האָט דאָס זייניגע געקראָגען.

ער איז טויט, און פון קיין טויטען זאָלסטו ניט לאַכען, דו הערסט.

וואָרים איך וועל זיך אָננעהמען פאר איהם. איך הייס נאָך איהם...

קאָנאָריק.

דאָס מיידעל האָט איהם אָנגעקוקט און ניט פּערשטאַנען. מאַט

קע איז מיט אַמאָל ערנסט געוואָרען און זיך פּערטראַכט.

— וואָס איז דיר, מאַטקע לעבען? — האָט זי זיך צוגעפּיעשט.

שעט צו איהם מיט לייעבע.

— האָרדך מיד אויס, מאָרי. דו ווייסט, אז דאָרט אין טייכעל

ליענט קאנאריק. מיר האָבען איהם אַרײַנגעוואָרפֿען און מיר זײַנען אוועקגעגאַנגען. ער האָט געוואָלט אוועקגעהן מיט דיר, בין אײַך מיט דיר אוועקגעגאַנגען. ער האָט געהײסען קאנאריק; אײַך הײַט קאנאריק. דאָ אױף דער ברוסט טראָג אײַך זײַן פּאַס. און אײַך בין ער. אײַך האָב קײַן מאַמע ניט, קײַן טאַטען ניט, נור אײַך בין קאנאריק. פּונקט אזױ ווי ער. קאנאריק איז מיט דיר אוועקגעגאַנגען און האַלט זײַך מיט דיר. מיר מווען זײַך האַלטען אײַנאײַנעם, צוזאַמען אַט אזױ — קלאַפּט ער מיט בײַדע הענד צו — פּונקט אזױ ווי מיר וואָלטען דענסטמאַל חתונה געהאַט. וואָס עס זאָל ניט זײַן.... אז ניט, איז ניט גוט. אז אײַך וועל אױפהערען צו זײַן קאנאריק, האָב אײַך מורא וועט ער צוריק קומען, אױפהױבען זײַך פון טײַכעל און צוריקקומען אהער, פון מיר נקמה געהמען, און דײַך צונעהמען אױך. דורך דעם האַלט דײַך, מאַרי, וואָס עס זאָל ניט זײַן צווישען אונז, האַלט דײַך. אײַך בין קאנאריק און דו אַ דראַטע־געהערין. טױזענדער זאָל מען מיר געבען, וועל אײַך דײַך ניט פּערקױפּען; מען האָט מיר שױן געוואָלט געבען א סך געלד פאַר דיר.... דײַך ניט פּערקױפּען — ניט פּערקױפּען. מיט דיר חתונה געהאַט אױף שטענדיג.

און זײַ האָבען זײַך בײַדע צוגערוקט אײַנס צום צווייטען, געקוקט זײַך אײַן די אױגען ארײַן. אײַן זײַער בליק איז געלעגען די שרעק פאַר'ן טױט, וואָס זײַ האָבען בײַדע דורכגעלעבט, דער סוד פון די זינד וואָס זײַ זײַנען בײַדע בעגאַנגען, און עס איז געווען ווי די זינד וואָלט זײַ פּערבונדען אײַנאײַנעם. קײַן וואָרט האָבען זײַ ניט גערעדט, נור לאַנג און טײַעף זײַך געקוקט אײַן די אױגען ארײַן און נאָכאַמאָל אײַבערגעלעבט דאָס וואָס זײַ האָבען אַמאָל, אײַן וואָלד, ווען קאנאריק איז געלעגען אײַן טײַכעל, אײַבערגעלעבט, און ער האָט געהערט זײַן נאָמען רופּען....

— מאַטקע לעבען, פיהר מיך אוועק פון דאָנען, געדענק אײַן גאָט, אײַך וויל איהם ניט אַנקוקען, דעם פּאָלקאָוויק־קאַמיסאַר.

— נאַר אײַנער, אײַך וועל שױן מאַכען אזױ, אז ער וועט שױן אוועקגעהן. אײַכ'ל מיך ארײַנגעב'ענען ווען ער איז דאָ, פּערשטעלט דאָס פנים, צונעהמען איהם דעם רעוואָלווער, און ארױס־אַגען איהם אױף דער גאַס אײַן די גאַטקעס. וועסט שױן זעהן וואָס אײַכ'ל מאַכען. — ווי דעם פּאָלאַק דענסטמאַל, געדענקסט, ווען דו ביזט נאָך געווען אזא קלײַנער יאַט, — האָט די קונצע־מאַכערין געלאַכט.

און ער האט זי אויף זיינע קניען גענומען און זיי האבען אנגעהויבן
בען געלעכטער צו מאכען פון דעם „פאלקאוניק-קאמיסאר“, און פון
דער גאס מיט מענשען וואס האבען אזוי מורא פאר איהם. און האבען
אויסגעארבייט פלענער ווי אזוי דעם פאלקאוניק-קאמיסאר שפילעך
ארצוטהאן און דערנאך צו אנטלויפען.

— קום, מאַטקע לעבען, לאַמיר גאָר אוועק פון וואַרשא, ברענען
זאָל זי. מיר וועלען צוריק ווערען קונצען-מאַכער ווי געווען... עס
בענקט זיך גאָר די שטריק... געדענקסט ווי אלע פּריצים זיינען מיר
נאַכגעפּאַהרען אין די שטערטלעך און די מערק אַרום, ווען איד בין אויף
דער שטור געגאַנגען, א קונצען-מאַכערין געווען? וואָס האַסטו געמאַכט
פון מיר, מאַטקע?! — האַט דאָס מיידעל אַנגעהויבען צו וויינען.

— שווייג, נאָר, איכ'ל דיך אַרײַנגעבען אין אַ קאַבאַרעט, אין אַ
גרויסען צירק, אדער דאָ ערגעץ-וואו, דו וועסט אַרבייטען פאַר רײכע
מענשען. וועסט אַ סך געלד פאַרדינען; איכ'ל דיך אַנטאַהן, וועסט
זעהן, מאַרי.

— מאַטקע האַרציגער, מאַטקע געטרייער...

גאָר פּלוצים האַט זיך געהערט אַ שטימע פון אַ מיידעל אין קאָרי-
דאָר רופען: „הײם'ל, משה-לעבען, קומט'ס אַראָב עסען, מ'דאַרף דאָך
באַלד אין חדר געהען.“ מאַטקע איז בלייב געוואָרען. ער האַט זי
דערקענט. עס איז געווען חנה'לעס שטימע. מאַטקע האַט זי
גאָר ניט געהאַט געזעהען, גאָר צום ערשטען מאל האַט ער דער-
הערט איהר שטימע, און די שטימע האַט אין איהם ערוועקט אַ קוואַל
פון געפּיהלען און עראַינערונגען. דער יונג האַט מיט אַמאַל אַנגעד-
הויבען כאַנג צו טהאַן פאַר עפעס. ער האַט זיך געפּיהלט שמוציג, און
עס איז איהם אַן עקעל אַנגעגאַנגען פאַר'ן ווייז מיט דעם קאַניאַק, מיט
די נאַקעטע הישפּאַנערין, פאַר זיך, און פאַר זיין גאַנצעם לעבען... נוה,
ער האַט געלאַכט, און געאַרבייט מיט זיך ניט צו קלערען דערפון. ער
האַט אויסגעטרונקען אַ גלעזעל קאַניאַק און געקושט די הישפּאַנערין,
אין מויל. גאָר עס האַט איהם שוין געעקעלט דאָס לײב וואָס
יעדע נאַכט ריהרט עס אַן אַן אַנדערער... ער האַט מיט אַ מאל דער-
זעהען דעם דיקען פּאַלקאוניק-קאמיסאַר אַ נאַקעטען, מיט אַ געשוואַלעך

נעם לייב, וואָס וואַלגערט זיך דאָ אויף דער זאָפּע ארום מיט די היש-
פּאַנערין. און מאַטקע האָט שוין מעהר ניט געקענט זיצען אויף דער
זאָפּע... ער האָט זיך מיט אַ מאָל דערמאָהנט אָן חנה'לעס שוואַרצען
קאָפּ האָאר און די ריינקייט וואָס ליגעט אויף איהר, און ער האָט געד-
בענט נאָך דעם שוואַרצען קאָפּ איהרען...

ער האָט שוין מעהר ניט געקענט זיין אין שטיבעל. ער האָט זיך
אָנגעטראָגן און איז אראָבגעגאַנגען. אין קאפּערוויז האָט ער זיך געד-
שעהמט אריינצוקומען. ער האָט זיך געשעהמט צו קוקען חנה'לען אין
די אויגען אריין. ער האָט נור אריינגעוואַרפען א בליק דורך דער שפּאַר-
רע פון אַ פענסטערל פון דער קיך און דערזעהען חנה'לען. זי איז
געשטאַנען און האָט דערלאָנגט איהרע ברידערלאַך עסען, און האָט עפעס
גערעדט צו זיי. ער האָט געזעהן איהר שוואַרצען קאָפּ האָאר, ווי זי
פערקעמט זיך אין אַ שרינט ביים שייטעל. ער האָט געזעהן איהרע
הענר, ווי זי רוקט צו דעם טעלער איהר ברודער'ס, און זי רעדט עפעס
צו איהם מיט אַ חנ'עוודיג שמייכלעל. מעהר האָט ער ניט געקענט
זעהן און ניט געוואַלט. דאָס האַרץ האָט איהם פערקלעמט — איז
ער אוועק. לאַנג איז ער געגאַנגען איבער די גאַסען, ביז ער איז אָנגעד-
קומען צו דער אייזערנער בריק צו. האָט ער זיך ארונטערגעלאָזט און
אוועקגעזעצט זיך אויף די שטיינער ביי דער ווייכעל און געקוקט אין
וואסער אריין. לאַנג האָט ער געשוויגען, דערנאָך האָט איהם אַ כעס
ארומגענומען. ער איז ביז געוואָרען אויף וועמען, און מיט אַמאָל האָט
זיך איהם געראַכט אז ער איז ביז אויף קאַנאַריק'ען וואָס ליגעט אַ
טויטער דאָרט אין טייך אין וואַלד. ער האָט גענומען שטיינער און
אריינגעוואַרפען אין וואסער אריין, ווי ער וואַלט געוואַרפען שטיינער
אויף קאַנאַריק'ען: „אלעס איז ער שולדיג, וואָס איך האָב איהם
גע'הרג'עט! אלעס ער!“

ער האָט פּלוצים אָנגעהויבען צו שמייכלען. ער האָט געזעהען ווי
חנה'לע גרייט צום טיש שבת פארנאַכט. ער, מאַטקע, איהר מאַן, איז
נאָר וואָס אהיים געקומען פון וועג — א פוהרמאַן איז ער — און ער
ברענגט פּאַסאַזשירען שפעט אין פרייטאג אין שטאָרט אריין, איז ער
אריינגעקראַכען מיט די שמוציגע שטיוועל אין שטוב אריין, און דאָס
שטיבעל איז שוין צוגעראַמט, אויסגעקעהרט, אויסגעשיט מיט זאַמד
אויף שבת, און חנה'לע בייזערט זיך אויף איהם, פארוואס ער שמוצט

איין די פאָדל־לֶאָנע. נאָר די מאַמע וואָס וואָהנט מיט זיי אינאיינעם קומט ארויס, דערלאנגט איהם א בעקען מיט הייס וואסער אָבצואוואַש־שען זיך.... ער האָט דערפיהלט דעם טעם פון פיש, וואָס קאָכען זיך אין דער קיך; דעם ריח פון חלה וואָס שמעקט אין שטיבעל, און זיך געזעהען דעם בעל־הבית... ער, מאַטקע, געהט מיט א סידור אין שוהל אריין דאוונען.... ער שמייכלט אויף זיך אליין....

און וויעדער האָט איהם די פאסטיע געכאַפט. ווער לאָזט ניט, ווער שטעהט און לאָזט ניט? פארוואָס האָט מען דאָס געמאַכט אויס איהם וואָס ער איז? און ווער האָט עס געמאַכט? אלע האָבען עס געמאַכט: אלע מענשען האָבען געוואָלט אז מאַטקע זאָל זיין א גנב; מאַטקע זאָל קאָנאַריק'ען הרג'ענען און מאַטקע זאָל זיך ארומשלעפען מיט נקבות אויף דאָס גאַנצע לעבען און ניט טאַרען האָבען קיין ווייב פאר זיך, ניט קיין מאַמע פאר זיך, נור א „הייזעל“ פאר א היים און א „נקבה“, צו וועלכער עס קומט יערע נאכט א פאָלקאוניק־קאָמיסאַר, פאר א כלה. ער האָט מיט אַמאָל דערפיהלט אן עולה, וואָס די גאַנצע וועלט, אלע, די זונן, דער הימעל, די ערד און די מענשען זיינען בעגאַנגען געגען איהם, וואָס זיי האָבען איהם גענויט צו זיין דאָס וואָס ער איז.... אלעמען האָט ער בעשולדיגט, נור ניט זיך. זיך האָט ער געזעהען ריין, ער איז ניט שולדיג. און אייגענשאַרט האָט ער זיך דערפאר טאַקע, וואָס זיי וויר־לען אז מאַטקע זאָל ווייטער אזוי זיין, ארומשלעפען זיך אין „הייזעל־עך“ און ניט טאַרען האָבען קיין ווייב הנה'לען, וואָס זאָל שבת מאַכען, וועט ער ווייזען, אז ער האָט אלעמען אין דר'ערד, אז ער וויל — קען ער אלעס אויספיהרען... ניט פאר זיי וויל ער ווערען אן אנשטענדיגער מענש! אלע זיינען זיי גנבים! נור פאר זיך. ער וויל האָבען אן איי־גען ווייב, אן אייגענע מאַמע און אן אייגענע היים און זאָלען זיי צור־פלאַצט ווערען... און „קאָנאַריק“ זאָל ליעגען און פוילען אין וואסער, אז עס געפעלט איהם ניט.

ער האָט מיט אַמאָל דערפיהלט, אזוי ווי קאָנאַריק וואָלט געווען א לעבעדיג נפש, וועלכער ראַנגעלט זיך מיט איהם. מאַטקע האָט געד־כאַפט שטיינער, גרויסע שטיינער און געוואָרפען אין דער ווייכסעל־אריין, ווי ער וואָלט ווארפען אויף קאָנאַריק'ס קערפער, וועלכער ליעגט אין וואסער ביי א שטיין אָנגעבונדען. די דראַטהען־געהערין פערקויפט ער נאָר היינט, און די איבריגע מיידלעך לאָזט ער אָב שלמה'לע שלאַך

סען-העקער, ביליג וועט ער מאכען: וויפיעל ער וועט געבען, וועט ער
 געהמען. צונויפגעהמען די פאָר הונדערט רובעל, און ארומקוקען זיך
 וועגען א געשעפט: ער וועט אפשר קויפען א פערד און וואָגען, און
 אפשר וועט ער אָנהויבען צו האַנדלען מיט שטיוועל — ער וועט שוין
 זעהן מיט וואָס ער וועט האַנדלען. נור אלעס וועט ער מאכען, אז
 מאַטקע זאָל האַכען אָן אייגען ווייב, א היים און א מאַמע, ווייל „זיי“
 זיילען ניט.

און מיט דעם אימפעט, וואָס ער איז געווען געוועהנט צו טהאָן זאָ-
 בען, וואָס זיינען איהם אויסגעקומען רעכט, איז ער גענאָנגען אויספיהר-
 דען זיין בעשלוס: אן אנשטענדיגער מענש צו ווערען — להכעיס דער
 וועלט.

11.

דער מענשען-מאדעל.

אין שכנות מיט העלפיל'ס „הייזעל“ אויף די אלטע שטאָדט האָט געוואָהנט א פּעלדשער „יענקעלע שעהרער“. צו איהם אין „רעזורע“, אזוי ווי אין „קאפע ווארשאַווסקי“ זיינען זיך צונויפגעקומען די וואָס לע יונגען — די האַלטערס און די קאָדעמען מיט די אַלע בעלי הבתים פון די „הייזלעך“, וואָס האָבען זיך געפונען אויף דער אלטער שטאָדט. נור ווען אין „קאפע ווארשאַווסקי“ איז מען זיך צונויפגעקומען צו פער ברענגען, איז ביי „יענקעלע שעהרער“ אין „רעזורע“ געווען די „בירזע“ פון די „הייזלאך“. דאָרט האָט מען געהאַנדעלט, דאָרט האָט איין פאַס ראָן פערקויפט א צווייטען, אָדער אָבגעלאָזט, אָדער אויסגעטוישט — א לעבעדיגען מענשען. דאָרט האָבען די בעלי הבתים געקויפט און די יונגען האָבען פערקויפט זייערע „סחורות“. און ניט איינמאָל האָט א קאָדעם אריינגעפיהרט א „סוחר“ אין „קליינעם שטיבעל“ אריין, וואָס דער שעהרער האָט געהאַט גאַנץ בעזונדער, אויף אנדערע טרעפלאך ארויפצוגעהן, צו ווייזען איהם א לעבעדיגען מענשען, נאָקעט, בעקוסען איהם, אויב ער איז ווערטה דעם פרייט, וואָס מען בעט פאר איהם... נאָר היינט איז ביי יענקלעך אין דער „רעזורע“ דער גרויסער יאָריד. סוחרים זיינען געקומען, די גרויסע סוחרים מיט די פיעלע ברייאַנטען, וואָס קויפען אויף די סחורות פאר ווייטווייט... און בעצאהלען מיט הונדערטערס. אויף דעם יאָריד וואַרטען אַלע, סאי די יונגען, און סיי די מיידלאך פון די „הייזלאך“, דאָמאָס ווערען פיעלע פון זיי ערלייזט פון די „אַלטע שטאָדט“ און געהען אין די גרויסע יעלעס ווייט איבער ימים „רייך“ צו ווערען... נור שטיל זיינען אַלע היינט, מען זעהט קיין מיידעל ניט אין גאס. די יונגען ררעהען זיך וואָס וועד זיגער איבער דעם טראַטואַר. אַלע היטען דאָס „געשעפט“. אַלע האָבען

מורא, אז די גרויסע „סוחרים“ זאלען חלילה ניט אריינפאלען. און דאָס גאַנצע געשעפט זאָל ניט אונטערגעהן.

נאָר זיי האָבען זיך ניט וואָס צום שרעקען. פּאָליציי אליין היט די „סוחרים“. פּאָלקאָונוניקאָמיסאַר כּוואַסאַטאָו, וואָס ווייסט גאַנץ גוט ווען די „טערקישע“ סוחרים קומען, שיקט צוויי פּון זיינע געטרייסטע גאָראָדאָווייעס צו היטען די געסעל, ווען דער יאָריד געהט אָן. די גאָר ראָדאָווייעס דרעהען זיך איבער דעם טראָטוואַר פּון דער אלטער שטאָדט, וואו יענקעלע'ס „רעזורע“ איז, און היטען אָפּ אז דאָס „געשעפט“ זאָל חלילה ניט געשמערט ווערען.

און ביי יענקעלע'ן אין „רעזורע“ איז היינט לעבעדיג. די אידינע האָט זיך געפּעדערט גאַנץ פּריה אין מאַרק און אויפגעקויפט די בעסטע פּיש און פעטסטע גענולאָך. אין קיך ברענט עס, און דער ריח פּון געדבראָטענס טראָגט זיך איבער'ן מאַרק. דאָס בראָט מען גענולאָך פאַר די „סוחרים“.

אין אַ קליין שטיבעל, נאָך דער „רעזורע“, פּון וועלכען מען קען אַראָפּגעהן מיט הינטערטרעפּען און די פענסטער געהען אַרויס אויף אַ גרויע וואַנז, זיצען די „סוחרים“ אויף די צוויי פּול מיט בעסגעוואַנד בעלייגטע בעטען. די „סוחרים“ זיינען: אַ דיקע עלטערע פּרוי אין די פּופציגער יאָהרען, זעהר רייך אָנגעהאַן, אין זיידענס, מיט בריליאַנט טען און פּעריל בעלייגט אויף די פעטע דיקע פינגער, און אויף דעם גראַבען, פעטען בעלייגטען האַלז וואָס לאָזט זיך שווער אַראָפּ איבער איהר הויכע, גרויסע ברוסט. נעבען איהר זיצט אַ יונגער מאַן, אויך רייך אָנגעהאַן, אויך מיט בריליאַנטען בעפּוצט, זעהט אויס אַ קראַנט קער צו זיין, ווי אַ סוכאָטיטשנער, מיט געשפיצטע פינגער, קוקט זיך נערוועז אום יעדעס מאָל, רויכערט ציגאַרען און האַלט זיך אין דרעהען די קליינע וואַנצעלאַך נערוועז, קראַנקהאַפט. דאָס איז די „סוחר'טעס“ אַ זוחן. צווישען זיך רעדען זיי אַ שפּאַנישען זשאַרגאָן געמישט מיט טערקישע ווערטער און אויך מיט ווערטער פּון אלערליי שפּראַכען וואָס זוערען נור גערעדט אויפ'ן גאַנצען קאָנטינענט, כדי די אַרומיגע זאָלען ניט פּערשטעהען, און מיט די פּערקויפּער רעדען זיי אויף אידיש, כאַטש די פּרוי מיט'ן יונגען מאַן זעהען שוין ניט אויס ווי קיין אידען, נאָך זעהר אַרוענטאָליש, מיט בריוונע געזיכטער און מיט שוואַרצע רויטע אויגען. זיי רעדען זעהר וועניג מיט אַ בעל'ן הבתים פּון די „חיוולאָך“

און מיט די יונגען, מעהרסטענס רעדען זיי נור צווישען זיך, און די ער-
שטע זאך אויף וואָס זיי פרעגען זיך, אז מען גיט זיי אן סחורות, איז
אויב דאָס בעטרעפענדע מיידעל, וועלכע מען וויל זיי פּערקויפּען, איז
אַ בלאַנדע. קוים איז זי אַ בלאַנדע, דינגען זיי זיך ניט און בעצאָהלען
וויפּיעל מען הייסט זיך געבען. פאַר זיי אויפ'ן טישעל ליעגט אַנגעלעגט
אַ נאַנצער הויפּען מיט פּאַטאַגראַפיען פון מיידלאַך, אראַפּגענומען אין
פּערשיעדענע פּאַזעס, טהייל אין אַנשטענדיגע, ווי אַנשטענדיגע אידישע
כלה-מיידלאַך, טהייל אין אויסגעלאַסענע נאַקעטע פּאַזעס... די מאַמע
מיט'ן זוהן בעקוקען די פּאַטאַגראַפיען גלייכגילטיג, לאַזען זיך אויס-
דיהמען פון די פּערקויפּער די מעלות פון די מיידלאַך, שאַקלען צו מיט'ן
קאַפּ. די מאַמע מיט'ן זוהן קוקען זיך איבער, וואַרפען צווישען זיך אַ
וואָרט אין אַ אונפּערשטענדליכע שפּראַך, אין אַ שפּאַניש אָדער טער-
קיש, און דאָס געשעפט ווערט אַפּגעמאַכט.

דער הויפּט מעקלער פון די סחורה איז „יענקעלע שעהרער“, אַ
ברייטביינערדיגער איד, אַבגעשאַרען ווי אַ קאַטאַרינאַרוש, מיט אַ
גרויסען בויך מיט צוויי אויסגעקושטע פעטע חן-גריבעלאַך אין די באַ-
קען. ער רופּט די סוהר'טע „מוהמע“ און דעם יונגען מאַן „קאַזין“.
מיט איהם בעראַטהען זיך די סוהרים, אויף זיין וואָרט טרויען זיי,
איהם גלויבען זיי, און צו איהם האַבען זיי צוטרויען, ווייל ער איז אַ
משפּחה. און יעדעס מאָל קומט די אידענע אַרויף מיט אַ טאַץ איינ-
געמאַכטס, אַ פּלעשעל שנאַפּס אָדער אַ פּאַאַר פּאַמעראַנצען, און זאָגט
מיט אַ גוט שמייכלעך:

— לאַז די „מוהמע“ עפעס נעהמען אין מויל אַרײַן. לאַז זיך דער
„קאַזין“ דאָס האַרץ דערכאַפּען.

און אז יענקעלע יאָגט זיי אַראַפּ, ענטפּערט די אידענע:
— וואָס ווילסטו? פון דער פּריה אָן ריידען זיי, האַנדלען. דאָס
האַרץ ווערט דאָך זיי אַפּגעשוואַכט.

די סוהר'טע גיט אַ גענאָדיגען שמייכלעך צו דער אידענע און
פּערזוכט פון איינגעמאַכטס און רוקט עס צו צום זוהן, זאָגענדיג עפעס
צו איהם אויף מערקיש.

נור מעהרסטענס האָט מען ניט קיין צייט צו אועלכע קלייניגקיי-
טען, ווען דער מאַרק געהט אָן. מען איז פּערטהאַן אין געשעפט. אַ
טהייל „סחורות“, אויף וועלכע מען קען זיך ניט אויסגלייכען אין פּרייז.

ווייל מען וויל צו א הויכען — הייסט מען זיך עס פארווייזען. רענס-
מאָל פערשווינדען אלע, אום קיינער זאָל נאָר נישט בעמערקען, וואָס
דאָ געהט פאָר. די „מאמע“ מיט'ן „זוהן“ בלייבען. פלוצלונג עפענט
זיך די טהיר און עס ווייזט זיך א מיידעל.

— דאָ וואָהנט נישט גדליה גלעזער? — פרעגט די מיידעל.

— יא, דאָ וואָהנט גדליה גלעזער. קום נור אריין, מיין קינד.

די „מאמע“ מיט'ן „זוהן“ בעקוקען די מיידעל, ווינקען זיך דורך
מיט די אויגען אלעס וועגען „גדליה גלעזער“.

כאָטש דאָס מיידעל ווייס גאָנץ נוט וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך,
זאָן כאָטש דאָס מיידעל אליין וויל זעהר פערקויפט ווערען צו די
„סוחר'טע, דאָך רעדט מען אלעס וועגען „גדליה גלעזער“.

און פאר מעהר פאָרזיכטיגקייט ליעגט א טאָס קארטען אויפ'ן
טיש. טאָמער בעפאלט פאָליציי, הייסט עס, מען האָט געשעילט אין
קארטען...

נור זעהר זעלטען פרעגט מען זיך אויף „גדליה גלעזער“. מעהר-
סטען פערלאָזט מען זיך אויפ'ן וואָרט. קיין געשעפט ווערט ניט גע-
פיהרט אויף אזוי פיעל צוטרויען צווישען די סוחרים מיט די קונים, ווי
דאָס געשעפט פון „לעבעדיגע סחורות“. דאָ וועט קיינער נישט אָפּמא-
רען. מען האַנדעלט אויפ'ן וואָרט, און אלע היטען דאָס געשעפט, ווי
דאָס אויג אין קאָפּ, און ניט נור די סוחרים, נאָר אפילו די סחורה-
מעהר פון אלע פרעהען זיך מיט דעם געשעפט די מיידלאַך אליין.

דאָס לעבען פון די מיידלאַך אין די הייזלאַך וואָס איז איינטאָ-
ג, ווערט זיי אזוי לאַנגווייליג, אזוי דערעסען, אז זיי בענקען נאָך
עפעס; נאָך א געשעהניש, וואָס זאָל ארויסנעהמען פון די ענגע,
שטיבלאך און ברענגען זיי אין די גרויסע וועלט. און בוענאָס איירעס,
ארגענטיניען, געהט ארום ווי א ליכטיגע לעגענדע צווישען די מיידלאַך
אין די „הייזלאַך“. דאָרטען, אין בוענאָס איירעס, זיינען די מיידלאַך
פריי, פערדיענען פיעל געלד ביי די שוואַרצע, קריגען דערנאָך זעהר
לייכט חתנים און ווערען אליין בעל הבית'טעס פון „הייזלאַך“. אָט
די אלע רייכע סוחר'טעס וואָס קומען פון בוענאָס איירעס זיינען אליין
געוועזענע מיידלאַך פון די „הייזלאַך“. פיעלע פון די מיידלאַך, וועלכע
זיינען אוועק, שרייבען צו זייערע חבר'טעס בריעף, און עס הייסט אז זיי
ווערען אזוי רייך, אז זיי שיקען געלד אהיים, טאכען גליקליך זייערע

עלטרען, און מאכען חתונה זייערע שוועסטער. זיי האָבען נאָלדענע צייהן און פּוּצען שטענדיג זייערע צייהן מיט נאָלדענע שטעקעלאַך... לעגענדיגע געהען ארום אין די „הייזלאַך“ וועגען מיידלאַך וואָס זיינען אוועק קיין בוענאם איירעס, און עס האָבען זיך פּערליכעט אין זיי שוואַרצע פּירסטען, שוואַרצע סולטאַנען, און זיי לעבען איצט ווי קער ניגיס.

צוליבע דעם גאַרען אלע מיידלאַך פּון די „הייזלאַך“ פּערקויפט צו ווערען קיין בוענאם איירעס. און ווען די סוחרים קומען פּון ארגענטיניען אויפקויפּען „סחורה“, ווערט יום טוב אין דער אלטער שטאָדט, אלע מיידלאַך פאַרבען זיך אָפּ אויף בלאַנדע, טהוען זיך אָן העלע קליידער, ווייל די סוחרים קויפּען גיכער בלאַנדע, ווארום די שוואַרצע נער גערס אין בוענאם איירעס האָבען נור לייעב בלאַנדע...

נור אם מעהרסטען איז געווען פּרעהלאַך אין רויטען וועלפּיל'ס „הייזעל“ צווישען קאַנאַריק'ס כלות. „קאַנאַריק פּערקויפט אלע זיינע מיידלאַך“, האָט מען גערעדט אין דער אונטערוועלט. און טאַקע זיינען אלע קאַנאַריק'ס כלות געווען אָבערפאַרבעט אויף בלאַנד, און מאַטקע האָט זיי אלע פּערקויפט מיט א ליכט האַרץ. איהם האָט מען נישט צוגעלאָזט אין דער „רעזערע“ צו „יענקעלע שעהרער“, וואו דער מאַרק איז געווען. ער איז נאָך ניט געווען קיין סטאַטיק, קיין אָנגענומענער סוחר, אז מען זאָל איהם צולאָזען צו די „ארגענטיניער“ סוחרים אָדער צו „גדליה גלעזער“, ווי מען האָט זיי גערופּען אין געהיים. ער האָט אפילו נישט געוואוסט, וואו דער מאַרק איז, דאָס געשעפט איז געמאַכט געוואָרען דורך וועלפּיל דעם רויטען. סיי ווי סיי, ווי עס זאָל ניט זיין, האָט מאַטקע געקראָגען א „טאַש מיט הונדערטער“, ווי מען האָט גערעדט אין די „אונטערוועלט“. א יונג האָט א בייז מול, פונקט ווען ער וויל פּערקויפּען זיין סחורה קומען אָן די ארגענטיניער סוחרים, „גדליה גלעזער“ איז אראָפּגעפאלען אויף קאַנאַריק'ס בייז מול. דאָס גאַנצע „אַלטע שטאָדט“ האָט גערעדט דערפון, אז קאַנאַריק איז רייך געוואָרען, געכאַפט א גרויסע אפּוטיקא, און מען האָט איהם מקנא געווען.

— אָבער וואָס וועט ער טהאָן אָהן סחורה?

— זאָרג דיך פאַר איהם ניט. ער וועט שוין קריגען אַנגאַרע

סחורה.

— נעה. ער גיט דאָך אויף דאָס געשעפט. ער געהט דאָך אַ התנ' ווערען מיט חנה'לען.

— זי וויל דאָך איהם ניט.

— יעצט וועט זי איהם שוין וועלען, אז דער יונג האָט נאָר געלד

געקראָנען, וועט זי איהם שוין וועלען.

— און וואָס האָט ער געמאַכט מיט די הישפּאַניעריין?

— ער האָט זי אויך געוואָלט פּערקויפּען, נאָר דער רויטער וועל-

פיל' האָט נישט צוגעלאָזט. ער האָט מורא פאר'ן פּאָלקאוניק-קאָמיסאַר

— האָט אַנאַנדערער פּערזיכערט. — ער האָט זי ניט געוואָלט פּער-

קויפּען. מ'האָט איהם אָנגעבאַטען א סך געלד. ער האָט נישט געוואָלט.

אזוי האָט מען גערעדט אין „קאַפּע ווארשאַווסקי“ און אויף דער

גאַנצער אַלטער שטאָרט וועגען מאָסקע'ן און וועגען זיינע כּלּוּת. און

אַלע זיינען גליקליך געווען. אַלעמען האָבען די ארגענטיניער סוחרים.

„גדליה דער גלעזער“, גליקליך געמאַכט. מאָסקע האָט געלד געקראָנען.

דער רויטער וועלפיל האָט שעהן פּערדיענט, נאָר אַם מעהרסטען איז

גליקליך געווען די לעבעדיגע סחורה אליין וואָס מען האָט זיי פּערקויפּט.

די מיידלאך פון די „הייזלאך“. אַלע זיינען זיי בלאָנד געווען אָבנע-

פּאַרנט און העל אָנגעטהאָן, און זיינען שוין מעהר ניט ארויס אויף דער

גאַס געלד פּערדיענען. זיי האָבען זיך געגרייט אין א ווייטען וועג

אריין, וואו עס ווארטען אויף זיי שווארצע פירסטען, וועלכע האָבען

זעהר ליעב בלאָנדע אידישע מיידלאך. זיי וועלען זיך אין די מיידלאך

פּערליבען, און יעדע האָט גע'חלום'ט א פּרינצעסין, א פּירסטין צו ווע-

רען פון „אַ שוואַרץ קעניגרייך“...

12

מאמטע ווערט א סטאטיק.

עס איז געקומען די צייט ווען די „סתורה“ האָט בערזערפט עקס-
פּעדירט צו ווערען איבער'ן ים — האָט זיך די „סתורה“ צואוויינט און
אַנגעהויבען זיך צו געזעגענען מיט די פריינד און בעקאנטע וואָס זי
האָט געהאַט אין דער גאַנצער שכנה'שאַפט. ביי דעם פּאפּיראַסניק אין
הייז איז געווען יום-כּפור. די מיידלאַך זיינען ארויסגעקומען געזעגער-
גען זיך מיט'ן קראַנקען ווייבעל. די מיידלאַך האָבען געוויינט, און
מען האָט איינער דעם אנדערען אָנגעזאונשען אַלדאָס גוטס :

— עמץ זאָלט מיך ניט פּערגעסען אויף יענער זייט יב. או עמץ
וועט בשלום אהין קומען זאָל עמץ געדענקען מיך דאָ מיט מייע
קינדער.

— אייך פּערגעסען, גנעדעלע... איהר זיינט דאָך אונז בעסער
געווען ווי אַ לייבליכע מאַמע, ווי אַן אייגענע שוועסטער, — האָט זיך
די „סתורה“ פּונאַנדערגעוויינט. קיינמאָל ניט אייך פּערגעסען.

— גנעדעל, לעבען, בעהאַלט דאָס פאַר די קינדערלאַך, — האָר
בען די מיידלאַך איהר ארוינגעטראַגען זייערע וועש און קליידער, און
אוועקגעגעבען אלעס וואָס זיי האָבען ניט מיטגענומען.

נור איינע האָט גאָר ניט אוועקגעגעבען. דאָס איז די „לאָוויר-
טשערין“, וואָס האָט זיך געזאַמעלט איהר אויסשטייער און געהאַלטען
איהר קאַסטען וועש.

— וואו וועסטו מיטגעהמען אזא קאַסטען וועש איבער דער גרע-
צעץ? וואָס טויג די וועש איבער דער גרענעץ? וואָס דאָרט, אויף יעד-
נער זייט, קריעגט מען וועש שפּאַט ביליג, — האָבען איהר די מיידלאַך
אויסגערעדט.

זי האָט אָבער ניט געוואָלט הערען. „וועש קומט איבעראַל צוניין“.
צייט געוואָלט פּערקויפען, ניט געוואָלט אוועקגעבען. עס האָט זיך איהר

געדאכט, ווען זי וואָלט אוועקגעגעבען דעם אויסשטויער-וועש — וואָלט זי אוועקגעגעבען די האָפנונג אַמאָל אנדערש צו לעבען, אַמאָל חתונה צו האָבען און צו פיהרען אן אנשטענדיגען לעבען. דער קאַס-טען ריינע וועש, די לייכער, האַנדטיכער, טישטיכער און איבערציערס איז געוואָרען ביי דער מיידעל דער סימבאָל פון איהר ריינקייט... פון איהר האָפנונג... און זי האָט דעם קאָרב וועש געהיט און מיטגעפיהרט די אונבעפלעקטע וועש דאָרט אַהין, אין דעם שוואַרצען קעניגרייך, וואו זי האָט זיך געקליבען ווערען אַ קעניגין, אַ פירשטיין פון אַ שוואַרצן צען פרינץ.

— אז איהר וועט נור בשלום אריבערקומען די גרענעץ, למען השם אַ קארטעל, מיר און די קינדערלאַך, — האָט זיי די קראַנקע פאַפיראַסען-מאַכערין צום לעצטען מאָל נאָכגעשריען.
און די קינדערלאַך זיינען געפאלען אויף זייערע העלער, ארומ-געכאַפט זיי, און בעוויינט מיט אמת'ע קינדישע טרעהרען די גוטע „מהמעס“.

און דאָס גאַנצע געסעל, אין וועלכען ס'האָט זיך געפונען דאָס „היי-זעל“, האָט בעגלייט מיט רחמנות'דיגע בליקען די אַבפּאַהרענדע מייד-לאַך. אלע האָבען געוואוסט וואוהין מען פיהרט זיי. און פיעל האָבען זיי בעדויערט, ניט איבער דעם שרעקליכען גורל, וועלכער איז זיי בע-שערט אין דער ווייטער מדינה, נאָר איבער די לאַנגע רייזע איבער'ן גרויסען ים, פאר וועלכע אלע האָבען מורא געהאט. פיעל האָבען זיי מסנא געווען, און געוואונשען זיך צו זיין אויף דעם אָרט פון די מייד-לאַך, וואָס פאַהרען אָב אין אַ לאַנד וואו „מען שאַרט נאָלד אין די נאסען“, און געוואָלט פאַהרען, אז זיי וואָלטען נור אויף הוצאות גע-האַט... און אלע האָבען געוואונשען, אז זיי זאָלען בשלוב דערנריי-כען דאָס לאַנד פון די שוואַרצע הערשאַפט...

מאָטקע איז דערווייל אויס „קארעט“ געוואָרען, און איז דער „אַנשטענדיגער מענש“. ער קליידעט זיך שוין „ציווילנע“, נישט „פאַ-קארעטסקו“. ווי יעדער יונגער מענש: אין אַ נייעם אַנצוג, אַ קראַנקע מיט אַ שניפּס און אַ גאָלדענעם זייגער, און שפאַציערט איבער די געס-לאַך פון דער „אַלטער שטאָרט“. און אַ וואונדערליכע זאַך — טויף

איז די „צלטע שטאָרט“ געוואָהר געוואָרען, אז מאַטקע האָט געלד, אז מאַטקע האָט געכאַפט די „שעהנע אפּותיקאַ“ פּון די בוענאָס איירעסערי סוחרים פאר די פּערקויפּטע מיידלעך, אז מאַטקע איז געוואָרען א „מענש מיט מענשען גלייך“, האָבען אלע אויפּגעהערט זיך פאר איהם צו שרעקען, מורא צו האָבען פאר איהם. געשמט האָט מען זיך נאָך מיט איהם. עס וואָלט קיינער פון די שעהנע בעלי הכּתים איהם ניט אָבגעשמעלט און גערעדט מיט איהם. נאָר עס איז אַראָב פון איהם יענע געהיימינים, וואָס האָט איהם געהאַט איינגעהילט, ווען ער איז געווען דער בעל הבית איבער די מיידלעך, ווען יערער מענש אין געסעל האָט געציטערט פאר קאַנאַריקען, און אז מען האָט איהם געזעהן אויף איין זייט טראַטואר איז מען אריבער אויף דער צווייטער זייט. יעצט האָט מען איהם שוין ניט אויסגעמיערען. אז ער איז אריינגעקומען אין א געשעפט קויפּען, איז מען שוין ניט אַנטלאָפּען פון איהם. מאַטקע איז געוואָרען אן איינוואָהנער פון דער „צלטער שטאָרט“, און מענשען האָבען איהם געהאַלטען גלייך מיט זיך.

אין „קאַפּע ווארשאַווסקי“ איז מאַטקע ניט אריינגעקומען צייט ער האָט זיך געשנימען אויף אן אַרענטליכען מענשען. דאָך האָט ער חנה'לען ניט אָבגעלאָזט פון אויג. ער האָט זי אָבגעוואַרט אין די אָבענדען, ווען זי האָט די ברירערלאַך געגעבען צו עסען אין קיך, און אריינגע'ננבעט זיך אין הויף אריין, און אריינגעקוקט דורך'ן פענסטער. האָט ער נור דערזעהען דעם שוואַרצען קאַפּ איהרען, מיט די לאַנגע שוואַרצע האָאר, וואָס לאָזען זיך אַראָב איבער איהר אַקסעל, האָט איהם ארומגענומען א ריינקייט און עס איז איהם געווען א פּערגליטונג פאר אַלעס וואָס ער טהוט פאר איהר. ער האָט אין דעם שוואַרצען קאַפּ האָאר איהרען געזעהען זיין גאַנץ לעבען, וואָס ער האָט זיך אויס'גע'חלוּם'ט ווי עס וועט אויסזעהען אין דער צוקונפּט — און דער קאַפּ איז געוואָרען פּערבונדען מיט נאָך עפעס, וואָס איז איהם זעהר טהייער געווען פון זיין פּערגאַנגענעם לעבען. חנה'לעס קאַפּ האָאר האָט איהם דערמאָהנט אין זיין מאַמעס פנים. ער האָט איבערהויפּט זיך ניט געקענט פאַרשמעלען חנה'לען אָהן דער מאַמען. די צוויי נפשות — חנה'לע און זיין מוטער — זיינען ביי איהם געוואָרען איינס. און ער האָט זיי ליעב געהאַט ווי איין פּערזאָן.

און א וואונדערליכע זאַך — מאַטקע'ן האָט פּערדראַסען וואָס

חנה'לע זיצט אין „קאפע ווארשאווסקי“ און בערענעט אזעלכע מענ-
שען, וואָס קומען דאָרט אהין אריין. מאָטקע האָט מיט אמאָל דער-
פיהלט דעם גאַנצען עקעל פון געסעל און פון „קאפע ווארשאווסקי“.
און ער האָט געוואָלט אז חנה'לע, זיין חנה'לע, זאָל זיין פון דערוויי-
טענס פון דאָרט. ער האָט געוואָלט, אז די מוטער זאָל זי בעהאַלטען
ביים פעטער, ווי מען האָט זי געהאַט בעהאַלטען פאר איהם... און קיי-
נער זאָל ניט קענען צוקומען צו איהר, קיינער זאָל ניט וויסען וואו זי
איז. אפילו ער זאָל ניט וויסען וואו זי איז.

א שדכן צו חיים קאפע-מאַכער, צו חנה'לעס פאָטער, האָט ער
נאָך ניט געוואָלט שיקען. עס איז איהם נאָך געשטאַנען אין וועג די
הישפּאַנערין. די שוואַרץ-חנ'עוודיגע דראַטען-געהערין האָט זיך נאָך
געפונען אין דעם „הייזעל“, אין וועלכען אלע אָבענד איז געקומען דעה
פאָלקאָוויק-קאָמיסאַר. מאָטקעס האַרץ איז צוריסען געוואָרען צוויי-
שען די ביידע מיידלאַך — צווישען חנה'לען און די הישפּאַנערין. עה
האָט זי ניט געקענט פּערקויפּען אזוי לייכט ווי די אנדערע מיידלאַך.
יענע מיידלאַך זיינען ביי איהם געווען סתּוּרם. די דראַטען-געהערין
איז געווען משפּחה. א לעבעדיגער מענש — זיינס א מענש. עה
האָט עס געפיהלט, און גערעכענט זיך מיט דעם געפיהל, אָבער ער האָט
געוואוסט, אז חנה'לען וועט ער ניט קענען האָבען סיידען נור ער וועט
פּטור ווערען פון די הישפּאַנערין, אויסרייסען זי פון זיין לעבען. און
חנה'לען האָט ער געוואָלט האָבען מעהר פון זיין לעבען. דאָס איז יעצט
געווען זיין אַמביציע, זיין שטאַלץ, צו האָבען א ווייב, אן אייגען ווייב,
און אן אייגענע מוטער, ווי יעדער מענש האָט — דערפאר וואָס אלע
האָבען זיך פּערנומען אויף איהם. און צו חנה'לען האָט ער געוואָלט
קומען מיט א ריין האַרץ און ריינע הענד.

לאַנג האָט ער געקעמפּט מיט זיך, ביז איינמאָל איז ער געקומען
צו דער הישפּאַנערין און איהר אַלץ פּערטרויט. ער האָט גערעדט
צו איהר ווי א ברודער צו א שוועסטער, ווי א מענש צו א מענש. ער
האָט צו איהר אזוי געזאָגט:

— מאַרי, מיר מוזען זיך צושיידען. איך געה אוועק פון דאנען.

— וואָס רעדסטו, מאָטקע! — האָט דאָס מיידעל איהם אָנגעקוקט

און געזאָגט מיט שרעק — דו געהסט חתונה האָבען? יע?

— יא, — האָט מאַטקע געענטפערט.

— פארוואָס?

— איך ווייס ניט. איך מוז. איך וויל. איך קען ניט אַנדערש.

דאָס מיידעל האָט איהם אָנגעקוקט. דער פערלאנג נאָך חנה'לען איז געלעגען אין זיינע אויגען. זיינע אויגען זיינען איהם בעטרערט געוואָרען, דאָס מויל אויסגעקרימט און די נאָז בלייך. דאָס מיידעל האָט איהם ליעב געהאַט. זי האָט זיך ניט געקענט אינהאַלטען און האָט זיך געוואָרפען אויף איהם און אריינגעביסען זיך אין זיינע ליפּען מיט איהרע קרומע, שארפע צייהנדלעך:

— מאַטקע, לעבען, איך וועל דיך ליעב האָבען — וואָס דו זאָלסט

ניט טהאָן.

— האָב מיך יא ליעב, האָב מיך ניט ליעב. איך ווייס, מיין לעב

בען איז ביי דיר אין די הענד. דו קענסט מיך ארויסגעבען צום פּאַרל קאָונוניקאָמיסאַר, אז איך האָב קאַנאַריק'ען גע'הרג'עט, און איך הייס אַן אַנדער נאָמען, און איך האָב א פאַלשען פאַספּאַרט. גיב מיך ארויס, אז דו ווילסט. נאָר חתונה האָבען וועל איך מיט חנה'לען, אפילו אז איך זאָל וויסען יונגערהייט אין דר'ערד צו פוילען. איך וועל חתונה האָבען מיט איהר, דערנאָך קענסטו מיך קיין סיביר אויף קאַטאַרשנע ראַכאַטע שיקען, אז דו ווילסט. נאָר חתונה האָבען מיט חנה'לען וועל איך.

עס האָט זי ארומגענומען אן אייפערזוכט אויף מאַטקע'ס ליעבען.

די אייפערזוכט אויף חנה'לען האָט יעצט געברענט אין איהר האַרץ, אין איהר אינערליכעם, ווי אן עלעקטרישער שטראָם וואָלט זיך אין איהר אָנגעצונדען. זי האָט געביסען מיט איהרע קליינע צייהנדלאַך אויף איהרע דינע ליפּען, געביילט די הענד און אָנגעלעגט זיך פאַר שוואַכקייט אויף מאַטקע'ן:

— פארוואָס קענסטו מיך ניט האָבען מיט חנה'לען? גנב'ע זי

אוועק. די נאַכט גנב'ע זי, און גיב זי אין א הייזעל אריין. מיר וועל לען אינאיינעם זיין אין איין "הייזעל" — מען וועט דיר א סך געלד געבען פאַר איהר, מיר וועלען דיך ביידע ליעב האָבען; ביידע... אַך בייםען פאַר דיר....

מאַטקע איז בלייב געוואָרען. דאָס האַרץ האָט איהם אָנגעהויבען

צו שלאָגען. אָפּטמאָל האָט ער געקלעהרט דערפון אזוי צו טהאָן. גע-
קלעהרט און ניט געוואַנט צו קלעהרען. טיעף אין זיך האָט ער דאָס
געטראַכט, און יעצט זאָגט זי איהם די געדאַנקען ארויס. ער האָט גע-
שוויגען, אין זיין האַרץ האָט געקעמפּט דער יצר-טוב און דער יצר-
הרע.

— איך וועל זי אָנרעדען, איך ווייס שוין ווי אזוי מיט איהר צו
רעדען; איך וועל שוין אזוי מאַכען, אז זי וועט בעשטעהען, דו וועסט
זעהן זי וועט בעשטעהען... — האָט די הישפאַנערין פאַרטגעזעצט.

ער האָט מיט אַמאָל דערזעהען זיין מאַמע, די רויטע זלאַמע, ווי
זי זיצט און פערריכט איהם די הויזען. און ער לייענט אַ נאַקעמער אין
ווינקעל פון קעלער. מען האָט איהם געשלאָגען, צוביילט. לייענט ער
און וויינט, און קוקט אויף דער מאַמע, ווי זי נעהט איהם די הויזען. ער
האָט יעצט געזעהען איהר פנים ווי דאַמאָלט, ווי עס רינען טרערען פון
איהרע אויגען אויף איהר איינגעשרומפּען, אויסגעהאַקט ווי אַ זייל גע-
זיכט, און ווי די ליפּען זיינען פערטריקענט און די אָדערען פון איהר
הויטיגען האַלז ציהען זיך און ציהען זיך, ווי ביי אַ הוהן. און זי פער-
גלייזט די אויגען פונקט אזוי ווי אַ הוהן, וואָס דער שוהט האָט אריינ-
גענומען אין זיינע קניען, איינגעבויגען דעם האַלז און געהט עס
שחט'ען... און ער ווייסט ניט ווי אזוי דאָס איז געוואָרען — חנה'לע
איז געוואָרען זיין מאַמע, און זיין מאַמע — חנה'לע. ביידע עפעס איין
נפש, איין מענש, און וועט ער חנה'לען שלעכטס טהאָן — וועט עס
פונקט אזוי זיין, ווי ער וואָלט דער מוטער שלעכטס געטהאָן. זיין
מוטער שלעכטס טהאָן... דיעזער געדאַנק האָט איהם אזוי אויפגעקאַכט,
אז ער האָט אַן אלעס פּערגעסען. ער האָט געוואוסט, אז זיין לעבען
איז אין מאַר'ס הענד — נור ער האָט ניט געקוקט דאָרויף, און מיט אַ
געשריי האָט ער געגעבען אַ טאָפּיע מיט'ן פּוס:

— שווייג! — וואָס מיינסטו, חנה'לע איז דו? ! די מינוט קום...
קום... קום! — האָט ער בעפוילען.

— וואוהין? — האָט דאָס מיידעל געזאָגט מיט אימה.

— וואָס איז דיין עסק? וואָס האָסטו צו פּרעגען? וואָס מיינסטו,
כ'וועל דיך דאָ לאָזען מיט אַ פּאַלקאָוויניק-קאַמיסאַר, וואָס זאָל פון דיר
דאָס נאַנצע געלד אוועקנעהמען. קום, די מינוט קום. איך וועל דיך

שוין פיהרען. אין „אקוואריום“. אין קאפע שאַנטאָן אַקוואַריום. אַ שאַנטאָנעטקע וועסטו ווערען. וועסטו כאַטש האַבען עפעס פאַר דיין אַרבייט. ניט פאַר מיר, ניט פאַר מיר. איך דאַרף ניט דיין נעלד. נאָר פאַר דיר, דו הערסט, זאָלסט צו עפעס קומען, נישט זיך אַרומוואַלגען רען אין הייזלעך.

ער האָט פלינק איינגעפאַקט איהרע זאכען אין קאַסטען אַרײַן. אַרײַנגעוואַרפען די זיידענע וועש, די געוואַשענע און ניט געוואַשענע, די זיידענע קאַפּטאַנעס, די זאַקען, העמס און קאַמאַשען, און געשלאַעפּט זי נאָך דעם זעלבען אַבענד אין קאפע שאַנטאָן אַקוואַריום, וואו ער האָט זי פּערקויפט דעם „דירעקטאָר“, ווי מען פּערקויפט א טהייערען הונד אָדער א לייבפּערד — צוויי הונדערט און אַכטציג רובעל האָט ער אַבגענומען פאַר איהר.

פאַר'ן אוועקגעהען האָט ער זי אַנגענומען ביי דער האַנד און גע'קוקט איהר אין די אויגען אַרײַן, און דאַן איהר געגעבען דאָס אַבגענער מענע נעלד:

— נא, נעהם עס צו, איך וויל דערפון נאָר ניט האַבען. פאַר דיר, קויף דיר קאַפעליושען.

די מויד האָט דאָס מעהר פּערדראַסען, ווי ווען ער וואַלט זי גע'שלאָגען. זי האָט איהם צוריקגעוואַרפען דאָס געלד אין פנים אַרײַן: — איך בין דיין נקבה, דו האַסט מיך פּערקויפט — עס איז דיין געלד. וואָס גיסטו עס מיר?

מאַטקע האָט בעהאַלטען דאָס געלד אין טאַש אַרײַן, און געזאָגט צו איהר אין דער שטיף.

— מיין לעבען איז אין דיין האַנד: אז דו ווילסט, גיב מיך אַרויס. האָב איך זאָרג — וועל איך געהן נאָך סיביר, אויף קאַטאַרושנע. די מויד האָט געשוויגען, נאָר פּערביסען מיט איהרע אויסגעטאַקטע שאַרפע צייהן אויף איהרע רויטע פּערפיהרערישע ליפּען...

.13

מאטקע ווערט א חתן.

עס איז אדוד געבאנגען א שטיקעל צייט און מאטקע איז אוועק אין גאנצען פון דער „אלטער שטאָרט“ און זיך אויפגע- האַלטען אויפ'ן גרישבאָוו ביים אייזערנעם טויער צווישען די פיר שערס, וואָס ברענגען געפרוירענע פיש פון טיעף ראָסיי. אויפ'ן גרישבאָוו האָט מאַטקע געהאַט בשותפות מיט נאָך אַ יונג אַ וואָגען מיט פּערד, וואָס האָבען איבערגעפיהרט די פיש פון די סטאַנציע אין דער שטאָרט אַרײַן. צווישען די פּוהרמאַן-יונגען איז גוט בעקאַנט געווען מאַטקע'ס נאָמען פון די „אַלטע שטאָרט“, און מען האָט מוראַ געהאַט פאַר איהם. דורך דעם האָט מען איהם באַלד אין די חברה „פישערס“ אַרײַנגענומען, צוגעלאָזט איהם צום וואָגען. נאָך געשעהטט האָט מען זיך שוין ניט מיט איהם. מען האָט באַלד פּערגעסען זיין פּראָפעסיע. אַ חוץ דאָרט בײַ אַ קריעג האָט מען איהם אויפגעמישט זיין „יחוס“. גאָר מיט „יחוס“ האָט זיך ניט געהאַט וואָס צו שעחמען קיינער פון די פישער-יונגען, און מאַטקע איז באַלד געוואָרען אזאַ אנגעזעהנער מענש אויפ'ן „גרישבאָוו“ ווי ער איז געווען אין דער „אַלטער שטאָרט“. מאַטקע האָט שוין געהאַט זיינע פאַר הונדערט רובעל שטעהן בײַ פישער בעלי הבתים, און עס האָט געהאַלטען איהם צו געהמען אין שותפות אַרײַן צו די פיש.

דאָס אַלעס האָט מאַטקע געטהאָן אויפ'ן וואונג פון מלך קאפע מאַכער, חנה'לעס פאָטער. צייט מאַטקע האָט געקראָגען די פאַר הונדערט רובעל פון די מיידלאַך וואָס ער האָט פּערקויפט קיין בועד נאָם אירעס, האָט איהם שוין דער איד ניט אָפּגעלאָזט פון אויג. געד זעהן, אז מאַטקע סטאַטיקט זיך און וויל ווערען אַן אַרענטליכער מענש — האָט זיך דער איד איבערגעלייגט דאָס מיט די אידענע, אַז מאַטקע וואַלט גאָר ניט געווען אזאַ שלעכטער חתן פאַר חנה'לען.

— א יונג מיט א פאָאר הונדערט רובעל, ווער דארף דען וויסען, וואָס ער איז געווען, — וואָס איז ער, א מיידעל איז ער? א שלעכטען נאָמען קריגען? א מיידעל טאָר ניט — א יונג מעג אַלעס.

— קיין קינד אין די שירץ האָט ער ניט אהיים געבראַכט — לעגט די אידענע צו — און אזאָ איינער, אז ער ווערט אַ אַנשטענד דיגער מענש, איז ער א פיינערער מענש. ער קען נאָך ווערען אַ שעד נער בעל הבית. און חנה'לען האָט ער ליעב ווי דאָס לעבען, די אויגען וואָלט ער זיך געלאָזט ארויסנעהמען פאר איהר.

— און, דער עיקר, פארנעם ניט, אז ער האָט זיינע אייגענע די שעהנע פאָאר הונדערטער, און אזא יונג נעהמט זיך צו עפעס. ווער דארף וויסען פון וואָנען ער האָט זיין געלד? — אין פאָס שטעהט עס גיט פארשריבען, — און געלד שטינקט ניט, מיין ווייב.

נאָר דער איד האָט מיט מאַטקע'ן ניט גערעדט דאריבער, חלילה, ער האָט זיך אפילו מיט איהם ניט געזעהן, אז קיינער זאָל נאָר ניט וויסען, אז קיינער זאָל נאָר ניט מערקען צי וואָס מאַטקע ציעלמ. ער האָט אָבער שוין געהאַט זיינע מענשען, בעקאַנטע און פריינד וואָס האָבען מאַטקע'ן געפיהרט, געלערענט וואָס ער זאָל טהאָן. געווען איז עס טאַקע ברכיה דער קרעמער, דער חזן פון דער אַלטער שוהל, צו דועלכען מאַטקע איז געגאַנגען בעמען רעדען איהם אַ שידוך מיט חנה'לען.

— אזא יונג ווי דו, האָסט אַ פאָאר שעהנע הונדערט רובעל, וואָס דרעהסטו זיך ארום אין נאָס און טהוסט נאָר ניט — מען קען זיי פער לעבען, פער'שכור'ען מיט גוטע ברידער, גוטע ברידער פעהלען ניט. האָט איהם ר' ברכיה איינמאָל מוסר געזאָגט, ווען מאַטקע איז וויעדער אין קרעמעל אריינגעקומען צו איהם, אז ער זאָל נאָך אַמאָל אהין געהן ריידען איהם דעם שידוך מיט חנה'לען, נאָך דעם ווי מאַטקע איז גאָיס קאָדעט געוואָרען.

— האָט ניט קיין מורא, איד וועל נישט טרינקען. חנה'לע זאָל אזוי לעבען. איד'ל נישט טרינקען, גוט היטען דעם נראָשען.

— ווילסט דאָך א חתן ווערען — דארפסטו זיך צו עפעס נעה' מען. געהט מען אויס'ן גרשיבאָוו, מען זוכט א שותף, מען קויפט זיך א פערד, אַ וואָגען — וואָס טהוסטו דאָ? — דו דארפסט אַוועק פון

דאָנען, אז קיינער זאָל נישט וויסען ווער דו ביסט געווען, ווען און
וואָס. — פּערשטע עהסט, האָט איהם ר' ברכיה גע'עצה'ט אויף מלך
קאפּע-מאַכער'ס וואונק. און מאַטקע האָט געפּאָלגט.

ערשט נאָכדעם ווי מאַטקע איז שוין געווען א שטיקעל צייט
אוועק פון „אַלטען מאַרק" און אַלע האָבען געהאַט פּערנעסען אין איהם
— און מאַטקע איז געוואָרען דער פּישער יונג אויפ'ן גרשיבאָוו —
דענסמאָל ערשט האָט מען מאַטקע'ן צוזאַמענגעפיהרט מיט חנה'לען,
אז חתן כלה זאָלען זיך בעקענען. אָנגעפיהרט דעם שידוך האָט טאַקע
ר' ברכיה, און יעצט האָט מאַטקע געהייסען „א פּישער פון גרשיבאָוו,
א געזונדער יונג, פריי פון מיליטער, מיט אַ פּאַאר הונדערט רובעל
זיין אייגענס — האָט אַ וואָגען מיט אַ פּאַאר פּערד". מלך קאפּע-
מאַכער מיט זיין ווייב האָבען זיך געלאָזט רעדען דעם שידוך, און אויס-
געפּרעגט זיך וועגען חתן, ווי ער וואָלט געווען א פּרעמדער, וואָס זיי
האָבען איהם קיינמאָל נאָך נישט געזעהן... מען האָט אָבגעווערט דאָס
„זעהעכץ" אויף שבת. און שבת נאָך מיטאג זיינען זיך חתן-כלה מיט
די מחותנים צונויפגעקומען אויף די פּאָוויא נאָס צו דער כלה'ס פעטער,
ביי וועלכען מען האָט טאַקע חנה'לען געהאַט בעהאַלטען פאר מאַטקע'ן.
מאַטקע איז געזעסען א בלייכער, א דערשראָקענער, אין אַ נייעם קאָר-
טענעם אַנצוג, ווי אַ חתן בחור און מורא געהאַט צו ריהרען מיט אַ
אבר, מיט אַ האַנד, אז ער זאָל נישט עפעס צוברעכען אויפ'ן טיש.
זענען איבער איהם איז געזעסען חנה'לע, אויך א בלייכע און דערשראָ-
קענע, אין אַ נייע קליידעל אָנגעטהאָן. פּערפלאַכטען די האָר אין צוויי
צעפּ, און אַ רחמנות, און אַ חן האָט גערוהט אויף איהר קאָפּ....
מאַטקע האָט געקוקט אויף איהר און זיין האַרץ איז איהם אויסגעגאַנגען
פאר רחמנות אויף איהר.... עס האָט זיך איהם געדאַכט, אז זי איז
אַ קליין, קליין פּיינעלע, וואָס האָט נאָך נישט קיין פּערדען, ווי ער
פּלעגט אַראַבנעהמען פון די נעסטען פון די כויער, ווען ער איז נאָך
אַ קליינער יאָט געווען... און דאָס קליינע פּויגעלע ציטערט אין זיינע
הענד פאַר קעלט... און קלאַפּט מיט די קליינע פּליגעלעך... און ער
נעהמט עס און לעגט עס אריין צו זיך אין כּוּזים, אז עס זאָל זיך אָנ-
וואַרמען... אזוי האָט ער אויך געוואָלט זי אריינגעהמען צו זיך אין
אַקעטען כּוּזים אריין...

דאָס נעשפּרעך איז אָנגעגאַנגען וועגען היימישע זאַכען. מען האָט

זיך בעקענט מיט'ן חתן. דער מחותן האָט געוואָלט וויסען, מיט וועמען ער איז זיך משדך, ווער זיין מחותן איז, — אויב דער חתן האָט נאָך א פאָטער, אַ מוטער.

— איך האָב אַ מאַמע, אַ טהייערע מאַמע, אזא גוטע מאַמע!
ווען איך בין אַ קליין אינגעל געווען — אָט אזא קליינער יאָט — האָר
בען זיי מיך געוואָלט שלאָגען — האָט מיך די מאַמע נישט געלאָזט
שלאָגען... און זי האָט מיר...

— און אַ טאַטען האָט ער אויך? האָט דער מחותן פלינג איבער
געזאָקט מאַטקעס רייד, וואָס זיינען ניט שעהן געווען פאר די געסמ
ביים טיש.

— אַ טאַטען האָב איך אויך, נאָר איהם האָב איך ניט ליעב.

— וואו וואָהנען זיי?

— זיי וואָהנען אין אַ קליין שמערטעל, אין וואַרשעווער גובער

ניע, אין זשאַבלין.

— און ווי רופט מען דעם חתן מיט'ן אידישען נאָמען? איך

מיין, ווי הייסט ער? פרעגט דער שדכן.

— איך הייס מאַטקע.

— מאַטקע? — איך הטר אַס צום ערשטען מאָל.

— ניין. ווען איך בין געווען אַ קליין אינגעל האָט מען מיך גע

רופען מאַטקע — האָט זיך מאַטקע פלינג צוריקגעכאַפט. איך הייס —

אהרון ליב קאַנאַריס. איך האָב אַ פאַס, אָט דאָ האָב איך איהם. און

מאַטקע האָט אַרויסגענומען דעם פאַס.

— אהרון ליב, אַ נאַני אידישער נאָמען — האָט ר' ברכיה

שדכן געזאָגט צום מחותן.

נור מאַטקע'ן האָט עס עפּטס געגעבען אַ ריס אין האַרצען. דאָס

ערשטע מאָל האָט ער דערפיהלט אז ער טראַגט אַ פרעמדען נאָמען פון

אַ פרעמדען מענשען, און זיינעם האָט ער בעגראָבען... און דעם ער

שטען מאָל האָט ער אָנגעהויבען צוריק צו בענקען נאָך זיין נאָמען —

קיינמאָל נאָך האָט ער נישט געמיהלט דאָס בעדערפעניש נאָך זיין

נאָמען ווי יעצט. ווען ער געהט אַ חתן ווערען...

מאָטקע האָט געקלעהרט וועגען דעם און איז טרויעריג און שטיל געוואָרען.

— לאָז מען זיי אליין לאָזען, — ווינקט דער שדכן צום מחותן מיט די מחותנת'סע.

— יונגע-לייט, אפשר ווילען זיי זיך עפעס זאָגען וואָס מיר טהאָרען ניט הערען. — קומטס, קומטס — האָט די מוהמע גערופען די געסט אין אַן אנדער שטוב אריין, פערשטעהענדיג פון מאָטקעס שווייגען, אז מאָטקע וויל מיט דער כלה אליין זיין.

אז מאָטקע איז מיט דער כלה אליין געבליבען, איז ער נאָך שטילער, בלייבער און דערשראָקענער געוואָרען. דער יונג וואָס האָט צורדיקט מיט זיינע הענד מענשען-לעבענס, איז היילפלאָז געוואָרען בלייבענדיג מיט דער מיידעל אליין, און ניט געוואוסט קיין וואָרט אויסצורעדען, הנה'לע איז אויך דערשראָקען געוואָרען. ער האָט גע-הערט ווי איהר האַרץ קלאַפט הויך. נור דאָך האָט זי פרייהער געפונען ווערטער ווי ער. זי האָט זיך אָנגערופען :

— מן הסתם איז דאָך מיר שוין בעשערט אזוי, אז איך זאָל פאר איהן א כלה ווערען. מען זעהט דאָך, עס איז א גאָט'ס זאָך.

— און זי ווילען פאר מיר א כלה ווערען? פרעגט מאָטקע בע-שיידען.

— איך וועל אלעס טהאָן וואָס דער טאָמעשי און די מאָמעשי הייסען מיר. זיי ווייסען בעסער וואָס איז גוט פאר מיר, — זאָגט הנה'לע מיט די אויגען צו דר'ערד.

— און זי ווילען פאר מיר א כלה ווערען? — פרעגט מאָטקע נאָך אַמאָל איבער.

— איך'ס איהן זאָגען דעם ריינעם אמת. איך האָב זעהר מורא, מיין האַרץ שרעקט מיר זעהר.

— פאר וואָס האָבען זי מורא? — פרעגט מאָטקע דערשראָקען.

— זי ווייסען שוין פאר וואָס איך האָב מורא. איך האָב מורא, אַז זי זאָלען נישט געהן אויף דעם זעלבען וועג וואָס זי זיינען געגאָנגען. וואָס טויג מיר שוין אזא לעבען. איז דאָך גלייכער אז פון אונזער שוויזף ווערט נאָר נישט, איידער מיר געהן זיך פארבינדען פאר גאָט און פאר לייט.

(די מוטער האָט עס איהר געהייסען אזוי זאָגען, כדי מאַסקע'ן בעסער צו מאַכען. נור דאָס מיידעל האָט ווירקליך מורא געהאַט פאר מאַסקע'ן — און טרעהרען האָבען זיך איהר געוויזען אין די אויגען).
 מאַסקע האָט גאָר נישט געקענט ענטפערען. געוואָלט האָט ער זיך דאָ אנדערלעגען צו איהרע פיס און איהר אלעס דערצעהלען. דערצעהלען ווי מען דערצעהלט פאר גאָט, פאר א גרויסען רב, פון זיין יוגענד — און אלעס וואָס ער האָט בעהאַלטען אין זיין האַרץ, אז ער הייסט ניט קאנאָריק נור מאַסקע, און אז ער האָט א מענשען גע'הרנ'עט וועמענס נאָמען ער טראָגט. ער האָט געפיהלט, אז ער בעדאָרף איהר אלעס דערצעהלען — נור עס האָט איהם געשטערט, וואָס אין די צווייטע שטוב זיינען מענשען. האָט ער געביסען די ליפּען, די הענד האָבען זיך ביי איהם געטרייסעלט, און געשטאַמעלט אונפערשטענדליכע ווערטער...

— חנה'לע... איך'ל שטאַרבען פריהער... א טויט זיך אָנמאַכען... אין וואסער זיך וואַרפען איידער דיר שלעכטס טהאָן... אויף אזוי פיעל שלעכטס טהאָן... איך'ל דיר זיין א געטרייער מאַן, חנה'לע, וועסט זעהען... און דער יונג האָט זיך צרוויינט.

דאָס מיידעל האָט אויף איהם רחמנות געקריגען :

— וויינען זי נישט, איך גלויב איהן, אז איך וואָלט איהן נישט געגלויבט וואָלט איך דאָך מיט איהן נישט קיין כלה געוואָרען...
 מאַסקע האָט פלינג די אויגען אויסגעווישט און בעהאַלטען די טרעהרען, ווייל פון דער צווייטער שטוב האָבען זיך טריט געהערט.
 — געפעלען זיך ?
 חתן כלה האָבען געשוויגען.

אין אָבענד זיינען געווען די תנאים, די תנאים האָט מען געד מאַכט אין דער שטיבל, נור מיט א מנין געבעטענע אידען, דער מחותן האָט ניט געוואָלט האָבען, אז מען זאָל שוין וויסען אויף דער „אַלטער שטאָדט" אז חנה'לע איז א כלה געוואָרען פאר קאנאָריק'ען. און אייגענליך האָט ער געוואָלט נאָך די תנאים אָבלייגען, נאָר דער חתן האָט זיך זעהר געבעטען, אז מען זאָל באַלד די תנאים שרייבען. אז ס'איז געקומען צום אונטערשרייבען, האָט דער שרדן פאר'ן חתן אונטערגעשרייעבן :

אהרון ליב קאנאריק.

— מזל-טוב, אהרון ליב, מזל-טוב! — האָט מען מאַטקע'ן צור
געוואונשען פון אלע זייטען.

נור א וואונדערליכע זאך. צום ערשטען מאָל איז איהם דער נאָר
מען אזוי פרעמד פאָרגעקומען, און ער האָט געהאט דאָס געפיהל, אז
ניט ער, נאָר קאנאריק איז א חתן געוואָרען פאר חנה'לען, ווייל מען
האָט זיין נאָמען אונטערגעשריעבען אונטער די תנאים...

.14

מאָסקע אין זיך מתודה פאר זיין כלה.

א גאַנצע וואָך האָבען זיך חתן-כלה ניט געזעהען. דערפאר זיינען נען זיי שבת א גאַנצען טאָג געווען צוזאַמען. שבת האָט מאָסקע געזעהן ביי חנה'לעס פעטער און חנה'לע אין דאָרט געווען א גאַנצען טאָג שבת. זיי זיינען אינאיינעם אויסגעגאנגען שפּאַצירען, ניט אין זאָקסישען גאָרטען, וואו אלע האָבען געקענט מאָסקע'ן, נור הינטער דעם אירישען האָספּיטאל צום ציטאָדעל צו, וואו עס שטעהען די טאָר פּאַלען, און וואו עס געהען די איינזאַמע פּאַראַלאַך אין וואַרשא, וואָס האָבען עטוואָס צו רעדען צווישען זי און ווילען ניט אנדערע זאָלען זיי שמערען... אין זאָקסישען גאָרטען און אין אירישען טהעאַטער האָט חנה'לע נאָך ניט געוואָלט געהן מיט איהם. זי האָט מורא געהאַט, מען זאָל דאָרט מאָסקע'ן ניט דערקענען.

דורך די פּאַראַר וואָכען, וואָס זיי זיינען געווען חתן-כלה, זיינען זיי אזוי נאָהענט געוואָרען איינער צום אנדערען, אז די כלה האָט מאָסקע'ן געלערענט, ווי מען לערענט א קליין קינד, ווי ער זאָל זיך פיהרען, און מאָסקע האָט זי אין אלץ געהאַרעכט, אבי ער זאָל ווערען אַן אַנשטענד דינער מענש. זי האָט שוין אזוי ווייט געבראַכט, אז מאָסקע איז יעדען שבת געגאַנגען מיט חנה'לעס פעטער אין די חברה אריין דאווענען. מאָסקע האָט זיך אָנגעהויבען צו קליידען ווי א חתן-בחור — לענגליך, חנה'לעס א פּאַרטערט, איינגעפאַסט אין מעדאַליאַן, האָט מאָסקע געזעהן אין לאַטין, און נאָך א פּאַרטערט האָט ער געטראָגען אַנגע-קניפט אין די גאַלדענע קייט צום זיינער, וואָס חנה'לע האָט איהם געגעבען א מתנה. און פון די בעל-עגלה-יונגען, וואָס האָבען געזעהן די פּערד אויף גרושיבאָוו, האָט ער זיך געהאַלטען פון דער-ווייטענס. ניט געגאַנגען מיט זיין אין שענק אריין ביער טרינקען.

און מעהר זיך גע'חבר'ט מיט די בעל-הבתים פישערס, וואָס דאָס איז
מעהר כבוד און יחוס געווען. וואָרום אזוי האָט חנה'לע געוואָלט. און
וואָס חנה'לע האָט געוואָלט האָט מאַטקע געטהאָן. וואָרום זי האָט
עס געמאַכט אין דער שטיל, כלה-ארטיג, ציערליך-מאַניערליך, און האָט
אזוי געזאָגט צו איהם:

— זעהען זי, אהרון ליב, זי זיינען דאָך שוין א חתן, עס פאַסט
דאָך ניט.

— „זי“ זאָגסטו מיר נאָר, חנה'לע... — האָט זי מאַטקע אָנגענור
מען ביי דער האַנד.

— נו, זאָל שוין זיין „רו“, — האָט דאָס מיידעל געזאָגט קאָמער
מיש, אראָבגעלאָזט די אויגען און גערויטעלט זיך.

און אַט פאר די „אראָבגעלאָזענע אויגען“ און דאָס רויטלעך זיך
פון חנה'לען, און פאר דעם „רו“ וואָס איז ארויסגעגאַנגען פון איהר
קליין מיינלעך און נאָך קלענערע צייהנדלעך — פאר דעם אַלעס איז
מאַטקע געווען אזוי ענטציקט, אז ער וואָלט אַלעס, אַלעס פאר איהר
געטהאָן.

נור הייסען הייסט ער נאָך ביי איהר „אהרון ליב קאַנאַריק“ און
גיט מאַטקע. און ווען זיי געהען שפאַציערען איינזאַם צווישען די
סאַפּאָלען ביי דער וואַרשאַווער ציטאַדעל צו דער ווייכסעל צו, פאַר
נאַכט, ווען די זון געהט אונטער, רופט זי איהם „אהרון ליב לעבען“.
קרענקט עס איהם, און עס דאַכט זיך איהם, אז ניט איהם מיינט זי,
נור קאַנאַריקען, און ער איז נור קאַנאַריק'ס שמעלפערטרעטער, און
באַלד וועט זיך קאַנאַריק אויפהויבען פון טונקלען טייכעל, וואו ער האָט
איהם אריינגעוואָרפען, און קומען אהער, און אָננעהמען חנה'לען ביי
דער האַנד — און ער וועט ווערען דער חתן. און זעצען זיי זיך אוועק
אויף דער גרינער לאָנקע, וואָס איז אויפ'ן בערגעל הינטער'ן ציטאַדעל,
זעהמט זי זיין קאָפּ צווישען איהרע קאָלמע הענדלאַך און לעגט איהם
אוועק אויף איהר שוים, און קושט מיט איהרע קאָלמע ליפען און קאלט
געזעל, און זאָגט „טהייערער אהרון ליב“, „האַרציגער אהרון ליב —
מיינער, מיינער“. מאַכט מאַטקע צו די אויגען און זאָגט אין דער
שטיל, פאַר זיך, קוים, קוים מיט די ליפען: „מאַטקע“... „מאַטקע“...
„מאַטקע“...

איינמאָל, אין א שבועות פאַרנאַכט, דעם ערשטען טאָג יום טוב,

איז מאַטקע אויסגעגאנגען מיט זיין כלה שפּאַציערען. חנה'לע האָט דענסמאָל געהאַט געמאַכט אויף יום טוב א נייע קליידעל מיט אַ וועס-טעלע ווי א אינגעל, און א ווייכען ווייבערשען קראגען — וואָס איז דענסמאָל זעהר אין מאָדע געווען. האָט זי מאַטקע געזעהן אין נייעם קליידעל מיט דעם אינגעלשען וועסטעל און מיט דעם ווייבערשען קראג-גען, האָט ער געמיינט אז ער ווערט פּערבאַפּט; אזוי שעהן און טהייער האָט זי אויסגעזעהן אין דעם נייעם קליידעל. און מאַטקע איז אויך געווען אין א נייעם אַנצוג, וואָרום עס האָט שוין געהאַלטען נאָהענט פאַר דער חתונה, און מען האָט געהאַלטען אין איין איינקויפּען אויס-שטייער. זיינען זיי ביידע ארויס פאַרנאַכט שפּאַציערען, ווי געוועהן-ליך, צום ציטאַדעל צו. א שבועות-מאָג איז דענסמאָל געווען. א גן-עדן. די בוימער בעקליידעט מיט בעז — עס האָט פשוט פּער-באַפּט דעם אטחעם. ארונטערגעקומען צום ציטאַדעל צו, ביי די גרינע סאַפּאלען, האָט זיך פאַר זיי געעפּענט א גרויסער הימעל איבער'ן גרינעם פּעלד. איין האַלבער הימעל איז געווען נאָך אין דער זון און דער אַנדער האַלבער הימעל האָט זיך שוין געבאָדען אין בלויען. און אַס איז דאָס בלויעכטס אריינגעשוואומען אין די זון און אַס איז די זון אריינגעשוואומען אין דאָס בלויעכטס. און ביים עק אויף יענער זייט צווייכסעל איז גאָר געווען א רויטער קאָכענדיגער טייך — א גיהנום. און אזוי ליכטיג און פריי איז געווען איבער דער וועלט, אז די פיס זיינען געוואָרען פליגעל, און עס האָט זיך געגלוסט צו טאַנצען. זיי-גען זיי אַנגעקומען צו לויפּען צו זייער בעליעכט אָרט — צו דער גרינער לאַנקע, וואָס איז אויפ'ן בערגעל הינטער די סאַפּאלען, האָבען זיך דאָרט אוועקגעזעצט און אָפּגעשפּיעגעלט זיך אין'ם בלאַטיגען סאַרף-זומפּעל, וואָס איז האָרט צווישען די סאַפּאלען; האָבען גע-דעלט וועגען זייער חתונה, וועגען זייער צוקונפטיגען לעבען; האָבען געלאַכט און געפרעהט זיך, ווי יונגע חתן-כלה. פּלוצים האָט זיך חנה'לע אַנגערופּען אזוי:

— אהרון ליב, פאַרוואָס שיקסטו ניט נאָך דער מאַמען? איך וואָלט געוואָלט זעהען ווי די מחותנת'טע זעהט אויס.

האָט זיך מאַטקע אַנגערופּען מיט האַרצקלאַפּען:

— האָסט ליעב מיין מאַמען, חנה'לע?

געוויס האָב איך זי ליעב, וואָס פאַר א פראגע איז דאָס?

וועמען דען זאל איך ליעב האָבען? זי איז דאָך דיין מאַמע, איז זי דאָך
מיין מאַמע אויך.

האָט מאַטקע פּערקרימט די ליפען פאר וועהטאָג און האָט אזוי
געזאָגט:

— מאָרגען שרייב איך אהיים אַ בריעף און שיק געלד, אז די
מאַמע זאל קומען.

— איך וויל דורכאויס, אז די מחותנת'טע מיט מיין מאַמען זאָלען
מיד פיהרען אונטער דער חופּה, אז ניט וועל איך האָבען א געשטערטע
חתונה.

האָט מאַטקע שוין געפיהלט, אז ער איז מיט איהר משפּחה. אז
חנה'לע איז געבוירען געוואָרען מיט איהם, און אז זי איז ניט זיין כלה,
נור זיין משפּחה, זיין נאָהענטע משפּחה — ווי זיין מאַמע.

און אז חנה'לע האָט זיך אָנגערופּען:

— אהרון ליב, איך האָב פאר דיין מאַמען אָנגעגרייט א שעהענע
מתנה, א שייטעל מיט א שוואַרצען קארעקאָווען טוך — האָט זיך
מאַטקע אוועקגעזעצט און אָנגענומען חנה'לעס האַנד און געזאָגט איך
דער שטייל:

— חנה'לע, איך הייס ניט אהרון ליב, איך הייס מאַטקע. רופּ
מיד מאַטקע, איך בעט דיך.

— מאַטקע! — לאַכט דאָס מיידעל פּרעהליך — געה שוין, געה
שוין, דו לאַכסט אויס מיר, וואָס פאר א נאָמען איז מאַטקע? מאַטקע
פאַסט פאר א גנב.

— איך לאַך ניט, חנה'לע, איך טראָג א פּרעמדען נאָמען.

— ווי הייסט דו טראָגסט א פּרעמדען נאָמען? וועלכער מענטש
טראָגט דאָס א פּרעמדען נאָמען? דו טרייבסט שפּאַס.

— איך טרייב ניט קיין שפּאַס, האָרף אויס, חנה'לע, איך האָב
דיר שוין לענגסט געוואָלט זאָגען, חנה'לע, דיר בעדארף איך אַלע
זאָגען. איידער איך געה מיט דיר חתונה האָבען, וויל איך אז דו זאָלסט
אַלץ וויסען, פונקט אזוי ווי מיין מאַמע. איך וויל דו זאָלסט זיין מיין
מוטער פון היינט מאָל אָן. אַלעס זאָלסטו וויסען.

דאָס מיידעל איז שטייל געוואָרען און דערשראָקען. זי האָט דער

פיהלמט, אז מאַטקע געהט איהר פערטרויען עפעס זעהר וויכטיגעס פון זיין לעבען. זי האָט זיך געשראָקען דערפאר. נור זי האָט געוואָלט אויסען דעם נורל, מיט וועלכען זי פערבינדעט זיך.

— חנה'לע, זעהסט, אז דו האָסט פריהער אזוי גערעדט וועגען מיין מאַמען, האָב איך געזעהן, אז איך און דו זיינען משפחה, איך קען זיך אלעס פערטרויען. האָרד אויס, חנה'לע, איך טראָג אַ פרעמדען נאָמען. פון אַ מענשען, וואָס איז שוין ניטאָ. וואָס לעבט שוין ניט. דער מענש האָט מיר שלעכטס געטהאָן, זעהר פיעל שלעכטס געטהאָן, און דער מענש האָט געהאַט אַ נאָמען און איך האָב ניט געהאַט קיין נאָמען. איך בין אנטלאָפּען פון דער היים, ווען איך בין אַ קליינער אינגעל געווען, אָהן אַ נאָמען בין איך אַנטלאָפּען. זי האָבען מיך געשלאָגען. האָב איך צוריק געשלאָגען, האָט מען מיך געזוכט, גע- וואָלט מיך איינזעצען, בין איך אַנטלאָפּען. קיין פּאָס האָב איך ניט געהאַט, און אָהן אַ פּאָס איז אָהן אַ נאָמען. דו קענסט זיך אין דער וועלט ניט ווייזען — און דער מענש האָט יאָ געהאַט אַ נאָמען, און אַ פּאָס, איך האָב איהם מקנא געווען און געקלעהרט, ווי אזוי פון איהם דעם נאָמען מיט דעם פּאָס צוצונעהמען — — — געקלעהרט, גע- קלעהרט, ביז איך האָב עס געטהאָן...

חנה'לע איז געזעסען, איהר האַרץ האָט הויך געשלאָגען. זי האָט ניט געפיהלמט דעם נאָמען הויך, וואָס פּאָלט אויף איהר, זי האָט נור געפיהלמט מאַטקע'ס גרויסע אויגען, וואָס האָבען אָנגעצויגען איהרע אויגען און איהר פנים ווי אַן עלעקטרישע שוואַם, און זי האָט געפיהלמט מאַטקע'ס וואַרימע האַנד און אַטהעם.

— און אַמאָל, אז ער האָט מיר זעהר, זעהר שלעכטס געטהאָן — ער מיט זיינע חברים האָבען מיך געשלאָגען, ביז איך בין קראַנק גע- וואָרען, האָב איך געוואוסט, אז ער געהט אַנטלויפען מיט נאָך אימי- צען, האָב איך זיך מיט יענעם אָבגערעדט, אָבגעוואַרט איהם אין מיטען וועג ביינאַכט, און געמאַכט אזוי — אז ער זאָל פערשווינדען, פער- שווינדען פון דער ערד, און איך טראָג יעצט זיין פּאָס אויף מיין האַרץ, און איך רופ מיך מיט זיין נאָמען. האָב ניט קיין מורא, ער וועט שוין קיינמאָל נישט צוריקקומען. ער איז גוט בעהאַלטען אין אַ טייך מיט אַ שטיין אָנגעבונדען... קיינער ווייסט ניט. נור זיין נאָמען וויל איך מעהר ניט טראָגען. איך וועל פּאָהרען אין מיין שמערטעל אַרין, וואוּ

איך בין געבוירען, איך וועל געבען די סמראזשניקעס א סך געלד און וועל ארויסנעחמען א פאס אויף מיין אייגענעם נאָמען. איך וויל מיך דופען ווי מיין טאמע האָט מיך גערופען: מאַטקע! איך וויל הייסען מאַטקע...

דער יונג האָט אָבגעהאַקט אין מיטען און חנה'לע איז געזעסען ווי איינגעטונקט אין א וואַלקען. איהר האַרץ און איהרע געפיהלען זיינען געווען פער'הלש'ט. און עם האָט זיך איהר געדאַכט, אז זי שלאָפט, אז זי חלום'ט...

— שוין, יעצט ווייסטו אלעס, אלעס — האָט מאַטקע אָבגעזען זיפצט — זאָג, זאָג, ווילסטו נאָך מיין כלה זיין? זאָג, אַ כלה מיט מאַטקע'ן, ניט מיט קאַנאַריק'ען. קאַנאַריק איז געשטאַרבען, ער אין טויט... בערגאַבען... איך האָב איהם גע'הרג'עט, מיט מיינע הענט צידושעט... איך בין מאַטקע... מאַטקע... זאָג, ווילסטו מיט מאַטקע'ן? א כלה זיין? האָב ניט קיין מורא, אז ניט, בין איך נישטאַ, געה אַפּ צוועק, זעהסט מיך מעהר ניט.

דאָס מיידעל האָט זיך פלוצים אויפגעכאַפט פון די לעצטע ווער'טער. זי האָט זיך ארומגעקוקט, די נאַכט איז שוין געלעגען איבער'ן ברייטען פעלד. פון דערווייטענס האָט זיך געלויבטען דאָס ליכט פון דער שטאַרט, און פלוצים איז איהר בעפאלען אן אימה צו זיין מיט איהר חתן איינע אליין אין פעלד ביינאַכט. האָט זי אָנגעהויבען צו שרייען מיט אן אונמענשליכע שטימע:

— מאַמע! מאַמע! מאַמע!...

מאַטקע האָט זיך דערשראַקען פאר איהר קול. ער האָט זיך אויסגעכאַפט און געזעהען וואָס ער האָט געטהאָן, אז ער האָט זיך ארויפ'געגעבען. עם האָט איהם ניט באַנג געטהאָן דערפאר, פערקעהרט, ער איז צופריעדען געווען, וואָס יעצט האָט ער שוין גאַר ניט אויפ'געוויסען.

— וואָס שרייסטו? מענשען וועלען זיך צוזאַמענלויפן. קומ איך וועל דיך צוריקפיהרען אין שטאַרט אריין. האָב ניט קיין מורא, איך וועל דיר גאָר ניט טהאָן.

— פארוואָס זאָל איך מורא האָבען? — האָט דאָס מיידעל זיך שוין געהאַט געפונען, און איבערלעגט זיך, אז עם איז בעסער ווייטער צו שפיעלען די כלה — דו ביזט דען ניט מיין חתן? פאר מיין חתן זאָל

איך מורא האָבען? איך האָב זיך נאָר געהאַט דערשראָקען.
 — הנה'לע, הנה'לע, וואָס רעדסטו? — האָט זיך מאַטקע אַראָב-
 געלאָזט אויף דר'ערד אין אָנגעהויבען אינגראָבען זיין פנים אין איהר.
 — קום, קום, — האָט הנה'לע געזאָגט — עס איז שוין נאַכט, די
 מאַמע וועט אונרוהיג זיין. זי וועט ניט וויסען וואו מיר זיינען.
 שוואַרץ און פעט איז געלעגען די פריהלינגס-נאַכט אין דער לופט
 און איבער'ן הימעל און אויף דער ערד. אין די נאַכט איז אָנגעקומען צו
 פליסען די שטילע ריחות פון די פערבאָרגענסטע בליהעכטסען, וואָס
 האָבען אויפגעפענט זייערע יוגענד-סוואַלען, און מען האָט געהאַט דאָס
 געפיהל ווי הונדערט נאַקעטע כלות זיינען אינגעשלאָסען אין א פער-
 מאַכטען גאַרטען און זיי בע'שכור'ען די לופט מיט דעם יונפרורגע-
 שמאַק, וואָס יאָגט פון זייערע יונגע לייבער ארויס... און אין דער לופט
 פון דער נאַכט האָבען זיך געטראָגען פערבאָרגענע שוואַרצע פלעקען אין
 דער לופטען, ווי שאַמעגל פון ניט געזעהענע געשטאַלטען וואָלטען
 פארביי שפאַצירט פאר זייערע פרייז. אין דער נאַכט און אין דעם
 דופט זיינען התורבלת האָט טאן אַריין און האָבען צווישען זיך
 זיין געווען ווי עס וועט זיין.

צוים מתהתרים שאפט מיט מאַטקען.

אז חנה'לע איז געקומען אהיים, האָט זי א דערשראָקענע, א צד
 פראַגענע אריינגערופען פאָטער און מוטער אין א צווייטע שטוב אריין
 און מיט א ציטערענדיג האַרץ און אן ערשראָקענעם לשון דערזעהלעם
 דעם סוד וואָס מאַטקע האָט איהר פערטרויעט: אז ער טראַגט אַן
 פאנדערע'ס נאָמען, פון א מענשען וועלכען ער האָט גע'הרג'עט. מלך
 קאמפער'ס, דערהערענדיג אזא שרעקליכע זאך, מיט וועמען זיין
 מאַכטעד איז א כלה געוואָרען, איז ער אויך פערציטיט'ס געוואָרען.
 די ערשטע פאָר מיטום האָט ער נאָר נישט געקענט רעדען, האָט ווייב
 האָט זיך געבראָכען די הענד און איז ארויס מיט א געוויין.
 — שווייג, געדענק און נאָט, מען וועט הערען! — האָט ער איהר
 געזאָגט.

אז די ערשטע איבעראשונג איז אריבער, האָט מען אָנגעהויבען צו
 איבערקלעערען וואָס צו טהאָן.
 א לאַנגע צייט האָט זיך טאטע-מאמע אָנגעקוקט שטום מיט
 בלינדן, ביו חנה'לע איז פלוצלונג ארויס מיט א גרויס געוויין.
 — וואָס וויינספּו, מיין קינד? דאַנק נאָט, אז ער האָט עס דיר
 געזאָגט. געזאָגט — וואָס וואָלסטו געטהאָן הלילה נאָך דער חתונה?
 מען האָט געמרייסט חנה'לען און מען האָט זי אריינגעפיהרט אין
 א צווייטע שטוב אריין.

— די ערשטע זאך וואָס מיר דארפן טהאָן איז בעהאַלטען חנה-
 לען פון איהם — האָט די מוטער געזאָגט, ווען זיי וויינען אליין גע-
 בליעבען.

— די ערשטע זאך דארפן מיר ארויפגעהן צום פאָלקאָוויק-
 קאמיסאר און איהם אלעס דערזעהלען, איהם אלעס זאָגען, האָט זיך
 דער פאָטער אָנגערופען.

— מלך, וואָס רעדסטו!

— וואָס דו הערסט. וואָס ווילסטו, אז דער פּאַלקאָוויק-קאַד-מיסאַר זאָל עס געוואָהר ווערען אָהן דיר און דערנאָך זאָל ער דיר און די כּלה אויף אריינציהען מיט'ן חתן? — און גאָט ווייסט וואָס עס קען זיך אויסלאָזען.

— וואָס שרעקסטו מיך איבער? וואָס זיינען מיר שולדיג?

מיר האָבען געוואוסט?

— זעהסטו שוין, דורך דעם איז גלייכער אז מיר זאָלען ארויפ-זעהן צו איהם, צום קאַמיסאַר חוואָסטאָו און איהם אלעס דערצעהלען: פּאַני, אזוי און אזוי איז געווען. מיר האָבען ניט געוואוסט, די טאָכטער פּאָנוזערע איז א כּלה געוואָרען פאַר איהם. ווען מיר זיינען געוואָהר גע-וואָרען אזא זאַך, זיינען מיר די ערשטע צו דיר געקומען צולויפּען דער-צעהלען, מיר זיינען ניט שולדיג.

— איך וויל נישט זיין דערביי, נישט פון אונזערע הענד זאָל ער

פּאַלען — בעט זיך דאָס ווייב.

— און אז דו וועסט עס איהם ניט זאָגען, מיינסטו, וועט ער

עס ניט געוואָהר ווערען? ער וועט עס געוואָהר ווערען אָהן דיר. עס וועלען זיך שוין געפינען אזעלכע וואָס וועלען איהם דערצעהלען, אז זי ווייסט, ווייסען עס אנדערע אויך. דער שטריק קומט פאַר יעדען גנב, און אז עס וועט ניט זיין היינט, וועט עס זיין אין א זאָהר, אין צוויי, ווען דו וועסט שוין זיין משפּחה מיט איהם און מען וועט דיר אויך אריינשלעפען און חנה'לען אודאי, זיין ווייב געווען — געוואוסט און ניט דערצעהלען. איך וועל ניט לאָזען אונגליקליך מאַכען מיין טאָכ-טער. איך וועל אויף גאָר ניט קוקען, איך געה שוין אריבער צו איהם, אָט יעצט, און דערצעהלען עס איהם גלייך, איך וויל דערמיט ניט האָבען צו טהאָן, זיי זאָלען גאָר נישט קענען האָבען געגען אונזער קינד.

די לעצטע ווערטער האָבען די אידענע איבערצייגט אז עס איז נויטווענדיג ארויסצוגעבען מאַטקע'ן, כדי צו ראַטעווען זייער קינד. זי האָט שוין גאָר נישט געזאָגט נור שטיל געוויינט.

מען האָט אריינגערופּען חנה'לען, זי איז געווען בלייב און דער-שראָקען און האָט ניט געוואוסט וואָס עס איז געשעהן און וואָס עס פּהאַט זיך מיט איהר.

— טאָכטער, וויין נישט — דאַנק גאָט וואָס עס האָט זיך אוי-

אויסגעלאָזט. דו ביזט גאָר ניט זיינע און ער איז ניט דיינער, תנאים
איז נאָך ניט חתונה, ער איז א פרעמדער מענש.

חנה'לע האָט פון דעם אלעס געוואוסט, אָבער עס האָט איהר שוין
געהאט געצויגען צו מאַטקע'ן. מאַטקע איז געווען דער ערשטער מאַנס-
פארשוין וואָס האָט זי געקושט.

— מיר מוזען, טאָכטער, פון זיך דאָס פעקעל אַראָבואַרפען אים
מיר אליין זאָלען נישט אריינפאלען, מיר מוזען ארויסקומען פון דעם,
מיר האָבען דערמיט גאָר ניט צו טהאָן.

אז חנה'לע האָט דערהערט דאָס דער פאָטער פערלאַנגט פון איהר
אז זי זאָל מיטגעהען מיט איהם צום פאָלקאָוויניקאָמיסאַר און איהם
אלעס דערצעהלען וואָס מאַטקע האָט איהר פערטרויעט, איז זי ארויס
אין אזא געוויין, אַז פאָטער און מוטער האָבען זיך דערשראָקען, אויב
חנה'לע קעהר מאַטקע'ן ניט אָן מעהר ווי א כלה... דאָס מיידעל האָט
אַיינגעגראָעט איהר פנים אין איהרע הענד און זיך אַיינגעגראָבען אין
גאַנצען אין קישען — און ניט געוואָלט קיינעם זעהען און קיינעם
הערען.

— הינדעל, איך האָב מורא, איך האָב מורא אז מיר זיינען דער-
אינען! דער יונג האָט אונז אונגליקליך געמאַכט.

— וואָס פאַלט דיר איין אויף מיינע שונאים'ס קעפ? א אונ-
שולדיג קינד און דער יונג איז געווען צו איהר ווי אַ לערן בחור, ווי
א רב'ס א קינד, אזוי איז ער זיך בעגאַנגען מיט איהר.

— איך האָב מורא אז מיר מוזען שוין שווייגען, עס איז שוין
אונזער אונגליק. זעה, ווי די מויד וויינט, זעה.
— מלך בענקארט, געה אוועק פון מיר! לאַז מיך מיט'ן קינד
אליין.

— ווער געוואָהר, הינדעל, ווער געוואָהר וואו מיר האַלטען. איז
עס שוין נאָך אלעמען, מוזען מיר שווייגען, איז אונזער בראָך,
ווער געוואָהר — האָט דער איד געזאָגט, ארויסגעהענדיג אין א צוויי-
טע שטוב אריין.

— טאָכטער לעבען, זאָג מיר, קינד, שעהם זיך נישט, איך בין
דאָך דיר א מאַמע, קינד מיינס — האָט די מוטער גענומען דער טאָכ-
טער'ס קאַפ אויף איהר שויס.

— וואָס זאָל איך דיר זאָגען, מאַמע־לעבען? איך האָב דיר שוין אַלעס געזאָגט.

— האָט ער דיר נישט געטהאָן קיין שלעכטס?

— ווער, מאַמע?

— מאַטקע.

— ניין, מאַמע־לעבען, ער איז אומגעגאַנגען מיט מיר ווי אַ חתן, ווי אַ פיין לערן־קינד, ער האָט מיר בלויו געגלעט איבער'ן קאָפּ און מיר געזאָגט אז ער האָט מיך ליעב, זעהר ליעב. אַלעס וואָס איך האָב געוואָלט האָט ער געטהאָן. ער איז געגאַנגען מיט'ן פעטער אין בית המדרש אריין דאוונען יעדען שבת. ער האָט זיך שוין נישט גע'־חבר'ט מיט יונגען. אַלעס האָט ער געטהאָן פאר מיר, ווייל ער האָט געוואָלט ווערען אַן אָרענטליכער מענש, אז איך זאָל איהם ליעב האָבען און דאָס האָט ער מיר אויך דערצעהלט, אז איך זאָל שוין פון אַלעס וויסען, אום ער זאָל שוין גאָר ניט האָבען צו בעהאַלטען אין זיין האַרצען פאר מיר. דערפאר האָט ער עס מיר געזאָגט.

— און ווייטער האָט ער דיר גאָר נישט געטהאָן? זעהסטו, מיין קינד, איז ער שוין מיט דיר אזוי נאָהענט אז אַלעס איז שוין פאר פאלען, וועלען מיר זיך מוזען קנייפען אין די באַקען און שווייגען, איז עס שוין אונזער שאַנדע, מוז מען שטעלען אַ חופּה...

— ניין, מאַמעלע, איך האָב דיר שוין געזאָגט, אז ער איז זיך בעגאַנגען מיט מיר אזוי איידעל, אזוי שעהן ווי ער וואָלט נישט געווען דאָס, נור אַ לערן־קינד. ער האָט געזאָגט אז גאָט וועט איהם העלפען און ער וועט שוין האָבען די זכיה צו שטעהען מיט מיר אונטער דער חופּה, וועט ער זיין דער גליקליכסטער מענש.

— ער וועט שוין די זכיה האָבען, ער וועט שוין... גליקליך ביזטו מיין קינד וואָס דו האָסט זיך ניט געלאָזט פערפיהרען פון איהם. מלך — רופט זי אריין דעם מאַן — וואָס האָסטו געפלאַפּעלט, וואָס האָסטו געוואָלט פון דער מיידעל? — ווי אַ לערן־קינד איז ער זיך בעגאַנגען מיט איהר. ער האָט זי איידעל בעהאַנדעלט.

— אויב אזוי, זאָל דאָס אַלעס אויסגעהען צו זיין קאָפּ! — זייען ען מיר ריין דערפון. קום מיין קינד — די מינוט קום מיט מיר. — וואוהיין, טאָמע?

— צום פאלקאָוויק־קאָמיסאַר כוואַסטאָוו — אלעס זאָלסטו
 איהם דערצעהלען, אזוי ווי דו האָסט מיר דערצעהלט. אלעס!
 — טאַטע!...

— מיט געוואַלד וועל איך דיר שלעפּען, מוזט דיר ראַטעווען,
 מיין קינד, וואָס קעהר ער זיך אָן מיט דיר? ער האָט דען התונה געהאַט
 מיט דיר? אויס מחותנים'שאַפט!... אַ פרעמדער איז ער, וואָס געהט
 ער אונז אָן? קום!

מאָסטע האָט אַ נומערן שומץ-מלאך...

מלך קאפע-מאכער האָט די טאָכטער געשלעפט מיט געוואלד צום פּאָלקאָוויק-קאָמיסאַר און שוין, ביינאַכט, „ניט איבערנעכטיגען זאָל עס ביי מיר!“ האָט ער געשריען, אומזיסט האָט הנה'לע געוויינט זיך געבעטען ביים פּאָטער — דער איד האָט זי געשלעפט, און הנה'לע איז געגאַנגען.

זיי האָבען אָבער דעם פּאָלקאָוויק-קאָמיסאַר ניט געטראַפען, ניט אין צירקעל און ניט אין דער היים. דער פּאָלקאָוויק האָט פּערבראַכט די אָבענדען אין קאפּע-שאַנמאַן „אַקוואַריום“. וואו עס איז אויפגעטרעטען די בעריהמטע שפּאַנישע דראַמען-טענצערין „דאָראַטהעאַ“. וועגען וועלכער די וואַרשאַווער צייטונגען און די גאַנצע וואַרשאַווער „קאָוואַלעריע“ האָבען געשריעבען און גערעדט, אז זי האָט די שעחנסטע פּיס אויף דער וועלט... און פּאָלקאָוויק-קאָמיסאַר כּוואַסטאַוו איז געווען מיט דער שפּאַנערין אַ גאַנצער מחותן. ניט איינער פון די אַפּי-ציערען-וועלט האָט איהם מקנא געווען די שלאַנג-בויגענדע שפּאַנערין מיט איהרע בלייכע דינע פינגער און אויסגעאיידעלטע פּיס, וועלכע גיסען זיך אין איהרע זיידענע זאָקען, ווי אַן אויסגעטאָקטער בעכער מיט וויין... און מען האָט זיך געהאַלטען אין איין סוד'ען פון וואַנען די שפּאַנערין קומט, און פון וואַנען פּאָלקאָוויק-קאָמיסאַר כּוואַסטאַוו איז מיט איהר אַזאַ מחותן... דאָס סוד'ען זיך אָבער און דאָס אָרט, וואָס מען האָט אָנגערופען פון וואַנען „די שעחנסטע פּיס“ קומען, האָט דער שפּאַנישער דראַמען-טענצערין נאָך מער ריימיט געגעבען. אלע האָבען דעם קאָמיסאַר מקנא געווען און איהם בעגליקווינשט מיט „אַזאַ נומער“. און פּאָלקאָוויק-קאָמיסאַר כּוואַסטאַוו איז אויף זיין „נומער“ זעהר שטאַלץ געווען.

מלך קאפע-מאכער, ניט געפינענדיג דעם קאמיסאר ניט אין דער
 היים און ניט אין צירקעל, האָט געשלעפט די טאָכטער אין שאַנטאָן
 „אקוואַריום“ און אז דאָס ווייב האָט געפרואוּט אָברעדען, אז מען זאָל
 עס אָבלעגען אויף מאָרגען, האָט דער איד גע'טענה'ט:

— נאר איינער, וואָס פריהער איז בעסער פאר אונז. ביז מאָרגען
 דער ווייס וואָס עס קען זיך מאַכען. אפשר וועט ער זיך איבערלעבען.
 חרטה האָבען וואָס ער האָט זיך מודה געווען, אַנטלויפען, אָדער אונז
 נאָך שלעכטס טהאָן — אונז אויך אריינשלעפען... אויף די הייסע שעה.
 אז ער ריכט זיך נאָר ניט דארף, דארף מען איהם פאַקען.
 זון אז חנה'לע האָט געזייגט, האָט דער איד דער אידענע אייני-
 גרוימט אין אויער:

— מען קען נאָך כאַפען פאר אזא מעשה געלד אויך. קאָנאָד
 מיט וויססונג בעלוינט פאר אזא זאך, מיט א הונדערטער און אַמאָל מיט
 א פאַר. זי קען קריגען נדן דערפאַר.

געזען דעם לעצטען אַרגומענט האָט די אידענע ניט געקענט ביי-
 זען, און האָט זיך אָנגעהויבען בייזערען אויף דער טאָכטער:
 — חנה'לע, וואָס ווילסטו אונז אונגליקליך מאַכען? דיך און
 אונז — מיר מווען ווי אַם שנעלסטען דאָס פּעקעל פון זיך אַראָב-
 האַרמען.

אבער זיין שאַנטאָן „אקוואַריום“ האָט מען זיי ניט אריינגעלאָזט.
 דער פּאָליקאָניק-קאָמיסאר איז געווען פערנומען. עס האָט פונקט אויפ'
 געטרעטען זיין דער ביהנע „דאָראַטהעא“. זי איז געגאַנגען אָנגעהאָן
 אין א שוואַרץ זיידען קורץ שאַנטאָן-קלייד מיט קליינע בלישצענדע
 פּעריל בעזעצט. מיט נאָקעטע פיס, מיט צופלאַשעטע שוואַרצע האָאר,
 האָט זי געטאַנצט אויף א ווייכע דראַט, וואָס איז געווען געצויגען
 איבער דער ביהנע. די מוזיק האָט אויפגעהערט צו שפּילען. אין זאָל
 איז האַלב טונקעל געווען, און דער עולם האָט זיך אויפגעשטעלט פון
 די פּלעצער, און די דאַמען מיט די אָפיציערען פון זייערע לאַדזשען.
 און אלעמענס בליקען זיינען געווען צוגעצויגען צו דער ביהנע, וועלכע
 איז געווען רויט בעלויכטען ווי מיט א בלוט-בעלויכטונג. די דראַטער
 טענצערין האָט זיך געגליטשט מיט איהר קליין שוואַרץ שירעמעל
 איבער דער דראַט און געבויען אזוי איהר בויגאמען שלאַנגענדיגען
 געזעצט, אז זי האָט געקענט ארויסווייזען די „שעהנסטע פיס“ אין דער

זועלט. די ביהנע איז געווען פון הינטען אויס בעלויכטען רויטליך. און דאָס קליידעל עקסטרא שוואַרץ, כדי די העלקייט פון די פיס זאָל זיך בולט'ער אָנועהן. און די דראָט איז געווען אין דער הויך, כדי אלע זאָלען קענען זעהן די פיס. די דאַמען און די אָפיציערען — אלע זיי — זען געווען פּערכאַפּט פון די ווייכע סאַמעטענע מוויקליניע, פון דעם ערעלען געבוי פון די פיס וואָס האָבען זיך געגאַסען ווי וויין אויס אַ זעכער. דורך די וויסקייט פון די פיס האָבען זיך אַרויסגעצויגען די בלויע אָדערען, וועלכע האָבען אין דער בלוט־רויטער בעלויכטונג אַזאַ גענומען א רויטליכען קאָליר, און די אָדערען זיינען געווען ווי שנידלאַך בלוט, וואָס ציהען זיך איבער די ווייכע ווייכערשע וויסקייט פון פוס... אלע זיינען געווען ענטציקט פון די רויטליכע אָדערען; די דאַמען זאָך מעהר פון די העררען, און אלע האָבען מיט א פרייענס־קרעכץ אַרויסגעשריען, ווען די דראָטען־טענצערין האָט פּלוצלונג געגעבען אַ שפרונג אויף פון דער דראָט אין דער לופט און עס האָבען זיך איהרע פיס געשלענגעלט ווי צוויי ווייכע לאבענדרוש־העלזער. אין א סעקונדע איז זי ווידער שטעהן געבליבען אויף דער דראָט. אלע האָבען גע־כאַפּט די שאַמפּאַניער גלעזער אין די הענד און געבויגען צו איהר און געקרעכצט פאַר פרייה, און זי האָט אָנגעענטפערט מיט א בויג פון איהר נאַקעטען שעהנעם פוס...

דענסטמאָל האָט מען דעם פּאָלקאָוויק־קאָמיסאַר, וועלכער איז געשטאַנען געבען דער ביהנע און געגעסען די דראָטען־געהערין מיט די אויגען, אָנגעזאָגט, אז עפעס א איד מיט אַ טאַכטער ווילען אַיהם זעהען. ער האָט זיי געשיקט צום „טייוועל“, און ווייטער געווען פּער־נומען מיט די קונצען־מאַכערין.

אַבער מלך קאַפּע־מאַכער איז ניט אָנגעטראַטען.

— אַ גאַנצע נאַכט וועל איך דאָ ווארטען, — האָט ער געזאָגט. ער האָט מורא געהאַט, אז טאַמער וועט ער אהיים געהן און אָבלענען אויף אַזאַרען, וועט דער יונג שוין פּערשווינדען און וועט נור טראָגען אַ האַם אויף איהם. און עפעס אַן אונפּערשטענדליכע נקמה האָט דעם אידען אַרומגענומען, דוקא מאָסקע'ן צו פּאַקען נאָך היינט ביינאַכט, ווען ער שלאַפּט און ריכט זיך גאַרניט דערויף. עס איז שוין ביי מלך דעם קאַפּע־מאַכער געוואָרען אַן אַמביציע, אַ נקמה־געפיהל און ער האָט עס געוואָלט גלייך אויספיהרען

באלד האָט זיך דער פּאָלקאָוויניק־קאָמיסאַר מיט זיינע פּריינד, א שטאַבס־אָפּיציער און א ריכטער און נאָך עפעס א ציווילנער, געפונען אין זייער קאַבינעט, וואו זיי האָבען מיט בלומען און שאַמפּאַניער אין די הענד אָבגעווארט די דראַטען־געהערין. באלד האָט „קרומאַשאַט“ קאָ“, דער שענהער יונג, וואָס האָט פּערקויפט ציהרונג צו די שאַנסאַ־געטקעס, זי אריינגעטראַגען אויף די הענד און דער פּאָן „דירעקטאָר“ איז נאָכגעלאָפּען שווער אַטהעמענדיג. די געזעלשאַפט האָט זי עמפּפּאַנגען מיט א הורא. דער פּאָלקאָוויניק־קאָמיסאַר האָט אנדערנע קניעט פאר איהר און זי האָט א לייכטען שפרונג געגעבען, געשטעלט זיך מיט איהרע נאקעטע פיס אויף זיין פליך און א שפרונג געטהאָן אויף די ווייכע זאָפּא ארויף.

— נו, קרומאַשאַטקאָ, ווייז וואָס דו האָסט! — האָט זיך דער פּאָלקאָוויניק־קאָמיסאַר אָנגערופּען.

— צוויי טהייערע רינגען מיט רויטע שמאַראַנדען, אויסגעקויפט פון פעטערבורגער לאָמבארד, וואָס די „קעניגין פון די פעריל“ האָט פּערזעצט.

— ווייז אַהער.

און דער פּאָלקאָוויניק־קאָמיסאַר האָט מכבד געווען מיט די רינגען דעם שענהעם יונגען שטאַבס־אָפּיציער, וועלכער האָט אנדערנע קניעט און אָנגעטהאָן די רינגען אויף די צוויי דיקע פינגער פון דער דראַטען־טענצערינס פיס.

דענסטמאָל האָט דער דיענער וויעדער געמעלדעט דעם פּאָלקאָוויניק־קאָמיסאַר:

— פּאַני פּאָלקאָוויניק, דער איד וויל ניט אוועקגעהן. ער איז דאָ מיט זיין ווייב און זיין טאָכטער. זיי זאָגען, אז זיי האָבען אויך מיט צוטהיילען זעהר א וויכטיגע זאַך.

— וואָס ווילען די אירען האָבען פון מיר? איך האָב דאָך זיין געזאָגט, אז זיי זאָלען קומען מאַרגען אין צירקעל.

— זיי זאָגען, אז עס איז א זאַך, וואָס איהר דארפט היינט, שוין וויסען, — האָט אָבגעגענטפּערט דער דיענער, וועמען מלך קאַפּע־מאַר בער האָט געגעבען טריי־געלד.

— אפּשר ווילען זיי דיר די טאָכטער פּערקויפּען. זיי ווייסען

דאָך, אז דו ביזט א פרויען־פרעסער און דו האָסט ליעב שעהנע מיידלאַך.
נאָך דערצו אידישע.

דעם פאָלקאָוויק־קאָמיסאר האָט זעהר אָנגעשמעקט דער קאָמפּליִ
מענט. ער האָט זיך אָנגערופען מיט א פּערנגניגענדען שמויכעלע ;

— עפעס א שעהנע טאָכטער האָט ער, דער איד ?

— זעהר א שעהנע מיידעלע, א זשידאָווקעלע, א געשמאַקע.

— אויב אזוי, פיהר זיי דאָ אריין.

— ניין, ניין ! ניט דאָ. געה דו ארום צו זיי. דאָ איז א דאַמע

דאָ. — האָט זיך דער ריכטער אָבגערופען, וויזענדיג אויף דער טעג־
צערין — אפשר איז עס פאר איהר אונאַנגענעהם.

— איך האָב מורא אייך צו לאָזען דאָ אליין מיט מין שעהן פּויר־

געלע — האָט זיך דער פאָלקאָוויק אָבגערופען — איהר קענט דאָ אויף
מיר פאר איהר שלעכטס אָנרעדען. פאר דיר האָב איך שוין ניט קיין
מורא אַלטער תּרה. — האָט דער פאָלקאָוויק געזאָגט צום ריכטער —
נור אַט פאר דעם יונגען שנעק — ווייזט ער אויפ'ן יונגען אָפיציער —
זיי געהמען ביי אונז אלע פּוינעלעך אוועק, די יונגע שנעקעס.

— אויב אזוי, פּאַני פּאָלקאָוויק, קענט איהר זיי דאָ עמפּפּאַנגען

— ווייזט דער דירעקטאָר אויף א צווייטען צימער מיט גלעזערנע
שוויבען, וואָס האָט זיך אָנגעשלאָסען ביים קאַבינעט — אי דער קאָ־
מיסאר וועט זיין נאָהענט צו זיין פּוינעלע, און אי ער וועט קענען דו־
אידען עמפּפּאַנגען.

— פיהר זיי דאָרט אריין אהין ! — האָט דער פּאָלקאָוויק בע־

פּוילען דעם בעדיענטען.

דער פאָלקאָוויק־קאָמיסאר איז אריין אין דער צווייטער שטוב צו

די אידען, וואָס מען האָט איהם אריינגעבראַכט, און דער עולם איז גע־
ווען פּערנומען מיט מרינקען. דער דירעקטאָר איז געגאַנגען ברענגען
עפעס א נייע מאַרקע שאַמפּאַניער, און „קרוזשאַטקאַ“ איז גע־
נאַנגען האַנדלען אין די אַנדערע קאַבינעטען. די דראַמען־טענצערין,
וועלכע איז איצט געווען די קעניגין פון די צוויי הערען, וואָס זיינען
איבערגעבליבען מיט איהר, האָט מיט ביידע קאָקעמירט, און האָט ביי־
דע גערייצט, ניט פאר לוסט, נור אויס געוואָנהייט און צו ערנערען

דעם פאָלקאָוויק־קאָמיסאַר. זי האָט געלאַכט און געוווּזען איהרע קלייַ
נע שאַרפע ווייסע צייהנדלאַך, פון וועלכע דער ריכטער איז שיער ניט
פון זינען אראָב.

פּלוצים האָט זי דערהערט פון דעם צווייטען צימער, וואוהין דער
פּאָלקאָוויק איז אריין, א געוויין פון א יונג מיידעל. די דראַטען
טענצערין, וועמען עס איז בעקאַנט פאָרגעקומען אי די שטימע, אי
דער געוויין, איז געבליבען זיצען ווי פּערגאַפּט. זי האָט זיך אויפגע-
הויבען, לייכט אונטערגעשפרונגען צו דער טהיר, פאמעלאַך זי אויפ-
געפּענט און אריינגעקוקט. זי האָט געזעהן ווי חנה'לע שטעהט א
זויינענדיגע פאר'ן פּאָלקאָוויק־קאָמיסאַר און פּערהילט זיך מיט אַ טר-
כעל די אויגען. און דער פּאָטער שטעהט איבער איהר און שרייט:

— דערצעהל אַלעס דעם פּאָלקאָוויק־קאָמיסאַר, ווי פאר אַ פּאָ-
טער דערצעהל איהם אַלעס, וואָס דער חתן דייער האָט דיר געזאָגט.
אזוי ווי דו האָסט מיר דערצעהלט אין דער היים.

די דראַטען־געהערין האָט שוין פון אַלעס געוואוסט. זי איז בלייב
געוואָרען, דערשראָקען. באַלד האָט זי צוגעקלאַפּט די טהיר און איז
צוריק אוועק צו די געסט.

— ווי א פרוי איז ניינעריג! דערהערט א פרוי א שטימע, אז
זי שוין דאָ.

— דאָס איז זי אויפּערויכטיג אויפ'ן פּאָלקאָוויק, ער זאָל זיך
קוין אַנדערע ניט געהמען, ניט וואָהר? — האָט דער ריכטער זי אָנ-
גענומען ביי דער האַנד.

— וואָס דען, אויף דיר זאָל איך זיין אויפּערויכטיג, מיט דיין
פלייך אויפ'ן קאַפּ? — האָט זי געפאַטשט מיט איהר האַנד אויפ'ן
ריכטער'ס קאַפּ און געלאַכט.

זי האָט געוואוסט, אז דרינען האַנדעלט זיך וועגען מאַטקע'ן. און
איין זאך איז איהר מיט אַמאָל קלאָר געוואָרען — זי מוז מאַטקע'ס
לעבען ראַטעווען. די ערשטע זאך אויפהאלטען דעם קאָמיסאַר ביז
טאָג, ביז מאַטקע וועט פון דער היים אוועק, אז מען זאָל איהם שוין
ניט געפינען.

זי האָט געכאַפּט א פּלאַש שאַמפּאַניער, אָנגעגאָסען די גלעזער,
אַן געשריען צו די הערען: טרינקען! און פּדי דעם פּאָלקאָוויק
אויפּערויכטיג צו מאַכען. האָט זי איהרע נאַקצטע פּיס אוועקגעלעגט

אויף דעם יונגען אפיציערס שוים. זי האָט איהם געלעבט מיט אַהערע
פֿיס, און דער יונגער אפיציער האָט זי געקושט אין די כּיבּ.

באַלד איז אריינגעקומען דער פּאַלקאָוויניק־קאַמיסאַר אַ ראיסער,
אַן אַבגעקאַכטער, געדריעהט זיך די וואַנצעס און גערעדט ווי צו זיך:

— זעהר אַ וויכטיגע זאַך, אינטערעסאַנט... אינטערעסאַנט...
מען דאַרף באַלד אָנהייבען צו טהאָן...

מאַרי האָט איהם ניט געהערט. זי האָט מיט איהרע כּאַפּעל פֿיס
אַרומגענומען דעם יונגען אפיציער ווי מיט צוויי לייכטע הענט.

— וואָס געהסטו טהאָן? זעהסט, דאָ האַלט עס מיט דער אַין
סכּנה — ווייזט דער ריכטער אויף מאַרי'ס פֿיס...

— ברודער, די פּפּליכט רופּט... אַלערערשטענס דאָס געזעץ, דער
נאָך דאָס פּערגעניגען. זעהר אינטערעסאַנט אַרונד, אַ וואַלד־התּן,
— זאָגט דער קאַמיסאַר פאַר זיך און קלינגט נאָכ'ן דיענער.

— וואָס, ביזט משוגע געוואָרען? וואוּהין געססטו? און דו
לאָזט זי איבער דאָ מיט דעם? איד, ברודער, בין דאָ אַן איבריגער.

אז זיי זיינען ביידע, זעהען זיי מיך נאָר ניט. — זאָגט דער ריכטער.
— זאָל ער געהן, זאָל ער געהן, און איד וועל ס'זען אַיך, מיינע

דעררען, דאָ אויספיהרען דעם שלאַנגען־טאַנץ, וואָס דער ריכטער
האַט מיך אויסגעלערענט. ווארט אביסעל, זאָל ער פּרייהער אונזערעסען.

— רופּט זיך אַן מאַרי. געכאַפט דעם יונגען אפיציער'ס נאָב, נע
טרונקען פון זיין גלאָז און דערנאָך עס איהם געגעבען אין סײַל אַרײַן.

— שעהן זעהסטו אײַס, כּוואַסטאַוו! הפּנים מיר זיינען ביידע
אַלט. מיר ביידע טוינען שוין אויף טויזענד כּפרות. — האָט

געלאַכט דער ריכטער, וועלכער איז שוין האַלב־שכּור־לעך געווען.
— אויב אזוי, געה איד ניט ביז דו וועסט ניט אויספיהרען דעם

שלאַנגען־טאַנץ. פאַר מיר האָסטו איהם נאָך ניט געטאַנצט; ס'זען זיי
געהסטו איהם שוין טאַנצען!

— און איד וועל ניט פּרייהער טאַנצען. ביז דו וועסט ניט אַנשק־
זעהן, געה, געה!...

— אַ, שעהן. שעהן, כּוואַסטאַוו, אַ כּראָך נאָך דיינע יאָהרען! —
האַלט אלץ אין אײַן לאַבען דער אַלטער ריכטער.

— און איך וועל ניט פרייהער געהן, ביז דו וועסט ניט מאַגן
 צען — שפּאַרט זיך כּוואַסטאַוו — און — געה צום טייוועל! —
 שרייט ער צום דיענער, וועלכער איז אַרײַנגעקומען אויף זײַן רײַ.
 — איך איך וועל ניט מאַנצען אַז דו וועסט דאָ זײַן, — רײַצט
 זיך אַלץ מיט איהם די דראַמען־געהערן. — כּוואַסטאַוו, געה
 דערלאַנג מיר אַ קישעלע! — בעמעהלט זי איהם מיט אַ געביע-
 טערישען מאַן.
 כּוואַסטאַוו האָט איהר דערלאַנגט אַ קישעלע און געבליבען
 שטעהן.

— און יעצט געה אַרויס, געה צי דײַנע פּליכטען.
 — איך וועל ניט געהן, איך וועל דאָ זײַן, — האָט ער זיך
 אײַנגעשפּאַרט.

— אויב צוויי, שיק דײַנע אידען צום טייוועל און זעז זיך
 אַוועק ווי אַ מענש. הײַסט געסט פּערבעמען, און יעצט לאָזט
 מיך אַלײַן מיט זײ. אַ שעהנער קאַוואַליער ביזטו, — געהט זי
 איהר זײַדען געשטימט טיכעל צו די אױגען.
 — דאָס איז רעכט, זי האָט רעכט, כּוואַסטאַוו, — האָט דער
 ריכטער אײַן דער אָפּיציער צוגעשטימט — געה בעט זי איבער.
 — איך וויל ניט, איך וויל ניט! — האָט מאַרי געשרויען.
 — זעהסט וואָס דו האָסט אָנגעמאַכט, כּוואַסטאַוו, מיט דײַ-
 נע אידען? זי האָסטו בעלײַדיגט און אונז האָסטו דעם אָבענד
 פּערשטערט.

— שולדיג! — האָט זיך כּוואַסטאַוו געקלאַפט אין האַרץ —
 דאָס געזעץ פּערלאַנגט, און די פּליכט רופּט. זאָל זי צוואַנגען, אַז
 זי וועט מאַנצען דעם שלאַנגען־טאַנץ, שיק איך די אידען צום
 טייוועל און איך בלײַב.

אין אַ פּאַר מינוט אַרום איז כּוואַסטאַוו געשטאַנען בײַ דער
 מהיר אין גערעדט מיט מלך קאַפּעמאַכער. ער האָט גערעדט הויך,
 כדי דער ריכטער און דער אָפּיציער האָלען הערען, אַז עס איז אַ
 וויכטיגע זאַך:

— דו געה אַהײַם, און זאָג קײַנעם, קײַנעם קײַן וואָרט ניט
 דערפּון. מאַרגען. ווען קומט ער צו דיר, צו דײַן טאַכטער?
 — ער קומט יעדען פּאַרנאַכט נאָך דער אַרבייט. אַזוי אַרום
 זעסט אַ זײַגער.

— דאָס איז גוט. איך וועל איהם שוין דאָרט ביי דיר אָבוואַרט
מען מיט מיינע לייט. אי לייכט וועט עס זיין, אי אָהן סקאַנדאַלען.
פּערשטאַנען ?

— פּערשטאַנען, — האָט דער איד געענטפּערט.

— געה אהיים, און דערבעהל קיינעם קיין וואָרט ניט, און דו
זעסט פון מיר בעלוינט ווערען דערפאַר.

מאָרי האָט גוט אויסגעשפּיצט די אויערען, אז קיין וואָרט זאָל
איהר ניט פּערלוירען געהן פון דעם וואָס דער קאָמיסאַר רעדט מיט מלך
קאַפּע-מאַכער. זי האָט שוין אלעס געהערט און פון אלעס געוואוסט.

— א וויכטיגע זאַך, א אינטערעסאַנטע זאַך, — האָט דער קאָ
מיסאַר געזאָגט צו זיינע געסט — בעדאַרף געהן, דאָס געזעץ רופט
נור דאָס האַרץ לאָזט ניט, — ווייזט ער אויף מאָרי'ן — געמאַכט אזוי,
אז אי דאָס האַרץ איז רוהיג און אי דאָס געזעץ וועט ניט ליידען. קאָפּ
דאַרף מען נור האַבען, דאָס איז אלעס. נו, יעצט, מיין קעצעלע, דאָס
טאַני. מיר קומט...

— יא ער האָט רעכט, איהם קומט, — האַבען אלע מיטגעשטימט.
— ער האָט נאָך צייט, זאָל ער טרינקען. מיר אלע האַבען גע-
טרינקען, ווען ער האָט געהאַט צו טהאָן מיט עסקים.

— דאָס איז וואהר, כוואָסטאַוו; דו האָסט מזל, זעהסט ווי זי
זאָרנט וועגען דיר.

— דאָס איז אלץ מיין האַרץ שולדיג, א גוטע האַרץ — זאָגט
ער גלייך אויף זיך.

אין א שטונדע ארום זיינען זיי שוין אלע געווען שכור. דאָס
„געזעץ“ און רי „גערעכטיגקייט“ אין די געשטאַלטען פון קאָמיסאַר
כוואָסטאַוו און פון דעם ריכטער האַבען געקניעט פאַר דער דראַטען-
געהערין, און זי האָט געגאַסען וויין אויף זייערע ביידענס פליכען, פאַר
וואָס דאָס „געזעץ“ און די „גערעכטיגקייט“ האַבען איהר די הענד גע-
קושט.

דערנאָך האָט זי אויסגעפיהרט דעם שלאַנגען-טאַני, וועלכער איז
בעשטאַנען אין דעם, וואָס דאָס מיידעל האָט זיך געשטעלט אויף די
הענד מיט די נאָקעטע פיס אין דער הויף, און איהרע פיס, ווי צוויי

בלייכע העלזער פון לאבענדזשעם, האָבען זיך געשלענגעלט איינער אין אנדערען. די פיס האָבען געהאלזט, געליעבט, געגלעט און געקושט ווי הענד... אזוי האָט זי זיי אָבגעהאלטען א גאַנצע נאַכט, ביז אין גרויסען מאָג אריין, און האָט זיי אָבגעלאָזט שוור פון ווין, לייעבע און ריין.

קוים האָט זי נור כוואַסטאָוין ארויסגעלאָזט פון איהרע אָרעמס, אין וועלכע זי האָט איהם געהאלטען איינגעווייענט ביז'ן שפעטען מאָרגען אריין, איז זי ארויס אויף דער נאס, געכאַפט א דראָשקע און געלאָפּען זיבען מאָסטעין .

אין דער היים אויף זיין וואָהנונג האָט זי איהם שוין ניט געפונען...

.17

חנה'לע פאר וואָס?

מאָטקע האָט זיך אויפגעכאַפט דעם מאָרגען א פרישער און א נעץ
 זונטער. דאָס וואָס ער האָט נעכטען געעפענט זיין הארץ פאר חנה'לען,
 און זי ווייס שוין אלעס, אז ער איז ניט קאנאריק, נאָר מאָטקע —
 דאָס האָט איהם געמאַכט ווי ניי געבאָרען. אפילו עס זאָל איהם אלעס
 קאָסטען, האָט ער זיך געטראַכט, אפילו אז זי זאָל ניט מעהר מיט איהם
 וועלען א כלה זיין און אַפּלאָזען דעם שידוך, נאָר דאָס וואָס זי ווייסט
 שוין פון אלעס — דאָס האָט איהם גליקליך געמאַכט. עס האָט זיך
 איהם געדאַכט, אז ערשט צייט נעכטען, צייט ער האָט זיך פאר איהר
 מתודה געווען, איז ער מיט חנה'לען א חתן געוואָרען. צוערשט איז
 קאנאריק א חתן געווען, קאנאריק איז מיט חנה'לען שפּאַציערען גע-
 גאַנגען. פון נעכטען אָן האָט ער קאנאריק'ען צוריק אריינגעוואָרפען
 אין טייכעל, וואו ער איז געלעגען און מאָטקע איז מיט חנה'לען א
 חתן. מאָטקע וועט מיט חנה'לען חתונה האָבען און דאָס איז ער.
 מאָטקע.

מיט דעם געזונטען זיילען פון א מענשען וואָס מאַכט זיך זיין
 צוקונפט מיט זיינע אייגענע הענר האָט זיך מאָטקע פריהער אויפער-
 באַפט היינט ווי אן אַנדערס מאָל צו דער ארבייט. ער האָט איינגעד-
 שפּאַנט זיינע פערד און אַראָפּגעלאָזט זיך צו דער באהן אָפּגעהמען א
 וואַגאָן געפרוירענע פיש, וואָס זיינען געקומען פון רוסלאַנד פאר א
 סוחר. עס האָט איהם היינט געשמעקט די ארבייט און ער האָט געד-
 קלעהרט וועגען דעם ווי ער וועט פארנאכט געהן צו חנה'לען און זי בער-
 טען, אז זי זאָל שרייבען א בריעף צו זיין מאַמען, אז זי זאָל קומען
 קיין ווארשא. אָבער ניין, „אפשר איז בעסער איך זאָל אליין אין קלויז-
 נעם שמעדרמעל פאָהרען און ארויסקריגען א פּאַס פון נאַטשנאַלסטוועג
 פאר געלד“, האָט ער געטראַכט. ער האָט זיך געוואַלט וועגען דעם אלעס

איבערלייגען און איבערערדען מיט חנה'לען. און ווי אזוי זי וועט איהם
עצה'נען, אזוי וועט ער טהאָן.

נאָר אזוי ווי מאַטקע איז אָנגעקומען מיט זיינע פערד אויפ'ן
גרוזיבאָוו צום סוחר, האָבען איהם וויינע חברים, די פוהרריונגען, דער
צעהלט, אז עפעס א נקבה, פון די „ריכטיגע נקבות“ אין א דראָזשקע.
האָט זיך געפרענט אויף איהם און זוכט איהם ארום. מאַטקע'ן איז
געווען א וואונדער, וואָרים צייט ער האָט אריינגעגעבען די דראָטער
געהערין אין שאנטאן „אקוואריום“ האָט ער זי ניט געזעהן. און דאָס
קען דאָך ניט זיין קיין אנדערע ווי מארי, ער האָט אויסגעשפיגען און
געזאָגט „א בייזער חלום אויף איהר קאָפּ“ און ווייטער זיך גענומען צו
דער ארכייט, אויסלאָדענען די פיש. ערשט א דראָזשקע איז צוגע-
פּאָהרען צום וואָגען, ביי וועלכען ער איז געשטאַנען, און מאַטקע האָט
בעמערקט א בעקאַנט פנים שטאַרט ארויס פון די דראָזשקע און ווינקט
צו איהם.

— א בייזער חלום אויף דיין קאָפּ! — האָט ער זיך געטראַכט,
דערקענענדיג מארי'ן — וואָס וויל זי פון מיר? און ער איז צוגעגאַנגען
צו דער דראָזשקע געוואָהר ווערען, וואָס זי האָט צו איהם.
ראַטעווע דיר דאָס לעבען ווי אם שנעלסטען! — פּאָליציי זוכט
דיך, כוואַסטאָוו ווייסט פון אלעס.
מאַטקע איז בלייב געוואָרען, פערביסען מיט די ליפען און גע-
פּרעגט רוהיג:

— וואָס, דו האָסט מיך ארויסגעגעבען?
— איך נישט, דיין כלה, חנה'לע, איז געווען נעכטען מיט איהה
אַמטער ביי כוואַסטאָוו'ן און איהם אלעס דערצעהלט.
— וועמען דערצעהלטו מעשיות? — לאָז דיר א פייער אין
דיינע אויגען אריין! חנה'לע האָט געזאָגט? אז דו האָסט גאָר ניט
געזאָגט, האָט קיינער ניט געזאָגט.
— אָבער גערענק אין גאָט, פּאָליציי זוכט דיר! כאַפּ א דראָזשקע
און פאַר נאָך מיר, איך האָב ביי מיר געלד, מיר מוזען ארויס ווי אם
געשווינדסטען פון דער שטאָדט.
— אַהא, אזוי מיינסטו? איך פערשטעה דיינע שטיק, ווילסט מיך
אוועקנארען פון חנה'לען? אַנטלויפען מיט דיר? יעצט דארפסטו שוין
בעהר ניט זאָגען, יעצט ווייס איך שוין אלעס. וואָס, כוואַסטאָוו איז

פאר דיר ניט גוט? — האָסט דאָך אַזעלכע טהייערע אויערינגען אין די אויערען, און אונטער די אויגען...

— מאַטקע, געדענק אין גאָט, עס איז ניטאָ קיין צייט צו רעדען. — איך וויל דיר ניט אַוועקנארען. איך וויל, אז דו זאָלסט זיך ראַטע־זוען און זאָלסט מיך ראַטעווען — כּוואַסטאָוו ווייסט פֿון אלעס — חנה'לע האָט איהם אלעס דערצעהלט.

— שווייג, זאָג איך דיר, וואָרים איך פּאַטש דיך אויס אין מיטען דער גאָס. — איך געה שוין אַרויף צו חנה'לען, איך וועל זי אלעס פּרע־גען. פּרעגען אויב זי האָט דערצעהלט.

— וואָס טוהסטו? — ביי חנה'לען וואַרט דאָך אויף דיר די פּאַליציי.

— שאַרט ניט, אז חנה'לע וויל, אז איך זאָל זיך איבערגעבען דער פּאַליציי, וועל איך זיך איבערגעבען דער פּאַליציי. איך האָב קיין מורא. אז דו האָסט מיך נאָר ניט אַרויסגעגעבען, האָט מיך קיינער נישט אַרויסגעגעבען און חנה'לען לאָז אָב, איך בעט דיך, וואָרים די האַלערע וועט דיך כאַפען אויפ'ן אָרט. העי, דראַשקאַרוזש! — האָט ער צו־גערופען אַ דראַשקע.

— וואוהין ווילסטו פּאַהרען?

— דאָס איז ניט דיין עסק. דו פּאַהר צו כּוואַסטאָוו'ען. גיב מיך אַרויס, אז דו ווילסט — אויף וואָס פּאַר אַ שטיקעל זי איז געפּאַלען! מיט וואָס פּאַר אַ סטראַשונקעס זי האָט מיך געוואַלט אָפּשלאַגען פֿון חנה'לען!

— העי, דראַשקאַרוזש, אויף די פּאַוויאָ גאָס!

עס האָט ניט געהאַלפּען, וואָס די קונצען מאַכערין האָט איהם פּערשטעלט דעם וועג, געוואַרפען זיך צו זיינע פּיס אין קאָרירדאָר אויף פּאַוויע גאָס און געבעטען זיך ביי איהם, אז ער זאָל זיך ראַטעווען דאָס לעבען, זיינס און איהר'ס און זאָל אַנטלויפּען מיט איהר שוין גלייך. אָבער וואוהין וועט ער אַנטלויפּען אָהן חנה'לען? — וואָס איז די וועלט און דאָס לעבען אָהן חנה'לען? — ער האָט זי אָפּגעשטויסען פֿון זיך, געשלאַגען זי, און געשריען:

— איך געה אַרויף צו איהר, איך האָב ניט קיין מורא. אז זי וויל מיך איבערגעבען אין דער פּאַליציי, לאָז זי מיך איבערגעבען. ביי'ם פעטער, וואו חנה'לע האָט זיך אָפּגעהאַלטען, האָט מען

זיך אזוי פריה אויף מאַטקע'ן נישט געריכט. דער פעטער וועלכער האָט פון אלעס געוואוסט, האָט צוזאמען מיט חנה'לעס מאַטער צוגעגרייט מאַטקע'ס פאַנגען ערשט אויף שפעטער, ווען מאַטקע קומט, ווי תמיד. פארנאכט, און חנה'לע האָט געזאָלט פון הייז אוועקגעהן פריהער, און פאַליציי האָט בעדארפט דאָרט וואַרטען. דער פעטער איז צומישט געוואָרען, דערזעהענדיג מאַטקע'ן. אָבער ער האָט זיך באלד געפונען און פערשטעלט זיך פאר מורא און פאר ביטרעקייט ווי ווייט ער האָט געקענט.

— וואָס איז די מעשה עפעס אזוי פריה היינט ?

— איך האָב עפעס איבערצורעדען מיט חנה'לען. חנה'לע איז דאָ ?

— וואו דען זאָל זי זיין ? — האָט דער פעטער געשמייכלט און גערופען אין צווייטען צימער אריין.

— חנה'לע, חנה'לע, זעה נאָר וואָס פאר אַ אונגעריכטען גאַסט דו האָסט.

חנה'לע האָט געהאַלטען אין מיטען אַנטהאַן זיך, און געהערט אַז מאַטקע איז דאָ, האָט זי ניט געוואָלט ארויסגעהן.

— זי טהוט זיך אָן דאָרטען, זי קומט באלד ארויס — ווארט נור אַ מינוט, איך קום באלד אַרויף — האָט דער פעטער זיך אָפגערופען. — לאה, לאה, גיב אַריין אַ גלעזעלע טהע, זעה וואָס פאר אַ גאַסט מיר האָבען — האָט ער גערופען צו דער ווייב, בעפאָר ער האָט די שטוב פערלאָזען.

מאַטקע איז אליין איבערגעבליעבען אין דער עס־שטוב, ער איז געווען אונרוהיג, דערשראָקען. ער האָט אַריינגערופען אין דער טהיז פון דער שטוב, אין וועלכע חנה'לע האָט זיך אָנגעטהאַן :

— חנה'לע, חנה'לע, ביזט באלד פארטיג ?

— אָט שוין, האָט חנה'לע זיך אָפגערופען פון דער צווייטער שטוב.

און פערצויגען דאָס ארויסקומען :

— וואָס איז די מעשה עפעס אזוי פריה היינט ? עס איז עפעס

געשעהען ? — האָט זי געפרעגט פון דער צווייטער שטוב.

— ניין, עס איז נאָר ניט געשעהען, איך וויל דיר עפעס זאָגען.

לאַנג פערוויילען האָט זי ניט געקענט. צום סוף האָט זי געמוזט אַרויסגעהן. זי איז געווען דערשראָקען. דאָס פנים בלייב, און איהרע סענדר האָבען געציטערט :

— נאָט מיינער, האָסט מיך אזוי דערשראָקען וואָס דו ביזט גע-
קומען אזוי פריה היינט... אומגעריכט... וואָס איז עפעס געשעהען?
— חנה'לע, עס איז נאָר ניט געשעהען — האָט מאַסקע אָנגע-
פויבען צו שמייכלען פאר נחת, זעהענדיג חנה'לען. — וואָס האָסטו
זיך אזוי דערשראָקען?

אז חנה'לע האָט בעמערקט, אז מאַסקע ווייסט נאָך פון נאָר ניט,
האָט זי צוריקגעקראָנען איהר רוח און געזאָגט:
— נאָר ניט, אז מען ריכט זיך ניט, און מען קומט פלוצלונג —
יא, וואָס זיז געשעהען? — עס האָט דאָך יאָ עפעס געמוזט גע-
שעהען — — —

מאָסקע האָט אויסגעמייטשט איהר אונרוהיגקייט פון דעם וואָס
ער האָט איהר געכמען אלעס דערצעהלט, און זיך פּעראַנטוואָרטליך
געמאָכט פאר דער שרעק וואָס ער האָט אויף איהר געוואָרפען. ער
האָט זי אָנגענומען ביי דער האַנד, זי האָט זיך געלאָזט קאלט און שרע-
קענדיג, ער האָט זי געגלעט מיט זיין האַנד איבער די האָר און געפרעגט:
— חנה'לע, דו שרעסט זיך נאָך פון געכמען? — חנה'לע, זאָג
מיר, איך וויל פון אלעס וויסען, עס געפעלט דיר שוין ניט דער שידוך
מיט מיר? זאָג מיר, איך וועל נאָר ניט טהאָן. איך וועל אזוי לאָנג
וואַרטען ביז דו וועסט וועלען, ביז דו וועסט זיך אויפהערען צו שרעקען
פאר מיר.

— איך שרעק זיך ניט פאר דיר, — פאַר וואָס זאָל איך זיך שרע-
קען פאר דיר? און פלוצלונג האָט דאָס מיידעל פאַרשמעלט איהר פנים
אין איהרע ביידע הענד און איז אַרויס אין אַ געוויין: נאָט, איז דאָס
אלעס וואָהר?

מאָסקע'ן האָט עס געשנימען ביים האַרצען, ער האָט זיך געוואָלט
אָוועקלענען אַ טוידטער צו איהרע פיס, ער האָט ניט געוואוסט וואָס צו
זאָנען. פלוצלונג האָט ער זיך אויפגעכאַפט און אויסגעשריען:
— חנה'לע, איב'ל אלעס דערצעהלען דער פאָליציי, אז דו ווילסט,
וועל איך זיך אליין אַרויסגעבען, אליין אלעס דערצעהלען דער פאָ-
ליציי, ווילסטו?

נאָר חנה'לע האָט זיך נור געהאַט פערלאָרען אויף איין מינוט, —
זי האָט זיך באלד געפונען, און געזאָגט:

— פאר וואס? — ניין, גיב זיך ניט ארויס, ווער דארף דען
וויסען דערפון?

— אוי, חנה'לע! — האט עס געגעבען א שפראץ ארויס פון זיינע
אויגען, און דער יונג האט זיך געגעבען א ווארף צו חנה'לעס פיס און
אנגעהויבען איהרע פיס צו קושען.

חנה'לע האט ניט געוואוסט וואס צו טהאן. זי האט איהם גע-
גלעט מיט איהרע הענד איבער זיין קאפ. און דער יונג האט געכאפט
איהר האנד, געקושט און געקושט מיט אזעלכע בעטענדיגע אויגען
ווי א הונד:

— חנה'לע, וועסט מיט מיר חתונה האבען?

חנה'לע האט נישט געענטפערט, זי האט געוויינט.

— פאר וואס וויינסטו? חנה'לע, וויין נישט, דאס הארץ ווערט
מיד צושניטען, וויין נישט, איד בעט דיר.

— שוין איד וויין שוין נישט, האט זיך דאס מיידעל די טרעהרען
אויסגעווישט פון די אויגען.

— זאג מיר, חנה'לע, ווילסטו מיט מיר נאך חתונה האבען?
האב נישט קיין מורא, איד וועל דיר גאר ניט טהון, גאר נישט זאגען?
— איד וועל אוועקגעהן פון דאנען.

— וואלט שוין גלייכער געווען, זאגט דאס מיידעל פאר זיך —
געהען זי אוועק — געהען זי.

מאטקע איז דערשראקען געבליבען און האט אנגעקוקט חנה'לען
מיט זיינע גרויסע אויגען וואס האבען אויסגעדריקט שרעק און פער-
צווייפלונג, דאס מיידעל האט זיך דערשראקען פאר איהם, איהר הארץ
האט געצימערט — און זי האט אנגעהויבען צו שטאמלען, אראבלאז-
זענדיג די אויגען צו דר'ערד, פאר שאנה איבער די ליגענד וואס
זי האט געזאגט:

— וואו וועלען זי שוין געהן, איהנס מוז זיין דאך שוין (זי האט
נישט פערענדיקט דעם זאמל, נור זי איז רויט געווארען פאר שעהם
און שרעק).

— חנה'לע — מאמע! האט דער יונג איינגעגראכען זיין פנים

אין איהר קליידעל, נאָרענדיג זיך צו איהרע פיס, און וויינענדיג ווי
א קליין קינד —

אז די פאליציי האט איהם איבערגעראשט (וואס הנה'לעס פאטער
האט געזארגט דערפאר), איינארענדיג נאך זיין פנים אין איהר קלייד
דעל — האט ער ניט געמאכט קיין אנשטרענגונג צו אנטלויפען. ער
האט ארויסגענומען זיין פנים פון דעם קליידעל און זיך ארומגעקוקט
פערזאונדערט, נייגעריג — אמאל אויף די פאליציי — און אמאל
אויף הנה'לען (וועלכע טאטע מאמע האבען שוין געהאט בעשיצט,
און זי האט געהאט פערשטעלט איהרע וויינענדיגע אויגען צווישען
איהרע הענד), און זיינע קלאהרע גרויסע קינדישע אויגען האבען
אויסגעזעהען ווי דענסמאל ווען ער איז געלעגען אין פייגעלע'ס קארב,
אין קעלער, ווען מען האט איהם צום ערשטען מאהל די סמאטקע
אין מייל געשטיקט — און, געוואונדערט זיך, פארוואס מען האט
איהם די מוטרעם ברוסט אוועקגענומען.

ע נ ד ע.

